T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

GEÇİCİ KÖY KORUCULARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Doç. Dr. Zahir KIZMAZ **Mehmet Seyman ÖNDER**

ELAZIĞ-2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

GEÇİCİ KÖY KORUCULARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Doç. Dr. Zahir KIZMAZ **Mehmet Seyman ÖNDER**

Jürimiz, ……tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu doktora tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1.
2.
3.
4.
5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ……..…... tarih ve ……sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Enver ÇAKAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Doktora Tezi

Geçici Köy Korucuları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

Mehmet Seyman ÖNDER

Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kurumlar Sosyolojisi Bilim Dalı
ELAZIĞ – 2013, Sayfa: XV+317

"Köy Korucuları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" başlıklı bu çalışma, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görev yapan Geçici Köy Korucuları üzerinde gerçekleştirilen bir alan araştırmasıdır. Bu araştırmanın örneklemi 245 Geçici Köy Korucusu oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışma kapsamında 18 Geçici Köy Korucusu, koruculuğu bırakmış 5 eski Geçici Köy Korucusu, 12 sivil vatandaş, bazı kamu yöneticileri ve sivil toplum örgütü temsilcileri ile enformel görüşme yapılmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti güvenlik politikaları içerisinde önemli yer tutan köy koruculuğu sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri, köy korucularının sosyo-kültürel ve ekonomik profilleri ile yaşadıkları sorunlar, aşiret yapısı ile köy koruculuğu sisteminin ilişkisi, kamu yöneticileri ile köy korucularının güven ilişkisi araştırılmıştır. Köy korucularının, PKK ve Kürt sorununa bakış açısı, devlet algısı ve bölge insanın koruculuk sistemine yaklaşımı tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca köy korucularının, sistemin kaldırılması konusundaki görüşleri ve kaldırılması sonrası oluşabilecek muhtemel durumların belirlenmesi hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Köy Koruculuğu Sistemi, Köy Korucuları, Korucular ve PKK

ABSTRACT

Doctorate Thesis

A Sociological Research on Temporary Village Guards

Mehmet Seyman ÖNDER

The University of Fırat
The Institute of Social Science
The Department of Sociology
Elazığ-2013; Page: XV+317

Titled as "**A Sociological Research On Temporary Village Guards**", this is a field research study carried out on the temporary village guards who work in the Eastern and Southeastern Anatolia Region of Turkey. Sample of this research includes 245 temporary village guards. Moreover, informal interview was carried out with 18 temporary village guards, 5 old village guards, 12 civil citizens, public administrator and representative of non-govermental organizations.

Advantages and disadvantages of village guard sytem, sociocultural and economic profile of village guards and their problems, the relation between tribe structure and village guard system, trust relation between public administrator and village guards are researched in this study. Village guards' perspectives on PKK and Kurdish problem, village guards' perception of state and local people's viewpoint on village guard system are attempted to be identified. In addition, village guards' opinions on abolition of the system and possible situations after the abolition are aimed to be established.

Key Words: Village Guard System, Village Guards, Guards and PKK

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **IV**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **IX**
ÖNSÖZ ..... **XII**
KISALTAMALAR ..... **XIV**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ **3**
1.1. Araştırmanın Konusu **3**
1.2. Araştırmanın Amacı **7**
1.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi **10**
1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Tekniği **12**

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ **14**
2.1. PKK ve Devletin Güvenlik Politikaları **14**
2.1.1. Terör ve Terörizm 14
2.1.2. Kürt Sorunu ve PKK 16
2.1.2.1. Tarihten Bugüne Kürt Sorunu 16
2.1.2.2. Tarihsel Süreçte Devletin Kürt Sorununu Çözme Yöntemleri 24
2.1.2.3. Kürt Sorununda PKK'nın Yeri 33
2.1.3. PKK'nın Doğuşu ve Yapısı 34
2.1.4. PKK'nın Yöntem ve Stratejisi 37
2.1.5. PKK ile Mücadele Stratejisi 38
2.1.6. PKK ile Mücadelede Hukuk Dışı Uygulamalar 42
2.1.7. PKK Açısından Koruculuk 44

2.2. Olağanüstü Hal ve Uygulamaları 48
2.3. Tarihsel Süreçte Köy Koruculuğu 51
2.3.1. Hamidiye Alayları 51
2.3.2. Hamidiye Alayları'na İhtiyaç Duyulma Nedenleri 52
2.3.3. Hamidiye Alayları'nın Kuruluşu 53
2.3.4. Hamidiye Alayları'nın Neden Olduğu Sorunlar 55
2.3.5. Hamidiye Alayları'nı Oluşturan Aşiretler 57
2.3.6. Aşiret Mektepleri 60
2.4 Günümüzde Köy Koruculuğu Sistemi 61
2.4.1. Koruculuğu Doğuran Nedenler 61
2.4.2. Köy Koruculuğunun Oluşumu ve Amaçları 62
2.4.3. Köy Koruculuğu İle İlgili Yasal Düzenleme 66
2.4.4. Korucuların Karıştıkları Suçlar ve Neden Oldukları Sorunlar 70
2.5 Dünyadaki Köy Koruculuğu Örnekleri 76
2.5.1. UDR (Ulster Savunma Alayı –Ulster Defence Regiment) 76
2.5.2. Kikuyu Kabilesi 76
2.5.3. Sınır İzcileri Birlikleri ve Ev Bekçileri (Home Guards) 77
2.6 Aşiretler 79
2.6.1. Aşiretin Tanımı 79
2.6.2. Aşiretlerin Yapısı 80
2.6.3. Aşiret Tipleri 83
2.6.3.1. Aşiret Tiplerinde Kültürel Simgeler 83
2.6.4. Aşiretlerin Yaşam Tarzları 84
2.6.5. Değişme Süreci 85
2.6.6. Aşiretlerde Kan Bağı ve Akrabalık 86
2.6.7. Aşiretlerde Toprak ya da Arazi 87
2.6.8. Göçebe Hayvancılık 88
2.6.9. Aşiretlerde Liderin Etkisi ve Görevi 88
2.6.10. Aşiretlerde Politik Yapı 89
2.6.11. Aşiret Suçları 90
2.6.12. Osmanlı Devleti'nin Aşiret Politikaları 90

2.6.13. Aşiretlere Koruculuk Teklifleri 92
2.6.14. Koruculuk Yapan Aşiretler 94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI ve BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 95
3.1. Örneklem Grubunun Bazı Özellikleri 96
3.1.1. Korucuların Yaş ve Cinsiyet Durumları 96
3.1.2. Korucuların ve Ailelerinin Öğrenim Durumları 97
3.1.3. Korucuların Medeni Halleri ve Eş Durumları 100
3.1.4. Korucuların Gelir Durumları 102
3.1.5. Anadillerini Kullanım Durumları 104
3.2 Bir Güvenlik Sektörü Olarak Koruculuk 106
3.2.1. Koruculuğu Kabul Ettikleri Yıllar 106
3.2.2. Neden Korucu Oldular? 107
3.2.3. Korucu Olmalarında Aşiret Yapısının Etkisi 117
3.2.4. Koruculuğu Sürdürme Nedenleri 122
3.2.4.1. Güvenlik Kaygıları 125
3.2.4.2. Ekonomik Kaygılar 126
3.2.5. Korucu Olanları Bekleyen Riskler 128
3.2.5.1. Korucuların Öldürülme Riski 128
3.2.5.2. Toplumsal Ötekileştirme veya Dışlanma Riski 131
3.2.6. Korucuların Silahlı Eğitimleri 133
3.3 Korucular ve Kürt Sorunu 136
3.3.1. Korucuların Kürt Sorununa Yaklaşımı 136
3.3.1.1. Kürtler Bazı Haklardan Yoksun Bırakıldıklarına Yönelik Tezler . 137
3.3.1.2. Kürt Sorununun Varlığını Reddeden Tezler 141
3.3.2. Korucular Açısından Kürt Sorununda Yaşanan Değişimler 144
3.4 Korucular ve PKK 149
3.4.1. Korucuların Perspektifinden PKK 149
3.4.2. Bazı Korucuların PKK'ya Yardım ve Yataklık Etme Nedenleri 160

3.4.3. PKK'nın Koruculara Yaklaşımı 162
3.5 Korucular ve Devlet 164
3.5.1. Korucuların Perspektifinden Devlet 164
3.5.2. Koruculardа Devlet Algısı ve Operasyonlara Zorlanma Konusundaki Görüşleri 170
3.6 Korucular ve Bölge Halkı 178
3.6.1. Korucuların Perspektifinden Bölge Halkının Tutumunu 178
3.6.2. Bölge Halkının Koruculara Yaklaşımı 184
3.6.3. Diğer Korucu Köyleri veya Aşiretleriyle Yaşadıkları Sorunlar 190
3.7 Korucuların Siyasi Parti Eğilimleri 196
3.8 Korucuların Memnuniyet Durumları ve Yaşadıkları Sorunlar 204
3.8.1. Korucuların Yaşam Standartları 204
3.8.1.1. Ekonomik Sorunlar 205
3.8.1.2. Güvenlik Sorunu 207
3.8.1.3. Korucuların Çalışma Koşulları 209
3.8.2. Korucuların Pişmanlıkları 212
3.8.3. Psikolojik Sorunları 216
3.9 Koruculuk Sistemi Ne Kadar Başarılı Oldu? 217
3.10 . Koruculuk Sisteminin Kaldırılması 220
3.10.1. Korucuların Silah Bırakma Konusundaki Görüşleri 220
3.10.2. Koruculuğun Kaldırılmasına Korucuların Tepkisi 229
3.10.3. Bölge Halkının Koruculuğun Kaldırılmasına Yönelik Görüşleri 240
3.11 . Koruculuğun Kaldırılması Sonrası Oluşabilecek Sorunlar 243
3.11.1 Ekonomik Sorunlar 248
3.11.1.1. İşsiz Kalma Endişesi ve Başka Bir Kamu Kurumunda Çalıştırılma İsteği…….. 253
3.11.1.2. Göç Etme Zorunda Kalmaları 257
3.11.2. Güvenlik Sorunları 261
3.11.2.1.Önceki Husumetlerin Yeninden Alevlenmesi 264

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 267

4.1. Öneriler 283

KAYNAKÇA 286

EKLER 302

EK 1: Anket Soruları 302

EK 2: Köy Korucuları Yönetmeliği 310

ÖZ GEÇMİŞ 317

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklem Büyüklüklerinin Dağılımı 11
Tablo 2: Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Yaşanan Kürt İsyanları 20
Tablo 3: Osmanlıdan Günümüze Var Olmuş Kürt Örgütlerin Türlerine Göre Dağılımları 21
Tablo 4: Bölgede Faaliyet Göstermiş Kürt Hareketlerinin Ülkelere Göre Dağılımları .. 22
Tablo 5: İllere Göre Dil Kullanım Oranları 29
Tablo 6: Fırat'ın Doğusuna ve Batısına Göre Kullanılan Dillerin Oranları 29
Tablo 7: 1994-2002 Tarihlerinde Yapılan İnsan Hakları İhlallerinin Dağılımı 50
Tablo 8: Hamidiye Alayları'nın Görev Bölgelerinin ve Sayılarının Dağılımı 58
Tablo 9: Hamidiye Alayları'nda Yer Alan Aşiretlerin İsimleri ve Numaraları 59
Tablo 10: İHD Verilerine Göre Korucularının Karıştıkları İnsan Hakları İhlallerinin Dağılımı 74
Tablo 11: İHD Verilerine Göre Korucuların İnsan Hakları İhlalleri – Toplam Sayısı ... 75
Tablo 12: Gökalp'in Zümre Tiplemeleri 81
Tablo 13: Özer'in Zümre Tiplemeleri 83
Tablo 14: İllere Göre Bazı Üyeleri Korucu Olan Aşiretler 94
Tablo 15: Köy Korucularının Cinsiyet Durumları 96
Tablo 16: Köy Korucularının Yaş Durumları 97
Tablo 17: Köy Korucularının Öğrenim Durumları 98
Tablo 18: Hanede Okuma Yazma Bilmeyenlerin Sayısı 98
Tablo 19: Okul Çağında Olup Okula Gönderilmeyen Kız Çocuk Sayısı 99
Tablo 20: Okul Çağında Olup Okula Gönderilmeyen Erkek Çocuk Sayısı 99
Tablo 21: Köy Korucularının Medeni Durumları 100
Tablo 22: Köy Korucularının Eş Durumları 101
Tablo 23: Köy Korucularının Sahip Oldukları Çocuk Sayısı 102
Tablo 24: Köy Korucularının Toplam Aylık Gelirlerinin Dağılımı 103
Tablo 25: Korucu Maaşının Dışındaki Gelirleri 103
Tablo 26: Hanede Türkçe Bilmeyenlerin Durumu 104
Tablo 27: Hanede Kürtçe ya da Zazaca Bilmeyenlerin Dağılımı 106
Tablo 28: Koruculuğu Kabul Ettikleri Tarihlerin Yıllar Bazındaki Dağılımları 107
Tablo 29: İllere Göre Koruculuğu Kabul etme Nedenleri 108
Tablo 30: Korucu Olunması İçin Telkinde Bulunulma Durumu 110

Tablo 31: Korucuların Aşiret Üyesi Olma Durumu 118
Tablo 32: Koruculuğu Kabul Etme Şekilleri 118
Tablo 33: Korucuların Aşiretsel Bağları 119
Tablo 34: İllere Göre Koruculuğu Sürdürme Nedenleri 124
Tablo 35: Korucuların PKK Hakkındaki Görüşlerinin Can Kaybı Yaşama Durumlarına Göre Dağılımları 150
Tablo 36: Korucuların İllere Göre PKK İle Mücadeleye Yönelik Görüşlerinin Dağılımları 155
Tablo 37: Korucuların PKK İle Mücadeleye Yönelik Görüşlerinin Can Kaybı Yaşama Durumlarına Göre Dağılımları 156
Tablo 38: Köy Korucularının Devlete Yönelik Algıları 1 164
Tablo 39: Köy Korucularının Devlete Yönelik Algıları 2 165
Tablo 40: Köy Korucularının Operasyonlara Katılmaya Zorlanma Durumu 172
Tablo 41: Korucuların Operasyonlara Katılma Durumu 173
Tablo 42: Köy Korucularının Operasyonlara Katılma Şekilleri 174
Tablo 43: Köy Korucularının Toplum İle İlişki Düzeyi 179
Tablo 44: Köy Korucularının Toplum Tarafından Dışlanma Durumu 179
Tablo 45: Köy Korucularının Toplumla Sorun Yaşama Durumunun Dağılımı 180
Tablo 46: İllere Göre Korucuların Başka Aşiretler ve Köylerle Husumet Durumlarının Dağılımı 192
Tablo 47: Ailesinde veya Aşiretinde Siyasetçi Bulunma Durumunun Dağılımı 199
Tablo 48: Ailesinde veya Aşiretinde Siyasetçilere Destek Durumlarının Dağılımı 199
Tablo 49: Siyasi Parti Tercihlerinin Dağılımı Aşiret Üyeliği Durumuna Göre Dağılımı 201
Tablo 50: Tercih Edilmeyen Siyasi Partilerin Aşiret Üyeliği Durumuna Göre Dağılımı 203
Tablo 51: Korucu Olmadan Önceki Dönemlerine Göre Yaşam Standardının Durumu 205
Tablo 52: Korucuların Pişmanlık Durumlarının Dağılımı 212
Tablo 53: Korucuların Pişmanlıklarının Nedenlerinin Dağılımı 213
Tablo 54: Korucuların Psikolojik Durumları 216
Tablo 55: Koruculara Göre Sistemin Başarı Durumu 218
Tablo 56: Korucuların, Sistemin Neden Başarılı Olamadığına Dair Görüşlerinin Dağılımı 218

Tablo 57: Korucuların, Koruculuğu Bırakmak İsteyenler Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı 221
Tablo 58: Korucular Silah Bırakma Girişiminde Bulunma Durumlarının Dağılımı 222
Tablo 59: Korucuların Silah Bırakma Girişiminde Bulunma Nedenlerinin Dağılımı .. 222
Tablo 60: Koruculuğu Bırakmayı İsteme Durumlarının Dağılımı 223
Tablo 61: Koruculuğu Bırakmayı Düşünme Nedenlerinin Dağılımı..... 224
Tablo 62: Koruculuğu Bırakmayı Düşünmeme Nedenlerinin Dağılımı..... 225
Tablo 63: İllere Göre Koruculuğun Kaldırılmasını İsteme Durumlarının Dağılımı..... 230
Tablo 64: Can Kaybı Durumuna Göre Koruculuğun Kaldırılmasını İsteme Oranlarının Dağılımı 231
Tablo 65: Koruculuğun Kaldırılmasını İsteyenlerin Gerekçelerinin Dağılımı 232
Tablo 66: Koruculuğun Kaldırılmasını İstemeyenlerin Gerekçelerinin Dağılımı 234
Tablo 67: İllere Göre Koruculuğun Kaldırılması Sonrası Korucuların Karşılaşacaklarını Düşündükleri Muhtemel Sorunların Dağılımı 244
Tablo 68: Can Kaygı Yaşama Durumuna Göre Koruculuğun Kaldırılması Sonrası Korucuların Karşılaşacaklarını Düşündükleri Muhtemel Sorunların Dağılımı 246
Tablo 69: Hangi Şartlarda Koruculuğun Kaldırılması Gerektiğine Yönelik Korucuların Görüşlerinin Dağılımları 247
Tablo 70: Korucuların Başka Bir Kamu Kurumunda Çalışmayı İsteme Durumlarının Dağılımı 253
Tablo 71: Başka Bir Kamu Kurumunda Çalışmak İsteme Nedenlerinin Dağılımı 253
Tablo 72: Başka Bir Kamu Kurumunda Çalışmak İstememe Nedenlerinin Dağılımı . 254

ÖNSÖZ

Ülkemizin güvenlik politikalarının bir unsuru olarak uygulanan Köy Koruculuğu Sistemi üzerine çok şey söylenmiştir. Ancak hemen herkesin fikrini beyan ettiği bu konu üzerinde yapılan akademik çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Sistemin kurulduğu 1985 yılından itibaren, siyasetçilerin Kürt sorununa ve PKK örgütüne yaklaşımı değişmiş, Türk Silahlı Kuvvetlerinin teknik imkân ve kabiliyetleri artmış ve hatta PKK örgütünün dayandığı ideolojik yaklaşımlarda, eylem stratejilerinde ve taleplerinde değişmeler olmuştur. Tüm bu değişimlere rağmen, köy koruculuğu sistemi, kurulduğu hali ile varlığını devam ettirmiş, yapısında günün şartları ve koşullarına göre değişikliklere gidilmemiştir. Bu durum, koruculuk sisteminde bazı sorunların yaşamasına neden olmuştur. Bölge halkı ile bazı korucular arasında toplumsal bölünmenin yaşanması, bazı korucular ile güvenlik birimleri arasında güven sorunun oluşması ve bazı korucuların çeşitli suçlara bulaşması bu sorunlar arasında yer almaktadır.

Ak Parti hükümetinin geliştirdiği çözüm sürecinin olumlu olarak sonuçlanması halinde köy koruculuğu sistemine ihtiyaç duyulmayacak, bu nedenle, koruculuk sisteminin kaldırılması gerekecektir. Ancak koruculuk sisteminin kaldırılması birtakım sorunları da beraberinde getirecektir. Korucuların önemli bir bölümünün tek gelir kaynağı, aldıkları korucu maaşlarıdır. Hükümetin, istihdam sorununa bir çözüm getirmeden koruculuğu kaldırması, bazı korucuların ciddi anlamda ekonomik problemler yaşamalarına ayrıca, korucu aşiretleri arasındaki husumetlerin yeniden belirmesine, bu da bölgede asayiş olaylarının artmasına neden olacaktır.

Köy koruculuğu sisteminin genel bir sosyolojik analizini yapmayı hedefleyen bu çalışmanın, bu alanda bundan sonra yapılacak olan çalışmalar için yol açıcı bir nitelik taşıdığı kanaatindeyiz.

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında birçok kimsenin katkıları olmuştur. Öncelikle, doktora tez seçiminden tezin sonuçlanmasına kadarki aşamalarda, her konuda görüşlerine başvurduğum ve yardımlarını gördüğüm tez hocam Doç. Dr. Zahir KIZMAZ'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın birçok aşamasında yardım ve eleştirilerde bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Mahmut ATAY'a, Doç. Dr. M. Cengiz YILDIZ'a ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet YAZICI'ya, katkılarından dolayı Bingöl Üniversitesi Rektörü Prof. Dr.

Giyasettin BAYDAŞ'a, Bingöl Üniversitesi öğretim üyeleri Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇALDAK'a, Yrd. Doç. Dr. Halil ŞİMŞEK'e, Batman Vali Yardımcısı Soner KARATAŞOĞLU'na ve bu çalışmada katkısı bulunan herkese minnet duyduğumu belirtmek isterim.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görev yapan ve görüşme taleplerimizi geri çevirmeyen Geçici Köy Korucularına ve diğer görüşmecilere de teşekkür ederim.

ELAZIĞ- 2013 **Mehmet Seyman ÖNDER**

KISALTAMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADYÖD	Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği
AK PARTİ-AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
BDP	Barış ve Demokrasi Partisi
Bkz.	Bakınız
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DEHAP	Demokratik Halk Partisi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatına
DSP	Demokratik Sol Parti
DYÇ	Düşük Yoğunluklu Çatışma
DYP	Doğru Yol Partisi
EGKK	Eski Geçici Köy Korucusu
ERNK	Enîya Rizgarîya Netewîya Kurdîstan–Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi
EYP	El Yapımı Bomba
GKK	Geçici Köy Korucusu
GÖKK	Gönüllü Köy Korucusu
HEP	Halkın Emek Partisi
HRK	Hêzên Rizgarîya Kurdîstan -Kürdistan Kurtuluş Güçleri
IKDP	Irak Kürdistanı Demokrat Partisi
İHD	İnsan Hakları Derneği
İKDP	İran Kürdistanı Demokrat Patisi
İRA	Irish Republican Army- İrlanda Cumhuriyet Ordusu
JGK	Jandarma Genel Komutanlığı
JİTEM	Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Birimi
KOG	Korucu Olmayan Görüşmeci
KUK	Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları

IKYB	Kürdistan Yurtseverler Birliği
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
OHAL	Olağanüstü Hal
PKK	Partîya Karkerên Kurdîstan- Kürdistan İşçi Partisi
SHP	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SP	Saadet Parti
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UDR	Ulster Defence Regiment - Ulster Savunma Alayı
YNK	Kürdistan Yurtseverler Birliği
YTP	Yeni Türkiye Partisi

GİRİŞ

Ülkemizde geçmişten günümüze pek çok ciddi sorunlar yaşanmış ve bunların bazıları gündemi uzunca süre meşgul etmiştir. Ancak, günümüze kadar gündemi en uzun süreli meşgul eden sorunların başında kimilerinin PKK ve kimilerinin de Kürt sorunu olarak tanımladığı sorun gelmektedir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde farklı zamanlarda Kürt isyanları gerçekleşmiştir. Daha önce gerçekleşen 28 isyan, devlet güçleri tarafından bastırılmıştır. Ancak gerek yapısı, gerekse de içinde bulunulan koşullar gereği, kimi çevrelerce 29. isyan olarak kabul edilen PKK ayrılıkçı hareketi sonlandırılamamıştır. Bu nedenle devlet yetkilileri, daha önce II. Abdülhamit tarafından uygulanmış olan Hamidiye Alayları sisteminin bir benzerini yani Köy Koruculuğu Sistemini uygulama gereği duymuşlardır. Bazı kesimlerce 'devletin sırtındaki kambur' olarak nitelendirilen, bazı kesimlerce de devletin güvenliğinin en temel unsurlardan biri olarak kabul edilen koruculuk sistemi, güvenliğe sağladığı katkıların yanı sıra, birçok sosyal soruna da neden olmuştur. Köy koruculuğu sisteminin kurulduğu 1985 yılından Mayıs 2012 yılına kadar,129 bin 273 korucu bu sisteme dahil olmuştur. Bunların bin 578'i görevi için yaşamlarını yitirirlerken, 7 bin 216'sı da suça bulaştıklarından dolayı görevden alınmıştır.

Koruculuk sistemi, bir yandan devletin güvenlik politikasının temel unsurlarından biri olması, bir yandan da sebep olduğu maddi külfet ve sosyal sorunlar nedeniyle, hep tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar, genellikle sistemin olumlu ya da olumsuz yönlerine yönelik yapılmış, ancak bu olumlu ve olumsuz yönleri doğuran nedenler ve koşulların üzerinde durulmamıştır. Bu yönlü çalışmaların, yok denecek kadar az olduğunu söylemek mümkündür.

Bu çalışmayla, koruculuk sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri ve bunları ortaya çıkaran nedenler ile koşulların ne olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede korucuların demografik özellikleri, ekonomik ve sosyal durumları, devletin güvenlik politikalarına yaklaşımları, Kürt sorununa ve PKK'ya bakış açıları, aşiretlerle ilişkileri, koruculuğun devam etmesi ya da kaldırılması durumunda karşılaşacakları muhtemel sorunlar hakkında tespitlerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın konusu, amacı, evreni ve örneklemi, kapsamı ve sınırlılıkları ile araştırmada kullanılan yöntem ve tekniklere yer verilmiştir. İkinci bölüm ise, araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bölümde; Kürt sorunu, PKK, Olağanüstü Hal Uygulamaları, Hamidiye Alayları, Köy Koruculuğu sistemini doğuran etmenler, sistemin oluşumu ve amaçları, dünyadaki köy koruculuğu örnekleri ile bölgemizdeki aşiretlere ilişkin kuramsal bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde, saha çalışması sırasında elde edilen bulgular ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir. Köy korucularına uygulanan anketlerin çıktıları, enformel görüşmelerden elde edilen verilerle desteklenmiştir. Enformel görüşmeler sadece korucularla değil, aynı zamanda koruculuğu bırakmış olanlarla, sivil vatandaşlarla, kamu yöneticileriyle, kanaat önderleriyle ve sivil toplum temsilcileriyle de yapılmıştır. Araştırmanın dördüncü bölümünü sonuç, değerlendirme ve öneriler kısmı oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu başlık altında araştırmanın konusu, amacı, evren ve örneklemi, yöntem ve tekniği hakkında bilgiler verilecektir.

1.1 Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusunu, köy korucuları ve koruculuk sistemi oluşturmaktadır. PKK ile yaşanan çatışmalarda Milli Savunma Bakanlığı'nın verilerine göre, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 1984'ten Ocak 2011 yılına kadarki asker kaybı 6 bin 142'dir (Milli Savunma Bakanlığı, 2012). Mayıs 2012 tarihine kadar hayatını kaybeden korucu sayısı ise bin 578'dir (JGK, Kişisel yazışma, 2012). 2009 yılı itibari ile 'etkisiz hale' getirilen PKK'lı sayısı 40 bindir (Yayman, 2011: 21). Bazı akademisyenlerin ifadelerine göre PKK ile mücadelenin Türkiye'ye maliyeti ise, 300 milyar doları geçmiştir (Öztürk & Çelik, 2012).

PKK'nın, 1984 yılında Siirt'in Eruh ilçesine yaptığı baskından sonra, asayiş ve güvenliği sağlama adına, Osmanlı Devleti'nin deneyimlerinden yararlanılmıştır. Bölgede yerleşik olan bazı aşiretlerin üyelerine silah ve yetkiler verilerek birer kamu güvenlik görevlisi yapılmışlardır. Bu çerçevede asayiş ve güvenlik konusunda bazı sıkıntılara neden olan aşiretlerin yaratacağı sorunların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, bu görevliler devlet için tehdit sayılacak unsurlara karşı kullanılmışlardır. Hamidiye Alayları'nda olduğu gibi, ağır suçlar işleyen ve aranıyor durumda olan yöneticiler de dâhil olmak üzere bazı aşiretlerin bazı mensupları, devlet güvenliği için çalışmak şartıyla affedilmiş, 'kaçak' oldukları halde 'Geçici Köy Korucusu' adıyla kamu görevlisi yapılmışlardır (Tapan, 2007: 106; Sabah, 2004).

Köy Kanunu ve Orman Bekçiliği yasalarından devşirilerek Köy Koruculuğu Sitemi adında yeni bir sistem oluşturulmuştur. Sistem içerisinde ilk olarak aşiret üyeleri yer almış, daha sonra aşiret üyesi olmayan köylüler de sisteme dâhil edilmiştir. Ancak 30 yıllık çatışmalı süreçte, korucuların bir güç haline geldikleri ve bazı korucuların kendi başlarına hareket ettikleri görülmüştür. Bu koruculardan bazıları, çeşitli suçlara bulaşmışlardır. Bu nedenle, bazı korucuların içinden çıktıkları sistemle savaşır hale

geldikleri yönünde sıkça tartışmalar yürütülmektedir. Tüm bu yan etkilerine rağmen, bazı devlet kademelerinde, özellikle de askeri yetkililerce başarılı olduğu söylenen koruculuk sisteminin, PKK'nın, bölge halkının desteğini sağlamasına engel olduğu vurgulanmıştır (Yüksekovahaber, 2009).

Koruculuk sisteminde birtakım sorunlar mevcuttur. Bu sorunların ileride daha başka sorunlara da kaynaklık edebileceği düşünülmektedir. Bu sorunların neden var olduğu üzerinde durmak gerekmektedir. Öncelikli olarak korucuların, korculuğu neden kabul ettiğinin anlaşılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı aşiretler, korucu olmadan önce PKK saldırılarına maruz kalmıştır. Bu aşiretler, PKK'ya karşı korunabilmek için korucu olmak istemişlerdir. Bu durum, bazı askeri ve siyasi yetkililer tarafından sık sık dile getirilmiştir. Ancak, çeşitli sivil toplum örgütleri, köylülerin, devlet yetkilileri tarafından köyleri yakılmakla tehdit edildiği için koruculuğu kabul ettiklerini defaatle belirtmişlerdir. Genel anlamda, bazı köylülerin PKK'ya karşı kendilerini savunmak için, bazı köylülerin ekonomik gerekçelerle, bazı köylülerin de devlet yetkilileri tarafından köylerini terk etmek zorunda bırakıldıkları için koruculuğu kabul ettikleri bilinmektedir.

Köylülerin korucu olmalarında aşiret yapılanmalarının etkisinin olduğu, koruculuk sisteminin oluşturulmasında aşiret yapılanmalarına gidilirken, bölgede PKK'nın etkisinin kırılması ve bölge halkının PKK'ya meyletmesinin engellenmesi hedeflendiği sıkça tartışılmaktadır. Devlet yetkililerinin hangi şartlarda aşiretlerden yararlanmak istediğinin, aşiretlerin katkılarının hangi yönde olduğunun ve koruculuğun oluşturulmasında aşiretlerin yapısal özelliklerinden nasıl yararlanıldığının tespitine ihtiyaç vardır.

Koruculuk sisteminin daha iyi analiz edilmesi için korucuların görevlerini sürdürme nedenlerinin incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca, koruculuk sisteminin kaldırılması durumunda korucuların yaşayacakları olası güvenlik sorunlarının bölgelere göre boyutlarının tespitine ihtiyaç vardır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kırsal bölgelerinde istihdam imkânları son derece yetersiz olmakla birlikte, ekonomik faaliyet olarak tarım ve hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Köy Korucuları Yönetmeliği gereği ekonomik faaliyetlerde bulunmaları engellenen korucuların önemli bir bölümünün tekrar tarım ve hayvancılık

faaliyetlerinde bulunma imkânı oldukça sınırlıdır. Düzenli gelirin ortadan kalkması sonrası korucuların, bölgenin ekonomik faaliyetlerine olumlu ya da olumsuz hangi hususlarda katkı sağlayacağının irdelenmesi gerekmektedir.

Sistemin temel sorunlarından biri güven problemidir. Korucular ile güvenlik görevlileri arasında karşılıklı olarak zaman zaman güven problemi yaşanabilmektedir. Operasyonlarda, PKK'ya karşı birlikte mücadele eden silahlı birliklerin arasında güven sorunu olması, operasyonların başarısını etkileyebilmektedir. Güvenlik birimleri arasındaki bu sorunun boyutlarının ve kaynaklarının tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Koruculara, PKK ve sempatizanları tarafından, "hain, işbirlikçi" muamelesinde bulunulmaktadır. PKK'nın korucuları toplum nezdinde itibarsızlaştırma girişimlerinde bulunmasına rağmen bazı korucuların, neden PKK'ya sempati duyduğu ve bu sempatilerin gerekçelerinin ne olduğu analiz edilmelidir. İçişleri Bakanlığının, 2005 yılında yaptığı açıklamaya göre, 1985 ile 2005 tarihleri arasında 2 bin 384 köy korucusu terör ve teröre yardım-yataklık suçu işlemiştir (Tapan, 2007: 211).

Geneli Kürt kökenli olan korucuların, Kürt sorununa yaklaşımlarının ne yönde olduğu hususunun irdelenmesi gerekmektedir. Korucular, hem birer Kürt, hem de 'Kürtlerin kültürel haklarını' savundukları söylemini kullanan PKK'ya karşı, taraftırlar. Bu nedenle korucuların Kürt sorunu konusundaki yaklaşımları, devletin güvenlik politikalarını benimsemeleri ve görevlerini içselleştirmeleri açısından önem taşımaktadır.

Sistemin meydana getirdiği sıkıntılardan biri de, bölge halkı ile korucular arasında sosyal bölünmenin yaşanmış olmasıdır. Kamuoyunda korucular, PKK ile mücadeleleri ya da iki ateş arasında kalmanın verdiği büyük sıkıntılarla değil, işledikleri suçlar ve karıştıkları sansasyonel olaylarla gündeme gelmişlerdir. Burada medyanın büyük etkisi bulunmaktadır. Medya, bu olayları, gündem oluşturma adına etkili bir şekilde işlemektedir. Bu durum, kamuoyunda korucuların, suç işleyen, olur olmaz işlere bulaşan, aldığı maaşlarla devlete gereksiz yük olan bir topluluk olarak algılanmasına neden olmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde ise, koruculara genel anlamıyla olumsuz bir yaklaşım sergilenmektedir. Bu durum, PKK'nın yaptığı yoğun

propagandadan kaynaklanmaktadır. Koruculuk sistemini, kendisine taban oluşturmada en büyük engel olarak gören PKK, koruculara yönelik sindirme politikası çerçevesinde, çok yoğun ve etkili propaganda yaparak korucuları halkın nazarında itibarsızlaştırma çalışmaları yürütmüş ve bunda da önemli ölçüde başarılı olmuştur. Bu nedenle bazı bölgelerde korucular, bölge halkı tarafından dışlanmaktadırlar. Bu durumun, koruculuğun kaldırılması sonrasında da önemli bir sosyal sorun olacağı varsayılmaktadır.

Aşiretler arası husumetlerin geçmişten beri var olduğu bilinmektedir. Sayı ve imkan bakımından güçlü olan aşiretler, su kaynaklarını, tarım alanlarını ele geçirme vb. nedenlerle daha küçük aşiretlere karşı baskıcı bir anlayış içerisinde olmuşlardır. Korucu olunması ile birlikte aşiretler arasında bir denge oluşmuştur. Taraflar, otomatik silahlar edindiği için, aşiretler arasında yaşanacak bir çatışmada kayıplar ağır olacaktır. Koruculuğun kaldırılması ile birlikte bu husumetlerin tekrar ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu bağlamda, husumetlerin ne oranda yaygın olduğunun ve yaşandığı bölgelerin bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Koruculuk sisteminin kaldırılması konusu belirli aralıklarla tartışılmakta ve kamuoyunun ana gündem maddesi olmaktadır. Bu tartışmalar daha çok korucuların karıştığı ve kamuoyunun dikkatini çektiği olaylar sonrasında yaşanmaktadır. Korucuların, sistemin kaldırılması tartışmalarının hangi tarafında yer aldıklarını ve gerekçelerini daha detaylı ele almak gerekmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, köy korucularının devletin güvenlik politikaları kapsamındaki yeri, mesleksel ve toplumsal alandaki durumları, bağlı bulundukları kurumun bazı yönlerinin ortaya konulması ve bazı değişkenler arasındaki ilişkiler bulunmaya çalışılarak konunun detaylı bir şekilde ele alınması öncelikli konular arasında yer almıştır.

Bu çerçevede çalışmanın genel amacı:

1. Bireylerin koruculuğu kabul etme nedenlerini saptamak,
2. Bu bireylerin günümüzde koruculuğu sürdürmek isteyip istemediklerini gerekçeleriyle birlikte belirlemek,
3. Köy koruculuğu sistemine neden gereksinim duyulduğunu irdelemek,
4. Köy korucularının sosyo-kültürel ve ekonomik profillerini ortaya koymak,
5. Köy korucularının PKK'ya ve Kürt sorununa yaklaşımlarını tespit etmek,
6. Köy korucularına bölge insanın bakışını saptamak,
7. Güvenlik güçleriyle korucular arasındaki uyum ve güven problemlerini belirlemek,
8. Aşiret Yapısı ile köy koruculuğu sisteminin ilişkisini irdelemek,
9. Korucular ile siyasi partiler arasındaki ilişkileri ortaya koymak,
10. Korucuların pişmanlıkları, hayat standartları ve memnuniyet durumlarını belirlemek,
11. Korucuların, koruculuk sisteminin kaldırılmasın yönelik görüş ve yaklaşımlarını ortaya koymak,
12. Koruculuk kaldırılması sonrası oluşması muhtemel sorunları tespit etmek,
13. Köy korucularına yönelik politikaların oluşturulmasına imkân sağlamaktır.

Gerek Osmanlı döneminde gerekse de Cumhuriyet ve sonrası dönemlerde Türkiye'de, askeri gelenek her zaman güçlü olmuş ve Türk Silahlı Kuvvetleri dünyanın sayılı askeri güçleri arasında yer almıştır. Bu çalışmada, bölgede oluşan illegal örgütlenmeler ve yaşanan çatışmalar için alınan önlemler konusunda neden Türk Silahlı Kuvvetleri ile yetinilmediği ve koruculuk sistemine gereksinim duyulduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bölgedeki illegal örgütlenmeler, etnik kimlik milliyetçiliğine yaslanmaktadır. Burada, ‘halklarının ezilmişliği’, ‘etnik ve kültürel hak talebi’, ‘siyasi imtiyazların talebi’ gibi gerekçeler gösterilmiştir. Bu tür gerekçelerin karşılık bulduğu bölgede, aşiret üyeleri ya da sıradan bireylerin, koruculuğu kabul ederken bölge halkının kendilerini yadırgayacaklarını ve PKK tarafından can kaybı da dâhil, çok ciddi baskılara maruz kalacaklarını bilip-bilmediklerinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

PKK ile mücadele için oluşturulan bu birimin içinden, sonraki süreçlerde PKK’ya yardım ve yataklık edenler olmuştur. Bazı koruculardaoluşan bu eğilimin nedenlerine yönelik tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

Ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi ve bir dizi nedenlerden kaynaklı olarak, kırsal kesimden kentsel alana doğru yönelik göçün gerçekleşmesi ve kentleşmenin artmasıyla birlikte, aşiret yapılarının çözülmeye başladığı gözlenmiştir. Koruculuk sistemi ile aşiretlerin yapıları arasında nasıl bir bağ olduğu araştırılmıştır.

Bu çalışmada, ayrıca amaçlanan bir diğer husus da, bölgesel düzeyde koruculara ilişkin nasıl bir algının olduğunu saptamaktır. Bu araştırmada başka soruların cevapları da aranmıştır. Cevabı aranan sorular ise şunlardır:

Zaman zaman koruculuk sisteminin kaldırılması konusunda tartışmalar yaşanmaktadır. Koruculuk sisteminin kaldırılması bölgenin sosyal yapısında ne tür etkilere neden olacaktır? Koruculuk sisteminin kaldırılmasına korucuların bakışı nedir? Koruculuk kaldırıldıktan sonra bu insanlar nerelerde istihdam edilecektir? Koruculuk bir meslek olarak mı, yoksa geçici bir iş olarak mı görülmektedir?

Kendilerini buna mecbur hissettikleri için mi koruculuğu sürdürmektedirler? Öyleyse, onları zorunlu kılan nedir? Devletin kendilerine verdiği maaş ve sosyal güvencelere rağmen, korucular neden suç işlemektedirler? Bu suçları işlemelerinde yasal yetkilere sahip olmalarının etkisi nedir?

Korucular, aşiret kararıyla mı, bireysel olarak mı korucu oldular? Korucu olmalarında aşiret yapılanmalarının bir etkisi oldu mu?

Bireylerin, koruculuğu kabul etkileri günün şartları ile günümüz şartları arasında fark var mı, varsa nedir? Şimdiki durumlarından memnunlar mı? Memnun olmalarının veya olmamalarının nedenleri nelerdir? Korucu olmalarından dolayı herhangi bir pişmanlıkları söz konusu mu?

Korucu aşiretlerinin hem mahalli idarelerde hem de parlamentoda temsil edilmekte olduğu göz önüne alındığında, koruculuğun, aşiretlerin politik rolleri üzerinde nasıl bir etkisi bulunmaktadır? Siyasi tercihleri nelerdir?

Korucular PKK'ya karşı yapılan operasyonlara katılıyorlar mı? Yoksa sadece kendi bölgelerini saldırıya karşı mı koruyorlar? Ne kadar kayıpları oldu? Koruculara silah verilirken, herhangi bir silah eğitimi veya silahın kimlere karşı nasıl kullanacağı konusunda herhangi bir eğitim verildi mi?

Herhangi bir ideolojileri olduğu için mi koruculuk yapıyorlar? Korucuların bir ülküleri var mı? Yoksa kendilerinden korucu olmaları istendiği için mi koruculuk yapıyorlar?

Korucular, bölge halkı ile herhangi bir sorun yaşadılar mı, yaşadılarsa ne tür sorunlarla karşılaştılar? Koruculuğu bırakmak istiyorlar mı? Daha önce bazı aşiretler koruculuğu bırakırken, bazılarının da bırakma girişimleri oldu. Bazı korucuların, koruculuğu bırakmaları nasıl açıklanabilir?

Korucular, PKK'yı ve içinde bulunduğumuz politik süreci nasıl değerlendiriyorlar? Kürt sorunu konusundaki algıları nelerdir? PKK'nın onları vatan haini olarak görmesini nasıl değerlendirmektedirler? Ayrıca bölge halkının onlara bakış açılarına yönelik algıları nelerdir? Koruculuğu kabul edenler, ilk dönemlerde, bölge halkının kendilerine bakış açılarının nasıl olacağını ön görebilmişler miydi?

Bu çalışmanın bir diğer amacı da, koruculuk sisteminin amaçlanan hedefler doğrultusunda başarılı olup olmadığını tartışmaktır. Bu araştırmada yukarıda yer alan soruların cevaplarının bulunması ve elde edilecek cevaplarla korucularla ilgili genel bir sosyolojik analizin yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda koruculuk sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri daha iyi görülebilecek ve bunların nedenleri ile sonuçları arasındaki bağlantılar daha iyi anlaşılabilecektir.

1.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Koruculuk sisteminin genel bir sosyolojik analizini yapmayı hedeflediğimiz bu çalışmanın evrenini Türkiye'deki tüm korucular oluşturmaktadır. Bilimsel bir araştırmada, araştırma evreninin bütününü ele alarak incelemek, hem zaman hem de maliyet açısından pek mümkün olmadığından, bütün içerisinden, bütünü temsil edeceği varsayılan bir kısım veya parça ele alınıp incelenmiştir.

Bu araştırmada kullanılan örnekleme tekniği, kotalı ve basit rastlantısal örneklemedir. Örneklem grubu, sayının çok olduğu illere kota uygulanarak dağıtılmıştır. Seçilen illerde koruculara ulaşmanın ve ulaşılan korucuların görüşmeye ikna edilmesinin oldukça güç olması, ayrıca aynı il ve ilçedeki korucuların benzer nitelikler taşıması nedeniyle rastlantısal örnekleme kullanılmıştır.

Geçici köy korucusu sayısı 45 bin 283, gönüllü köy korucusu sayısı ise 20 bin 204'dir (JGK, kişisel yazışma,2012). 2012 yılı itibariyle, korucuların görev yaptıkları illere göre sayıları açıklanmamıştır. 2009 yılı verilerine göre, Geçici Köy Korucularının 22 ilde toplam sayısı 57.757'dir. Ağırlıklı olarak 11 ilde yoğunlaştıkları söylenebilir. Bunların görev yaptıkları illere göre sayıları şu şekildedir; Hakkâri: 7 bin 614, Van: 7 bin 320, Şırnak: 6 bin 756, Diyarbakır: 5 bin 187, Siirt: 4 bin 661, Bitlis: 3 bin 730, Mardin 3 bin 323, Batman 2 bin 887, Bingöl: 2 bin 511, Elazığ 2 bin 111, Muş bin881 (Ekinci, 2011: 49).

Gerek zaman gerekse de maliyet açısından 22 ilde bulunan koruculara ulaşmak çok zor olduğundan, araştırman örneklemi korucuların yoğunluklu bulunduğu bu 11 ilden seçilmiş, ancak Siirt, Bitlis, Şırnak ve Elazığ valiliklerinden gerekli izin alınmadığı için, bu dört il kapsam dışı bırakılmıştır. Türkiye'nin batı bölgelerindeki köy bekçiliği vasfı ile çalışan koruculardan farklı olarak PKK örgütüne karşı görevlendirilen Geçici Köy Korucuları çalışma kapsamında yer almıştır. Örneklemin büyüklüğü, aşağıda yer alan tablodan yararlanılarak belirlenmiştir. Örneklem hata payı -+0.05 olarak öngörülmüştür. Örneklem büyüklüğünü gösteren tablo (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004: 50) aşağıdadır:

Tablo 1: Örneklem Büyüklüklerinin Dağılımı

	±%3 örnekleme hatası (d)		±%5 örnekleme hatası (d)		± %10 örnekleme hatası (d)	
Hedef Kitle Büyüklüğü (N)	P= 0,5 q= 0,5	P= 0,8 q= 0,2	P= 0,5 q= 0,5	P= 0,8 q= 0,2	P= 0,5 q= 0,5	P= 0,8 q= 0,2
100	902	87	80	71	49	38
250	203	183	152	124	70	49
500	341	289	217	65	81	55
750	441	358	254	185	85	57
1.000	516	406	278	198	88	58
2.500	748	537	333	224	93	60
5.000	880	601	357	234	94	61
10.000	964	639	370	240	95	61
25.000	1023	665	378	244	96	61
50.000	1045	674	381	245	96	61
100.000	1056	678	383	245	96	61
1.000.000	1066	682	384	246	96	61
100.000.000	1067	683	384	246	96	61

Tabloya göre, d=%5 örneklem hata payına göre p=0.8 (gerçekleşme olasılığı), q=0.2 (gerçekleşmeme olasılığı) alınabilecek optimal örneklem sayısı 245 olduğundan araştırmamızın da örneklem sayısı 245 olarak belirlenmiştir. Örneklem grubuna 68 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. Yine, örneklem gurubu içinde yer alan 18 korucuyla enformel görüşme yapılmıştır. Ayrıca koruculuğu bırakmış olan eski koruculardan 5 kişiyle, sivil toplum temsilcileri, sivil vatandaş, kanaat önderleri ve bazı kamu yetkililerinden oluşan 12 kişiyle de yine enformel görüşme yapılmıştır.

1.4 Araştırmanın Yöntemi ve Tekniği

Araştırmamız teorik ve uygulamalı olmak üzere iki aşamadan oluşan bir alan araştırmasıdır. Araştırmada bilgi ve veri toplamak için üç araştırma tekniği kombine olarak kullanılmıştır. Bunlar;

1. Anket formunun uygulanması,
2. Derinlemesine görüşmelerin ve mülakatların yapılması,
3. Alan araştırması sırasında gözlem ve tespitlerin gerçekleştirilmesidir.

Deneklerle derinlemesine yapılan görüşmelerde dile getirilecek açıklamalardan hareketle, niteliksel yanı ağır basan ancak nicel verilerle desteklenen bir çalışmanın gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Anket formunda ve mülakatlarda yer alan sorular hazırlanmadan önce literatür taraması yapılmış, korucuların yaşadığı Diyarbakır ve Bingöl'de iki korucu köyüne gidilmiş ve korucularla ön görüşmeler yapılmıştır. Literatür taraması ve ön görüşmeler sırasında elde edilen verilere göre sorular oluşturulmuştur. Daha sonra bu sorular, pilot bölge olarak seçilen Bingöl'de iki korucu köyünde 10 kişiye uygulanmış ve bu pilot uygulama sonrası anket formu yeniden gözden geçirilmiştir.

Köy koruculuğu sistemi içerisinde GKK'larla (Geçici Köy Korucuları) birlikte GÖKK'lar (Gönüllü Köy Korucuları) da yer almaktadır. GKK'lardan farklı olarak çoğu, kendi silahlarını kendileri temin etmektedirler. Devletten koruculuk maaşı almayan GÖKK'ların bazıları, yardım ve birtakım adlar altında asgari ücretin yaklaşık üçte biri oranında ücret alabilmektedir. GÖKK'ların sayıları az ve görevli bulundukları bölgeler sınırlıdır. Onlara ulaşma konusunda sıkıntılar yaşanmış, ancak, çok sınırlı sayıda GÖKK'ya ulaşılabildiğinden çalışmada onlara yer verilmemiştir.

Araştırmanın yapıldığı dönemde PKK ile yaşanan çatışmalar sıklaşmış ve can güvenliği sorunu yaşanmıştır. Bilmedikleri, tanımadıkları kişilere güvenmemelerinden ve 'eğer konuşursam ve bu yöneticilerin kulağına giderse işimden olurum' endişesinden dolayı bazı korucular görüşmeye ikna edilememiştir. Bu koruculara karşı, güven tesis edilebilmesi için üçüncü kişilerin referanslarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle, koruculara ulaşma konusunda iki yol izlenmiştir. Birincisinde, korucuların tanıdıklarından ve akrabalarından yararlanılmıştır. Akrabalarının ve çok güvendikleri

tanıdıklarının referansı ile gittiğimiz korucular, sorularımıza daha samimi cevaplar vermişlerdir.

İkincisinde ise, korucuların bağlı bulunduğu resmi makamlardan yararlanılmıştır. Korucuların tanıdık ve akrabalarına ulaşılamadığı bölgelerde karakol komutanı, il jandarma komutanı, kaymakam ve vali yardımcıları aracılığıyla koruculara ulaşma yoluna gidilmiştir. Ancak bu yol zorunlu olunmadıkça tercih edilmemiştir. Çünkü ilgili makam aracılığıyla gidilmesi durumunda, koruculardа, 'Bizim söylediklerimizi komutan/kaymakam da bilecek' kaygısına neden olduğundan, doğru bilgi vermeme durumu söz konusu olabilmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bilgi, bulgu ve yapılan yorumlar, araştırma kapsamına dahil edilen örneklem grubu için geçerli olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, araştırma kapsamında elde edilen veriler ve yapılan tespitler örneklem grubuna dahil edilen kişilerin verecekleri cevapların/bilgilerin doğruluk derecesi ile sınırlı /orantılıdır. Çalışmanın farklı yerlerinde, Geçici Köy Korucuları için, GKK, köy korucuları ve korucular şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde, PKK sorunu çerçevesinde devletin güvenlik politikaları ve Olağanüstü Hal uygulamaları, köy koruculuğu sistemi ile bazı konularda benzerlikleri bulunan Hamidiye Alayları, Aşiret Mektepleri, Köy Koruculuğu Sistemi, aşiretler ve Köy Koruculuğu Sistemi ile aşiretler arasındaki bağlantılar konusuna değinilecektir.

2.1 PKK ve Devletin Güvenlik Politikaları

Bu başlık altında, terör ve terörizm kavramlarına yönelik açıklamalar, PKK örgütünün kuruluş süreci, stratejisi, PKK'nın Kürt sorunu içindeki yeri, devletin PKK ile mücadelesi ve Kürt sorununa yaklaşımı ele alınacaktır.

2.1.1 Terör ve Terörizm

Terör ve terörizm kavramları kimi zaman karıştırılmakta ve bir birilerinin yerine kullanılmaktadır. Terör ve terörizm ayrı kavramlardır. Terör için, "*insanları yıldırmak, sindirmek ve davranışları benimsetmek için zor kullanma ya da tehdit etme eylemidir*" tanımı genel kabul görürken, terörizm ise, toplumu korkutmak ve yıldırmak için şiddet kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji olarak tanımlanabilmektedir (Gündüz, 1996: 53). Bal, terör ve terörizm arasındaki farka değinirken; terörü, silahlı eylemler marifetiyle kendini ve davasını duyurma; terörizmi ise, bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya akımı olarak tanımlamıştır (Bal, 2006).

Terörizm, dünyanın her yerinde politik ve sosyal nedenlerden dolayı, farklı olarak tanımlanabilmektedir. Bazen etnik bir başkaldırı olarak nitelendirilebilen ve daha çok hâkim ülkenin ordu ve kurumlarına saldırıda bulunan bir gerilla hareketine terörizm hareketi, halka yönelik eylemler gerçekleştiren kimselere de gerilla denebilmektedir (Goodwin, 2006). Bu durum, tanımlamada bulunan kişinin bakış açısından kaynaklanmaktadır. Örneğin Wardlaw (1989: 33), modern terörizmi, 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış politik hareketlerden kaynaklı siyasal şiddet olarak tanımlamıştır. Ancak, neyin terörizm olduğuna dair, pek açık olmasa da,

genel bir anlaşmaya varıldığını söylemek mümkündür. ABD ordusunun hazırladığı terörizme karşı koymayı ele alan bir el kitabında terörizm; '*doğaca siyasal, dinsel ya da ideolojik hedeflere ulaşmayı amaçlayan önceden tasarlanmış şiddet kullanımı ya da tehdidi*' olarak tanımlanır (Chomsky&diğerleri, 1999: 9). Terörizm, aynı zamanda sosyal ve ekonomik dinamikleri de içermektedir. Sosyal ve ekonomik bağlamdaki mağduriyet ve eksiklik, terörizme, politik anlamda önemli bir gerekçe oluşturmaktadır (Bal, 2012; Ünal, 2012: 23).

Terör kavramı, Türkçeye 'korku ve dehşet' olarak çevrilmektedir. Terör tanımına yönelik çok farklı yaklaşımlar mevcuttur. Ancak, oluşan ortak görüşe göre, terör, herhangi bir amaca (bu amaç çoğunlukla siyasidir) ulaşmak için, sivillerin ve güvenlik görevlilerinin, propagandaya yönelik, ses getirici eylemlerle öldürülmesidir (Bal, 2006). Ergil'e (1980: 1) göre terör, kaçırmadan cinayete kadar çeşitli yöntemleri olan ve amacı sindirme olan eylemlerdir. Bu eylemlerle, yüksek dozda korku içeren bir ruh halinin oluşturulması hedeflenmektedir.

Türkiye'de de terörün tanımı kanunla yapılmıştır. Terörle Mücadele Kanunu'nda terör şu şekilde tanımlanır:

> *"Terör, cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir"* (Terörle Mücadele Kanunu, 1991).

Deutch (1997), terörü kategorize ederken üç farklı duruma dikkat çekmiştir. İlk ve en çok tehlike arz eden kategoriye devlet destekli terörizmi koymuştur. Buna örnek olarak da İran, Kuzey Kore ve Sudan gibi ülkeleri işaret etmiştir. İkinci kategoride de kendi hükümetlerini devirmek isteyen ya da bağımsızlık için savaşan Sri Lanka'daki

Tamil Kaplanları ya da Türkiye'deki PKK gibi örgütleri örnek göstermiştir. Son kategoride ise, Ortadoğu'da faaliyet gösteren bazı İslami gruplara atıfta bulunmuştur.

Ergil'e göre, terör iki boyutludur. Bunlar 'yukardan terör' yani 'devlet terörü' ve 'aşağıdan terör' yani 'tabandan gelen terör'dür. Tabandan gelen terörde, şiddete kaynaklık eden farklı unsurlar vardır. Bunlardan biri de azınlıklardır. Azınlıkların şiddete başvurusunda iki temel neden vardır. Birincisi, içinde bulunulan toplumun eşit bir üyesi olmak, ikincisi ise, azınlıkları saran toplumlardan ayrılıp yeni bir ulus-devlet meydana getirmesidir. Her iki grup azınlığın başkaldırılarında şiddet, siyasal bir araç olarak işlev görmektedir (Ergil, 1980: 8). Tabandan gelen teröre kaynaklık eden diğer unsurlar ise, belirli bir ırk ya da dinin üstünlüğüne dayanan, onu tek ve egemen ideoloji konumuna getirmeyi amaçlayan aşırı sağcı ile Marksist felsefeye dayalı bir toplum meydana getirmek için mevcut düzen ve onun dayandığı toplumsal kurumları kökten değiştirmeyi amaçlayan aşırı solcu gruplardır (Gündüz, 1996: 64-65).

Hükümetler karakteristik olarak yalnızca, politikaların değişmesini isteyen ve siyasi sistem ya da statükoya saldırıda bulunan rakiplerini terörist olarak tanımlama yoluna gitmektedir (Held, 2004). Teröristlere karşı aktif mücadele yürüten hükümetlerin çoğu, bu bireyleri veya örgütleri ortadan kaldırmak için yine şiddet yöntemini kullanmaktadır. Sistemin sürekliliğini sağlama adına çoğunluk tarafından desteklenen bu politikalar, bir süre sonra devlet terörüne kaynaklık edebilmektedir (Ergil, 1980: 11).

2.1.2 Kürt Sorunu ve PKK

2.1.2.1 Tarihten Bugüne Kürt Sorunu

Kürt sorunu her kesimde farklı algılanmaktadır. Kürt sorununu, bir imparatorluğun çöküşünden sonra gasp edilmiş bir hak sorunu ya da milli bir iradi rejimin merkezileştirme ve millileştirme çabasına bir karşı duruş olarak algılayanlar mevcuttur. Bunların yanı sıra, Kürt sorununu, etnik bir topluluğun otantik kültürünü devam ettirmesinin önünde bazı engellerin oluşması durumu ya da coğrafi bölgeler arasında eşit olmayan bir iktisadi dağılımdan ibaret olduğu şeklinde yorumlayanlar da bulunmaktadır (Yeğen, 2011a: 12).

Osmanlılar döneminde Kürt sorunu, ilk kez Tanzimat fermanı sonrası belirgin hale gelmiştir. Kürt beyleri ve mirleri, Yavuz Sultan Selim'le yaptıkları antlaşma gereği

birtakım ayrıcalıklar edinmiş, cizye dâhil bölgelerindeki tüm vergileri toplama ve kendi müstakil ordularını kurma yetkisine sahip olmuşlardır. Ancak Tanzimat Fermanı ile birtakım yenilikler getirilmiştir. Bunlar, idari örgütlemede yenilikler yapılması, eyalet, sancak ve kaza sınırlarının yeniden düzenlenmesi, her valilin yanına bölge kuvvetlerine komuta edecek bir muhafız ve maliye işleri için bir defterdar verilmesi, eyalet ve sancaklarda yerel meclisler kurulmasıdır. Ayrıca, Hıristiyan ve Müslümanların nüfus oranlarına göre bu meclislerde temsil edilmesi, aşar vergilerinin maliye memurları tarafından cizyenin ise patrikhaneler vasıtasıyla toplanması alınan kararlar arasında yer almıştır. Yapılan bu düzenlemelere, kendi statülerinin tehlikeye gireceği ve beyliklerinin tasfiye edileceği kaygısıyla Kürt beyleri ve mirleri tarafından itiraz edilmiş, bu itirazlar aşiret isyanları şeklinde gerçekleşmiştir (Tan, 2009: 87; Fuller & Barkey, 2011: 27). Tanzimat fermanının ve bu isyanların arka planında dönem itibariyle Osmanlı devletinin 19. yüzyılda yaptığı savaşlar vardır. Bu savaşların da bir bölümü, Kürtlerin yoğunluklu yaşadığı coğrafyalarda gerçekleşmiş ve Kürt mirlerinin ve beylerinin birtakım imtiyazlarını kaybetmelerine neden olmuştur. Yaşanan bu gelişmeler de bazı isyanların oluşmasına sebebiyet vermiştir (Fuller & Barkey, 2011: 27).

Kürt aşiretlerinin isyanları 19. yüzyılın sonlarına kadar da devam etmiştir. Osmanlılar, Kürt aşiretlerini kontrol altında tutmaya çalışmış ancak hiçbir zaman tüm Kürt aşiretlerinin kontrolünü sağlayamamıştır. Bu konudaki tek istisna II. Abdülhamit olmuştur. Abdülhamit, tüm aşiretleri kontrol altına alamasa da önemli bir bölümünü merkeze bağlamayı başarmıştır. Bunu da kurduğu Hamidiye Süvari Alayları ile yapmıştır.

İttihat ve Terakki'nin başa geçmesinden sonra Kürt sorunu farklı bir boyut kazanmıştır. 4-9 Şubat 1902'de Paris'te yaptıkları kongrede tüm etnik ve dini gruplara ıslahat vaadinde bulunan ve her halkın kendi diline, geleneklerine ve dinlerine göre yaşayabileceğini söyleyen İttihatçılar, 1909 yılında kabul ettikleri programlarında her etnik yapının ilkokullarda kendi anadiliyle eğitim yapabileceklerini belirtmişlerdir (Tan, 2009: 108-109). İttihatçıların vaatleri farklı etnik yapılara ait bazı aydınlar ve yazarlar tarafından çeşitli açıklamalar ve yayınlarla desteklenmiştir. Bunlardan biri de Ziya Gökalp'in 1909'da yayınlanan Peyman gazetesinin 12. sayısındaki bir yazıdır. Bu yazıda şu ifadeler yer almaktadır:

> *"Kürtlerin yalnız bir derdi vardı. O da cehalettir. Bu derdin dermanı okumak, yazmak ve dünyayı öğrenmektedir. Bundan böyle Kürtçe kitaplar yazılacak, Kürtçe gazeteler neşrolunacak, mekteplerde Kürt lisanıyla ilim ve marifet öğretilecek. O zaman Kürtler de zengin olacaklar, bahtiyar olacaklar…"* (Tan, 2009: 109).

1902'de yapılan ve içlerinde Kürt temsilcilerin de bulunduğu İttihat ve Terakki'nin Paris kongresindeki vaatlerinden ve de Gökalp'in Peyman gazetesindeki yazısından yola çıkılarak, cumhuriyetin kurulmasından önce de bazı Kürt aydınlarının taleplerinin olduğu ve bu taleplerinin 'kimlik' ve 'dil' üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir.

İttihatçılar, Osmanlıcılık ve farklı unsurların birliği söylemlerinde bulunmuş ve tüm etnik yapıları bir çatı altında toplamaya çalışmışlardır. Ancak, kısa bir müddet sonra Hıristiyanlar; Rusya, İngiltere ve Fransa tarafından kışkırtılmış, Hıristiyan unsurlar içinde milliyetçilik akımları baş göstermiştir. İttihatçılar yaşanan bu milliyetçilik akımları nedeniyle Osmanlıcılık fikirlerinden vazgeçmişlerdir (Tan, 2009: 112; Kutlay, 2006: 63).

Birinci Dünya Savaşından sonra Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde yer alan etnik grupların büyük bir bölümü milliyetçilik akımlarının etkisiyle bağımsızlıklarını elde etmişlerdir. Bu dönemde Kürt üst sınıf ve tabakalarının 'Kürt kültürüne' ve 'Kürt kimliğine' yönelik ilgileri artmış, ancak Kürtlerde milliyetçilik akımı pek etkili olmamıştır. Kürtler, yeni kurulacak devletin yönetiminde eşit hakka sahip olacaklarını düşünerek hareket etmişlerdir (Kutlay, 2006: 68; Fuller & Barkey, 2011: 31).

Yeni devlet projesinde yer almaları için Kürtlere bazı sözler verilmiş, Kürtçülük yapma adına çalışmalar yürüten bazı aydınlara müsaade edilmiştir. Ancak Cumhuriyetin kurulması ile birlikte devletin Kürt politikasında yine değişmeler olmuştur.

Cumhuriyet tek ulus fikri üzerine inşa edilmeye çalışılmıştır. Kürtlere verilen sözler unutulmuş ve onlar cumhuriyetin bekası için tehdit olarak algılanmıştır. Çünkü cumhuriyet projesinin amacı, ümmet geleneğinden gelen toplumu Batılılaştırmak, Kürtleri Türkleştirmek, mal ve servet aktarımıyla Müslüman ve Türk burjuva sınıfı yaratmaktır (Özer, 2012: 16; Kutlay, 2006: 64).

Kutlay'a (2006: 49) göre, Cumhuriyetin kurucuları tarafından Kürtler, modern öncesi dönemden modern döneme geçişte bir engel olarak görülmüşlerdir. Türk kökenliler modern ve üstün, Kürtler ise, modern olmayan toplum olarak algılanmış, bunun sonucu olarak tek tip vatandaş yaratma amacı da gerçekleştirilememiştir. Bu dönemde 'biz' ve 'onlar' farkı giderilemeyince yönetimde eşitlik sağlanamamış, hukuksuzluk ve insan hakları sorunları yaşanmış ve bu sorunlar günümüze kadar süregelmiştir. Yeğen (2011b: 14), Kürt sorununun ortaya çıkmasının sebebinin Kürtlerin bir bölümünün Cumhuriyetin ulus fikrine itiraz etmesinden kaynaklandığını söylemektedir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde baş gösteren ve Cumhuriyet dönemi ile de devam eden Kürt politikalarının bazı sonuçları olmuştur. En belirgin sonucu ise, Kürt isyanları ve bu isyanların kanlı şekilde bastırılmasının yarattığı Kürt milliyetçiliği algısıdır. Osmanlı'dan günümüze yaşanmış Kürt isyanları ile cumhuriyet dönemi ve sonrası kurulmuş Kürt örgüt ve hareketleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2: Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminde Yaşanan Kürt İsyanları

Osmanlı Dönemindeki İsyanlar	Cumhuriyet Dönemi İsyanları
Babanzade Abdurrahman Paşa isyanı (1806-Musul)	Nasturi isyanı (1924- Hakkari)
Babanzade Ahmet Paşa isyanı (1812 – Musul)	Jilyan isyanı (1926- Siirt)
Zaza'ların isyanı (1820)	Şeyh Sait (1925- Bingöl-Muş-Diyarbakır)
Yezidilerin isyanı (1830- Hakkari)	Seit Taha ve Seit Abdullah isyanı (1925-Şemdinli)
Şerefhan isyanı (1831- Bitlis)	Reşkotan ve Reman (1925- Diyarbakır)
Bedirhan isyanı (1835- Botan)	Eruh'lu Yakup Ağa ve oğulları (1926-Pervani)
Garzan isyanı (1839- Diyarbakır)	Güyan isyanı (1926-Siirt)
Ubeydullah İsyanı (1881- Hakkari)	Haco isyanı (1926- Nusaybin)
Bedirhan Osman Paşa ve kardeşi Hüseyin Paşa isyanı (1872-Mardin-Cizre)	I. Ağrı isyanı (1926)
Bedirhan Emin Ali isyanı (1889- Erzincan)	Koçuşağı isyanı (1926- Silvan)
Bedirhaniler ve Halil Rema isyanı (1912-Mardin)	Hakkari- Beytüşşebab isyanı (1926)
Şeyh Selim Şehabettin ve Ali isyanı (1912-Bitlis)	Mutki isyanı (1927- Bitlis)
Koşgari isyanı (1920- Koşgiri)	II. Ağrı isyanı (13 Eylül 1927)
	Biçar harekatı (1927- Silvan)
	Zilanlı Resul Ağa isyanı (1929- Eruh)
	Zeylan isyanı (1930- Van)
	Tutaklı Ali Can isyanı (1930- Tutak-Bulanık-Hınıs)
	Oramar isyanı (1930- Van)
	III. Ağrı harekatı (1930)
	Buban aşireti isyanı (1934- Bitlis)
	Abdurrahman isyanı (1935-Siirt)
	Abdulkuddüs isyanı (1935-Siirt)
	Sason isyanı (1935-Siirt)
	Dersim isyanı (1937-Tunceli)
	PKK (1984- ?)

(Kürt İsyanları Kronolojisi, 2012; Birand, 2008)

Tablo 3: Osmanlıdan Günümüze Var Olmuş Kürt Örgütlerin Türlerine Göre Dağılımları

Ayrılıkçı Örgütler	Marksist Leninist Örgütler	Öğrenci Cemiyetleri
- Türkiye Kürdistan Demokratik Partisi (TKDP) - Kürdistan Öncü İşçi Partisi (KÖİP-PPKK) - Türkiye Kürdistan Sosyalist Partisi (TKSP) - Rizgari Örgütü - Ala Rizgari Örgütü - Kawa Örgütü - Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları Örgütü (KUK) - Kürdistan Sosyalist Harekatı (TSK) - Kürdistan Sosyalist Birliği (Yekitiya Sosyalista Kürdistan – YSK) - Tekoşin örgütü - Kürdistan Kurtuluş Harekatı (TEVGER) - Kürdistan İşçi Partisi (Partiye Karkaren Kürdistan /PKK)	- Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) - Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri (DDKD) - Devrimci Halk Kültür Dernekleri (DHKD) - Anti Sömürgeci Demokratik Kültür Derneği (ASDK-DER)	- Kürt Teali Cemiyeti - Kürt İstiklal Cemiyeti - İstanbul Kürt Talebe Cemiyeti

(Birand, 2008)

Tablo 4: Bölgede Faaliyet Göstermiş Kürt Hareketlerinin Ülkelere Göre Dağılımları

Irak	İran	Suriye
- Irak Kürdistan Demokratik Partisi (IKDP) - Kürdistan Yurtseverler Birliğö (PUK- YNK- IKYB) - Kürdistan Özgürlük Partisi (PUK)	- İran Kürdistan Demokratik Partisi (İKDP) - Kürt İşçileri Devrimci Örgütü (KOMALA)	- Kürt Sosyalist Partisi - Suriye Komünist Partisi

(Birand, 2008)

Kürt tarihinde milliyetçilik ilk olarak Suriye sınırları içerisindeki Xoybûn (1927) adlı Kürt yapılanmasında görünmüştür. Jön Türklerin yaptığı askeri darbeden sonra bazı kültürel dernek ve vakıflar kurulmuştur. Bu kuruluşlarda, kitleyi ulusal amaçlara doğru yönlendirecek ayrılıkçı siyasi projeler olmamıştır. Dolayısıyla 1908'den itibaren kitleler arasında olmayan, ama Kürt entelektüelleri arasında var olan ve Osmanlıcılıktan güçlükle ayrılabilen bir çeşit Kürtçülükten söz edilebilmektedir. Bağımsızlık düşünceleri, Kahire veya Avrupa'ya sürgün olan okumuş kesim dışında hemen hemen hiç olmamıştır. Bu bakış açısından hareketle, 1925'teki Şeyh Said isyanına kadar Kürtler arasında Kürt olma bilincinin fazla gelişkin olmadığı söylenebilir. Bu dönemdeki siyasi söylem, ilkin dini işaretlere ve sosyal değere çağrışım yapmaktadır (Abdulla, 2009: 151).

İsyanlar ve ardından gelen baskılar ‘Kürt olma’dan farklı olarak Kürt bilinci oluşturmuştur. Kürt olmanın ‘dışlanma’ ve ‘öteki’liğe neden olduğu ve bunun da yeni bir süreci başlattığı söylenebilir. Daha önce ‘asayiş’, ‘kaçakçılık’ ve ‘dış güçlerin tahrikçiliği’ olarak algılanmış olan sorun, artık ‘Kürt sorunu’ olarak anılmaya başlanmıştır (Kutlay, 2006: 70).

Günümüz Türkiye’sinde en yaygın olan algılardan biri de Kürt sorunun etnik bir mesele değil, etnik referansları olan siyasi bir mesele olduğudur. Yeğen, bu savı bütün Kürtlerin bu sorunun içinde yer almamasına dayandırarak açıklamaktadır. Kürtlerin üçte

biri gibi bir bölümü, bu meseleyle ilgilenmektedir. Yeğen'e göre, Kürtlerin üçte birini de bu meselenin içine çeken Kürtlükleri değil, Kürtlüklerine atfen yapılan siyasi faaliyetlerdir. Yani Kürt sorunu Kürtlerle değil, mevcut ulusal meseleye itiraz eden Kürtlerle ilgili bir meseledir ve tamamıyla siyasidir (Yeğen, 2011b: 66).

Kürtleri, Anadolu'da yaşayan diğer etnik unsurlardan farklı kılan hususlar mevcuttur. Kürtler, ulusal çerçeveye itiraz edebilecek denli güçlü bir bizlik duygusuna sahiptir. Bu durum, onların yaşadıkları bölgelerin yerlileri olmasından kaynaklanmaktadır. Yani bugün yaşadıkları yerlerin büyük kısmına hatırlanabilir bir 'eski' yâda 'yeni' zamanda gerçekleşmiş bir göç durumlarıyla yerleşmiş değillerdir. Dolayısıyla, göç nedeniyle yeni bir vatan edinen Çerkezler veya Tatarlar gibi toplulukların çoklukla gösterdiği dönüşüme yatkın olma eğiliminin Kürtlerde çok kuvvetli olmamasının nedeni anlaşılırdır (Yeğen, 2011b: 16).

Her ne kadar yurt dâhilinde oluşmuş bir Kürt sorunu varsa da, bu sorunu kaşıyarak daha da içinden çıkılmaz hale getirmek isteyen dış güçler de mevcuttur. Bunun en bariz örneği İngilizler tarafından ortaya konmuştur. Osmanlı'nın son döneminin sosyal ve siyasi yapısını ortaya koyma ve elde edilecek verilere göre politika üretme gayreti olan İngilizlerin gönderdiği ajanlar tarafından, bazı raporlar hazırlanmıştır. Bunlar içinde faal olanlardan biri, İngilizlerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu siyasetçisi Binbaşı E. W. C. Noel'dir. Noel, gezdiği yerlerde Kürtlerde iki hâkim eğilim olduğunu tespit etmiş, bunların İslam birliği ve Ulusal birlik eğilimleri olduğunu ifade etmiştir. Noel, hazırladığı raporlarda Kürtlerde oluşacak İslam birliğinin Türklerle ittifak meydana getireceğini bu durumun İngiltere'nin yararına olmayacağını ifade etmiştir. Ulusal birliğin desteklenmesi durumunda da ittifakın bozulacağına dikkat çekmiştir. Bu nedenle, Kürtlere güvence verilerek milliyetçilik fikirlerinin teşvik edilmesini tavsiye etmiştir (Noel, 2010: 168-169).

Son 30 yıl itibariyle, Kürt sorununun temelinde yatan nedenin, soruna bütüncül teşhis konulamaması ve uygulanacak bir stratejinin geliştirilememesi olduğu söylenebilir. Herhangi bir strateji geliştirilmediği gibi siyasilerin, sorunun çözümü için inisiyatif almaktan kaçınarak tüm yetkilerini üst düzey bürokratlara ve askeri güçlere devretmesinin, sorunun daha da içinden çıkılamaz hale gelmesinde etkili olduğu ifade edilebilir.

Kürtçe konuşmanın yasaklanması ve cezaevlerinde özellikle de Diyarbakır E Tipi kapalı cezaevinde siyasi mahkûmlara işkence yapılmasına göz yumulması devlet yöneticileri tarafından yapılan en önemli hatalardan bazılardır. Yasaklamalara ve yapılan bütün işkencelere rağmen farklı fikirlerin ve ideolojilerin sonlandırılamadığı, aksine bireylerin devlete olan düşmanlıklarının ve kendi ideolojilerine olan bağlılıklarının arttığı anlaşılmaktadır.

2.1.2.2 Tarihsel Süreçte Devletin Kürt Sorununu Çözme Yöntemleri

Osmanlı Devleti ve Kürtlerin düzenli ilişkileri 1514 Çaldıran savaşı ile başlamıştır. Çaldıran savaşında Kürtler, Osmanlı Devleti'nin yanında yer almış ve Kürt beylikleri ortak bir karar ile Osmanlı Devleti'ne iltihak etmişlerdir. Bu dönemden sonra, Osmanlı Devleti ile Kürtler arasında Tanzimat Fermanı'na kadar idari ve siyasi ilişkiler açısından çok büyük çatışmaların yaşanmadığı söylenebilir. Bu dönemde Osmanlılar, genelde Kürt beyleri arasında uzlaştırıcı hakem görevi görmüştür. Tanzimat Fermanı'nın 1839'da ilan edilmesi ile birlikte, birtakım ayrıcalıklara sahip olan Kürt beylerinin bu imtiyazlarını kaybetmesi, ciddi sıkıntılara neden olmuştur. Bu nedenle, 1839 yılından 1880 yılına kadar 8 isyan gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti, isyanları bastırarak çözme yolunu seçmiş, bastırma hareketleri çoğunlukla sert ve kanlı şekilde olmuştur(Tan, 2009: 85-96).

1876 yılında, II. Abdülhamit'in tahta geçmesiyle birlikte, Osmanlı Devleti'nin Kürtlerle yaşadığı sorunları çözme yönündeki politikalarında değişikliğe gidilmiştir. Dönem itibariyle Osmanlı Devleti'ne karşı sürekli başkaldıran ve büyük sıkıntılar yaşatan Kürt beylerini kontrol altında tutmanın bir yolunu arayan II. Abdülhamit, İslamcılık politikaları çerçevesinde Kürt aşiretlerinin yer aldığı Hamidiye Alayları'nı kurarak Osmanlı-Kürt ilişkisine yeni bir boyut kazandırmıştır. Abdülhamit, Doğu vilayetlerinde yaşayan, iskân edilmediği için, bölgede asayişsizliğe sebep olan aşiret ve göçebelerin, eli silah tutan bütün erkeklerini, bir milis teşkilatı içinde bir arada tutup onları kullanarak, bölgedeki Ermeni ayaklanmalarını önleyebilme, onlarla işbirliği yapan bazı Kürt aşiretlerini Ermeniler aleyhine çevirebilme hususlarında istifade etmeyi hedeflemiştir. Ayrıca, Müslüman-Kürt aşiretleri üzerinde Pan-İslamizm politikasını uygulayarak, yeni bir yapı oluşturmuş ve bu yapıyı muhtemel bir Rusya savaşı için

kullanmayı amaçlamıştır (Dabağyan, 2005: 491; Salihoğlu, 1994: 22; Aydoğan, 2007: 139; Sasuni, 1992: 173).

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti parçalara ayrılmış, büyük bir imparatorluk, Anadolu'nun sınırları içinde sıkışmıştır. Savaş sonrasında Anadolu da itilaf devletlerinin işgaline girmiş, bu duruma son vermek amacıyla kurulan müdafaa grubu, Kurtuluş Savaşı sürecini başlatmıştır.

Kurtuluş savaşının sürdürüldüğü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun gerçekleştirildiği dönemlerde ülke içerisinde mutabakata ihtiyaç duyulmuştur. Bu mutabakatın sağlanması için de başta Mustafa Kemal olmak üzere ülke yöneticileri tarafından birtakım çabalar gösterilmiştir. Mustafa Kemal'in bu çabası 1 Mayıs 1920'de, ilk mecliste bakanlar kurulu üyelerinin seçiminde kürsüde yaptığı şu konuşmada kendini göstermektedir.

> *"Efendiler, meselenin bir daha tekerrür etmemesi ricasıyla bir iki noktayı arz etmek isterim. Burada ifade edilmeye çalışılan ve Meclis-i âlinizi teşkil eden zevat yalnız Türk değildir, yalnız Çerkez değildir, yalnız Kürt değildir, yalnız Laz değildir. Fakat hepsinden mürekkep bir İslam topluluğudur, samimi bir bütündür"*(Akçura, 2011: 65).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yerleşik olan ve bu bölgelerde önemli bir güç olan Kürtleri kaybetmemek ve karşısına almamak adına, Mustafa Kemal'in bu dönemde Kürtlere birtakım özerklik sözleri verdiği bazı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal'in, 16 Ocak 1923'te, İzmit Kasrı'nda gazetecilere verdiği bir beyan üzerine dönemin Vakit Gazetesi başyazarı Ahmet Emin Bey'in "*Kürtlük meselesine temas buyurmuştunuz. Kürtlük meselesi nedir?"* şeklindeki sorusuna Mustafa Kemal'in cevabının bir bölümünde şu ifadeler vardır:

> *"Binaenaleyh başlı başına bir Kürtlük tasavvur etmekten ise bizim Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (Anayasa) mucibinde zaten bir nevi mahalli muhtariyetler teşekkül edecek halde hangi livanın(bayrağın) ahalisi Kürt ise onlar kendi kendilerini muhtar olarak idare edeceklerdir* (Akçura, 2011:66).

Kürtlere muhtariyet verilmesi durumunun, Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerinde de konuşulduğu ve bazı Kürt gruplara bu konuda teklifler yapıldığı anlaşılmaktadır. Dönem itibariyle bazı Kürtlerden de bu tekliflere, siyasi entrikalardan kaynaklı hamleler olması nedeniyle tepki gelmiştir. En açık tepkilerden biri Kürt kanaat önderlerinden Said-i Nursi tarafından gelmiştir. Nursi tarafından sarf edilen şu sözlerden dönemin siyasi durumunun ne olduğu anlaşılmaktadır:

> *"Hakiki Kürdler, kimseyi kendilerine vekil-i müdafi kabul etmiyorlar. Onların vekili ve Kürdlük namına söz söyleyecek, ancak Meclis-i Mebusan-ı Osmaniye'deki meb'uslar olabilir. Kürdistan'a verilecek muhtariyetten bahs ediliyor. Kürdler, ecnebi himayesinde bir muhtariyeti kabul etmektense, ölümü tercih ederler. Eğer, Kürdlerinserbestiyet-i inkişafını (hür ve engelsiz gelişmelerini) düşünmek lazım gelirse, bunu Bogos Nubar'la Şerif Paşa değil, Devlet-i Âliyye düşünür. Hülâsâ: Kürdler, bu hususta kimsenin tavassut* [aracılık] *ve müdahalesine muhtaç değildirler"* (Salihoğlu, 1994: 72).

Kürt sorunun baş göstermesi, Cumhuriyet döneminde, 'tek uluslaştırma' politikasına karşı çıkan ve kendilerine verilen sözlerin tutulmadığını düşünen Kürtlerin isyanları ile olmuştur. Cumhuriyet kadrolarının Kürt meselesiyle ilk karşılaşması 1921 Koçgiri İsyanı'yla olurken, problemin ülke gündemine girmesi, 1925 Şeyh Sait İsyanı'yla gerçekleşmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, neredeyse isyansız geçen yıl olmadığı gibi, bazı yıllarda iki isyan birden olmuştur (Yayman, 2011: 20). İlk isyanlardan olan Şeyh Sait isyanının, Kürtlere verilen sözlerin tutulmamasından kaynaklandığına dair çokça yorum mevcuttur. Ancak, 1925-1938 yılları arasındaki 24 isyanın, başka nedenleri de vardır. Bu isyanlar, asimile amaçlı şiddet ve baskıya dayanan politikaların sonucu olarak değerlendirilebilmektedir. Türkiye tarihinde Kürt sorununa ilişkin ilk rapor, Atatürk'ün isteği üzerine Şeyh Sait isyanından sonra hazırlanmıştır. Bu rapor, Kürtlerin denetim altında tutulması ve yeni isyanlara karşı tedbirlerin alınması amacıyla hazırlanmıştır. Şark Islahat Planı olarak adlandırılan ve 27 maddelik olan bu rapor, sert önlemler içermektedir. Bu raporda yer alan dikkat çekici bazı maddeler özetle şöyle sıralanabilir:

- Gerek Divanı Harbi'de gerekse de yerel mahkemelerin hiçbirinde asker ya da sivil yerli (Kürt) hakim bulunmayacaktır (3. Madde)
- Kürtlerin yoğunluklu bulunduğu illere Türk muhacirler yerleştirilecek, Ermenilerden boşalan araziler, Kürtlere kiraya dahi verilmeyecektir. Daha önce Ermenilerden boşalan yerlere yerleştirilmiş Kürtler ya eski yerlerine ya da ülkenin batısında, hükümetin uygun gördüğü yerlere yerleştirileceklerdir (5. Madde)
- 5. Müfettişlik mıntıkasında nüfus sayımı yapılacaktır (Burada amaç Kürtlerin illere göre nüfus sayısını belirlemektir) (7. Madde)
- İsyandan kaynaklı olarak hükümetin gider masrafları, isyana karışanların yaşadığı bölgelerde yaşayanlardan tahsil edilecektir (8. Madde)
- İsyana karışanlar, karışanların yakınları ve onları teşvik edenler ülkenin batı bölgesine sürgün edileceklerdir (9. Madde)
- Bu bölgelerdeki aşiretçilik ortadan kaldırılacak ve halkın doğrudan hükümetin yereldeki şubelerine kendilerinin ulaşması sağlanacaktır. Ancak bu şubelere kesinlikle Kürt memurlar atanmayacaktır (10. Madde)
- Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Biltis, Van, Muş, Urfa, Ergani, Hozat, Erciş, Adilcevaz, Ahlat, Palu, Çarsancak, Çemişgezek, Ovacık, Hısn-ı Mansur, Behisna, Arga, Hekimhan, Birecik, Çermik il ve ilçelerindeki tüm devlet dairelerinde, okullarda, çarşı ve pazarda Türkçeden başka dil kullananlar cezalandırılacaklardır (13. Madde)
- Fırat'ın batısında Kürtçe kesinlikle yasaklanmalı, kız mekteplerinde Türkçe konuşulmasına ağırlık verilmelidir (16.Madde)
- Bu bölgelerde bütün resmi dairelerde halkın işini bizzat görmesi sağlanmalı, aracılık edenleri (Türkçe bilmeyen Kürtler için resmi dairelerdeki işlemlerinde yardım edenleri) şiddetle men ve reddetmelidir (26. Madde)(Yayman, 2011: 76-81; Akçura, 2011: 69-78).

Son maddede amaçlanan, Türkçe bilmeyen kişilerin, başka kişiler aracılığıyla işlerini yaptırmalarını engelleyerek, devlet ve hükümet dairelerine işi düşmüş olan bu kişileri Türkçe öğrenme mecburiyetinde bırakmaktır.

Şark Islahat Planı ile yapılmak istenen, Kürtlerin yoğunluklu olduğu yerlere Türkleri yerleştirmek ve Kürtçe konuşmaları yasaklamak suretiyle Kürtleri

Türkleştirmektir. Kısacası bu planla amaçlanan şeyin, Kürtleriin en kısa yoldan asimile edilmesi ve onların devlet için tehlike arz eden potansiyel düşman olmalarının engellenmesi olduğu söylenebilir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan isyanlar nedeniyle devlet yetkilileri huzursuz olmuş, sonraki yıllarda da Kürt politikaları oluşturmaya devam etmişlerdir. Mustafa Kemal, İsmet İnönü'den Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini il il gezerek rapor hazırlamasını istemiştir. Doğu ve Güneydoğu illerini gezen İnönü, gözlemlerini 21 Ağustos 1935'te bir rapor haline getirmiştir. Bu raporda, Kürtler ile ilgili Mardin, Bitlis ve Iğdır için şu ifadeler yer almıştır:

> *"Mardin vilayetinden çıkarılacak Hıristiyan ve Arapların yerlerini Kürtler derhal dolduracaklardır. Bu hal bizim için pek zararlıdır(...)Hizan ve Mutki arasında* [Bitlis] *suni olarak daima devlet kuvveti ile vücuda getirilmiş bir Türk merkezidir. Yine ancak devlet tedbiri ile bir Türk merkezi olarak durabilir. Bırakılırsa az zamanda bir Kürt köyü haline gelmesi ve bu suretle Mutki, Hizan, Şirvan, Garzan mıntıkalarının Türkçe işitecekleri bir yer olmaksızın kütle olmaları muhtemeldir. Bitlis olmasaydı, bizim onu yaratmamız icap edecekti. Bu mülahazaların neticesi şudur: Bitlis'i kuvvetli bir merkez olarak, bir Türk yuvası ve kalesi halinde tutmalıyız. Bitlis halkı etrafındaki Kürt mıntıkaya hulul etmeye alışkındır. Onların bu hassası Türk kültürü için bize bulunmaz bir yardımcıdır.(...)Kimsenin yerinden oynatılmasına ne lüzum ne de imkân var*[Iğdır için]. *Kürtleri verimli topraklardan nereye göndereceğiz. Hudut üzerinde bulunan yerleri derhal Kürtlerle dolacak. Temeddün edip* [medenileşip]*sükûnet bulmuş olmaları kafi bir kardır"* (Akçura, 2011: 89-93).

Kürtçenin ne kadar yaygın olduğu ve nerelerde kullanıldığına yönelik çalışmalar da yapılmıştır. Kurucu meclis döneminde milletvekili olan ve sonrasında da toplam 9 dönem milletvekilliği ve devlet bakanlığı yapan Avni Doğan tarafından 1943 yılında hazırlanan 'Kürt Raporu'nda, o dönemde Türkiye'de illere göre Kürtçe dilinin kullanılma oranları yer almıştır. Bu oranlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 5: İllere Göre Dil Kullanım Oranları

	Kürtçe %	Türkçe %
Hakkâri	98,85	0,45
Van	74,57	24,55
Urfa	61,80	32,77
Siirt	64,40	19,41
Bitlis	67,74	27,70
Muş	64,70	31,96
Diyarbakır	70,41	28,10
Mardin	61,80	11,60
Bingöl	94,40	4,66
Elazığ	51,88	47,00

(Akçura, 2011: 149)

Bazı illerde Kürtçe ve Türkçe dillerinin dışında farklı diller de kullanılmaktadır. Bunlar, Arapça, Süryanice, Ermenice ve bazı mahalli dillerdir. Dil kullanım oranlarının Fırat'ın doğusu ve Fırat'ın batısına göre mukayese edilmesi durumunda aşağıdaki gibi bir tablo oluşmaktadır.

Tablo 6: Fırat'ın Doğusuna ve Batısına Göre Kullanılan Dillerin Oranları

	Türkçe %	Kürtçe %	Diğer diller %
Fırat'ın batısında	88	4	8
Fırat'ın doğusunda	27	65	8
Türkiye Geneli	83	13	4

(Akçura, 2011: 149)

Bu verilerin hangi yıla ait olduğu belirtilmemiştir. Ancak, bu raporun 1943 yılında hazırlandığı dikkate alındığında, bu verilerin 1940 yılı sayımlarına ait olduğu söylenebilir.

Bölge, 1925–1950 yılları arasında olağanüstü yönetim uygulamalarıyla yönetilmiştir. Doğu ve Güneydoğu Bölgesi "yasak bölge" ilan edilmiş, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayanların bölgeye girişleri 1964 yılına kadar izne tâbi tutulmuştur. Kurulan beş umum müfettişliğin üçü, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde açılmıştır. Bölgedeki olağanüstü uygulamalar bununla da sınırlı kalmamış, her darbe sonrası bölgede askeri seferberlik ilan edilmiştir. 1978 yılında ilan edilen

sıkıyönetim, 1987 yılına kadar sürmüş; daha sonra yerini OHAL'e bırakmıştır. OHAL en son 2002 yılında tamamen kaldırılmıştır. Bölge 1978'den 2002 yılına kadar 24 yıl süreyle olağanüstü yönetim düzeni içerisinde tutulmuş ve bölgede sayısız hak ihlalleri olmuştur (Yayman, 2011: 20).

Kürtlerin inkârı, ilk kez cumhuriyetin kurucuları tarafından dile getirilmiştir. Alkan, Kürtleri inkârın ilk resmi ifadesinin kaynağı olarak İsmet İnönü'yü göstermektedir. Lozan'ın imzalanmasından sonra, İsmet İnönü'ye, '*Musul ve Kerkük'te çok büyük bir Kürt nüfusu var*' dendiğinde İnönü de, "*Kürtlerin aslında Türklerden geldiğini*" söyleyerek 'Kart kurt' tezine resmi dayanak olabilecek ilk ifadeleri sarf etmiştir (Alkan, 2011).

Resmi belgelerde bu konuyla ilgili ilk söylem ise Celal Bayar'a aittir. Atatürk ve İnönü'nün isteği üzerine 'Şark Raporu' hazırlayan Bayar, raporunda, bölgede yaşayanlara, yabancı bir unsur oldukları resmi ağızdan ifade edildiği takdirde, hükümet için elde edilecek sonucun bir tepkiden ibaret olabileceğini ve bölgede yaşayanlara 'Kürt' dememek gerektiğini belirterek Kürtlerin inkâr edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır (Akçura, 2011: 115). Bayar, daha sonra, 1959'da hazırladığı yeni bir raporda Kürtlere ilişkin acilen alınması gereken başka tedbirlere yer vermiştir. Raporda belirtilen tedbirler şunlardır;

- Şark bölgesindeki istihbarat faaliyeti ve ajanlaşma işinin takviyesi ve bu bakımdan daha büyük maddî fedakârlıklara katlanılması,
- Türk ve Kürt kültürü arasındaki farkın görünmez şekle sokulması,
- Kürtlerin tertip ettiği Şark geceleri, folklor ve kültür gayretleri maarif ve Türk kültür sistemine göre ele alınıp Türk kültüründe temsil edilmelerine çalışılması.

Raporda yine, yukarıdaki tedbirlerle uyumlu olarak, politik müdahale ve karıştırmaların tertip edilmesine, İran'la bu konudaki işbirliğinin güçlendirilmesine vurgu yapılmış ve Irak devletinin, Kürtçülükle mücadeleye ikna edilmesine önem atfedilmiştir (Bardakçı, 2012).

Kürtlerin resmen inkâr edildiğini gösteren ilk resmi belgenin, 27 Mayıs 1961 darbesinden sonra kurulan darbe kabinesi tarafından Devlet Planlama Teşkilatı'na

(DPT) hazırlattırılan rapor olduğu söylenebilir. 1961'de darbeyi yapanlar, Kürt sorununa çözüm üretmek üzere DPT'de bir "Doğu Grubu" oluşturmuştur. Bu grup, bir 'Doğu Raporu' hazırlamıştır. Ancak, 27 Mayıs hükümeti aynı yılın ekim ayında yapılan seçimde yerini AP-CHP koalisyonuna bırakmıştır. Darbe kabinesi de raporu, yeni koalisyon hükümetine devretmiştir. Bayar'ın raporunda, Kürtlerin inkar edilmesi gerektiği belirtilirken, 'Doğu Raporu'nda ise, Kürtler ilk kez resmi söylemle inkar edilmiştir. Şark Islahat Planında olduğu gibi bu raporda da, Kürtlerin nasıl asimile edileceği üzerinde durulurken, raporun muhtelif yerlerinde tam on kez "*kendini Kürt sananlar"* ifadesi yer almıştır. Yine bu raporda, Kürtler sadece inkâr edilmekle kalınmamış, inkarın nasıl bir temele oturtulması gerektiği hususunda önerilerde de bulunulmuştur. Bu öneriler şu şekilde maddelendirilebilir (Dündar & Akar, 2008).

- Bir üniversiteye bağlı derhal bir Türkoloji Enstitüsü kurularak kendini Kürt sananların menşelerinin Türk olduğunun ispat olunarak yayınlanması,
- Doğunun Türk tarihinin yazılarak neşredilmesi,
- Rus âlim ve politikacısı Minovski'nin tarafgirâne bir surette, kendini Kürt sananların menşeinin İranî olduğunu iddia eden yazısı alınarak, kendilerini Kürt sananlar kısmında neşredilmiştir. Böylece, Lozan'da delegelere kabul ettirilen, kendilerini Kürt sananların dağlı Türkler olup, menşelerinin Turani olduğu tezi ile de tezada düşülmüştür. Doğulu münevverler arasında münakaşayı mucip olan ve ayrılık taraftarlarına tutanak veren bu hatanın, derhal tashih edilmesi,
- Kendilerini Kürt sananların, menşelerinin Turani kavimlere dayandığı hakkında, çeşitli yönlerden arayışlar yapılması ve neticelerinin türlü neşir vasıtalarıyla yayılması.

Türkiye'de Kürtlerin varlığının kabul edilmesi durumu, her zaman uzak durulması gereken tehlikeli bir husus olarak algılanmıştır. Ancak, bu konuda, resmi söylemin dışına çıkan kişiler ve siyasi partiler de olmuştur. Kürtlerin varlığını resmen kabul eden ilk siyasi parti olan Türkiye İşçi Partisi'nin 1970'deki 4. Kongresinde Kürt sorununu tartışılmış ve *"Türkiye'nin doğusunda yaşayan bir Kürt halkı vardır"* denmiştir (Kirişçi & Winrow, 2010: 129; Yalçın, 2000: 14).

Kürt kimliğini, Türk kimliğinden ayırt etme çabalarının, basitçe, ülkeyi bölmeye çalışan Batılı istihbarat örgütlerinin ve ayrılıkçı grupların uydurmaları olduğu iddia

edilmiştir. 1988'de, birçok SHP'li milletvekili, Avrupa Konseyi'nin "Azınlık Dilleri" raporu lehine oy kullandığında, bu vekiller, Avrupa ülkelerinin Türkiye'de bir Kürt azınlık yaratma komplolarının tuzağına düşmekle suçlanmıştır. Devleti elinde tutan erk, Türk milliyetçiliğini yeniden canlandırmanın, teşvik etmenin dışında, dini de Türkiye'de Marksist ve ayrılıkçı düşüncelerin etkisini zayıflatmanın ve ulusal birliği güçlendirmenin bir aracı olarak görmüştür. Bu yeni yaklaşım, "Türk-İslam Sentezi" olarak anılır duruma gelmiştir. "Ulusal Kültürü" güçlendirmekle, toplumun ve özellikle gençliğin tehlikeli ve bölücü yabancı ideolojilerin etkisinden kurtulabileceği düşünülmüştür. Bu politikalar, PKK 1984'te eylemelere başladıktan sonra, Kürtlerin yaşadığı bölgelerin yavaş yavaş şiddetin içine çekilmesini önleyememiş, şiddet ve karşı şiddet sarmalı, Kürt ulusal bilincinin gelişmesini beslemiştir (Kirişçi & Winrow, 2010: 134; Kömürcü, 2009).

Ocak 1988'de, SHP milletvekili Ali Eren, Türkiye'de Kürtlerin varlığının sürekli inkâr edildiğini ve Türkiye'deki Kürtlerle Bulgaristan ve Yunanistan'daki Türklerin durumu arasında paralellik kurulabileceğini ifade etmiştir. Eren, Kürtlerin, anadillerinde konuşup yazamayan, çocuklarına istedikleri ismi veremeyen bir ulusal azınlık olduğunu ifade etmiş, bu saptamalar, parlamentoda sert eleştirilere neden olmuştur. Eren, anayasayı ihlal etmekle suçlanmış, hatta bu ifadeleri kullandığı anda Eren'in sarhoş olduğu iddia edilmiştir (Kirişçi & Winrow, 2010: 135; Hürriyet, 1988).

Haziran 1989'da, dönemin cumhurbaşkanı Turgut Özal, kendisinde Kürt kanı bulunduğunu söylemiştir. Bu, Kürt realitesinin tanınması yönünde ilk anlamlı adımın işaretidir. Nisan 1991'de, Irak'tan bir buçuk milyondan fazla mültecinin İran'a ve Türkiye'ye akınından hemen sonra, Kürtçe üzerindeki yasak kaldırılmıştır. 1991 seçimlerinde, Paris'teki Kürt Ulusal Kimliği üzerine bir konferansa katıldıkları için SHP'den ihraç edilen milletvekillerinin de aralarında bulunduğu bir grup Kürt milletvekili tarafından kurulan HEP'le seçim ittifakı kuran SHP'nin de içinde olduğu bir koalisyon iktidara gelmiştir. Hükümet programında, Doğu Anadolu için, 'Kürt sorunu'nu da ele alacak önemli reformlar vaat edilmiş, Aralık 1991'de, dönemin başbakan yardımcısı Erdal İnönü, Türkiye'nin Kürt vatandaşlarının kültürel kimliğinin tanınması çağrısında bulunmuştur. Mart 1992'de de, dönemin başbakanı Süleyman Demirel, Türkiye'de bir Kürt varlığı realitesini tanıdığını ilan etmiştir (Kirişçi & Winrow, 2010: 135).

2.1.2.3 Kürt Sorununda PKK'nın Yeri

PKK eylemlerinden sonra gündemde daha fazla yer almaya başlayan Kürt sorunu, bazı çevrelerce PKK ile özdeşleştirilmiştir (bkz. Özdağ, 2010: 49). Bu görüşe karşı ileri sürülen PKK ile Kürt sorunun aynı olmadığı, PKK'nın Kürt sorunun bir sonucu olduğu (bkz. Yeğen, 2011b: 13-18) yönündeki tezlere rağmen, bu ikisini bir birinden ayrı değerlendirme imkanı oldukça güçleşmiştir.

PKK ile Kürt sorununun özdeşleştirilmesinde PKK'nın propagandaları ve devlet politikalarındaki birtakım hatalar da etkili olmuştur. PKK, bulduğu her fırsatta Kürt sorununu dile getirmekte, bu sorunla bağlantılı olarak anadilde eğitim, demokratik özerklik, yerleşim yerlerine eski isimlerinin verilmesi ve Kürtçe yayın haklarının elde edilmesi gibi konular için mücadele verdiğini ileri sürmektedir. Söz konusu talepler Türkiye'de yaşayanlar başta olmak üzere bazı Kürtlerden destek görmektedir.

1989'da PKK, bölge halkının onay ve desteğini alma yönündeki mücadelesinde zemin kazanmaya başlamıştır. PKK militanlarını takip etmekle ya da onlarla doğrudan çatışmaya girmekle meşgul olan güvenlik güçleri tarafından, PKK'nın etkili olduğu bölgelerdeki köylülere şüphe ile yaklaşılmış, zaman zaman bu köylülere, PKK yandaşları gözüyle bakıldığından kötü davranılmıştır. Bu davranışlar, halkla güvenlik güçleri arasında yabancılaşmaya ve bölge gençlerinin bazılarının PKK'ya katılımlarına sebebiyet vermiştir (Özdağ, 2007: 79).

PKK, halkı kendi saflarına çekmek için feodal yapıyı yıkmak ve Kürtleri bölgedeki feodalitenin etkilerinden kurtarmak istedikleri yönünde tezler ileri sürmüştür. Dönem itibariyle bölgede aşiret lideri olanlar ile ağa unvanını taşıyanlar, özellikle de ağalıkla birlikte şeyhlik unvanına sahip olanlar, kendilerine bağlı olan köylülerin idaresini elinde tutmakta ve bu köylülere yönelik yaptırımlarda bulunabilmektedir. Bu sosyal yapı içerisinde, baskı yapan ağalara karşı duruş sergileyenler, kahraman olarak algılanabilmektedir. Durumdan faydalanan PKK, geliştirdiği argümanla bazı yoksul bireylerin ve ezilmişlerin kahramanı olarak görünebilmiştir.

Kürt sorunun devamlılık arz etmesinde ve PKK'nın var olmasında medyanın etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Cumhuriyetin kuruluşundan beri Kürtlerle ilgili veri akışı yapan gazete, dergi, kitap, radyo ve televizyonlar, Türkiye'de Kürt

olmayanların Kürtlere karşı önyargı oluşturmasında etkili olmuştur. Bu önyargılar içerisinde en yaygın olanı, Kürtlerin "**kuyruklu**" olduğu tezidir. Kürtlere yakıştırılan bir başka ifade de **"kıro"**dur. Kürtler içinde bu duruma karşı ciddi yakınmalar mevcut iken, bu söylemlerin de önemli etkileri mevcuttur. Eski PKK itirafçısı olan Bilgiç, köyünden ayrılarak İstanbul'a gittiğinde, bulunduğu semtteki bazı insanlar tarafından kendisine ve Doğu kökenli diğer insanlara küçümseyici ve alaycı yaklaşımla bakıldığını, 'kıro' gibi aşağılayıcı söylemlere maruz kaldığını dile getirmektedir. Bilgiç, kendilerine karşı geliştirilen bu yaklaşımlar nedeniyle, PKK örgütüne meyilli gruplara katıldığını söylemiştir (Çiçek, 2009: 40).

2.1.3 PKK'nın Doğuşu ve Yapısı

PKK'nın kuruluşuna yönelik ilk adım,1973 yılında Ankara Çubuk Barajı'nda Öcalan'ın da katıldığı bir toplantıda atılmıştır. Bu toplantıda alınan karar üzerine, legal bir örgüt olan, Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD) kurulmuştur. Ancak bu dernek 1975 yılında kapatılmış ve kurucuları yaklaşık 6 ay süreyle tutuklu kalmıştır. 1975 yılında, Ankara'nın Dikmen semtinde toplantı yapılmış, toplantıya katılan 10-15 kişiyle Güneydoğu'da mücadele yürütme kararı alınmıştır. 1975 yılında grubun manifestosu veya örgütün program taslağı niteliğindeki 68 sayfalık "Kürdistan Devriminin Yolu" isimli broşür kaleme alınmıştır (Belgenet, 2012; Birand, 1993: 85-88).

1976 yılında yapılan bir toplantıda örgütün ilk manifestosu yazılmıştır. 1 Ocak 1977'de Ankara Mimar ve Mühendis Odası'nda gerçekleştirilen toplantıda, Abdullah Öcalan'ın bölgede toplantılar yapması ve örgüte sempatizanların kazandırılması kararlaştırılmıştır (Belgenet, 2012). Toplantıdan sonra Öcalan tarafından; Ağrı, Kars, Elazığ, Diyarbakır ve Bingöl'ü kapsayan ve 1,5 ay süren bir gezi ile 20 civarında toplantı yapılmış, örgüte yeni katılımlar sağlanarak yeni gruplar oluşturulmuştur. 1976 ve 1977 yıllarından sonra isimsiz gerçekleşen örgütlenme,'Apoculuk' olarak bilinmiş ve yaygınlaşmıştır. 1-11 Eylül 1977 tarihlerinde de parti programı oluşturulmuştur. 1977 yılı sonlarında yaşanan Kahramanmaraş olayları ve 1978'de artan şiddet olayları sonrası Öcalan, Ankara'dan ayrılıp Diyarbakır'a yerleşmiştir. 27 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Fis Köyü'nde Kürdistan İşçi Partisi (Partîya Karkerên Kurdistan) resmen kurulmuştur. Örgütün hedefinde ise,"*ajan ve muhbirler,*

yakalanmalara neden olan veya soruşturma sırasında işkence yapan güvenlik kuvvetleri mensupları, sosyal şoven tabakayı temsil eden ağalar ve aşiret reisleri ile saldıran başka örgüt mensupları" yer almıştır (Birand, 1993: 88-93).

PKK, 19 ile 26 Aralık 1978'de Kahramanmaraş'ta Alevilere yönelik gerçekleştirilen saldırılardan sonra başlayan sıkıyönetimin ve diğer solcu Kürt örgütlerinden gelen baskıların etkisiyle sıkışmış ve sığınacak bir yer bulamaz hale gelmiştir. Bu durum üzerine, Öcalan'ın 4 Temmuz 1979 günü önce Suriye'ye, ardından da Lübnan'a geçmesi planlanmış, ancak geçmeden önce kamuoyunda yankı uyandıracak bir eylemin yapılması kararlaştırılmıştır. Plana göre, 30 Temmuz günü Bucak aşiretinin reisi ve dönemin Adalet Partisi Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Celal Bucak'a saldırı düzenlenecek, saldırının ardından bildiriler dağıtılacak ve örgüt üyeleri Lübnan'daki kamplara çekilerek silahlı eğitim alacaklardır. Planlanan saldırı başarıya ulaşamamış ancak, bildiri dağıtılarak örgütün varlığı resmen ilan edilmiştir. 1979 yılında Filistinli Hawatme örgütünden alınan destekle, 30-40 civarındaki PKK'lının silahlı eğitimleri başlamıştır (Birand, 1993: 107-110; Belgenet, 2012).

15 Temmuz 1981'de PKK'nın ilk konferansı yapılmış, bu konferansta PKK'nın, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da öngördüğü Vietkong usulü uzun vadeli savaş stratejisin temelini oluşturan kararlar alınmıştır (İmset, 1993: 88).

PKK, 1982 yılında Türkiye'ye dönüş ve eylemlere başlama hazırlıkları yaparken, İsrail, Lübnan'ı işgal etmiştir. Ermeni ve diğer yabancı örgütler Lübnan'dan büyük bir hızla çekilirken PKK, İsrail'e karşı Filistinli örgütlerin yanında yer almıştır. Savaş sırasında sayıları 40-50 olan PKK, 12 kayıp vermiştir. Ayrıca 12 üyesi de İsraillilere esir düşmüştür. PKK'nın bu yaklaşımı, Filistinli örgütler ve Suriye tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. İsraillilerin ulaşamayacağı bölgelere çekilen Filistinli örgütler, Bekaa Vadisini PKK'lılara bırakmış ve onlara hareket serbestisi imkânı tanınmıştır (Birand, 1993: 117; İmset, 1993: 90).

PKK'nın II. Kongresi, 20-25 Ağustos 1982 tarihleri arasında yapılmıştır. II. Kongre'de, Merkez Komitesi tarafından parti görevleri belirlenirken, askeri bir çizgi benimsenmiş, örgütün düzenleyeceği ilk ciddi saldırıların hazırlıkları yapılmıştır.

(İmset, 1993: 94; Belgenet, 2012). Partinin görevleri, altı ana başlık altında şöyle özetlenmiştir.

- Kürdistan'da Zorun Rolü yazısında incelenen Kürdistan devrimci savaşının çizgisini tartışmak, geliştirmek ve partinin askeri çizgisi olarak benimsemek,
- Bu çizginin pratikte uygulanabilmesi için gereken pratik planlama ve teknik hazırlıklar yapmak,
- Pratik askeri önderliği, askeri çizgiye uygun olarak ve bu seviyede geliştirip güçlendirmek,
- Askeri çizgiye uygun olarak örgütsel yapıyı geliştirmek, halk ordusunun temel çekirdeklerini yaratmak ve bunun için gerek politik ilişkileri sağlamak.
- Bu askeri çizginin uygun alanlarda adım adım pratik uygulamasına başlamak ve geliştirmek,
- Gerilla savaşının bazı alanlarda kitle ayaklanmalarına yol açabileceğinin bilincinde olarak, hazırlıklı olmak ve bu tür gelişmeleri uzun süreli halk savaşına kanalize etmek (İmset, 1993: 94).

Kongrede alınan kararlar gereği faaliyetler başlatılmıştır. 1982 yılının sonlarına doğru birkaç kişilik ilk gerilla grupları Türkiye'ye öncü olarak gönderilmiş, ancak bu gruplar Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından etkisiz hale getirilmiştir. Durum üzerine PKK tarafından yeni bir karar alınmıştır. Karara göre, 1983'ün Kasım ayında yapılacak olan genel seçimler öncesi büyük bir eylem yapılacak ve Türkiye kamuoyuna örgütün ismi duyurulacaktır (Birand, 1993: 121). Alınan bu kararlar uygulamaya konulamamış, PKK 1983 yılını sessiz geçirmiştir. Bu dönemde, Kürdistan Demokrat Parti (KDP) başkanı Mesut Barzani ile ilişkiler resmileştirilmiş ve bir protokol imzalanarak PKK'nın Irak'ın kuzeyine yerleşmesi sağlanmıştır (İmset, 1993: 98).

Temmuz 1984'te Merkez Komitesi tarafından düzenlenen toplantıda, Kürdistan Kurtuluş Güçleri'nin (Hêzên Rizgarîya Kurdîstan -HRK-) kurulması ve bunun eylemle duyurulması kararı alınmıştır. 15 Ağustos, HRK'nın kuruluş tarihi olarak belirlenmiş ve bu tarihte eyleme geçilmek için 3 grup oluşturulmuştur. 14 Temmuz Silahlı Propaganda Takımı Eruh'u vuracak, 21 Mart Silahlı Propaganda Takımı Şemdinli'yi vuracak, 18 Mayıs Silahlı Propaganda Takımı Çatak baskınını gerçekleştirecektir. Planlandığı gibi 15 Ağustos gecesi Siirt'in Eruh ilçesindeki Jandarma karakol binasına karşı saldırı

yapılmıştır. Saldırı sırasında 1 er ölmüş, 6 er ve 3 sivil de yaralanmıştır. Hakkâri'nin Şemdinli ilçesinde ise Jandarma subay açıkhava gazinosu, subay lojmanları ve ilçe jandarma karakolu otomatik silahlarla taranmış 1 subay ve 1 er hafif yaralanmıştır. Van'ın Çatak ilçesinde birim komutanı ise, saldırıda bulunamamıştır (Birand, 1993: 124-125). Bu süreçlerden sonra PKK'nın doğuşu tamamlanmış ve PKK, Türkiye'nin gündeminde yer almaya başlamıştır.

2.1.4 PKK'nın Yöntem ve Stratejisi

PKK, Güneydoğuda "kitleye yönelik ayaklanma" yöntemini uygulamıştır. Bu sistem yerleştirilebildiği takdirde, kullanılabilecek en etkili sistem olarak kabul edilmektedir. Ancak başarıya ulaşabilmesi için mutlaka dıştan desteğe ihtiyacı vardır. Bu tip ayaklanmanın yaratıcısı ve ilk uygulayıcısı Mao Çe Tang'dır. Geniş halk kitlelerinin harekete geçirilmesi esasına dayanmaktadır. Başarılı aşamalardan geçtikten sonra, neticede alternatif bir hükümete ve son derece uzmanlaştırılmış siyasi ve askeri örgütlenmeye ulaşma hedef alınmaktadır. Kitlelerin harekete geçirilmesinde dayanak noktası olarak; toplumsal rahatsızlıklar, mekanizmanın bozuklukları ile insanlara çok çekici gelecek siyasi programlar gösterilmektedir. Bu ayaklanma şeklinde, siyasi ve askeri kaynaklar, mevcut hükümete saldırmak ve yıkmak için birlikte kullanılmaktadır. Söz konusu ayaklanmada, merkezi politika üretecek ve uygulamaları izleyecek bir lider kadrosu oluşturulmakta ve bu kadro, genellikle istihbarat birimlerinin örgüte sızmasının engellenmesi için küçük bölümlere ayrıştırılmaktadır. Halk kitlelerinin lider kadrosuyla bağlantısını kuracak olan sivil kitle örgütleri bulunmaktadır. Bu örgütler vasıtasıyla, lider kadrosu halkı hem kontrol etmekte, hem de halktan destek sağlamaktadır (Kışlalı, 1996: 150).

PKK, 'kitleye yönelik ayaklanma' yöntemini benimsemiş ise de, bu yöntemi aşamalı olarak uygulama yolunda gitmiştir. PKK, savaş taktiği olarak, aşamalı bir yöntem izlemiştir. Birinci aşamada öncü savaş taktiği kullanılmıştır. Bu taktik, bir çeşit gerilla savaşıdır. Direkt olarak milis güçlerin hayata geçirildiği bir savaş türüdür. İkinci ve nihai aşama ise halk savaşıdır. PKK, milis güçlerle savaşı başlatmış ve stratejisini halk savaşı meydana getirerek, halkı bizzat devlet güçlerine karşı kullanma çabası içine girmiştir. Bu konuda Öcalan şunları ifade etmektedir:

> *Açık ki öncü, halkın içinde yaşadığı gerçekten hareket ederek savunma döneminde halkın öz savunmasını ortaya çıkarmanın yol ve yönetmelerini bulmakla mükelleftir. Burada amaçlanan, elimize geçen kıt olanaklarla halkı biraz direnmeye yaklaştırmaktır. Taktik işte bu gerçeğin tabiatından ortaya çıkar. Her şeyden önce burada halkı öz savunma durumuna getirme görevi vardır. Hatta bundan önce de savunma gereğine inandırmak gerekmektedir*(İmset, 1993: 128).

Bu tür ayaklanma sisteminde, her aşama farklı zaman bölümlerine uzanabilmekte, başarılı bir ayaklanmanın hazırlanması, başlaması, olgunlaşması ve nihayet başarıya ulaşması on yılları bulabilmektedir. Mao'dan kalma bu tür ayaklanmanın klasik aşamaları şunlardır:

Bir ayaklanmada bu aşamaların hepsine gerek duyulmayabileceği gibi, bu aşamaların her biri diğerinden açık şekilde ayrı da olmayabilmektedir. Birinci aşamada (kuluçka dönemi), örgütlenme ve eğitim üzerinde durulmaktadır. Öteki örgütlere sızma, partiye şekil verme, hükümet mekanizmasına sızma, yerel hücreler oluşturma ve grupları eğitme çalışmaları yürütülmektedir. Siyasi faaliyet daha açık hale getirilmektedir. İkinci aşamada (gerilla savaşı), düşük düzeyde şiddet hareketleri, sabotajlar, terör hareketleri, propaganda, kitlelerin harekete geçirilmesi ve uluslararası destek sağlama çalışmaları yürütülmektedir. Üs bölgeleri oluşturularak düşük düzeyde gerilla hareketleri başlatılır. Üçüncü aşama; harekât savaşıdır. Gerilla savaşı devam ederken klasik savaş da başlatılmaktadır. Bu, tam çatışma aşamasıdır. Bunu, nihai neticenin alınacağı safha izlemektedir. Bu safhada bir normal hükümet kurulmakta, o zamana kadar kendileriyle işbirliği yapılmış siyasi müttefikler ortadan kaldırılmakta veya etkisizleştirilmektedir. Askeri-siyasi cephedeki müttefiklerle ilişkiler sağlamlaştırılarak, askeri-siyasi egemenlik güçlendirilmektedir. Eski seçkin siyasiler ya nötralize edilmekte ya da ortadan kaldırılmaktadır. Amaç siyasi kontrolün sağlanması ve sosyoekonomik sistemin değiştirilmesidir (Kışlalı, 1996: 150-151).

2.1.5 PKK ile Mücadele Stratejisi

Devletin Kürt meselesiyle cebelleşmesi tek düze olmamıştır. Devlet, Kürt meselesini hemen her zaman bir asayiş sorunu olarak görmüş ve meseleyle daha çok

baskı siyasetiyle meşgul olmuştur. Ancak, asayiş algısına başka algılar, baskı siyasetine başka siyasetler eşlik etmiştir. Kürt meselesi, devlet nazarında bir asayiş meselesi olduğu kadar, Kürtlerin 'ilkel' toplumsal yapılara bağlılığı da mesele olmuştur. Kürtlerle meskûn bölgenin ekonomik geri kalmışlığı da Kürt meselesinin sebebi olarak görülmüştür. Asimilasyon en az tedip ve tenkil, yani, Kürtleri yola getirme ve cezalandırma kadar merkezi bir siyaset olmuştur. Kürt meselesiyle meşgul olunurken takip edilen siyasetler kataloguna ayrımcılık siyaseti de, tanıma siyaseti de girmiştir (Yeğen, 2011b: 21).

Kürt sorunu, beraberinde PKK sorununu da doğurmuştur. Siyasi otoriteler, PKK'nın, Kürt sorununun bir sonucu olduğunu fark etmemiş ya da fark etmek istememiştir. Bu durum, 2005 yılında, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'nın Diyarbakır'da yaptığı bir konuşmada, 'Kürt Açılımı'nın ipuçlarını vermesine kadar devam etmiştir. 15 Ağustos 1984 yılında yapılan ilk eylemden 2005 yılına kadar, olaya bir asayiş sorunu gözüyle bakıldığından, PKK ile mücadele tamamen askeri yöntemlerle yürütülmüştür. Devlet yönetiminde militarist bir bakış açısı hâkim olduğundan, diplomatik yaklaşımlar gibi unsurların ürettiği çözümlerin uygulamasında birtakım hatalar yapılmıştır. Ancak diplomatik ve siyasi yöntemlerin uygulanamaması ya da uygulanmasına rağmen başarı elde edilmemesi durumunda askeri yöntemlerin kullanılabileceği hususu dikkate alınmamıştır (Özdağ, 2010: 205).

PKK'ya karşı sürdürülen mücadele, 1984'ten bu yana çeşitli aşamalardan geçmiştir. Mücadele, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Jandarma Asayiş Komutanlığı üzerinden yürütülmüştür. Bölgedeki illerde valiler, Güvenlik Komutanlıkları ve İl Emniyet Müdürlükleri, PKK ile mücadeleden sorumlu tutulmuşlardır. Mücadelede kullanılan kuvvetler ise; Özel Kuvvetler, Özel Harekât Timleri, Komando ve İç Güvenlik Birlikleri, Polis Özel Harekât Timleri, Geçici Köy Korucuları, TSK ve Jandarmadır (Fuller & Barkey, 2011: 196; Kışlalı, 1996: 189).

Türkiye'de PKK ile mücadele, ilk olarak konvansiyonel sistem üzerinden yürütülmüştür. Konvansiyonel sistemlerle başarıya ulaşılamayacağı ancak, 1990'lı yılların başında anlaşılabilmiştir. Batı dünyasında, Düşük Yoğunluklu Çatışma şeklinde yürütülen mücadele türünün önemi, Türkiye'de, Körfez Savaşı'ndan sonra Kuzey Irak'ta doğan boşluğu PKK'nın doldurmasından sonra anlaşılabilmiştir. O zamana

kadarki gelişmeler, TSK'nin konvansiyonel savaşa yönelik bünyesinde değişiklik meydana getirmemiştir. Ancak, bazı komando birlikleri terör ile mücadelede uzmanlaşmış, biraz da yetişme tarzları ve işlevleri hakkında fazla ayrıntılı bilgi edinilemeyen "Özel Kuvvetler Komutanlığı Personeli", deneyim kazanan devamlı birlikler olmuştur (Fuller & Barkey, 2011: 204; Kışlalı, 1996: 191).

Devlet Yetkilileri, PKK'nın, 1920'ler ve 1930'lardaki Kürt isyanlarında olduğu gibi çok büyük kuvvetlerle, sınırsız asker kullanılarak ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığını, iç güvenlik harekâtında görevlendirilen kuvvetlerin, harekâtın gerektirdiği eğitim düzeyi ile imkân ve kabiliyetlere ulaştırılması ve örgütün vatandaş desteğinden tamamen yoksun bırakılmasının daha etkili olacağının farkına varmışlardır. Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, Türkiye'de yanlış bir şekilde Kontrgerilla olarak adlandırılan, "Özel Kuvvetler"in PKK ile mücadelede görev yaptığını ifade etmiştir. Ancak, olayın hesap edilemeyecek boyutlara varması, mücadelenin sadece 'Özel Kuvvetler'le yapılmasını imkânsız kılmıştır (Fuller & Barkey, 2011: 206; Kışlalı, 1996: 195).

Kış dönemlerinde hedef, PKK üzerindeki baskının sürdürülmesiyle, PKK'nın ağır darbelerin etkilerini gidermesinin engellenmesi ve daha önceki dönemlerde olduğu gibi toparlanıp eğitimlerini yapmasına olanak verilmemesi olmuştur. Bunun için de bir taraftan kışın barınacakları mağaralara yiyecek istif etmelerinin engellenmesi için geniş çaplı bir 'yiyecek engellemesi' kampanyası yürütülmüş, kentlerden yöre halkının, kendi zorunlu ihtiyacı dışında yiyecek ve lojistikte kullanılabilecek birtakım gereçler götürmemesi için ciddi kontroller oluşturulmuştur (Kışlalı, 1996:197).

PKK ile mücadelede çok önemli olan unsurlardan biri de halk desteğidir. Örgütlerin halk desteğini arkasına almadan varlığını uzun süreli sürdüremeyeceği gerçeğinden hareketle, dönemin yetkilileri, PKK'nın ciddi halk desteğini elde etmesini engellemek için bölge halkının desteğini kesmek adına, birtakım ekonomik ve sosyal programlar açıklamıştır. Ancak bu programların çoğu, istenilen düzeyde yürürlüğe girememiştir.

Ekonomik ve sosyal programları uygulayamayan yetkililer, halk desteğini kesmek adına, askeri yöntemler geliştirmişlerdir. Geliştirilen yöntemlerden biri de köy

koruculuğu sistemidir. Bu sistem, başta Güneydoğu Asya ve Afrika ülkelerinde olmak üzere, birçok yerde İngiltere ve Fransa tarafından kullanılmıştır. Sistem, esasta ayaklananlara karşı yöre halkının yönetim yanlısı bölümünü kullanma isteğinden kaynaklanmaktadır. PKK, koruculuk sistemine daha başından karşı çıkmış, ortadan kaldırılacak ilk hedef olarak görmüştür. Korucusu olan köyler ve korucuların aileleri PKK'nın ilk sıradaki hedefleri arasında yer almış, korucuların silahlarını bırakmaları yönünde PKK tarafından yoğun bir mücadele yürütülmüştür. Devlet yetkililerinin ısrarı ve politikaları ise, silah bırakan korucularının sayılarının düşük kalmasına neden olmuştur (Binghamton University, 2008; Kışlalı, 1996: 199).

PKK sorunun devam etmesinde PKK dışındaki örgütlenmeler ya da grupların provokatif eylemler gerçekleştirenlerinin payı büyüktür. Bunların başlıcaları arasında derin devlet yapılanmaları gelmektedir. Bu durumun bariz bir örneği, 9 Kasım 2005'te Hakkâri'nin Şemdinli ilçesinde patlak veren olaylardır. Şemdinli'de, Hakkari Jandarma Komutanlığına bağlı iki askeri personelin ve bir PKK itirafçısının, Hakkari'deki bir kitap evini bombaladığı ve bu olayı gerçekleştirenlerin yerel halk tarafından yakalandığı iddia edilmiştir. Vatandaşlar tarafından yakalan bu kişilerin, polise teslim edildikten sonra asker olduklarını açıklamaları ile olayın iç yüzü ortaya çıkmıştır. Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun, Hakkari Şemdinli İnceleme Raporu'nda(2005) yer alan görgü tanıklarının ifadelerinde bu olayların ilgili kamu görevlileri tarafından işlendiği ortaya konmuştur. Ancak, kısa bir süre sonra, dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Yaşar Büyükanıt, bu askeri personeller için "*tanırım, iyi çocuklardır*" ifadelerini sarf etmiştir (Habertürk, 2012).

Bu durum, bazı olayların, aslında düşük rütbeli askeri personelin münferit bir girişimi olmadığı, devletin üst kademelerindeki bürokratlar ve siyasetçiler tarafından uygulanan bir politika olduğuna dair çok ciddi kuşkular uyandırmıştır. Demokratik Sol Parti'nin (DSP) oluşturduğu heyetin olay yerinde yaptığı incelemelerde de bunun bir politika eseri olduğuna işaret edilmektedir. Heyetin raporunda şu ifadeler yer almaktadır:

> *"...olayların sürdüğü sıcak anlarda, bir güvenlik görevlisinin bir partinin genel başkanını arayarak yardım istemesi ve bu siyasi kişinin geçmişte güvenlik kurumları içindeki hukuk dışı yapılanmalar ve eylemlerle*

ilgili olarak adının neredeyse özdeşleştirilerek anılması da bombalama eyleminin devletin işi olduğu iddialarına önemli bir dayanak oluşturmaktadır" (Akçura, 2011: 224).

Devlet içerisinde, PKK'ya karşı mücadele yöntemi ve anlayışı açısından farklı görüşlerin olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, devletin PKK'ya karşı bir strateji oluşturmasının önünde önemli bir engel olmuştur. Devletin gerçekten de bir stratejisi olmadığı, devlet yetkililerinin ifade ettiği Kürt realitesinin ne olduğu ve içeriği konusunda bir netlik olmadığı, PKK ile etkin mücadele veren Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları tarafından da ifade edilmiştir (Yalçın, 1994: 47). Askeri yetkililerin, Kürt sorunu ve bu sorunun çözümüne ilişkin devlet yetkililer tarafından her dönem farklı ve tutarsız açıklamalar yapıldığı hususunda şikâyetleri söz konusu olmaktadır (Kundakçı, 2007: 201).

2.1.6 PKK ile Mücadelede Hukuk Dışı Uygulamalar

PKK'ya karşı yürütülen mücadele, yıllarca konvansiyonel savaş türleriyle yürütülmüştür. Ancak, son yıllarda oluşan yeni anlayışla, mücadele, gayri nizami bir savaş halini almıştır. İşte bu noktada, hükümet yetkililerinin ifadesiyle, PKK unsurları gibi dağda yaşayıp onlar gibi mücadele edecek küçük birliklerin oluşumuna ağırlık verilmiştir. Bu birlikler, vurucu kuvvet olarak, PKK birimlerini arayıp-bulup imha etmeye yönelmişlerdir (Kışlalı, 1996: 157).

PKK'ya karşı oluşturulan bu birlikler, kuruluş itibariyle etkili mücadelelerde bulunmuşlardır. Ancak sonraki dönemlerde, hükümetlerin koalisyonlar sonucu oluşturulması, yani güçlü bir iktidarın bulunmaması, PKK ile mücadelenin daha çok güvenlik güçleri tarafından yürütülmesi ve güvenlik güçleri arasında bazı unsurların boşalan iktidar boşluğunu doldurma çabasında olması sonucunda, birtakım illegal yöntemlere başvuru durumu söz konusu olmuştur. İllegal yöntemler ise, bir süre sonra sistematik bir hal almıştır. Bunun en açık örneği, varlığı mahkeme tarafından da kabul edilen ancak resmiyette görünmeyen Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Birimi (JİTEM)'dir. Bu birim içerisinde, askeri görevini bırakmış bazı subay ve astsubaylar, muvazzaf subay ve astsubaylar ile daha önce PKK'lı olup yakalanma veya teslim olma sonrasında pişmanlık yasasından faydalanan bazı itirafçılar yer almıştır.

Bu birimler, bir yandan PKK'ya karşı hukuk dışı mücadele verirken, bir yandan da, elde ettikleri askeri ve siyasi gücün etkisiyle çeşitli suçlara karışmışlardır. İşlenen suçların ve hukuk dışı uygulamaların üzeri uzunca bir süre örtülürken, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 2005 yılında Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesine açtığı dava ile bu hukuk dışı uygulamalar yargılanmaya başlanmıştır. Bu birimlerin ortaya çıkarılıp yargılanmaya başlamasıyla, bazı PKK itirafçıları yurt dışına kaçmış ve JİTEM bünyesinde işledikleri suçları itiraf etmişlerdir. Bu itirafçılardan biri olan Abdülkadir Aygan, yaptığı itiraflarda derin devlet yapılanmasıyla ilgili çok vahim konulara dikkat çekmiştir:

> *"Bu devlet başka devletti. Tamamen terörist yöntemler kullanan bir mekanizmaydı. Bu mekanizma kendisine verilen görevlerin % 40'ını resmi, % 60'ı ise 'gayrı resmi' bir çalışma metoduyla yerine getiriyordu. Bu görevler esnasında, biz 'sivil memurlar'ı da kendi suçlarına ortak etmişlerdi. İşin başlangıcında bir mecburiyetimiz vardı. Çünkü mecburi askerlik görevimizi yerine getiriyorduk; ancak askerlik sonrasındaki faaliyetler ise, girilen bir çıkmaz yoldan dönüş yapamamanın çaresizliğiyle vuku bulmuştur"*(Çiçek, 2000: 185).

Bir başka itirafçı Kahraman Bilgiç ise, askeri bir birlikte yemek yerken, bir binbaşının kendisine bir teklifte bulunduğunu söylemiştir. Binbaşının tecrübeli ve güvenilir addettiği bazı kişilerden bir grup oluşturmak istediğini ve kendisinin de bu grubun içerisinde yer almasını istediğini belirtmiştir. Örgütün siyasi kanadı ERNK'ye ait bazı mühürleri ele geçirdiklerini ve birkaç tane de makbuz hazırlayacaklarını ifade eden binbaşının; "*Örgüt gibi bir iki ayda bir sürü para toplarız. Örgüt nasıl olsa topluyor. Biz niye toplamayalım ki örgüt o paraları yiyeceğine biz yeriz. Daha sonra da para aldığımız evleri tespit edersiniz, biz de gider ev sahiplerini toplarız. Örgütçü olanları da o zaman anlarız"* dediğini ifade etmiştir (Çiçek, 2009: 101-102).

Bilgiç itiraflarında, Derecik Taburu'nda yapılan bir PKK saldırısı sonrasında vurulan 12 askerin intikamı olarak birliğin başındaki yarbayın, korucu olmayan ancak örgüte yakınlığı da olmayan bir köyde yaşayan 12 kişiye yaptıklarını ve bunların akıbetlerinin ne olduğunu da anlatmaktadır;

"Başımızdakinin talimatıyla köyden çıkarılan on iki köylüyü kurşuna dizdiler. Yarbay da verdiği kayıptan dolayı hesap vermekten korkuyordu. Yarbay daha sonra üst makamlara, kurşuna dizdikleri on iki köylü için 'Örgüt elemanı terörist öldürdük' diye bilgi verdi. Bu köylüleri bir yere toplayıp yanlarına birer silah bırakarak 'Terörist' diye basına yansıttılar" (Çiçek, 2009: 99).

Yalçın, (1994: 25) eserinde Diyarbakır JİTEM komutanlığında görev yapan bir astsubayın şu ifadelerine yer vermektedir;

"JİTEM çok iyi amaçlar için kuruldu. İstihbarat toplamak tek gayesiydi. Sonra dejenere oldu. Tim komutanları kendi gruplarını oluşturdukları için işi bilen elemanlar yerine, kendisine çıkar sağlayacak, kendi yaptığı kanun dışı davranışlara göz yumacak itirafçıları, askerleri seçmeye başladılar. Çoğu tim elemanı yapılan kanun dışı hareketlere göz yumdu. Üst rütbeler de ses çıkarmadı. Sonuçta ufak çapta başlayan kanun dışı hareketler çok büyüdü. Binlerle ifade edilen paralar, milyarlarla ifade edilmeye başlandı. Nihayet JİTEM'de çalışanların hemen tümü bölgede uyuşturucu ve silah kaçakçılığında etkin rol almaya başladılar."

Dönemin Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından, 1996 yılında Susurluk olayı ile ilgili hazırlanan bir raporda, PKK ile mücadele eden devlet güçlerinin tepkisini ve bazı şedit davranışlarını anlamanın mazur görülmesinin zaruri olduğu belirtilmiştir (Cemal, 2010: 229). Çatışmaların vuku bulduğu bölgelerde görev yapan korgeneral Ergüvenç ise, devletin güvenliğinin söz konusu olması durumunda demokrasi ve insanlar haklarından söz edilemeyeceğini ifade etmiştir (Kışlalı, 1996: 251). Bu ifadeler, bölgede yaşanan birtakım insan hakları ihlallerinin kaynağına yönelik ipuçları vermektedir.

2.1.7 PKK Açısından Koruculuk

PKK'nın, Kürt sorununun bir sonucu olarak, koruculuk sisteminin de PKK sorunun bir sonucu olarak ortaya çıktığı ifade edilebilir. PKK'nın, 1984 yılından

itibaren bölgede etkin olmasından sonra, dönemin devlet yöneticileri, PKK ile aktif mücadele edebilmek amacıyla koruculuk sistemini geliştirmişlerdir. Sistemin oluşturulmasından sonra, PKK tarafından, saldırılarda, öncelik köy korucularına verilmiştir. Koruculuk sistemi ilk ortadan kaldırılacak hedef olarak görülmüş ve korucuların silahlarını bırakmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bunun için, sık sık korucu köylerine saldırılar düzenlemiş ve zaman zaman da silahlarını bırakanlara karşı "af" ilan edilmiştir.

PKK tarafından koruculara yönelik ilk büyük eylem 17 Ocak 1987'de gerçekleştirilmiştir. O dönem itibariyle Mardin'in ilçesi olan Gercüş'e bağlı Seki Köyü'ne düzenlenen baskında 3'ü korucu 5 kişi yaralanmış, ilk defa sivil insanlar vurulmuştur. Bu olaydan dört gün sonra Hakkâri'nin Uludere İlçesine bağlı Ortabağ Köyü'nde 8 kişi öldürülmüş, yine korucular hedef alınmıştır. Midyat'ın Gündikkörti Mezrası'na yapılan saldırıda korucu ailelerinden 7'si çocuk 10 kişi, 22 Şubat'ta Uludere'nin Taşdelen Köyü'nde ise 15 kişi öldürülmüştür. 34 gün içinde düzenlenen beş ayrı saldırıda 35 kişi öldürülmüş, 29 kişi de yaralanmıştır (İmset, 1993: 146).

Köy korucularına ve ailelerine yönelik saldırılar, Türkiye kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve gündemi uzun süre meşgul etmiştir. Olayların en kanlısı ve en ses getireni, 20 Haziran 1987 gecesi yaşanmıştır. Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Pınarcık köyüne PKK'lılar baskın düzenlemiş, baskında 16'sı bebek ve çocuk, 8'i kadın olmak üzere 30 kişi öldürülmüştür. Yaşananlar uluslararası alanda da büyük yankı uyandırmıştır. Özellikle çocukların ve kadınların öldürülmesi, o güne kadar özellikle de Avrupa'da Kürt sorununa sempatiyle bakan çevrelerden büyük tepkiler almıştır (Birand, 1993:143-144). Gelen tepkilerden sonra PKK tarafından geri adım atılmış, yapılanların onaylanmadığı açıklanmıştır. PKK örgütünün lideri Öcalan tarafından yapılan açıklamada, 1987 ve 1988'deki eylemlerin PKK tarafından onaylanmadığı belirtilmiş ve baskınların Hogir kod adlı militanın iradesiyle gerçekleştiği iddia edilmiştir. Hogir'in 'kadınlar ve çocukların da öldürülebileceği' tezine karşı çıkıldığı, bunun kendilerinin sistemli taktiği olmadığı, ancak, bu olayın savaş sırasında gerçekleşmesi mümkün olan şeyler olduğu ve bu olayın bir provokasyon olduğu ileri sürülmüştür (İmset, 1993: 384),

PKK'nın 18 Mayıs 1990 tarihinde gerçekleştirilen II. Ulusal konferansında bir dizi kararlar alınmıştır. Bunlar içerisinde, koruculuğu ve koruculukla bağlantılı olarak

aşiretsel, siyasi ve ekonomik yapılanmaları doğrudan ya da dolaylı olarak hedef alan kararlar bulunmaktadır. Bu kararlar şunlardır:

- Koruculuk sistemini bir yönüyle tasfiye ederken, bir yönüyle de etkisiz kılıcı taktikler geliştirmek, teslim almak, etkisiz kılmak, nötralize etmek, durumlarında ısrarlı olanları tasfiye etmek,
- İşbirlikçi-ajan, feodal komprador vb. düşman kesimlere aman tanımamak, bunları tasfiye etmek,
- Özel Savaş'a hizmet eden tüm kurum ve kuruluşlara yönelmek, işlemez hale getirmek, saldırıyı süreklileştirmek,
- Devletle bağlantısı tespit edilen sahte reformist çevreleri dağıtmak, yaşam hakkı tanımamak,
- Düşmanla veya çeşitli emperyalist güçlerle, Kürt programı doğrultusunda birleşen, onların politikalarını maskeli bir tarzda ulusal kurtuluş savaşı karşısına çıkaran tüm oluşumları ortaya çıkarmak, etkisiz kılmak ve tasfiye etmek (İmset, 1993: 278-279; Bal & Özkan, 2011)

II. Ulusal Konferasnsta, koruculara yönelik yeni bir strateji uygulayacağının mesajları verilmiştir. Daha önce köy baskınları ile korucuların doğrudan hedef alındığı, sindirme ve yıldırma politikaları izlenmiştir. "*Nötralize etmek, durumunda ısrarlı olanları tasfiye etmek"* şeklindeki yeni stratejisi ile koruculara yönelik farklı tutum ve yaklaşımı benimsediği anlaşılmaktadır. Bu yeni yaklaşım ile bazı köylülerin PKK'nın yanında yer alması sağlanamasa bile, bu köylülerin PKK'nın karşısına korucu olarak çıkmasının engellenmesi amaçlanmıştır.

Aralık 1990'da toplanan 4. Kongre'de köy korucularına yönelik yeni bir politika geliştirilmiştir. II. Ulusal Konferansta koruculara '*nötralize etmek'* gerektiğine dikkat çekilirken, nihai politika değişikliği, 4. Kongre'de alınan "af" kararıyla gerçekleşmiştir.

Köy koruculuğu sisteminin tasfiye edilmesi amacıyla, 31 Aralık 1991 tarihine kadar koruculara silah bırakma çağrısında bulunan PKK örgütü, bu açıklamada tavır değiştirenlerin cezalandırılmayacağını belirtmiştir (İmset, 1993: 282). Bu politika değişikliği ile birtakım kazanımlar sağlanmıştır. Bu çabanın sonucu olarak, birçok korucu köyü, PKK'nın baskısına maruz kalmamak için silah bırakmıştır.

Kırsal yerleşim bölgesinde ikamet eden bireylerin desteğini kazanmak, PKK örgütü için her zaman büyük bir önem arz etmiştir. PKK'nın önemli ölçüde halk desteğini kazanması, kitlelerin daha kolay mobilize olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle PKK, köy koruculuk sisteminin gelişmesine, örgütün kırsal alandan amaçladığı kitlesel desteğin elde edilmesini güçleştireceği veya engelleyeceği gerekçesiyle karşı olmuştur.

Bir yandan devlet, köy koruculuğu sistemini her türlü yolu deneyerek oluşturmaya çalışırken öte yandan PKK, bu sisteme karşı güçlü bir mücadele içine girmiştir. Bu dönemde vatandaşlar iki yönlü bir baskı arasında kalmışlardır. Her iki durumda da iki tercih hakkı verilmiştir. Birincisi PKK'nın yaptığı baskıdır. Bu çerçevede, kırsal bölgelerde yaşayan vatandaşlar, PKK'nın savunduğunu ileri sürdüğü "Kürtlerin kimliksel hakları" mücadelesini destekleme ile tarafsız kalma arasında bir tercihte bulunmak zorunda kalmışlardır. İkincisi ise devlet yetkililerinin baskılarıdır. Devlet açısından da bu vatandaşlar, PKK ile mücadelede devletin saflarında yer alma (ki bu da PKK tabanında hainlikle yaftalanmak ve PKK açısından da hedef olmak demektir) ve köylerini boşaltma tercihleri arasında kalmışlardır. Her iki seçenek de kırsal kesimde yaşayan vatandaşların aleyhine bir durum teşkil etmiştir (Ekinci, 2011: 53-54).

PKK'nın koruculara yönelik tutumu, 1994 yılından sonra belli oranda değişmiştir. Daha önce, ilk hedef olarak koruculuk sistemini gösteren PKK, sonraki yıllarda sert tutumunda kısmen de olsa bir yumuşama göstermiştir. Koruculuk sistemi "Kürdün Kürde kırdırılması" olarak algılanmış, zorunlu olmadıkça korucularla çatışmaya girmekten kaçınılmıştır.

2.2 Olağanüstü Hal ve Uygulamaları

Olağanüstü hâl, 27 Ekim 1983 tarihinde, 2935 sayılı yasa ile yürürlüğe girmiştir. Olağanüstü Hâl Kanunu; tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar, ağır ekonomik bunalım ve "anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması" olarak nitelendirilen durumları kapsamaktadır. Bu hâllerin bir veya birden fazlasının görülmesi durumunda Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Millî Güvenlik Kurulu'nun görüşünü de aldıktan sonra, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hâl ilan edebilir (Olağanüstü Hal Kanunu, 1983; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

1982 Anayasası'na göre, seferberlik, iç savaş gibi durumlarda sıkıyönetim, silahlı şiddet ve kamu düzeni gibi olaylarda olağanüstü hal uygulanması kararlaştırılmıştır. 27 Ekim 1983 tarihinde çıkarılan "Olağanüstü Hal" kanunu ile Olağanüstü hal durumundaki uygulamalar, sınır ötesi operasyon ve kurumlar arası ilişkiler düzenlenmiştir. Bu kanunla, askeri silahlı birliklerin terörle mücadele etmesi yasal zemine oturtulmuştur.

Olağanüstü uygulamalar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde ilk kez 1978'de sıkıyönetim ile başlamıştır. 1980'li yıllarda, PKK örgütüne yönelik mücadeleler, Sıkıyönetim Kanunu çerçevesinde yürütülmüştür. Sıkıyönetim, 10 Temmuz 1987'ye kadar devam etmiş ve aynı tarihli kanun hükmündeki kararname ile Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği kurulmuştur. 19 Temmuz 1987'den itibaren, Sıkıyönetim Kanunu yerine Olağanüstü Hal Kanunu uygulanmaya konulmuş ve bölge Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği ile yönetilmeye başlanmıştır. Olağanüstü Hal, başlatıldığı tarihten itibarın 46 kez uzatılmıştır. Her 4 ayda bir uzatılan Olağanüstü Hal uygulaması, 1994 yılı sonuna kadar 13 ilde sürdürülmüştür (Hürriyet, 2002).

Güvenliğin sağlanmasıyla birlikte, OHAL de kademeli olarak kaldırılmaya başlanmıştır. İlk olarak Elazığ, OHAL kapsamından, Adıyaman da mücavir il olmaktan çıkarılmış, daha sonra, 30 Kasım 1996 tarihinde Mardin kapsamdan çıkarılarak, mücavir il statüsüne alınmıştır. TBMM'nin, 2 Ekim 1997 tarihli kararıyla, 6 Ekim

1997'den itibaren Batman, Bingöl ve Bitlis uygulamadan çıkarılarak, mücavir il kapsamına dahil edilmiştir. 30 Kasım 1999'da Siirt'te, 30 Temmuz 2000'de Van'da, 30 Temmuz 2002'de de Hakkari ve Tunceli'de OHAL'in sona erdirilmesinden sonra,30 Kasım 2002 tarihinde Diyarbakır ve Şırnak'ta da kaldırılarak uygulama tamamen sonlandırılmıştır (Hürriyet, 2002; Şık, 2002).

Olağanüstü Hal Yasası'nın gerçek amacı, PKK ile mücadelede bürokrasideki ast-üst hiyerarşisinin kısaltılmasını sağlayarak daha çabuk kararların alınmasına olanak tanımak, uygulama bünyesinde bulunan illerde, yerel idareciler ve güvenlik güçleri arasındaki koordinasyonu oluşturarak, PKK ile mücadeleyi daha etkin ve organize şekilde yapılmasını sağlamaktır. Bu çerçevede, PKK ile mücadelede, TSK'nın yerini polis ve jandarma güçleri almıştır (Özdağ, 2007: 68).

Olağanüstü Hal uygulamasında, güvenlik güçlerine ve yerel idarecilere bazı kanun ve yasaların esnetilmesi imkânı sağlandığından, terörle mücadele adı altında birtakım ihlallere ve kötü uygulamalara sık sık rastlanmıştır. Bunların başında ise köy boşaltmalar ve kötü muamele gelmektedir. Dönemin bazı siyasi ve askeri yetkilileri, köy boşaltma eylemlerinin PKK tarafından gerçekleştirildiğini, devletin böyle bir politikasının olmadığını ifade etmiş olsalar da, bazı röportajlarda ve açıklamalarda bunu dolaylı olarak kabul etmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, bir söyleşide, gerektiğinde köyün boşaltılabildiğini ancak, köy yakma işlemlerinin bilinçli olarak yapılmadığını, çatışma sırasında izli mermiyle ateş edilmesi sonucu, bu tür yanmaların oluşabileceğini ifade etmiştir (Kışlalı, 1996: 224).

Kundakçı, köy boşaltmalara gerekçe olarak, 4 bin 500 civarındaki köy ve mezranın korunma sorumluluğunun devlete ait olmasını ve örgüt tarafından gerçekleştirilen köy baskınlarının kamuoyunda büyük yankı uyandırdığı için propaganda aracı olarak kullanmasını göstermektedir. Kundakçı, buradaki ifadeleri ile koruma sorumluluğunun devlete ait olduğunu söylediği köy ve mezraların devlet tarafından boşaltıldığını ve köylerin güvenliği konusunda devletin gerekli hassasiyeti göstermediğini ya da gösteremediğini bir nevi itiraf etmiştir (Kundakçı, 2007: 151). Bu konuda, dönemin Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan ise, örgüt mensuplarının köyden güvenlik kuvvetlerine ateş etmesi ve güvenlik kuvvetlerinin de karşılık vermesi

sonucu bazı köylerin zarar görebildiğini belirtmiştir. CHP İstanbul Milletvekili ve Merkez Yürütme Kurulu Üyesi Algan Hacaloğlu ve dokuz milletvekili arkadaşı, 1996'da hazırladıkları "Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Boşaltılan Yerleşim Birimleri Nedeniyle Göç Eden Yurttaşlarımızın Sorunlarının Araştırılarak, Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu"nda boşaltılan köy ve mezra sayısını 3428 olarak açıklamıştır (Hacaloğlu, 1996).

Hak ihlallerinden bazıları da yiyecek ve içeceklerin kısıtlanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. 1940'lı yılların sonlarında, İngilizlerin Malaya'da Pin Yuen örgütüne karşı denediği ve başarılı olduğu bu sistemle, yiyecek ve içeceklere kısıtlama getirilerek örgüt üyelerinin açlık ve sefaletle karşı karşıya kalması hedeflenmiştir (Kışlalı, 1996: 72). Düşük Yoğunluklu Çatışma doktrinin bir parçası olan bu uygulama, Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin bazı kırsal bölgelerinde de hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede,1990 ile 1997 yılları arasında bölgedeki ilçelere, köy ve mezralara yiyecek ve içecek girişinde kısıtlamalar getirilmiştir. Türkiye'nin coğrafi ve kültürel yapısı farklı olmasına rağmen, bu uygulama aynen kopyalanarak hayata geçirilmiştir. Bölge halkının geniş aile yapısına sahip olması ve hane halkı sayısının fazla olması nedeniyle kendilerine bir aylık ihtiyaçları için verilen nevalenin ihtiyaçlarını karşılaması konusunda sıkıntılar yaşanabilmiştir. Burada amaç, örgüt üyelerinin köylerden yiyecek ve içecek yardımı almasını engellemek olsa da, bölge halkının maruz kaldığı durum, ciddi mağduriyetlerin yaşanmasına neden olabilmiştir.

Yaşam hakkına yönelik ihlallere de rastlanılmaktadır. İnsan Hakları Derneği'nin her yıl açıkladığı insan hakları ihlalleri yıllık bilançolarında, çarpıcı rakamlara yer verilmiştir. Yaşam hakkına yönelik ihlallere ilişkin veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7: 1994-2002 Tarihlerinde Yapılan İnsan Hakları İhlallerinin Dağılımı

İhlal türü	İhlal sayısı
Faili Meçhul Cinayetler ve Saldırılar	1730
Yargısız İnfaz, İşkence Sonucu ve Gözaltında Ölümler	1420
İşkence Görenler ve İşkence Savında Bulunanlar	6304
Boşaltılan Köy ve Mezra	1897

(İnsan Hakları Derneği, 2012)

2.3 Tarihsel Süreçte Köy Koruculuğu

Köy Koruculuğu Sistemi, 1985 yılında kurulmuş olsa da, bu sistemin tarihsel bir arka planı mevcuttur. Bu sistemin ilk örneğini veya ilk benzerini, Sultan II. Abdülhamit'in kurduğu Hamidiye Alayları'nda görmek mümkündür.

2.3.1 Hamidiye Alayları

18. ve 19. yüzyıllarda imparatorluğun batısında, ulusçuluk akımları nedeniyle büyük kan kaybına uğrayan Osmanlılar, imparatorluğun doğusunda da benzer bir tehlike ile karşı karşıya kalmışlardır. Rusya ve bazı Avrupa devletlerinin desteğini alan bazı azınlıklar, Osmanlılara karşı bağımsızlık hareketlerine girişmişlerdir. Bazı Ermeni grupların, Ruslardan askeri eğitim aldıktan sonra, Doğu Anadolu'da birtakım baskınlara karışması, Osmanlı yönetimini son derece huzursuz etmiştir. Doğu ve Güneydoğu'da Ermenilerin yanı sıra bazı Kürt beylerinin hukuksuz davranışları, bölgede karışıklığa neden olmuş, büyük bir otorite boşluğu meydana gelmiştir. Bu boşluğu, Kürt beyleri ile Ermeni çeteleri doldurma gayreti içerisine girmiştir. Kendisini rahatsız eden bu durum karşısında soruna çözüm bulmanın yollarını arayan Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit, Şeyh Şamil'in torunlarından Müşir Mehmet Zeki Paşa'yı incelemelerde bulunmak üzere Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesine göndermiştir. Gezi sırasında, Rusların bazı kazak aşiretlerini silahlandırdığı ve sınırlarını koruması için görevlendirdiğini gören Mehmet Zeki Paşa, durumu Sultan Abdülhamit'e iletmiş ve Kürt aşiretlerinden de benzer bir yapılanma ile yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Bu durum üzerine Sultan Abdülhamit, Kürt beylerinin ve hanedanların rakibi olan Kürt aşiretlerini teşkilatlandırma yoluna gitmiştir (Hür, 2012: 69; Tapan, 2007: 15-16; Aytar, 1992: 54)

Osmanlı Devleti, 1. Dünya Savaşı'nda sırtını önemli oranda aşiretlere dayamıştır. Bölgedeki yerel yönetimler, büyük ölçüde, Hamidiye Alayları'nı oluşturan aşiret lideri ve ileri gelenleri tarafından oluşturulmuştur. Ancak, Cumhuriyet'in kurulmasıyla aşiretlerin bu konumu tehlikeye girmiştir. Cumhuriyet, bu ve benzeri oluşumları ret etmiş, ancak sırt da çevirememiştir. Bu durum, Meclis'e giren mebusların bazılarının aşiretlerden gelmesinden kaynaklanmıştır (Tapan, 2007: 73; Aytar, 1992: 53).

I.Dünya Savaşı'ndan önce yaşanan yönetim boşluğu nedeniyle, ülkenin her yerinde eşkıyalar ortaya çıkmıştır. Bazı bölgelerde adeta suç makinesine dönüşen Hamidiye Alayları'nın yavaş yavaş pasivize edilmeye çalışıldığı bu dönemde eşkıyaların önüne bir türlü geçilememiştir. Bu nedenle,1914'te Kır Bekçileri Kanunu kabul edilmiştir. Çiftçilerin mallarını korumak amacıyla çıkarılan kanunda, eşkıyalara karşı köylüyü korumak görevi "kır bekçileri"ne verilmiştir. Ancak, burada görev yeni bir kılıf bulunarak, yeniden Hamidiye Alayları'na verilmiştir (Tapan, 2007: 74).

2.3.2 Hamidiye Alayları'na İhtiyaç Duyulma Nedenleri

Osmanlı Devleti, Hamidiye Alayları'yla Doğu'da var olan bazı sorunları çözmeyi ve yeni bir düzen kurmayı hedeflemiştir. Bu çerçevede Hamidiye Alayları ile hedeflenen hususlar şu şekilde sıralanabilir:

1- Doğu vilayetlerinde yaşayan, iskân edilmediği için, bölgede asayişsizliğe sebep olan aşiret ve göçebelerin, eli silah tutan bütün erkeklerini, bir milis teşkilatı içinde bir arada tutup denetlemek,
2- Bu alaylarda görev alanların bizzat, padişahın adını taşıma şerefine erişmeleriyle fevkalade gururlanıp, padişahları uğruna canlarını vermekten dahi, asla geri kalmama hususunda bir anlayış yaratmak,
3- Bölgedeki Ermeni ayaklanmalarını önleyebilme, onlarla işbirliği yapan bazı Kürt aşiretlerini, Ermeniler aleyhine çevirebilme hususlarında kesin şekilde istifade edebilmek,
4- Rusya ile muhtemel bir savaşta, "bölge şartlarına alışık" bu kuvvetlerden yararlanmak,
5- Pan-İslamizm politikasını, bu yapı ile daha rahat gerçekleştirebilmek (Dabağyan, 2005: 491; Salihoğlu, 1994: 22; Aydoğan, 2007: 139; Sasuni, 1992: 173).

Hamidiye Alayları'nın diplomasi sahasında kullanılması, bu bağlamda emperyalist devletlerin, "aşiretleri azınlık görme siyaseti" ile bazı aşiretleri kışkırtmasının engellenmesi de hedeflenmiştir. II. Abdülhamit'in uyguladığı politika, büyük oranda hedeflenen doğrultuda gerçeklemiş, bilhassa, Ermeni isyanlarını bastırabilme hususunda önemli ölçüde muvaffakiyet kazanılmıştır (Dabağyan, 2001: 201).

Alayların yalnızca Kürtlerden oluşturulması düşüncesi, "başıbozuk" Kürt aşiretlerinin taleplerini bertaraf etme ve bu aşiretleri devletin kontrolü altında tutmaya yönelik olmuştur. Bunların dışında, iki ayrı amaç daha bulunmaktaydı. Birincisi; Kürtlerden Rusya'ya karşı güçlü bir askeri siper oluşturmak, ikincisi; Kürtleri İran'a karşı saldırı aracı durumuna getirmektir. Böylece, Kürtlerin aşiret tipi yaşayışı ve coğrafi koşullar dikkate alınarak, Ermeni hareketlerine karşı direnç noktasının oluşturulması ve asayişin bozulmasına neden olan aşiretlerin kontrol altına alınmasıyla, olası bir Rus-Osmanlı savaşında, aşiretlerin Ruslara karşı kullanılması ve aşiretlerin yabancı devletler tarafından kullanılmasının önüne geçilmesi gibi hususlar amaçlanmıştır (Tapan, 2007: 17; Bruinessen, 2003: 287).

Aşiretlerin birbirilerinin hayvanlarını çalmaları, yaylalarını gasp etmeleri ve birbirilerinin köylerini basmaları gibi aralarında yaşadıkları sorunlar, karşılıklı olarak silahlanmalarına yol açmıştır. Bu tarz sorunların önüne geçebilmek ve otoriteyi tesis edebilmek için, yine silahlı olan bu Kürt aşiretlerinden yararlanmak ve asayişi temin edebilme ihtiyacı doğmuştur. Ekstra enerji sarf etmemek için, bu aşiretler arasında askeri bir yapılanmaya gitme ihtiyacı duyulmuş, hedeflenenlere tamamen olmasa da büyük ölçüde ulaşılabilmiştir.

Ortadoğu'da, Rusya ve Avrupa ülkelerinin etkinliklerini artırma çabalarına karşı, müttefike ihtiyaç duyulduğunu anlayan Abdülhamit'in, Kürtleri bu devletlerin etkisi altından çıkarma ve kendine bir müttefik haline getirme fikrinin de olduğu söylenebilir.

Dersimli bazı Alevi Kürt aşiretleri Hamidiye Alayları'na katılmak istemiş ancak Sultan Abdülhamit tarafından uygun görülmediği için izin verilmemiştir. Bunun üzerine Dersim bölgesinde, bu tutum ayrımcılık olarak değerlendirilmiş tepki göstermek adına isyanlar gerçekleştirilmiştir (Aytar, 1992: 55).

2.3.3 Hamidiye Alayları'nın Kuruluşu

Kürt aşiretlerinden oluşan özel atlı birlikler, 20 Ekim 1890 tarihinde çıkarılan 233 sayılı kanun ile kurulmuştur. Hamidiye Hafif Süvari Alayları adını alan birliklerin ilk matbu kanunnamesi, 1891 yılında, Hatt-ı Hümayun olarak hazırlanmıştır (Dabağyan, 2005: 489).

Osman Aytar (1992: 53) Hamidiye Alayları'nın kuruluşunu, ilk dönem Van mebusluğunu yapmış Hayderan Aşiretinden ve aynı zamanda Aşiret Mektebi öğrencilerinden Hasan Sıddık Hayderani'nin anlattıkları ile izah etmektedir. Hayderani'nin anlattıklarına göre, Sultan II. Abdülhamit'in sevip saydığı ve düşüncelerine önem verdiği, Şeyh Şamil'in torunu Müşir M. Zeki Paşa, Van, Erzurum ve Bitlis taraflarına yaptığı bir seyahat dönüşünde, huzura kabul olunduğu zaman Sultan Abdülhamit'in "Anadolu'yu nasıl buldun" şeklindeki sorusunu şöyle cevaplandırmıştır:

> *"Padişahım, Anadolu her bakımdan tamamen ihmal edilmiştir. Hududumuzun öbür tarafındaki Moskoflar ise bize örnek teşkil edecek derecede gayret göstermektedirler. Mesela bir kazak teşkilatları var ki, hakikaten örnek alınmağa değer. Ruslar, hudutları içindeki aşiretlerden çok istifade ediyorlar. Bunları silâhaltına alıyorlar ama yılda bir buçuk ay belli bir yerde topluyorlar, talim ve terbiyeye tabi tutuyorlar ve sonra hepsini yine serbest bırakıp evlerine gönderiyorlar. Bağ, bahçe ve tarlalarında, sürülerinin başında çalışma imkânı veriyorlar"*

Müşir Mehmet Zeki Paşa'nın raporundan sonra, II. Abdülhamit'in emriyle Hamidiye Alayları'nın oluşturulması çalışmalarına başlanmıştır. Bu alayların oluşturulması, İbrahim ve Kerim Paşa öncülüğünde yapılmıştır. II. Abdülhamit'ten önceki dönemlerde ordu, yabancı uzman ve danışman kullanılarak modernleştirilmekteydi. Hamidiye Alayları ise, o dönemde birçok padişahın yaptığının aksine geleneksel modellerle oluşturulmuştur (Tapan, 2007: 19; Hür, 2012: 69). Ancak, bu aşiretlerden alaylar kurma çabalarından elde edilen sonuçlar, beklentilerin altında kalmıştır. Çünkü ilk aşamada bölgedeki yaklaşık altmış büyük aşiretten sadece 13'ü alay kurmayı kabul etmiştir. Osmanlı komutanları, Kürtlerden kurulu büyük etkin birlikler, tugaylar ve tümenler oluşturmayı başaramamıştır. Alaylara, Osmanlı düzenli ordularının yanında yardımcı ve keşif görevleri verilmiştir. Ancak, daha sonra alaylara katılma talepleri hızla artmıştır (Aytar, 1992: 54).

Hamidiye Hafif Süvari Alaylarının teşkilatlandırılma esasları şunlardır: En az 4, en çok 6 bölükten oluşturulmuş olup, her bir bölüğün mevcudu 32 ile 48 askerden fazla olmayıp, 4 takımdan oluşmaktadır. Söz konusu alaylarda askerlik süresi ise 23 yıl olarak belirlenmiştir. Aşiretlerdeki, 17-40 yaş civarı erkekler doğrudan asker sayılmış,

askerlerin kayıtlı olduğu defterler, Umum Hamidiye Askeri Komutanlığı ve Merkez Ordusu'nda tutulmuştur. Alaya katılan askerler, atlarını kendileri getirmiş, teçhizatlarını kendi paralarıyla almışlardır. Onbaşı ve çavuşlar, erat arasından seçilmiş ve ilk dönemler, alayların komutanlıkları aşiret reislerine verilmiştir. Aşiretlerin diğer önde gelenleri ise Subay olarak değerlendirilmiştir. Her aşiret, ayrı bir alay kurmuş ve böylece, askerlerin birbirine karışması önlenmiştir. Bu tedbirin alınmasındaki başlıca sebep: Türkmen ve Arap aşiretlerinin de bazı haklardan istifade edebilmek için, söz konusu alaylara girmek istemeleridir. Ancak, her şeye rağmen, geneli teşkil eden Kürt aşiretleri olmuştur (Dabağyan, 2005: 489; Aydoğan, 2007: 140).

Hamidiye Alayları'nın kuruluş aşamasında, Kürt aşiretlerinin merkezi otoriteye tamamen bağlanması düşüncesi tam olarak gerçekleştirilememiştir. Aşiretlerin çoğu alaylara katılmayı reddettiyse de, alay kurmayı kabul eden aşiretler, yaşadıkları bölgede önemli bir güç sahibi olmakla birlikte, gün geçtikçe de etkinliklerini artırmış, bu da zamanla alayların çekim merkezi olmasına ve aşiretlerin ilgisinin artmasına neden olmuştur. Kuruluşundan sonra bu alaylarda yer alan aşiret reisleri Sultan Abdülhamit'e bağlılıklarını bizzat bildirmek istemişlerdir. Bu ziyaretler sonrasında Sultan Abdülhamit, aşiret reislerini çeşitli armağan ve nişanlarla ödüllendirmiştir. Sultan Abdülhamit'in huzuruna çıkmak, bir itibar ve güç göstergesi kabul edildiğinden, aşiretler alaylara katılmak için büyük çaba göstermişlerdir (Tapan, 2007: 23).

Hamidiye Alayları kurulurken, Zeki Paşa'nın raporunda belirtilen Rus Kazak Alayları örnek olarak alınmıştır. Dönemin koşullarında, Rus Devleti'ne önemli hizmetleri olan Kazaklar, Rus Devleti'nin sınırlarında, düşmanlara karşı oluşturdukları "Kazak Hattı"nda görev yapmışlardır. Rus Çarı'nın emrine girmeden önce, yaşadıkları bölgelerde çeteler kuran Kazaklar, bir yandan hırsızlık ve korsanlık eylemlerine devam ederken, bir yandan da merkezi otoriteye bağlı askeri birlikler olarak, işgal ve kolonizasyon işlerini büyük bir gayretle yerine getirmişlerdir. Rus prensleri, sınırda olaylar çıkartarak Kazakları, komşu devletlere saldırtmış ve kazakların yağmaladığı mallara el koymuşlardır. Komşu devletin liderlerinden şikâyetler geldiği zaman da Kazaklara söz geçiremediklerini ileri sürerek, sorumluluktan kurtulmaya çalışmışlardır (Tapan, 2007: 19; Hür, 2008: 69).

2.3.4 Hamidiye Alayları'nın Neden Olduğu Sorunlar

Osmanlı İmparatorluğu'nun doğusunda Hamidiye Alayları'yla birlikte aşiretlerin etkinliği de artmıştır. Osmanlı yönetimi de, aynı şekilde bu aşiretleri denetimi altına alma çabası içerisinde olmuştur. Çünkü bugünkü Doğu ve Güneydoğu illeri o dönemlerde tamamen aşiret reisleri, ağa ve şeyhlerin denetiminde yer almış, alayları olan bu aşiretlerden bazıları, Ermeniler üzerinde baskı unsuru işlevini görmüştür. Bunlardan biri de Mutkili Musa Bey'in aşireti olmuştur. Arap ve Çerkezlerle birlikte hareket eden Aşiret lideri Musa Bey'in, Ermeniler başta olmak özere bölgedeki halklara karşı baskıcı bir tutum sergilediği, bazı alayların, mahalli beylerin özel ordusu gibi hareket ettiği, II. Abdülhamit'in de, aşiret reislerinin ayaklanmalarına pek karşı çıkmadığı, aşiret reislerine unvanlar, rütbeler ve hediyeler verdiği belirtilmektedir (Tapan, 2007: 41; Aytar, 1992: 96; Sasuni, 1992: 174).

Ermeniler ve Kürtler arasındaki küçük gerginlikler, Hamidiye Alayları'nın kurulmasıyla birlikte çatışmalara dönüşmüştür. İlk önemli olaylardan biri, 1890'da Erzurum'da çıkmıştır. Ermenilerin de karşılık vermesiyle olaylar daha da büyümüş, Ermenilere ait evler ve dükkânlar harap edilmiştir (Tapan, 2007: 40; Aytar, 1992: 96).

Hamidiye Alayları'nın Ermeniler üzerindeki baskı ve saldırılarının artmasının ardından 1894'te Sason'da büyük bir ayaklanma başlamış, yine bu ayaklanma Hamidiye Alayları tarafından bastırılmıştır. 1895'te yeniden alevlenen olaylar, Akhisar, Trabzon, Bayburt, Bitlis, Erzincan, Palu, Diyarbakır, Erzurum, Elazığ, Sivas, Urfa, Malatya, Maraş, Antep, Arapkir, Siverek, Muş, Tokat, Amasya, Merzifon ve Kayseri'ye dek yayılmış, 1896'da İstanbul'a kadar yansıyan olaylarda yaşamını yitirenler olmuştur (Tapan, 2007: 40; Aytar, 1992: 97).

Tapan, Abdülhamit'in Hamidiye Alayları'na ilişkin olumsuz eleştirileri reddettiğini ve Alayların Ermenilere yönelik baskılarının yer aldığı gazete haberlerini ise sürekli yalanladığını belirterek, Abdülhamit'in Dergah Yayınları tarafından 1984 yılında yayımlanan Siyasi Hatıratım isimli kitabından aldığı şu görüşlere yer vermektedir:

> *"Kürt Alaylarını teşkil ettiğim için Avrupa gazeteleri acı tenkitlerde bulunuyorlar ve bu teşkilat meydana geldiğinden beri Kürtlerin, Şark vilayetlerindeki Ermenilere daha vahşice davrandıkların iddia ediyorlar ve*

bizim tarafımızdan teşkilatlandıran bu Kürtlerin istiklallerini ilan etmek için bize karşı isyan edeceklerinden endişe ettiklerini söylüyorlar. Anlaşılan gazeteler mevzu arıyorlar, bu sebeple de yalan yanlış her şeyi yazıyorlar. Muhabirler, Kürdistan'daki vaziyeti Beyoğlu'nda oturdukları rahat köşelerini terk etmeksizin ancak Ermenilerin görüş zaviyesine göre mütalaa ediyorlar"(Tapan, 2007: 42)

Alayların neden olduğu sorunlara ilişkin yapılan şikâyetleri önemli ölçüde duymazdan gelen Osmanlı Devleti, genellikle şikâyetlerle ilgili yasal işlem yapmamıştır. Şikâyetleri kabul edilmeyen Diyarbakır halkı, 1905'te toplu olarak telgrafhaneyi basarak seslerini duyurmaya çalışmış, alaylarının baskılarının devam etmesi üzerine, baskın 1907 yılında, ikinci kez daha kalabalık bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Baskın üzerine, yaptığı zorbalıklar ve talanla tanınan Hamidiye Paşası ve Milli Aşiret Reisi İbrahim Bey bölgeden uzaklaştırılmıştır (Tapan, 2007: 60; Dündar F. , 2008).

2.3.5 Hamidiye Alayları'nı Oluşturan Aşiretler

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kurulan 36 Hamidiye Alayının her biri 200 silahlı süvariden meydana getirilmiş, her alayın başına, onu meydana getiren aşiretin reisi kaymakam olarak atanmıştır. Aşiret ağasının akrabasından iki binbaşı, aşiret ileri gelenlerinden dört yüzbaşı ve teğmen rütbesinde sekiz kişi alay kaymakamına yardımcı olarak verilmiştir. Bunların önemli bir bölümün herhangi bir tahsilinin bulunmaması nedeniyle yazışmaları yapmak kaydı ile birer kâtip görevlendirilmiştir (Kocadağ, 2004: 155). Alaylarda yer alan atlar, aşiretler tarafından temin edilmiş ve alınlarına ilgili aşiretin damgası vurulmuştur. Alayın silahları, subay ve kumandanların elbise, giyim, kuşam, rütbe, nişan ve maaşları ise devlet tarafından verilmiştir (Kocadağ, 2004: 157). İki partiden oluşturulan Hamidiye Alayları, bölgelerine göre ağadaki tabloda yer aldığı gibi yerleştirilmiştir:

Tablo 8: Hamidiye Alayları'nın Görev Bölgelerinin ve Sayılarının Dağılımı

1. MİL PARTİSİ (Milan Aşireti Reisi İbrahim Paşa)		
Aşiretin Adı	**Bulunduğu yer**	**Alay sayısı**
Cibran	Karlıova-Varto-Bulanık	4
Hasenan	Malazgirt	6
Zirkan	Hınıs-Tekman-Karayazı	2
Milan	Viranşehir	5
Karakeçili	Urfa	1
Berazan	Suruç	2
	TOPLAM	**20**
2. SİLİF PARTİSİ (Haydaran Aşireti Başkanı Mirliva Hüseyin Paşa)		
Aşiretin Adı	**Bulunduğu yer**	**Alay sayısı**
Hayderan	Muradiye- Patnos-Van	5
Ademan	Ağrı	1
Tokariyan	Ağrı	1
Zilan	Ağrı	2
Celali	Ağrı	1
Şıpkan	Ağrı	1
Zilanlı Selim Paşa	Ağrı	1
Babakurdi Mıstoyu Miran Aşireti		1
Tutak Bölge Alay Kumandanları Alayları		3
	TOPLAM	**16**

(Kocadağ, 2004: 155-156)

Kodaman ise, Hamidiye Alayları'nı teşkil eden aşiretler ve bunların alay numaralarını aşağıdaki tabloda yer aldığı şekilde vermektedir:

Tablo 9: Hamidiye Alayları'nda Yer Alan Aşiretlerin İsimleri ve Numaraları

Livalar	**Alayları teşkil eden aşiretler**	**Merkez**	**Alay numarası**
Birinci Liva	Zilan Aşireti	Karakulliya	3-4-5
	Karapapak Aşireti		6-9
	Ademanlı Aşireti		10-11
	Hayderanlı Aşireti		12-37
	Celali Aşireti		38
	Şazili Aşireti		57
İkinci Liva	Cemadanlı Aşireti	Hınıs	8-31
	Cibranlı Aşireti		32-33-34-36
	Zırikanlı Aşireti		35
Üçüncü Liva	Sıpkanlı	Malazgirt	1-2
	Karapapak Aşireti		7
	Hüsnanlı (Hesenan) Aşireti		26-27-28-29-30
Dördüncü Liva	(?) Aşireti	Erciş	13-14-15-16
	Hayderanlı		21-22-23-24-25
Beşinci Liva	Mukri (Muqri) Aşireti	Başkale	17
	Milan Aşireti		18
	Şemsıki		19
	Şukufti		20-56
	Takuri (Taqori)		39
Altıncı Liva	Milli Aşireti	Mardin	41-42-43-44
	Karakeçi Aşireti		45-46
	Tay Aşireti		47
	Miran Aşireti		48-49
	Ertuşi		50
Yedinci Liva	Kays (Qasy)	Urfa	51-52
	Berazi		53-54-55
Sivas Kumandanlığı	Karapapak	Sivas	40
		TOPLAM	**57 Alay**

(Kodaman, 1987: 53-55)

2.3.6 Aşiret Mektepleri

Abdülhamit döneminde, Osmanlı Devleti'nin Kürtlere ilişkin politikalarından biri 1892 yılında açılan Aşiret Mektebi'dir. Başlangıçta Arap aşiret reislerinin çocukları için kurulduğu söylenen Aşiret Mektebi'ne, daha sonraları belli bir dönem Arnavut ileri gelenlerinin çocukları ve Kürt aşiret liderlerinin çocukları alınmıştır. Abdülhamit'in bu uygulaması Hamidiye Alayları gibi, Kürtlere ilişkin politikalarla doğrudan bağlantılıdır. Abdülhamit, Aşiret Mektebi'ni açarak; Panislamizm, Osmanlılık ve Merkeziyetçilik siyasetini eğitim yoluyla aşiretlere benimseterek iç ve dış siyasette güçlenmeyi amaçlamıştır. Abdülhamit ayrıca, aşiret büyüklerinin çocuklarını İstanbul'da rehin gibi bulundurmakla, onların "yabancı" etkisiyle meydana gelebilecek olası ayaklanmalarını önlemeyi de hedeflemiştir (Aytar, 1992: 165; Hür, 2012: 75; Kodaman, 1993)

Aşiret Mektebi'ne aşiret reislerinin çocukları dışında çocuk alınmamıştır. Okula, Bağdat'tan, Şam'dan, Yemen'den, Suriye'deki Arap Şemmer ve Enze aşiretlerinden gelen çocuklar, yılda sadece bir ay evlerine gidebilmişlerdir. 6-7 yılda iyi âlimler olarak yetişen çocuklar, okuldan sonra bölgelerine gönderilmiş, okudukları sürede devletten her ay para almış, mezun olduktan sonra memur, mutasarrıf ve vali olarak görevlendirilmişlerdir. Abdülhamit'in himayesinde kurulan Aşiret Mektebi'nin beş yıl olan öğrenim süresi boyunca öğrencilerin bütün masrafları devletçe karşılandığı gibi, ayrıca her öğrenciye otuz kuruş aylık verilmiştir. Öğrencilerin aşiretlerin "itibarlı ve muhterem" ailelerine mensup olmaları ve vücut yapısı yönünden olduğu gibi, zekâ itibariyle de yetenekli olmaları, okula girmek için başlıca şartlar arasında yer almıştır (Aytar, 1992: 166; Kodaman, 1993; Kocadağ, 2004:158).

Mektebe ilk olarak; Halep, Bağdat, Suriye, Musul, Basra, Diyarbakır, Trablusgarp vilayetlerinden ve Kudüs, Bingazi ile Zur sancaklarından, kabiliyetli ve muteber ailelerin 12 ile 16 yaş arasındaki çocukları alınmıştır. Bunlar, özenle yetiştirilmiş ve daha sonraki senelerde sayıları arttırılmıştır. İki yıllık öğretim programı, beş yıla çıkarılan okulda; Kuran-ı Kerim, fıkıh, ilmihal gibi din bilgileri yanında; zamanın Fen bilgileri, Fransızca, Türkçe, Coğrafya, Tarih, Edebiyat ve askerî dersler okutulmuştur. Arşivler, 1906'da çıkan yemeklerle ilgili bir ayaklanmada kapatıldığını yazsa da, politik bir ayaklanma sonucu kapatıldığı sanılmaktadır (Kodaman, 1993).

2.4 Günümüzde Köy Koruculuğu Sistemi

Köy koruculuğu sistemi, Geçici Köy Korucuları (GKK) ve Gönüllü Köy Korucularından (GÖKK) oluşturulmuştur. Mayıs 2012 tarihi itibariyle, GKK'ların Türkiye geneli toplam sayısı 45 bin 283, GÖKK'ların ise 20 bin 204'tür. Sistemin kurulduğu 1985 yılından bu tarihe kadar sisteme dâhil olmuş toplam korucu sayısı 129 bin 273'tür. Çatışmalarda hayatını kaybeden geçici köy korucusu sayısı bin 578, yararlananların sayısı ise bin 765'tir. (JGK, kişisel yazışma,03.04.2012)

2.4.1 Koruculuğu Doğuran Nedenler

Koruculuk sistemi, bazı sosyal ve kültürel yapıların oluşumuna veya değişimine neden olsa da, başka bir sosyal sorunun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu sorun, Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği tarihinden günümüze kadar gelmiş olan Kürt sorunudur.

Tanzimat Fermanı'na kadar birtakım imtiyazlara sahip olan Kürt beyleri, imtiyazlarını kaybetme endişesiyle isyanlarda bulunmuş, Hamidiye Alayları'nın kurulması ile birlikte, bir şekilde kontrol altına alınmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Osmanlı topraklarında zuhur eden milliyetçilik akımının etkisiyle, devlet yönetiminde Türkleştirme politikaları izlenmiştir. Cumhuriyet döneminde etkin bir şekilde sürdürülen Türkleştirme politikalarına tepki olarak ortaya Kürt milliyetçiliği çıkmıştır. 1830'lı yıllardan itibaren isyanlar çıkmış ve bu isyanlar dönemin hükümetleri tarafından bastırılmıştır.

Önceki isyanlardan farklı olarak, 1970'li yıllarda filizlenen ve 1980'li yıllarda ise aktif olan, yeni etnik bir örgütlenme ortaya çıkmıştır. Kürt milliyetçiliği temelli bu sosyalist örgütlenme, daha önceki isyanların aksine, aşiret tipi mücadele yöntemini değil, gerilla tipi mücadeleyi benimsemiştir. Aşiret tipi isyanlarda, konvansiyonel bir askeri müdahale ile çözüme ulaşılırken, yeni bir isyan yöntemi olan gerilla tipi mücadelede eski askeri çözümler sonuç getirmemiştir. Gerilla tipi mücadele yöntemini kullanan ve PKK (Partîya Karkerên Kurdîstan) olarak isimlendirilen etnik örgüte karşı eski askeri yöntemlerin kesin sonuç getirememesi, askeri ve siyasi otoriteleri yeni bir yöntem arayışına itmiştir.

1945 ile 1960 yılları arasında, bir Güneydoğu Asya ülkesi olan Malaya'daki başkaldırı olaylarında ilk kez İngilizler tarafından geliştirilen ve askeri bir doktrin haline getirilen Düşük Yoğunluklu Çatışma (DYÇ) modeli ile PKK sorununa çözüm aranmıştır. PKK'ın gerilla tipi mücadele yöntemi ile Malaya'daki etnik mücadele yöntemi arasında benzerliklerin olması, DYÇ'nin uygulanabilirliğinin siyasi ve askeri otoritelerce benimsenmesine neden olmuştur.

Koruculuk sistemi, DYÇ doktrini bünyesinde oluşturulmuştur. İngilizler, Malaya'da bu doktrin bünyesinde "Home Guards" adını verdikleri "Ev Bekçileri" birlikleri oluşturmuşlardır. Bu birliklerdeki Çinli Malaya halkı, Malaya isyancılarına karşı İngiliz yönetiminin yanında yer almıştır (Kışlalı, 1996: 77). Bugün Türkiye'de uygulamada olan Koruculuk Sistemi de "Ev Bekçileri" sisteminin bir benzeri olarak oluşturulmuştur.

Ülkemizde koruculuk sistemine ihtiyaç duyulmasının önde gelen nedenleri; kurulduğu yıllarda ordunun bölgeyi tam olarak bilmemesi, yeteri kadar hızlı hareket edememesi, gerekli teknolojik donanımdan yoksun olması, etkin bir mücadele stratejisi benimsememesi ve halktan yeterli lojistik sağlanamaması şeklinde belirtilebilir. Ayrıca halkın terörle mücadelede yer almasını sağlama ve koruculuğun bir istihdam imkanı olarak görülmesi gibi sosyal ve siyasal nedenleri de mevcuttur (Yayman, 2009; Fuller & Barkey, 2011: 214).

2.4.2 Köy Koruculuğunun Oluşumu ve Amaçları

Dünyanın her yerinde ayaklanmaların bastırılması, halk ile örgüt üyelerinin birbirinden ayrı tutulması, halka, örgüt üyeleri karşısında güvence sağlanması, ülkeyi ya da ilgili bölgeyi örgütün kontrolüne terk etmemesi, hükümetlerin esas görevleri arasındadır. Bunun gerçekleştirilmesi, örgüt üyelerinin halk üzerinde etkisiz kalmasını sağlamakta, halkı; ikna, korkutma yoluyla kontrolü altına almasını önlemektedir. Örgütlerin altyapıdan yoksun bırakılmaları onları personel ve ikmal malzemesi konusunda güçlüklere iterken istihbarat bakımından da güç durumda bırakmaktadır. Örgüt üyelerinin tabandan kopmaları ve hükümet güçlerinin belirlediği koşullarda savaşa zorlanmaları gibi durumlar, örgütlerin, parçalanma olasılığı karşısında kalmalarına neden olmaktadır(Kışlalı, 1996: 154).

Dünyanın birçok bölgesinde örgütlerle mücadele konusunda hükümetlerin yerel güçleri kullanmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu olgu, genelde; devlet ve hükümet yetkililerinin yerel milisler bulma, istihbaratçılar seçme veya izci bulma şekillerinde kendini göstermektedir (Ekinci, 2011: 50). Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan olaylar karşısında da istenen sonuçların alınabilmesi için uygulanabilecek yöntemlerden birinin köy koruculuğu sistemi olduğu konusunda genel bir kanı oluşmuştur.

Koruculuk sistemi ile yerel güçler, alan hâkimiyeti konusunda bazen fiilen çatışmalarda bazen de yer göstermede yardımcı güç olarak kullanılmıştır. Bu güçlerin en büyük avantajları, yerel coğrafyaya bağlı yaşamaları ve yaşadıkları coğrafyayı tanımlarının yanında, işbirliği yaptıkları güçlerin tanımadıkları, karşı yerel güçleri (düşman güçleri) tanımalarıdır. Bu güçlere yardım ve yataklık edenleri ve bağlı oldukları insanları tanıyabilir olmaları, bu çevrelere yerel özelliklerinden dolayı sızabilmeleri de başarı hanelerine yazılabilecek artı puanlardır. Bu yerel güçlerin örgütlerle mücadeledeki yararlarına, dönemin Genelkurmay Başkanlarından Başbuğ tarafından dikkat çekilmiştir. Başbuğ, geçici ve gönüllü köy korucularının devletin yanında yer almasının PKK'nın bölge halkının desteğini sağlamasına engel olduğu belirtmiştir (Ekinci, 2011: 51)

Genel bir perspektifle olaya bakıldığında, koruculuk sisteminin, basit bir köy bekçiliği olmadığı, özel olarak yürütülen bir mücadelede oluşturulan özel bir güç olduğu görülmektedir. Bu güç, TSK'nın kullandığı üniformaların aynısını giymekte ve yine TSK envanterinde yer alan silahların aynısını kullanmaktadır. Sosyal güvenlikleri olmadığı için kendilerine yeşil kart verilen bu güçlere görevleri karşılığında maaş ödenmektedir. Koruculuk sisteminin kurucusunun dönemin başbakanı Turgut Özal olduğu bilinse de, bu sistem, siyasetçilerin ön gördüğü ve uyguladığı bir devlet politikası ürünü değildir. Devletin güvenlik birimlerinin, dünyada benzeri örneklerden yola çıkarak uyguladığı bir politikanın ürünü olduğu söylenebilir. Bu konunun iç yüzü, Kaynak'ın şu ifadelerinde gün yüzüne çıkmaktadır;

> *"1990 yılında Turgut Özal'la yaptığım bir görüşmede bölgeye koruculuk kanalıyla aktarılan paraların kalkınmaya harcanmasının daha doğru olacağını hatta sokaklarda savrulsa bile daha iyi sonuçlar*

yaratacağını söylediğim zaman,(Özal)*güvenlik güçlerinin koruculukta ısrar ettiğini ve onları ikna edemediğini söylemişti"*(Kaynak, 2009: 118).

Köy korucuları TSK ile birlikte operasyonlara çıkmaktadır. Bir yerleşim yerindeki korucular, bulundukları yerden yaklaşık 40-50 km uzaklıktaki başka bir ilçeye ya da kente bağlı kırsal bölgelerde operasyonlara çıkabilmektedir. Bu durum, korucuların aslında sadece savunma durumda değil, aynı zamanda saldırı durumunda da yer aldığını göstermektedir. Geçici köy korucuları idari açından muhtara bağlı olarak çalışsalar da, TSK'nın emir ve komutasında görev yapmaktadırlar.

Koruculuk sisteminin kurulduğu dönemde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olan Kenan Evren, koruculuk sisteminin kuruluşu için şu ifadeleri kullanmıştır.

"Uzun vadeli bir konu, 84'ten sonra çok konuşuldu. O bölgede çok dağınık yerleşim bölgeleri var. Hepsine polis-jandarma vermek mümkün değil. O zaman Atatürk zamanında çıkarılmış bir kanuna, kır bekçileri kanununa sarıldık. Onlara görev verilsin! Muhitini biliyor. Bir senelik askerlerle bu iş halledilmez dendi. Köy korucuları böyle kuruldu. Devamlı değil muvakkat olacaktı. Ama sonra genişledi. Yerine yavaş yavaş polis güçleri gidecekti. Köylü de yanında devleti bulacaktı. PKK da o gücü gösteremeyecekti"(Kışlalı, 1996: 201).

Koruculuk sistemi, önceleri gönüllülük esasına ve ekonomik dayanaklarla hayata geçirilmeye çalışılmış, bu süreçte aşiretlerin bir bölümü bu sistemi kabul etmiştir. Bu duruma, Bucak Aşireti ile Tatar Aşireti'ni örnek olarak göstermek mümkündür. Ancak, bu durumun sınırlılık arz etmesi üzerine, devletle işbirliği yapmak şartıyla, bazı aşiretlere ayrıcalıklar tanınmış ve onlara devlet tarafından sözler verilmiştir. Bu duruma örnek olarak da Jirki aşireti gösterilebilir. Daha sonraki dönemlerde devlet ile işbirliği yaptıkları gerekçesiyle PKK'nın saldırılarına uğrayanlar, koruculuk sistemi içerisinde yer almaya başlamıştır. Koruculuğu kabul etmeyen bazı aşiretler ise, koruculuğu kabul eden diğer aşiretlerin silah ve yetki üstünlüğünü ele geçirmesi üzerine, saldırıya uğramamak için sisteme dâhil olmayı kabul etmek zorunda kalmışlardır (Ekinci, 2011: 39). Zaten yetkilerinde başından beri istediği, kişisel katılım değil, örgütlü, Hamidiye Alayları benzeri, Ankara'ya sadık bir katılım olmasıdır. Hem yeni tür bir askeri disiplini

bölgede yaymak, hem de sisteme katılan köylülerin, ilerde başkaldırmamaları için aşiretlerle işbirliği yoluna gidilmiştir (İmset, 1993: 144).

Kundakçı (2007: 157), koruculuğu kabul eden ilk aşiretin Tatar aşireti olduğunu belirtmiştir. PKK, 1985 yılının Eylül ayında Şırnak aşiretlerinden Tatar Aşireti üyelerinin Şırnak-Cizre yolu üzerindeki petrol istasyonlarına saldırmış ve Tatarlardan 4 kişiyi öldürmüştür. Saldırının ardından Tatar Aşireti üyeleri, yetkili makamlara başvurup silah istemişlerdir. Koruculuk zırhını giyen aşiret üyeleri PKK'lıları takip ederek izlerini bulmuş ve 4 tanesini öldürmüşlerdir. Kundakçı, koruculuğun oluşumu ve yaygınlaşmasına ilişkin şunları ifade etmiştir.

> *"Köy koruculuğunun resmen ortaya çıkışı, o güne kadar köylerini bir çıkar karşılığı olmaksızın koruyan, zaman zaman aç kalan, yakınlarından bazılarını kaybeden bölge insanını rahatlattı. Karınları doydu. Çocuklarına ve eşlerine kimseye muhtaç kalmadan bakabilme olanağına kavuştular, devlete güvenleri ve bağlılıkları arttı. Bu durum etraftaki tüm köyleri etkiledi. Onlar da köylerini korumak için korucu olamaya karar verdiler. Hele koruculara herkesin gözleri önünde ilk aylıklarını jandarma komutanlarının dağıtması, onları okşaması pek çok insanı heveslendirdi"* (Kundakçı, 2007: 156).

Koruculuk, aslında devlet yetkilileri tarafından aşiret liderlerine teklif edilmiş, bir şekilde bu aşiretler, korucu olmak zorunda bırakılmıştır. Jirki Aşireti'nin koruculuğu kabul etme şekli bu durumu açıklamaktadır. Oğlunun sünnet töreninde, kaymakamla arasında çıkan bir tartışma sonunda, kaymakam bütün aşiret üyelerinin gözü ününde aşiret lideri Tahir Adıyaman'a tokat atmış, bu duruma öfkelenen Tahir Adıyaman ve yandaşları çıkan olaylar sonucunda 6 jandarma askerini öldürmüştür. Bu olaydan sonra Tahir Adıyaman ve yandaşları, yakalanmamak için dağa çıkmıştır (İnsan Hakları Derneği, 1992; Sabah, 2004) Mayıs ayında, Jirki Aşireti reisleriyle koruculuk için Çeman-Beytüşşebap yolu üzerindeki Aşağıdere Köyü muhtarı Mehmet Dereli'nin evinde yapılan bir toplantıyla antlaşmaya varıldığı ileri sürülmektedir. Antlaşmada, hakkında gıyabi tutuklama kararı bulunan çok sayıdaki aşiret mensubunun, PKK'ya karşı mücadele etmek koşuluyla, yakalanmayacağının garanti altında alındığı, toplantının ertesi günü helikopterle Diyarbakır 7. Kolordu'ya götürülen Tahir

Adıyaman, Hacı Öter, Abubekir Aydemir, Kökel Özdemir'in burada Kolordu Komutanı ile görüşüp anlaşmayı kesinleştirdiği ifade edilmektedir. Aytar, varılan antlaşmaya, hakkında 12 dosya bulunan Hacı Öter'in Beytüşşebap Sulh Ceza Mahkemesi Hâkimi Eyüp Sabri Baydur tarafından hazırlanan sorgu tutanağında da yer verildiğini belirtmiştir (Aytar, 1992: 178)

2.4.3 Köy Koruculuğu İle İlgili Yasal Düzenleme

Geçici köy korucusu, muhtarın teklifi, kaymakamın kabulü ile gönüllü ya da valiliğin teklifi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile geçici olarak görev yapan ve köy koruculuğu adıyla oluşturulan kurumun bünyesinde olan kişidir. Sayıları, çeşitli dönemlerde 77 bini aşan geçici ve gönüllü köy korucuları, idari bakımdan muhtarın, mesleki bakımdan ise jandarma bölük komutanının emir ve komutası altındadır.

Güvenlik güçlerinin fiziki olarak korumada yetersiz kaldığı ve ulaşmakta güçlük çektiği yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşların can ve mal güvenliklerinin sağlanması maksadıyla, 26.03.1985 tarih ve 3175 sayılı kanunla 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. maddesinde değişiklik yapılarak Geçici Köy Koruculuğu ihdas edilmiştir.

Yasanın 74. Maddesine, 26.03.1985 tarih ve 3175 sayılı yasanın 1. maddesi ile eklenen fıkrayla, Bakanlar Kurulu'nca tespit edilecek illerde; olağanüstü hal ilanını gerektiren sebeplere ve şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin köyde veya çevrede ortaya çıkması veya her ne sebeple olursa olsun köylünün canına ve malına tecavüz hareketlerinin artması hallerinde, valinin teklifi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile yeteri kadar geçici köy korucusu görevlendirilmesinin kararlaştırılabileceği hükmü getirilmiştir.

Korucu Olmanın Şartları: İçişleri Bakanlığının yürürlüğe koyduğu ve 01 Temmuz 2000 tarihinde 24096 nolu resmi gazetede yayınlanan Köy Korucuları Yönetmeliğinin 5. maddesine göre, koruculara aranan özel ve genel şartlar şunlardır:

1. T.C. vatandaşı olmak,
2. Türkçe okur -yazar olmak,
3. Askerliğini yapmış olmak,

4. 22 yaşından küçük, 60 yaşından büyük olmamak,
5. Kamu haklarından mahrum bulunmamak,
6. Bir suçtan dolayı hüküm giymemiş olmak,
7. Yıkıcı, bölücü ve irticai faaliyetlere karışmamış olmak,
8. İyi huylu tanınmış bulunmak ve herkesle kavga çıkarmak, sarhoşluk gibi huysuzluklara sahip olmamak,
9. Görev yapacağı köyde ikamet ediyor olmak,
10. Görevini yapmasına engel olacak vücut veya akıl hastalığı veyahut vücut sakatlığı ile özürlü bulunmadığını sağlık raporu ile belgelemektir.

Yine aynı yönetmeliğin 6. maddesine göre 'Adayların Seçimi ve İşe Alınması' şu şekilde gerçekleşir:

İhtiyar meclisince belirlenen korucuların isimleri muhtar tarafından kaymakama bildirilmektedir. İhtiyar meclisi kararına; T.C. Kimlik numarası yazılı beyanı, öğrenim durumunu gösterir belge, sağlık raporu ve 4 adet fotoğraf eklenmekte, kaymakam konuyu değerlendirerek, uygun görmesi halinde onaylamakta ve işe alınma işlemini tamamlamaktadır.

Yönetmeliğin 7. maddesi gereğince de işe alınma işlemi tamamlanan köy korucusuna, tebliği müteakip, ihtiyar meclisince silah, mühimmat ve teçhizat, elbise, araç, gereç ve diğer eşyalar zimmetle teslim edilmektedir.

Yasaya göre korucuların, köyün ihtiyar meclisi ve muhtar tarafından yapılan başvurular içerisinden önerilenler arasından ilçe kaymakamı tarafından seçilmesi gerekmektedir. Ancak bu pek gerçekleştirilememiştir. Hangi köylerin korucuya gereksinim duyduğunu ve kimlerin korucu olacağını, aşiret reisleri, muhtarlar ve nihayetinde jandarmanın kararının belirlediği ifade edilmektedir. Birçok korucu ilk aşamada atanır gibi seçilmiştir. Kendi istekleri ile göreve tabi olanların ise, eskiden beri muhbir olarak çalışanlardan olduğu ifade edilmektedir. Bunlar, daha çok yöreyi bildiklerinden dolayı, güvenlik kuvvetlerine yol gösterme görevlerinde bulunmuş, hatta çatışmalara dahi katılmışlardır (Birand, 1993: 143).

Köy Korucularının Görevleri: Köy Korucuları Yönetmeliği'nin 8. ve 9. maddelerine göre köy korucularının görev alanı ve görevleri şu şekildedir;

Görev alanları: Köy korucularının görev alanı, görevli oldukları köyün sınırları içinde kalan alandır. Gerektiğinde mülki amir tarafından, korucuların görevli oldukları köy sınırları dışında da, görev alanları genişletilebilir (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

Görevleri:

a. Köy halkının canına, ırzına, malına ve tasarruf emniyetine tecavüz edenleri belirlemek, bunları takip etmek, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya en seri vasıtayla bildirmek, kaçmalarını, saklanmalarını önlemek, köy halkının ve köyün zabıta görevlilerinin de yardımıyla yakalamak,
b. Suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri kaybolmadan sanıkları yakalamak,
c. Adli kolluk işleri ile ilgili olaylarda, delillerin kaybolmamasını sağlayacak tedbirleri almak,
d. Yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ gibi tabi afetleri bilgi edindiğinde, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya haber vermek,
e. Köyde bulunan eski hükümlülerin, sabıkalı ya da şüphelilerin iş ve ilişkilerini araştırmak, asker ve yoklama kaçaklarını takip etmek, bunlar hakkında elde ettiği bilgileri muhtara veya jandarmaya bildirmek,
f. Bağ, bahçe ve yolları, içme suyu tesisleri ile trafo ve köy orta malları, su kuyuları, su setleri ve kanallarına ve benzeri köy tesislerine yönelik her türlü tecavüzleri önleyecek tedbirleri almak ve bu gibi tesislerin korunmasında genel ve özel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

Korucuların Yasal Hakları: Silah kullanma yetkileri, bağlılık eğitim ve denetimleri, silah mühimmat ve teçhizatın temini korunması ve bakımı, ücretlerin ödenmesi, giyecek yardımı, izinleri gibi konularda Köy Korucuları Yönetmeliği'nde kendilerine bazı haklar tanınmıştır. Bu haklar, başlıklarına ve madde numaralarına göre şöyledir.

Silah Kullanma Yetkileri: Geçici Köy Koruculuğu Yönetmeliği'nin 10. maddesine göre köy korucuları kendilerine verilen görevlerin ifası sırasında aşağıdaki hallerde silah kullanabilmektedirler:

1) Görevini yaparken kendisine saldıran ve hayatını tehlikeye koyan kimselere karşı hayatını korumak için mecbur olursa,

2) Görevini yaparken ahaliden bir kimsenin can veya ırz tehlikesi altında kaldığını görür ve onu kurtarmak için başka çare bulamazsa,

3) Cürmü meşhutta (yani yapılırken veyahut yapıldıktan sonra henüz izi meydanda iken) bir cinayetin failini yahut maznun bir şahsı yakalamak istediği halde, o kimse silahla karşı koyarsa,

4) Tutulan bir cani kaçar ve "dur" emrini dinlemez ve onu tekrar yakalamak için silah kullanmaktan başka çare bulunmazsa,

5) Eşkıya takibi sırasında, yatak olan yerlerden şüpheli bir adam çıkar ve korucunun "dur" emrine itaat etmeyip kaçarsa silah kullanabilmektedirler.

Yukarıda sayılan hallerden başka, korucu silahını kullandığından dolayı ceza görmektedir. Korucu, silah kullanmaya mecbur olduğu zaman bile, mümkün mertebe öldürmeksizin yaralayarak tutmaya dikkat etmek zorundadır (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

Bağlılık, Eğitim ve Denetimleri: Yönetmeliğin 11. maddesine göre, köy korucuları, idari bakımdan köy muhtarına bağlı olup, onun gözetim ve denetimine tabidir. Köy korucuları, mesleki bakımdan görev yaptıkları köyün bağlı olduğu jandarma komutanının emir ve komutası altındadır. İlçe Jandarma Komutanı, köy korucularının eğitim ve özlük haklarını yürütmek, görevlerini etkin bir biçimde yapmalarını sağlamak ve denetlemekle mülki amir adına sorumludur. Köy korucuları, göreve başlamadan önce ve görevde ihtiyaç duyulan hallerde Jandarma Genel Komutanlığı'nca belirlenecek usul ve esaslara göre en yakın birlikler tarafından belli bir süre eğitime tabi tutulmaktadırlar (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

Silah, Mühimmat ve Teçhizatın Temini, Korunması ve Bakımı: Yönetmeliğin 12. maddesinde köy korucularının taşıyacakları silah, mühimmat ve teçhizatın temin giderleri İçişleri Bakanlığı bütçesinden, bu silahların bakım ve onarım giderlerinin ise köy bütçesinden karşılanacağı belirtilmiştir. Bu maddeye göre korucular, kendilerine verilen resmi silah ve cephaneleri ancak kendileri kullanabilmektedir. Başkalarına emanet olarak vermeleri mümkün değildir (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

Ücretlerin Ödenmesi: Yönetmeliğin 13. Maddesinde, korucuların ücretlerinin ödenmesine ilişkin usuller belirtilmiştir. Bu maddeye göre, köy korucularına, hizmetin

devamı süresince ödenecek ücret, o köy ihtiyar meclisince tespit edilmekte ve köy bütçesinden karşılanmaktadır.

Köy korucularının görevde bulundukları süre içinde yaralanmaları, sakatlanmaları veya ölümleri halinde, 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaktadır (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

Giyecek Yardımı: Köy Korucuları Yönetmeliği'nin 14. maddesi giyecek yardımıyla ilgilidir. Köy korucularının kıyafetleri ve silahlarının şekli, İçişleri Bakanlığı'nca bu yönetmeliğin yayımını müteakip, üç ay içerisinde belirlenerek bir genelge ile duyurulmuştur. Korucu elbiselerinin parası, köy gelirinden senede bir, gocuk veya kepenekleri de iki senede bir verilmektedir. Korucular, ellerine verilen koruculuk kimlik kartını daima üzerinde bulundurmak ve korucusu olduğu köyün adı kalın yazı ve il ve ilçe adları ince yazı ile yazılmış olmak üzere gösterilen örneğe göre pirinçten bir levhayı göğüslerinin sol tarafına daima asmaya mecbur tutulmaktadır (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

İzinleri: Aynı yönetmeliğin 15. maddesine göre, köy korucularına 30 gün yıllık izin verilmektedir. Ayrıca, mazeretleri nedeniyle yılda toplam 15 günü geçmemek üzere, ilgili köy muhtarının onayı ile izin verilebilmektedir. Hastalıkları halinde, resmi sağlık kurum ve kuruluşlarından verilecek raporlar uyarınca, yılda toplam 30 günü geçmemek üzere sağlık raporu alabilmektedirler. Ancak, köy korucularının görevleri nedeniyle, vücutlarında meydana gelecek yaralanmalar ve diğer tedavi gerektirecek durumlar üzerine, yine resmi sağlık kurum ve kuruluşlarınca verilecek rapor süresince izinli sayılabilmekte, yıllık, mazeret ve sağlık izinleri süresince aylık ücretleri kesilmemektedir (Köy Korucuları Yönetmeliği, 2000).

2.4.4 Korucuların Karıştıkları Suçlar ve Neden Oldukları Sorunlar

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin PKK ile mücadelede en önemli silahlarından biri Köy Koruculuğu Sistemi'dir. Ülke yöneticileri, kurdukları bu sistemle, hedeflerine tam anlamıyla ulaşamamış olsa da hedefi büyük oranda gerçekleştirmişlerdir. Köy Koruculuğu Sistemi askeri ve siyasi açıdan büyük faydalar sağlasa da, sosyal açından bazı önemli sorunların oluşmasına neden olmuştur. Bu sorunların başında, korucuların işledikleri suçlar gelmektedir. Gerek askeri yöneticiler gerekse de siyasi yöneticiler,

PKK ile mücadelede bulunan korucuları tam anlamıyla denetlememiş ya da denetleyememişlerdir. Bu durum, ellerine silah ve yetki geçiren bazı korucuların suç işlemelerine olanak sağlamıştır.

Suç işleyen köy korucularının, devletin silahını ve yetkisini arkalarında hissetmelerinin, koruculara yönelik denetimlerin azlığından ve onlara verilen yetkilerin genişliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu yetki kendilerine sadece sözlü ya da fiili olarak verilmemiş, resmi olarak da verilmiştir. Çünkü köy korucuları, 442 Sayılı 1924 tarihli Köy Kanunu'nun 73'üncü maddesi uyarınca koruma zırhı giymişlerdir. Bu maddede "*Korucular silahlıdırlar. Kendilerine karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi ceza görürler"* ifadesi yer almaktadır.

İnsan Hakları Derneği'nin hazırladığı ve yayınladığı "Olağan Üstü Hal Bölge Raporu 1991' adlı raporda (1992), adi suçlara karışan koruculara dikkat çekilmiştir. Raporda, bazı korucuların, devletten aldıkları silahları, başkalarının mallarını gasp etme, soygun ve hırsızlık yapma, aralarında husumet bulunan kişilere karşı baskı aracı olarak kullanma ve feodal konumlarını güçlendirme amacıyla kullandıkları ifade edilmektedir. Bu rapora göre, silah alıp korucu olan kişi veya aşiretler, devleti arkalarında görmenin rahatlığıyla, diğer aşiret veya kişiler üzerinde tahakküm kurmaya çalışmışlardır. Böylece, halkın diğer kesimleri de, korucuların baskısından korunmak için korucu olmaya zorlanmaktadırlar.

Mardin ve köylerinde 1986 yılının Kasım ayında, 3 gün süren bir "inceleme" yapan bir SHP heyeti, köy koruculuğunun; kan davasını körüklediğini, koruculuğun köylü üzerinde baskı aracına dönüştüğünü, arazi anlaşmazlığı dâhil birçok çelişkinin, bu kurumlaşmanın olanakları kullanılarak baskı ile çözüldüğünü, bütün bunların köylerde (Nusaybin'in Çalı, Kuyular, Güventepe, Doğanlı, Pınarbaşı ve Toptepe köylerinde olduğu gibi) şikâyetlere yol açtığını ifade etmiştir (Aytar, 1992: 211). Yine, Mardin'in Mazıdağı İlçesi'ne bağlı Bilge Köyü'nde 4 Mayıs 2009 tarihinde, aynı köyde yaşayan ve Geçici köy korucusu olan kişiler tarafından 6'sı çocuk, 16'sı kadın toplam 44 kişi katledilmiş, aynı olayda ayrıca 17 kişi yaralanmıştır. Meclis İnsan Hakları Komisyonu, olayı incelemek üzere köye gitmiş ve bir rapor (2009) hazırlamıştır. Raporda, "*koruculuk görevini üstlenen kişilerin, bu görevin sağladığı avantajları diğer kişilere karşı bazen etik bazen de yasa dışı bir şekilde kullandıkları*" ifadelerine yer verilmiştir.

31 Temmuz-2 Ağustos 1989 tarihleri arasında, Van, Hakkâri, Siirt ve Mardin'de incelemelerde bulunan bir başka SHP heyetinin, gelişmelere ilişkin gözlem ve saptamaları arasında, korucuların bulaştıkları suçlara ilişkin açıklamaları olmuştur. Heyet, bölgede önemli yetki ve silahlarla donatılan korucuların bölgelerinde mutlak hâkimiyet kurduğunu ve yaşadıkları sorunları kurdukları bu hâkimiyetin etkisiyle lehlerine dönüştürdüklerini belirtmiştir. Devletin her türlü olanağının korucular için seferber edildiği bilgilerine yer veren heyet, korucuların şahsi ilişkide bulundukları güvenlik makamlarına da yanlış bilgiler verdiklerini açıklamıştır (Aytar, 1992: 212).

Jandarma Genel Komutanlığı verilerine göre, koruculuk sisteminin kurulduğu 1985 yılından bu tarihe kadar 6 bin 124 GKK ve bin 92 GÖKK adli suçlara karıştıkları gerekçesiyle görevden alınmıştır (JGK, kişisel yazışma, 03.04.2012).

Dönemin İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, koruculuk sisteminin uygulanmaya başlandığı 1985 yılından 2005 yılına kadarki süre içerisinde, 4 bin 973 GKK'nın suç işlediğini ve bunların 853'ünün tutuklanarak cezaevine konulduğunu belirtmiştir. Buna göre, korucuların 2.384'ü terör, 934'ü mala karşı, 1.234 şahsa karşı, gerisi de kaçakçılık suçu işlemiştir (Tapan, 2007: 211). Ayrıca, CHP'nin 1 Ocak 2000 yılında açıkladığı "Demokratikleşme -Kürt Sorunu- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Kalkınması" adlı raporda koruculuk siteminin bölgede huzursuzluk kaynağı olduğu ve bazı ağalara çıkar sağlama amaçlı durumların söz konusu olduğuna yer verilmektedir (Akçura, 2011: 199).

Korucuların işledikleri suçlar arasında, sadece adli suçlar değil, siyasi suçlar da vardır. Dönemin başbakanı Süleyman Demirel, o dönem itibariyle sayıları yaklaşık 35 bin olan köy korucularının 8-10 binin PKK sempitizanı olduğunu belirtmektedir (İmset, 1993: 152).

Diyarbakır JİTEM komutanlığında görev yapan bir astsubayın bazı ifadeleri oldukça ilginçtir. Astsubay, JİTEM'in asıl görevinin istihbarat toplamak olduğunu, bu kuruluşun korucularla çok sıkı ilişkiler içinde olduğundan, genellikle muhbirlik işlerini de koruculara yaptırdıklarını söylemektedir (Yalçın, 1994: 25).

PKK militanı olan ve daha sonra örgütten kaçarak önce KDP'ye sığınan daha sonrada Türk güvenlik güçlerine teslim olan ve JİTEM yapılanmasında yer alan

Kahraman Bilgiç, Çiçek'e yaptığı itiraflarında koruculuk sisteminin ne kadar bozulduğuna ilişkin şu ifadelere yer vermektedir:

> *"Daha önce topraktan kazanan ve tüketen ağalar, koruculuk sistemiyle birlikte devletçi, oldukça para kazanır duruma geldiler. Devleti kalkan yaptıkça eskiden yapamadıkları ağalıkları yapmaya başladılar. Hem devletin yetkisini arkalarına aldılar hem de devletin silahını insanlar üzerinde baskı aracı olarak kullandılar.*
>
> *Aşiretler koruculuk sistemiyle kendi içlerinde gün geçtikçe daha da yakınlaşmışlardır. PKK'yi tam olarak karşılarına alan aşiretler, birlik olup birbirlerine dayanarak ayakta kalmaya çalışmışlardır. Koruculukla silahlanan aşiretler geniş ve yaygın aşiretler, özellikle kendilerini güvenlik güçlerine kabullendirmiş olanlar, birçok alanda güçsüz, zayıf veya korucu olmayan aşiretleri ezmeye çalışmışlardır. Ezeli düşmanlıkları olanlar (kan davası), bir başka aşiretle sorun yaşayanlar, aynı şekilde koruculuğu kalkan yaparak diğerini ezmeye çalışmıştır.*
>
> *Aşiret reisleri koruculuk sistemiyle birlikte korucu başı olmuşlardır. Korucu başları devletin yöredeki birimleriyle en yakın ilişkide olanlarıdır. Köylüler, bölgede tutunabilmek için yeniden aşiret reisine yani korucu başlarına göbekten bağlanmış, muhtaç duruma düşmüşlerdir. Daha önce ağanın topraklarına bağlı kalan aşiret mensubu köylü, bu kez daha farklı düzeyde ağaya bağlanmak zorunda kalmıştır. Kendi geçimini ancak böyle sağlayabilmektedir. Korucu başı, aybaşında korucuların maaşlarını kendisi dağıttığı için köylülerin maaşlarından bir miktar keserek veriyordu"*(Çiçek, 2009: 98-99).

İnsan Hakları Derneği tarafından, 1992 ve 2009 yılları arasında korucular tarafından insan hakları ihlallerine ilişkin bir rapor hazırlanmıştır. 2010 yılında hazırlanan ve henüz yayınlanmayan bu rapordaki verilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 10: İHD Verilerine Göre Korucularının Karıştıkları İnsan Hakları İhlallerinin Dağılımı

Yapılan ihlaller	**1992-2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**
Korucular tarafından yaralanan	176	17	21	3	9	4	23	6
Korucular tarafından öldürülen	132	12	12	-	3	6	18	-
Kayıp olayı	2	-	17	21	11	14	14	1
İnfaz	50	-	-	-	-	-	-	-
Gasp	70	-	-	-	-	-	-	-
İşkence ve kötü muamele	454	30	-	-	-	-	-	-
Korucular tarafından gözaltına alınan	59	-	-	-	-	-	-	-
İntihara sebebiyet verme	9	-	-	-	-	-	-	-
Ormanlık alan yakma	17	-	-	-	-	-	-	-
Köy yakma	38	-	-	-	-	-	-	-
Köy boşaltma	14	-	-	-	-	-	-	-
Taciz-tecavüz	12	-	-	-	-	-	-	-
Kız ve adam kaçırma	22	-	-	-	-	-	-	-
Silahlı saldırı	294	-	-	-	-	-	-	-

Yukarıdaki rapor dikkate alındığında, 1992-2009 yılları arasında korucular tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlallerinin toplam sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 11: İHD Verilerine Göre Korucuların İnsan Hakları İhlalleri – Toplam Sayısı

1992 - Mart 2009	
Köy Yakma	38
Köy Boşaltma	14
Taciz ve Tecavüz	12
Kaçırma	22
Silahlı Saldırı	294
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen	183
Köy Korucuları Tarafından Yaralanan	259
Kayıp Olayı	2
İnfaz	50
Gasp	70
Köy korucuları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele	562
Köy Korucuları Tarafından Gözaltına Alınanlar	59
İntihara Sebebiyet Verme	9
Ormanlık Alan Yakma	17

Sonuç olarak, bazı korucuların devlet gücü üzerinden menfaat sağlamaya yönelik otorite oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Kan davaları intikamı, organize suç örgütlerinin oluşması, devlet içerisindeki derin yapılanmalarda da görüldüğü gibi itirafçılarla çete oluşturma gibi pek çok kanun dışı yapılanmanın bu sistemde kendisine yer bulduğunu söylemek mümkündür. Bu suç vakaları, yetkili organlarca bireylerin işlediği münferit olaylar olarak görülse de, bu vakaların çokluğu ve sık sık yaşanması, durumun aslında çok da basit olmadığını açıkça göstermektedir. Suç işleyen korucuların, bölgedeki güvenlik problemi devam ettikçe, devletin kendilerine ihtiyaç duyacağını ve bu nedenle devletin zırhının içinde yer alacakları fikrine sahip oldukları düşünülmektedir.

2.5 Dünyadaki Köy Koruculuğu Örnekleri

Türkiye'de koruculuk sisteminin tarihi, genellikle Hamidiye Alayları'na dayandırılmaktadır. Günümüzde, koruculuk sistemi, dünyanın farklı bölgelerinde uygulanmış ve bu uygulamaların bir yansıması olarak Türkiye'de de hayata geçirilmiştir.

Etnik yapılarla mücadele yöntemlerinde en deneyimli olan ülkelerden biri İngiltere'dir. Bu deneyimlerin en dikkat çekenleri Kuzey İrlanda'da, Filistin'de ve Malaya'da yaşananlardır. İngiliz stratejisi, örgütleri halktan ayırma esasına dayanmaktadır.

2.5.1 UDR (Ulster Savunma Alayı –Ulster Defence Regiment)

İrlanda'da, 1970 yılında, kısaca UDR olarak isimlendirilen paramiliter bir güç olan Ulster Savunma Alayı (Ulster Defence Regiment) kurulmuştur. Bu alaylarda görev yapanların sayısının 5 bin civarında olduğu ifade edilmiştir. Bilinen İngiliz piyade alaylarından farklı olan bu kuvvetler, kurulduğu dönem itibariyle, yarı zamanlı çalışma sistemlerine sahip olmuşlardır. 1976 yılında tam zamanlı görevliler de bu alaylarda yer almıştır. İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun (İRA - Irish Republican Army) silahlı saldırılarına ve sabotajlarına karşı oluşturulmuş koruma, yani bir çeşit korucu gücüdür. 1992 yılında ise İrlanda Kraliyet Alayı ile birleştirilmiştir. Alayların birinci işlevi genellikle kilit koruma noktalarını korumak ve bölgede devriye gezerek gerilla tipi saldırılara karşı önleyici güç olarak halkın sık sık kullandığı yollarda paramiliter güçlerin saldırılarını engellemektir. Bu kuvvetler, genellikle yarı zamanlı olduğu için daha çok akşamları ve hafta sonları etkin olmaktaydı. Gelen ihbarlara göre mobil bir güç olarak hareket etmekteydi (Ulster Defence Regiment, 2012; Kışlalı, 1996: 295).

2.5.2 Kikuyu Kabilesi

Nüfusları 2,5 milyon olan ve Kenya'nın en büyük kabilesi konumundaki Kikuyu (Gikuyu) Kabilesi, 1952-1960 yılları arasında İngiliz sömürge yönetimine karşı Mau-Mau hareketini kurmuştur. İngilizler, yedi Afrika ülkesi içerisinde, dönemin en ciddi gerilla hareketi olan Mau-Mau'lara karşı oldukça zorlanmıştır. Bu isyanı bastırmak İngilizlerin yıllarını almıştır. İngilizler, Kikuyu Kabilesi'ne karşı, yine bu kabileden

kendilerine sadık olanlar ile teslim olan Mau-Mau üyelerinden, 1955 yılında yapılan bir düzenleme ile paramiliter bir güç oluşturmuşlardır. Bu güçler, hem istihbarat toplamada hem de ayaklanmacıların yakalanmasında büyük başarı sağlamışlardır (Binghamton University, 2008; Kışlalı, 1996: 157).

2.5.3 Sınır İzcileri Birlikleri ve Ev Bekçileri (Home Guards)

Türkiye'deki koruculuk sistemine çok benzeyen, hatta Türkiye'deki koruculuk sistemi oluşturulurken örnek alınan, Malaya'da uygulanan sistemdir. Yine bir İngiliz sömürgesi olan Malaya'da, 1947 yılında Malaya Komünist Partisi lideri Chin Peng İngilizlere karşı bir ayaklanma başlatmıştır. Daha sonra Min Yuen adını alan bu örgüt, beş bin kadar üyeye ulaşmıştır. Örgüt, İngilizler için büyük sorun teşkil etmiştir. İngiliz ordusu, örgüte karşı mücadele edebilmek için, bu örgütü destekleyenlerin ekinlerini, tarlalarını yakıp, onların yiyecek temin etmelerinin önüne geçmeye çalışmıştır. Ormanda yaşayan kabilelerin kazanılması için de bilinçli bir kampanya yürütülmüş, ilaç, doktor yardımları ve güvenlikleri sağlanmıştır. Bununla halk ile ilişkilerinin kesilmesini sağladıkları örgüt üyelerinin, çevrelerinden tecrit edilmesi amaçlanmıştır (Kışlalı, 1996: 55). Bu şekilde taraftar oluşturmaya çalışan İngiliz birlikleri, siviller ve çevredeki yerli kabilelerden Sınır İzcileri birliklerini oluşturmuşlardır. Bu birlikler, kendi halkları içinde yaşamış ve güvenlik güçlerine muntazam istihbarat vermiştir. Bu gruplar, daha sonra Ev Bekçileri (Home Guards) adı verilen üniformalı ve silahlı milis kuvvetleri haline dönüştürülmüştür (Kışlalı, 1996: 60).

İsyancıların insafsız uygulamalarına maruz kalmış bazı Çinliler kendi savunmalarına katkıda bulunmak istemişlerdir. Ancak, işlerini bırakıp güvenlik güçlerine tam gün katılmak eğiliminde olmadıklarından İngiliz yöneticiler, her köy ve her mezrada, bölge sorumlusu kişinin sadakatinden emin olduğu hallerde, bir bekçi eğitme yöntemi getirmiştir. Eğitilen bekçiye bir av tüfeği verilmiş, köylerdeki mahalle muhtarları, bölgelerine girip çıkanlar hakkında yetkililere bilgi verme zorunluluğunda bırakılmıştır. Yapısında kısa vadede birçok değişiklik yapılmak zorunda kalınan Ev Bekçileri sisteminin, genel itibariyle başarılı olduğu kabul görmüştür. Ev Bekçileri birliklerinin hepsine verecek kadar yeterli tüfek olmadığından bazılarına sadece sopalar verilmiştir. Sivil Savunma yetkilileri tayin edildikten sonra bekçiler, Sivil Savunma ve Sahil Koruma örgütüyle birleştirilmiş ve onlara daha fazla sorumluluk verilmiştir.

Mahalli polisin kontrolü altında faaliyette bulunmalarına rağmen, eğitimleri ayrı bir örgüt tarafından sağlanmıştır. 1951 Ekiminde, yeni bir konsept uygulamaya konulmuş ve bunların operasyona hazır hale getirilmeleri için üç aşama saptanmıştır. Birinci aşamada Ev Bekçileri eskiden olduğu gibi uygulamalarına devam edeceklerdi. İkinci aşamada; görevleri sırasında verilmiş tüfekleri kullanacak ve mahalli polis karakollarına bağlı kalacaklardı. Üçüncü ve son aşamada ise polisin tam güvenini kazanmış olan Ev Bekçileri silahlarını evlerinde muhafaza edebilecek ve kendi evlerine yakın bölgelere sızmalar olduğu takdirde, köyün savunması için, sızanlara karşı hemen harekete geçeceklerdi. Daha iyi eğitilmiş olanlar, alt küçük birimler oluşturarak isyancılarla mücadelede daha saldırgan görevler almıştır. Böylece Ev Bekçilerinin bir kısmı statik köy savunmasına, diğer kısmı da 12'şer kişilik birimler halinde, güvenlik güçlerinin yeterli olmadığı yerlerde, aktif mücadeleye katılmıştır. Bunların hepsi gönüllülerden oluşturulmuş, yılda 72 gün aktif görevde kalmışlardır. Her defasında 48 saatten fazla görev yapmamışlardır. Verdikleri en yararlı hizmetlerden biri de, kendi bölgelerindeki güvenlik güçlerine, bölge hakkındaki bilgilerinden yararlanarak kılavuzluk yapmak olmuştur. 1954'e gelindiğinde, yeni kurulan 150 köy, bu sistemle kendi güvenliğini tamamıyla sağlar hale getirilmiştir (Kışlalı, 1996: 77).

2.6 Aşiretler

Bu başlık altında aşiretlerin tanımı, yapısı, yaşam tarzları, kan bağı ve akrabalık ilişkileri, politik yapıları, aşiretlerin değişim süreçleri, politik yapıları, Osmanlı Devleti'nin aşiret politikaları ve aşiretlerin koruculukla ilişkileri ele alınacaktır.

2.6.1 Aşiretin Tanımı

Aşiretin ne olduğuna yönelik henüz bir fikir birliğine varılamamıştır. Aşiret kavramı, herkesin bir kenarından tutup kendisine çekebileceği derecede esneklik özelliği taşımaktadır. Bu nedenle, aşiretlerin tanımına yönelik çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Kavramın açıklamasına yönelik birçok girişim bir araya getirildiğinde, tanımlar yığını ile karşılaşıldığı söylenebilir.

1974 ile 1976 yılları arasında Türkiye'de, İran'da ve Irak'taki Kürtler üzerine araştırmalar yapan Martin van Bruinessen (2003: 82), aşiretleri, gerçek ya da gerçek olduğu varsayılan ortak bir ataya dayanan, babasoyluluk temelinde örgütlenmiş ve genellikle toprak bütünlüğü olan, kendine has bir iç düzene sahip olan sosyo-politik bir oluşum olarak açıklamıştır. Beşikçi (1970: 275), aşiretleri, her şeyden önce soy-sop birliğine dayanan, kendi soyundan olmayana kapalı, "bizlik" duygusu ve değerlerinin ve anonim ilişkilerinin önemli rol oynadığı, daima bir reisin liderliğinde hareket eden ilkel bir toplumsal ve siyasal şekiller olarak tanımlar. Ancak, Beşikçi (1970: 38-42), aşiretleri daha çok göçebe aşiretler üzerinden değerlendirmiştir. Göçebe aşiret; sabit bir konuta ve toprağa bağlı olmadan tarımsal faaliyetlerin yalnızca küçükbaş kısmı ile uğraşan, yaylalardan steplere, steplerden yaylalara göçüp, daima çadır hayatı yaşayan, az çok kapalı bir ekonomiye sahip, kan akrabalığı ve birlik duygusu gibi bağlarla birbirine bağlı, daima bir şefe bağlanmayı tercih eden bir gruptur.

Türkdoğan (2006: 50), aşireti küçük bir dünya gibi görmekte, bir savunma örgütü, töre ve gelenekleriyle düzenlenmiş bir müessese olarak nitelemektedir. Türkdoğan'a göre, aşiret sınırları taşmış ve genişlemiş büyük bir aile ya da küçük boyda mini bir federasyon yapısını andırmaktadır. Yalçın-Heckmann (2006: 43) ise, aşiret mensuplarının bakış açılarından yola çıkarak, aşireti, akrabalık bağları, malların, hizmetlerin ve duyguların işlenip büyütülmesini sağlayan ve sık sık temasa geçmek suretiyle devamlılıklarının sağlanması gereken toplumsal bağlar bütününün bir parçası

olarak değerlendirmiştir. Özcan (2009: 74), bir ailenin ya da sülalenin aşiret olabilmesi için, o ailenin bireylerinin sayısının 100'ün üstünde olması gerektiğini, örf ve adetlere dayanılarak yönetildiğini söylemektedir. Yapılan tanımların büyük bölümünde aşiretin babasoylu, yani babanın akrabaları tarafından oluşturulduğu ifade edilmiştir.

2.6.2 Aşiretlerin Yapısı

Sosyal bir organizasyon olarak aşiret, gelenekçi bir toplumsal örgüye sahip olmakla birlikte, kapalı bir toplumsal yapıya sahiptir ve bu yanıyla kültürel özelliklerini günümüzde de muhafaza etmektedir. Aşiret, içte gelenekçi bir yapıya sahip olduğu gibi dışta da bir parçası olduğu toplumun gelenekçi olduğunun kanıtıdır. Otoriteye bağlılık, mutlak itaat, doğuştan gelen statü, biz duygusuna dayanan ilişkiler, yaşam biçimine hâkim olan durumlardan sadece birkaçıdır. Aşiret, göçebe ve yarı göçebe bir yaşam biçimi ile hareketli bir nüfusa ve hızlı bir nüfus artışına sahiptir. Bu nüfusun ekonomisi, hayvancılık temeline dayanmaktadır (Özer, 2003: 18).

Kürt aşiretleri, küçük bir dayanışma dünyası gibi, kendi içine kapanık sosyo-politik bir topluluktur. Bu topluluğun amacı, kendi yaşamsal çıkarlarını dış saldırılara karşı korumaktır. Akrabalık bağları, aşiretin kompozisyonunda büyük bir rol oynamasa da, bu akrabalık duygusu, kan bağından daha güçlü bir unsur olarak kendisini göstermektedir. Kürtlerde, ortak bir soydan gelenlerin kurduğu aşiretlerin yanı sıra, etnik isimleri olan ve bulundukları bölgenin ya da köyün adıyla da tanınan aşiretlerin sayısı çoktur. Bundan dolayı bazı aşiretlerin isimleri, yaşadıkları köylerin, bir tepenin, bir nehrin ya da bir kişinin adıyla özdeştir (Abdulla, 2009: 77).

Türkiye'de aşiretler üzerine bilinen ilk ve kapsamlı çalışmayı Ziya Gökalp yapmıştır. Gökalp'in çalışmalarının konusu, Zaza ve Kurmanç olarak bilinen Kürt aşiretlerdir. Kürtleri iki toplumsal tipe ayıran Gökalp, birincisini yerleşik, ikincisini de göçebe olarak tanımlamaktadır. Aslında ikinci tip Kürtler, göçebe olarak hayatlarını devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Bunun nedeni genel olarak "Çöl" diye adlandırılan bedevi Arap aşiretleridir. "Şamar" ve "Aneze" adındaki iki muazzam yağmacı Arap aşireti kendilerine yakın olan Kürt köylerine sık sık baskınlar yaparak köyleri yağmalamış ve o bölgede barınabilmenin karşılığında "Huve" adı verilen bir çeşit haraç almıştır. Kürtler, göçebe olarak yaşayan bu Arap aşiretlerine karşı,

kendilerini korumak amacıyla silahlanarak yerleşik hayattan göçebeliğe geçmişlerdir. Ancak, bir süre sonra göçebe hayatını benimsemiş olan bu Kürtler, Arap aşiretleri gibi komşu Kürt köylerini yağmalamaya başlayınca, diğer Kürtler de göçebe yaşam tarzını benimsemeye başlamıştır. Gerek yerleşik olanlar gerekse de göçebe olanlar düşmana karşı teşkilatlanarak aşiret şeklini almaya başlamışlardır (Gökalp, 2009: 141).

Gökalp(2009: 24-27), aşiretlerin mülki ya da mesleki zümreler olmadığını söylemektedir. Bunlar "etnik zümreler" ya da "ailevi siyasi zümreler"dir. Bu zümreler, gerçek ya da hayali akrabalık bağlarına dayanır. Bu dayanışma ise iki nedenden kaynaklanır. Biri "kan davası dayanışması" diğeri ise "gazve dayanışması"dır. Gökalp, bu zümreleri, bir birilerini kuşatan yapılarına göre sıralamıştır. Bu sıralamada Arapça ve Türkçe terimleri de eşleştirmiştir. Bu eşleştirmeyi yaparken, Arapça ve Türkçe terimlerin tam olarak birbirini karşılamadığına da dikkat çekmiştir. Burada dikkat çekici bir husus da, Gökalp'in aşiretleri açıklarken terimlerin birbirini karşılamamasından dolayı Türkmen aşiretlerinde Türk terimlerini, Kürt ve Arap aşiretlerinde de Arap terimlerini kullanacağını belirtmiş olmasıdır. Buna göre, Kürt aşiretlerinin yapı olarak Türk aşiretlerine değil de Arap aşiretlerine benziyor olduğu çıkarımı yapılabilir. Gökalp kitabında zümrelere aşağıdaki tablodaki gibi yer vermiştir.

Tablo 12: Gökalp'in Zümre Tiplemeleri

	Türkçe Terimler	Arapça Terimler	
1	Türk Kavmi		Uruklardan meydana gelir
2	Uruk	Cil	İllerden meydana gelir
3	İl	Şa'b	Kollardan meydana gelir
4	Kol	Kabile	Boylardan meydana gelir
5	Boy	Amere	Bölüklerden meydana gelir
6	Bölük	Batın	Tirelerden meydana gelir
7	Tire	Fahz, Semiye	Yarım tirelerden meydana gelir
8	Yarım Tire	Fasile	Soylardan meydana gelir
9	Soy	Asabe	Ocaklardan meydana gelir
10	Ocak	Ehl	Akevlerden meydana gelir
11	Akev	Ayal	Baba, ana ve çocuklardan meydana gelir

(Gökalp, 2009: 27)

Aşiret teşkilatlanmalarına yönelik bir sınıflama da Beşikçi tarafından yapılmıştır.

Çadır: Bir konut şeklidir. Yerleşik toplumlardaki ev karşılığında olup aile ve haneyi ifade etmektedir.

Oymak (Zoma): Çadırların bir araya gelmesinden oluşur. Bir konaklama düzenidir. Ancak zomalar soy, sop durumunu ifade etmemektedir. Bir zomada çeşitli kabilelerden çadırlar bulunabilir.

Kabile: Birbirilerine tamamen kan akrabalığı bağı ile bağlı olan hane ve ailelerden meydana gelir.

Aşiret: Kabilelerin birleşmesinden meydana gelir. Aşireti meydana getiren etken, daha ziyade, evlenme yoluyla sağlanan akrabalık hısımlık sürecidir. Aşiretin büyüklüğünü belirleyen kabile sayısıdır. Kabile reislerinin üzerinde de bir aşiret reisi (ulu kişi) vardır. Büyük ve ulu bir ata olarak bilinen bu manevi otorite aşiret teşkilatının en üst kısmında yer almaktadır.

Konfederasyon: Büyük ve ulu kişi olarak bilinen aşiret reisi bazı durumlarda başka aşiretleri de etkisi altına alabilmektedir. Bu güçlü aşiret, diğer aşiretleri de otoritesi altına aldıktan sonra, daha büyük bir birliği yani konfederasyonu oluşturmaktadır (Beşikçi, 1970: 38 ve 162).

Konfederasyonlar, birbirine siyasi olarak yakınlık duyan aşiretlerin oluşturduğu ve aşiretten daha yüksek örgütsel birimlerdir. Aşiret konfederasyonlarını aşiret terminolojisinde tanımlayan özel bir terim yoktur. Ancak, Hakkâri'deki konfederasyonlar için, genellikle "*bask*" (kanat) terimi kullanılmaktadır. Hakkâri bölgesinde aşiretler, birbirlerine "yakınlık" ya da "uzaklık"larına göre sınıflandırılır, "yakınlık" akrabalık ya da kökenle ilgili bir durum olmaktan çok, siyasi ittifaklar bağlamında, son derece muğlâk olan, yerel "geleneksel" dost ve düşman aşiretler modeline göre tanımlanmaktadır (Yalçın-Heckmann, 2006:136).

Zümreler konusunda sınıflandırma yapan bir başka kişi ise, Ahmet Özer'dir. Özer iki tip sınıflandırmaya gitmiştir. Birinci tip, bölgemizde var olan sınıflama türü, ikinci tip ise, Asya'da var olan yapıdır. Bu tipler şunlardır:

Tablo 13: Özer'in Zümre Tiplemeleri

1. Tip Sınıflama	2. Tip Sınıflama
Devlet	İl veya El (İmparatorluk-Devlet)
Aşiret	Bodun (Boy Birliği- Aşiret)
Kabileler	Boy-Bod (Kabile)
Tayfa	Oğuş (aile)
Oba	
Zom	
Çadır	
Aile	

(Özer, 2003: 28).

2.6.3 Aşiret Tipleri

Aşiret tipleri iki kategoride yer almaktadır. Bunlar göçebe aşiretler ve yerleşik aşiretler. Göçebe aşiretlerin ne evleri ne de sabit bir ikametgâhları vardır. Genellikle çadırlarda yaşarlar ve hayvancılıkla uğraşmaktadırlar. Göçebe türleri içerisinde bir de yarı göçebe aşiretler de vardır. Bunlar, hayvancılıkla uğraşmakta, yazları otlaklarda, kışları ise kışlıklarda geçirmektedirler. Kilden evleri vardır. Çoğu zaman, kışın sonu ve ilkbahar başlarında yazlık bölgelere çıkar ve sonbaharda kışlaklara inmektedirler. Diğer bir tip ise, yerleşik aşiretlerdir. Bunlar, kendi istekleriyle ya da hükümet yetkililerinin yaptırımlarıyla yerleşik hayata geçip hayvancılık ve tarımla uğraşmaktadır. Osmanlı Devleti, başına buyruk davranan, savaşlarda asker göndermeye yanaşmayan aşiretleri bir şekilde kontrol altına almak ve gerektiğinde cezalandırabilmek amacıyla yerleşik hayata geçmeleri için birtakım politikalar üretmiştir. 1859 ve 1861'de çıkarılan toprak kanunu ve bu yönde uygulanan politikalar sonuç vermeye başlamış, 1869'da çıkarılan meşhur tapu kanunu ile ekilebilir devlet arazilerinin az bir kısmı köylülere, önemli bir kısmı da Kürt ağalarına satılmıştır. Osmanlı Devleti, toprağı, aşiretlerin yapısını çözmek yönündeki politikalarında önemli bir araç olarak görmüş ve bunda önemli ölçüde başarılı olmuştur (Abdulla, 2009: 81).

2.6.3.1 Aşiret Tiplerinde Kültürel Simgeler

Aşiret mensubiyetinin kültürel bağlamı, yani bir aşiret mensubu olmanın çağrıştırdıkları; ortak bir soydan gelmek, aynı yerde yaşamak ve ortak bir tarih dışında

başka simgeleri de içermektedir. Hakkâri örneğinde, aşiret mensubu olan kişilerin, erkeklerin giyim kuşamlarından, kadınların saçlarını bağlama ve toplama türlerinden, çadır biçimlerinden ya da belli kelimeleri ve deyimleri kullanışlarından ayırt edilebilmektedir. Ancak, bu simgeler, toplumsal sınıf farklılıklarından arınabilmiş değildir. Bu nedenle, aşiretlerin önde gelen ailelerinin mensupları ya da aşiret ağaları, şehirdeki (aşiretli olmayan) ve sosyo-ekonomik konumlarına göre tabakalara ayrılmış kişilerle aynı şekilde giyinmekte ve onlarla aynı ağızla konuşmaktadır. Bu türden önde gelen ve zengin aşiret mensupları için aşiret giysileri ve kadınların kıyafetleri, ancak düğünler gibi özel durumlarda hatırlanması gereken simgelerdir (Yalçın-Heckmann, 2006: 141-142).

2.6.4 Aşiretlerin Yaşam Tarzları

Aşiretlerin kendine has bir yaşam tarzları vardır. Kendi içine dönük göçebelik hayatı yaşayan aşiretler, kapalı bir ekonomik yapı ile kapalı bir aşiret toplumu özelliği taşımaktadır. Aşiretlerin, günümüzde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde nüfuslarının ne olduğu konusunda net bir rakam telaffuz edilmemekle birlikte, buna yönelik tahminlerde bulunan Türkdoğan, aynı eserinde iki farklı tahmin yürütmüştür. Birincisi, kabile ve aşiret kuruluşları bölge nüfusunun yaklaşık % 30-35'ini oluşturmaktadır. İkincisi, aşiret ve klan yapası Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin %25'ini teşkil etmekle beraber, bu yapı sosyolojik açıdan ele aldığında feodal yapıyı temsil etmemektedir (Türkdoğan, 2006: 7 ve 82). Aşiretler, yaşamını idame ettirmek için hem doğa koşullarına hem de diğer aşiretlere karşı savaşmak ve gücünü ortaya koyup varlığını sürdürmek durumundadır. Bu yaşam biçimi doğal olarak, kendine has gelenek, görenek ve kurumlar üretmektedir. Bu yapı göçebeliğin azalması, yerleşik hayata geçilmesi oranında yumuşamakta, eski gelenekler çözülmekte, yerine yenileri yerleşmektedir (Özer, 2003: 26). Aşiretler her zaman kendi aralarında çekişme halinde olmuşlardır. Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da, aşiretler arası gruplaşmalar ve ittifaklar, 20. yüzyılın başlarına kadar belirgin olarak gözlenmektedir. Bir gruptaki bir aşirete başka bir gruptaki aşiretin saldırması durumunda, ittifak halinde olan tüm aşiretler çatışmalara katılmaktadırlar.

Aşiret üyelerinde, genel anlamda, ölüm korkusu olmadığı iddia edilmekte ve bu nedeni "benden sonra kanım yerde kalmaz" mantığıyla hareket etmelerine

bağlanmaktadır (Özcan, 2009: 91). Ancak, olası bir dış tehdit durumunda aşiretler kendi aralarındaki çekişmeleri ve çatışmaları bir kenara bırakıp birleşmektedirler. Bunun bariz örneği, Tanzimat Fermanından sonra Osmanlı'ya savaş açan Rusya'nın Doğu Anadolu'nun içlerine kadar girdiği dönemde yaşanmıştır. Doğu Anadolu'nun işgali üzerine, Malazgirt'ten Hasanan, Hınıs'tan Zirkan, Varto'dan Lolan, Homek, Abdalan ve Cibran Aşiretleri Osmanlı'nın askeri güçlerine yardıma koşarak Rusya'yı çetin bir savaş sonrasında geri çekilmek zorunda bırakmışlardır (Kocadağ, 2004: 151).

2.6.5 Değişme Süreci

Kürt sosyal yapısına büyük oranda özgü olan sosyo-politik yapı, başlangıçtan beri aşiret olmuştur. Kürt aşiretleri, kapsamları itibarı ile akrabalık bağları üzerine kurulmuş sosyo-politik ve idari-ekonomik komplekslerdir. Aşiretlerin ve üst yapısındaki bileşenlerin henüz karmaşık olmayışı, aşiretin mobil oluşu, aynı anda ve eşit olarak tepki göstermeye, yer ve konum değiştirmeye yetenekli oluşu ve aşiret dayanışması fikrinin canlı oluşu, aşiretleri zaman dışı toplumsal bir kurum haline getirmiştir. Yüz yıllar geçmesine ve Kürtlere egemen olan imparatorlukların değişmesine karşın, aşiretlerin sosyo-politik yapısı en dayanıklı ve en iyi korunmuş etnik yapı olarak kalmış ve kendini korumuştur. Bu, geçen yüzyıllar zarfında aşiretlerin hiçbir değişikliğe uğramadığı anlamına gelmemektedir. Bir dizi ekonomik ve politik sebep yüzünden aşiretler bölünmüş, yeniden birleşmiş ve yeni topluluklar meydana getirmişlerdir (Tori, 2005: 64).

Hızla gelişen ve değişen koşullar karşısında aşiretçi yapı her gün biraz daha çözülmektedir. Bu süreçte nüfusun hızlı bir şekilde artışı, sanayileşme, kentleşme, tarımda makineleşme ile birlikte yeni tekniklerin kullanılması, gelişen ve yerleşen kitle iletişim araçları ve yeni kurulan alt yapı sistemlerinin, yakın bir gelecekte aşiretçi ve gelenekçi yapıyı tamamen parçalayacağı söylenebilir. Halen göçebelikten yarı göçebeliğe ve giderek yerleşik hayata, hayvancılıkla birlikte tarımcılığa doğru bir nüfus hareketliliği vardır. Bu hareketlilik, bazı özel koşulların dışında, sanayileşmenin, gelişen ve değişen koşulların bir sonucudur. Yerleşik hayata geçiş ve şehir ile köy arasındaki hareketlilik, aşiretçi sistemin çözülmesini hızlandıran diğer iki temel etkendir (Özer, 2003: 21).

2.6.6 Aşiretlerde Kan Bağı ve Akrabalık

Aşiretlerdeki akrabalık ve kan bağının oluşunda ve devamında baba tarafı dikkate alınmaktadır. Kürt aşiretlerinde akrabalık ilişkileri, şecereler (soy kütüğü) ile kayda geçirilmektedir. Kürt aşiretlerinin bilinen hiçbir şeceresinde anne akrabalarına yer verilememiştir. Şecerede yer alan isimlerin tamamı baba tarafının akrabalarından oluşmaktadır.

Aşiret sistemi ve aşiret ilişkileri, ideolojik bağlamda bir akrabalık sistemi anlamına gelse de, aşiret liderleri ve asil bir aile ya da dinen soylu bir aile gibi hiyerarşik öğeler de içermektedir. Akrabalığı varsaymak ve akrabalık terimlerini genişletmek, eşitlik ve dayanışmayı vurgulamak anlamına gelse de, aşiret içindeki yüksek statülü ailelerin ve aşiret ağalarının tanınması, sisteme hiyerarşik öğeler taşımaktadır (Yalçın-Heckmann, 2006: 44).

Gökalp, aşiretlerdeki akrabalık bağını, eski bir ceddin torunlarının birbirileriyle yardımlaşması şekilde açıklamıştır. Akrabalık bağlarının ne kadar güçlü olduğu hususuna "*Aşiret fertlerinden birisi katlolununca, akan kan maktul ferde değil, eski cedde bağlanır*" örneğiyle dikkat çekmiştir (Gökalp, 2009:116). Evlilikler sonucu baba evinden ayrılan gelinler, aşiretin giden bir mensubu olarak kabul edilmektedir. Kan bağını aşiretlerin büyüklük ve genişliklerine göre çok uzak derecelere, 20-30 nesile kadar götürmek mümkündür (Özer, 2003: 25).

Her aşiret, kendisine mensup olan aileler aracılığıyla üyelerine aşiret ideolojisini aktarmaktadır. Çocuklara, sosyalleşme sürecinden itibaren sosyal ilişkilere, soy ideolojisi perspektifinden bakmaları, baba tarafından atalarının ve akrabalarının kimler olduğu ve hangi aşirete mensup olduğu öğretilmektedir. Böylece aşiret üyeleri, daha çocukluk dönemlerinden itibaren bir sosyal kimlik edinmektedir. Bir aşirete mensup olmak, üyelere herhangi bir maddi kazanç sağlamamakta, aşiretin kendisinin sosyal bir destek olması ve bir korunma alanı oluşturması dışında, aynı aşiretten olmak, her zaman aynı maddi ilişkiler zinciri içinde olmak anlamına gelmemektedir. Akrabaların birbirilerine bağlı olması, bir aşirete mensup olsalar da, olmasalar da gereklidir. Akrabalığın getirdiği sorumlulukların ve akrabalık ilişkilerinin, yöneticilerle, siyasetçilerle ve askeri personelle ilişki kurma konusunda da işe yaradığı

düşünülmektedir. Devlet dairelerinde, polis kuvvetlerinde görevli ya da memur olan yöre halkı için köylülerle akrabalık bağına sahip olmak, yoğurt, peynir, tereyağı ya da bal gibi şehirde pahalı olan ya da kalitesiz olan köy ürünlerini daha ucuza ve daha kaliteli olarak edinmenin bir yolu olarak görülmektedir. Aynı ilişki, köylüler için ise, her türlü bürokratik problem karşısında yardım ve tavsiye, bazen de ilçede başını sokacak bir yer, bir yatak anlamına gelmektedir. Öte yandan aşiret ağaları da yerel yöneticilerle hısımlık bağları oluşturmaya çalışmaktadırlar (Yalçın-Heckmann, 2006: 44).

Aşiretler arası anlaşmazlıklar olduğunda, aşiret mensupları arasında birlik, beraberlik ve "biz" duygusu normal zamanlardakine göre kat kat daha fazlalaşmaktadır. Fakat birlik, beraberlik ve dayanışma duygusu, sadece çatışma ortamlarında işlev görmemekte, akraba grubunun herhangi bir üyesi maddi veya manevi bir güçlükle karşılaştığında hemen hemen bütün akrabaları yardımına koşmaktadır. Hastalık, ölüm, maddi yokluk, düğün masrafları gibi durumlarda, dayanışma ve yardım hemen devreye girmektedir.

2.6.7 Aşiretlerde Toprak ya da Arazi

Toprak üzerinde hak sahibi olmakla, belirli bir aşiretin, 'mal'ın ya da 'babık'ın üyesi olmak, birbirleriyle yakından ilişkilidir. Geleneksel olarak her aşiret, belirli bir toprak parçası ya da parçaları ile birlikte düşünülmektedir. Ya da bunun tersi her toprak parçası bir aşiretle özdeşleştirilmektedir (Bruinessen, 2003: 87). Kürtlerde toprağa bağlılık, aşiret yapısının önemli unsurlarından biri kabul edilmektedir. Bir grup köy ya da bir dizi otlaktan Ertuşi'ye, Pinyanişi'ye ya da Gravi'ye, Jirki'ye ait diye bahsedilmektedir. Bu köyler, aşiretli olmayan ya da başka aşiretlere mensup gruplar içerse bile, bu ifade kullanılmaktadır. Aşiret mensubiyeti açısından köylerin, önceleri daha homojen olmuş olması mümkündür. Ancak son 70 yıl içinde gerçekleşen nüfus hareketlerinin, savaşların, bölgedeki sürgünlerin ve kan davalarının sonucunda bazı köylere karışık gruplar yerleşmiştir. Bu köyler karma zomalar -yani yayla grupları- oluşturmakta ve bölgedensürülmüş (Nasturi aşiretleri gibi) gruplara ait meraları ortaklaşa kullanmaktadırlar (Yalçın-Heckmann, 2006: 138). Hakkâri örneğinde, yarı göçer hayvancılık, dağlardaki aşiretler tarafından ortaklaşa kullanılan otlaklarda ve aşiret sınırlarına göre paylaşılan, ot biçilen arazilerde gerçekleşmektedir. Bu arazilerin

kullanım hakları kişilere tahsis edilmekte ve bu hakları babadan oğula geçmektedir (Yalçın-Heckmann, 2006: 131).

2.6.8 Göçebe Hayvancılık

Aşiretlerdeki hareketlilik, yaşanan arazinin konumuna sıkı sıkıya bağlıdır. Doğudaki aşiretlerin yaşadığı bölgeler dağlık, engebeli ve sarp bir coğrafyaya sahiptir. Bu konum, hayvancılığı bir geçim kaynağı olarak gündeme getirmektedir. Aşirete göçebe karakterini kazandırıp onu hareketli yaşamaya sevk eden özellik budur. Bu koşullar hayvancılığı doğurmuştur. Böylece hayvanları doyurabilecek otlakların aranması, aşiretleri, yazları serin ve kışları sıcak bölgeler arasında konup-göçer topluluklar haline getirmiştir. Örneğin; Bingöl ve Elazığ dolaylarındaki bazı aşiretler, kışın Diyarbakır, Urfa, Mardin gibi sıcak alanlara inerken, yazın Bingöl yayları, Şerafettin Dağları ve Süphan Dağı'na çıkmaktadırlar. Van havzasındaki aşiretler ise genellikle aynı yörede yazları daha serin olan yüksek yaylalara çıkmakta, kışları tekrar eski yerleşim alanlarına dönmektedirler (Özer, 2003: 26).

2.6.9 Aşiretlerde Liderin Etkisi ve Görevi

Beşikçi'ye (1970: 164) göre, aşiret liderinin görevi, aşiretin şeref ve namusunu öteki aşiretlere karşı koruyan, aşiretler arası çatışmalarda aşiretin stratejisini tayin eden, kendi aşireti içindeki çatışmalarda yargıç rolü oynayan kişidir. Ayrıca lider, bu görevleri dışında aşirete çok daha önemli olan birtakım hizmetler görmek zorundadır. Örneğin, kolektif kiralama işi, tamamen aşiret liderliği kurumunun yerine getireceği bir görevdir. Aşiret lideri konaklanacak yaylaların sahipleriyle önceden temasa geçer, fiyat konusunda anlaşır. Bu bedeli, hayvanların sayısına göre aşiretin üyelerinden toplar ve ilgili kimseye öder. Aşiret lideri ancak bu görevi gerektiği gibi yerine getirdiği, aşiretine iyi yaylaklar ve kışlaklar sağladığı zaman değer kazanır.

Liderin, bazen bir kaç aşiretin arasındaki çatışmaları çözüp, diğer aşiretlere karşı birlik sağladığı da görülür. Aşiret liderleri de genellikle -öteki aşiret mensupları gibi- aşirete kan bağı ile bağlıdır. Diğer aşiret mensuplarına oranla daha zengin bir konumda olan aşiret reisleri, genellikle becerikli, insanları idare edebilecek kadar mahir bir yapıdadırlar. Eski dönemlerde genellikle toprağın sahibi sadece aşiret reisi iken, bu

durum zamanla değişmiş ve aşiret mensupları da toprak sahibi olur hale gelmişlerdir (Özer, 2003: 112).

Aşiret liderleri, köylülerle zaman zaman bir araya gelerek onlarla olan iletişimi canlı tutmaktadır. Bazı bölgelerde mekân olarak kahvehane ya da köy odası kullanılmakta, her türlü iletişim bu odalarda gerçekleşmektedir. Başka deyişle boy ve oymak yöneticileri, hem iletişimi yönlendirebilirken, hem de kolaylıkla denetleyebilmektedirler. Yeniliklerin benimsenip yayılmasında, bu odalar önemli işlevsel bir anlama sahiptir. Hoşgörü, hukukun üstünlüğü gibi alanlarda oymağın kendi kuralları vardır. Oymak mensupları, haksızlığa maruz kaldıklarında hak hukukunu oymak başkanında aramaktadırlar (Aktaş, 2005).

2.6.10 Aşiretlerde Politik Yapı

Sosyal ve ekonomik düzen içinde aşiret, kendine özgü kurumlar oluşturmuştur. Aşiret reisliği, şeyhlik (kimi yerlerde reislik ile birlikte ağalık) vardır. Devlet liderleri, sınırları içerisinde bulunan aşiretleri kontrol altında tutmak ve bu kurumları ortadan kaldırmak için zaman zaman aşiret reislerini sürgüne göndermişlerdir. Ancak, genellikle sürgüne gönderilen reislerin boşluğu, devlet tarafından doldurulamamış, sürgünler reislerin güçlerini zayıflatacağı yerde, otoritelerini pekiştirmiş ve saygınlıklarını artırmıştır. Türkiye'de, çok partili sisteme geçişle birlikte aşiretler, birer oy deposu olarak büyük önem kazanmıştır. Bu durum, aşiretlerin politikada fiilen yer almalarına neden olmuştur. Politika, reislerin gücüne güç katmış, aşiret sistemini teşvik etmiştir. Aşiretlerin bir kısmı merkezi idare ile çalıştıkları halde, başka bir bölümü idare ile bağdaşmış ve bütünleşmiştir. İdare ile bağdaşanlar yalnızca reislik rolünü sürdürürken, karşı gelenler aşiret reisliği yanında toplumsal liderlik ve dini liderlik görevlerini de üstlenmişlerdir (Özer, 2003: 20). Doğu ve Güneydoğu'da yer yer aşiret ya da dini reislik dışında, etnik ve ulusal liderlik iddiasını gütmüş reislikler de mevcuttur. Bunlar, sürekli merkezi idare ile çatışmış ve Doğu'da meydana gelen birtakım hareketlere önderlik etmişlerdir. Bu aşiret reisleri zamanla yakalanmış, kimileri İstiklal Mahkemeleri'nde asılmış, kimileri muhtelif çatışmalarda öldürülmüş, kimileri de sınır dışına çekilmişlerdir (Özer, 2003: 68).

2.6.11 Aşiret Suçları

Kamu hukuku ve özel hukuk gibi kavramlar, aşiretlerde pek rastlanılmayan kavramlardır. Bunun nedeni, aşiretlerin kendi güvenlik anlayışına sahip olmasıdır (Özer, 2003:26). Örneğin bir öldürme olayı gerçekleştiği zaman, katilin bütün akraba ve yakınları öldürme fiiline ortak edilmektedir. Bu durumda ceza, sadece suçu işleyen ferde değil, aşiretin reisine ya da birbiriyle yardımlaşan aşiretin tamamına verilmektedir. Aşiret üyesi, bir aşiret suçu işlerken, ferdi bir ihtirasa tabi olmamaktadır. Toplumsal bir vazife yerine getireceği bilinciyle bu suçu işlemektedir. Gökalp aşiret bağları ve suç arasındaki ilişkiyi şu şekilde tanımlamaktadır: *"Aşiret ferdi kan davasını takip etmezse, akrabasının intikamını almazsa, soyguna soygunla karşılık vermezse bütün halk gözünde namussuz sayılır. Burnu aşağıda olur, adı küçük olur, hiçbir haysiyeti şerefi kalmaz. Riyaset mevkiinde ise, riyasetten düşer"* (Gökalp, 2009: 46 ve 117).

Aşiret üyelerinden herhangi birinin işlediği suçtan aşiretin tümünün sorumlu olması, aşiretler arası suç ve her türlü hakka tecavüz olayını sınırlandırmaktadır. Olası bir suç durumunda, kendileri de suçlu kabul edilecek olan aşiret mensuplarının, olası suçu işleyecek kişiyi de dizginlemesine neden olmaktadır. Ancak, olası suç durumunda aşiretler arası çatışmalar yaşanmakta, bu düşmanlık onlarca yıl hatta yüzlerce yıl sürebilmektedir. Bu düşmanlığın bedeli ağır kayıplarla ödenmektedir. Aşiretler arası suçlarda sık görülen, arazi anlaşmazlığından ya da kız kaçırmadan kaynaklı kan davaları oluşabilmektedir. Böyle durumlarda üç olasılık söz konusudur. Birinci durumda çatışma sürecek ve ağır kayıplar yaşanacaktır. İkinci durumda, taraflardan biri diğerine kız ve para ya da para kadar değerli bir mal verecektir. Üçüncü durumda ise taraflardan biri bulunduğu bölgeyi terk edecektir.

Aşiretler arasındaki kan davası; bir yandan onur, erdem sorunu, diğer yandan oymak bireyleri arasındaki gevşeyen ilişki ve bağları sıkılaştıran ve bireyleri günlük ekonomik ve toplumsal sorunlarından uzaklaştıran bir görevi görebilmektedir.

2.6.12 Osmanlı Devleti'nin Aşiret Politikaları

Osmanlı İmparatorluğu'nun Çaldıran Savaşına kadar Kürt aşiretleriyle doğrudan bir savaşı olmadığı gibi bu çapta büyük bir işbirliği de mevcut olmamıştır. O dönemde

Akkoyunlu ve Karakoyunlu Şii Türkmen beylerinin boyunduruğu altında bulunan Kürt aşiretler, Safevi Devleti'nin Akkoyunlu ve Karakoyunlu devletlerine son vermesinden sonra Safevilerin boyunduruğuna girmişlerdir. İdris-i Bitlisi'nin Safevilerin kontrolündeki Doğu Anadolu toprakların Osmanlı Devleti'ne katılmasında önemli rolü olmuştur. 16. yüzyılda bölgede ana güç olan Safeviler ve Osmanlıların arasında ihtilâflar olmuştur. Bu ihtilaflar sonucu 1514 yılında I. Selim ordusu ile Safevi topraklarına girmiş ve Kürtleri Osmanlı safında yer almaya teşvik etmek için İdris-i Bitlisi'yi Kürt aşiretlerini ikna etmeye yollamıştır. Kürtlerin önce Akkoyunlularla, sonra Safeviler ile olumsuz ilişkileri olmuş ve bu sebepten İdris-i Bitlisi, bölgedeki Kürt topluluklarının çoğunluğunun desteğini almayı başarmıştır. Çaldıran Muharebesi'nde Safevileri yenen Osmanlı Ordusu Tebriz'e girmiş, fakat bir hafta sonra I. İsmail taraftarları ile meskûn bir bölgede kalınmasını tehlikeli bulan I. Selim, Tebriz'i terk edip önce Nahçıvan yoluyla Karabağ'a, daha sonra ise Batı Anadolu'ya çekilmek zorunda kalmıştır. Bu arada, I. İsmail de ordusunu toparlayarak Tebriz'e dönmüş ve Kara Bey'i Diyarbakır valisi tayin etmiştir. I. İsmail'in Diyarbakır'a atadığı Vali Kara Bey'i öldüren Kürt aşiretleri, Osmanlı Devleti'ne iltihak etmişlerdir. İdris-i Bitlisi, 1515 yılında I. Selim'in verdiği yetkilere dayanarak Osmanlılar ile işbirliği yapmış olan Kürt beylerini vali olarak atamıştır. Bu dönemden sonra onlara, valiliğin babadan oğula geçişi gibi bir ayrıcalık tanımıştır (Bruinessen, 2003: 213-218; Kocadağ, 2004: 133-134; Tan, 2009: 82-84).

Bölgenin kontrolünü eline geçiren Osmanlılar, bölgedeki Kürt aşiretlerin konar-göçer olması ve yerleşik hakla sık sık zarar vermesi nedeniyle sıkıntılar yaşamışlardır. Bu aşiretler, savaş dönemlerinde Osmanlı'ya asker vermekten kaçındıkları gibi, vergi verme konusunda da ciddi sıkıntılar yaşatmışlardır. Aşiretlerin kendi aralarındaki çatışmaları, zaman zaman da isyanları nedeniyle Osmanlı Devleti, bu aşiretlerin ıslahına yönelik politikalar geliştirmiştir. Bunların başında iskân politikaları gelmektedir. Osmanlı Devleti, konar-göçer aşiretleri, 1691 yılından itibaren belli bir nizam dâhilinde iskân etmeye başlamıştır. Osmanlı Devleti, aşiretleri iskân ettirirken çeşitli metotlar denemiştir. Eyalet teşkilatındaki mülki amirler ve aşiretlerin iskânından sorumlu devlet memurları, iskâna tabi tuttukları aşiretleri yerlerinde tutmaya çalışarak, iskân hadisesinin başarıya ulaşması için birtakım tedbirlere başvurmuşlardır. Genelde aşiretin ileri gelenleriyle anlaşarak, onlara arazi, öküz ve tohum verme vaadinde bulunmak

suretiyle, onları iskâna tabi tuttuğu görülmektedir. Osmanlı Devleti, halkı, aşiretlerin zararlarından korumak ve aşiretleri bir nizam altına almak gayesiyle iskânı gerçekleştirmektir (Halaçoğlu, 2006: 43; Söylemez, 2007: 172-176).

Osmanlı Devleti'nin uyguladığı tedbirleri üç başlık altında toplamak mümkündür.

Caydırıcı (Zorlayıcı) Tedbirler: Genellikle iskândan sorumlu ve yetkili sancak beyleri, aşiretleri iskân ettirirken, iskân bölgelerini terk etmeyip oralarda geçinmelerini sağlayacak; çiftçilik ve benzeri işle meşgul olacaklarına ve kimseye zarar vermeyeceklerine dair konar-göçer zümrelerin ileri gelenlerinden senetler almışlardır (Söylemez, 2007: 181; Halaçoğlu, 2006: 43).

Teşvik Edici Tedbirler: Kaza meclisleri ve yerleştirildikleri köylerin halkı tarafından gücü yeren aşiretlerin mensuplarına, ziraat yapmaları için uygun olan yerlerden gerekli araziler tahsis edilmiş, çift aletleri, öküz, tohum ve hane tedarik edilmiş ve kendilerine bildirilmiştir. Ziraat yapacak kadar sermayesi olmayanlar, eğer ziraat yapacak kabiliyetleri var ise ziraatla uğraşan uygun köylülere ortakçı yapılarak bunların ziraatla uğraşması sağlanmıştır. Ziraata kabiliyeti olmayanlara ise köyde hizmetkârlık, çobanlık, sığırtmaçlık ve devecilik gibi kendilerine uygun işler bulunup, tamamının herhangi bir işle meşgul olmaları sağlanmıştır (Söylemez, 2007:183; Halaçoğlu, 2006: 58).

Yeni Köylerin Kurulması: Osmanlı Devleti, Anadolu'daki aşiretleri iskâna tabi tutarken, bu unsurları ya meskûn bulunan köylerdeki yerleşik halkın arasına üçer beşer hane şeklinde ya da boş olan yerlere yeni köyler kurmak suretiyle, bu köylere toplu olarak iskân ettirmekteydi (Söylemez, 2007: 185; Halaçoğlu, 2006: 70).

2.6.13 Aşiretlere Koruculuk Teklifleri

Devlet yönetimi, PKK'nın 1984 yılında Siirt'in Eruh ilçesine yaptığı baskından sonra, asayiş ve güvenliği sağlama adına, Osmanlı'nın deneyimlerinden faydalanmıştır. Osmanlı Devleti, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde güvenlik konusunda genellikle aşiretlerden yararlanmıştır. Yeni sürecin başlamasıyla, yani 1980'li yılların

ortalarında devletin güvenliğinde zafiyetlerin yaşanmasıyla devlet güvenliği için yine aşiretlere ihtiyaç duyulmuştur.

Koruculuk uygulamasına, ilk olarak aşiretlerin etkisinin tam anlamıyla sürdüğü ve 15 Ağustos eyleminin gerçekleştiği illerden Hakkâri'de başlanmıştır. 1985'in Mayıs ayında, Beytüşşebap'ta Jirkilere ve Jirki Aşireti'nin reisi Tahir Adıyaman'a ilk koruculuk teklifi yapılmıştır. Tahir Adıyaman ve Jirki Aşireti'nin ileri gelenlerinden çoğunun adam öldürmek başta olmak üzere, pek çok suçtan gıyabi tutukluluk kararının olmasının, Jirkilere böyle bir öncelik sağladığı belirtilmektedir. İlk toplantıda yapıldığı ileri sürülen ön anlaşmaya göre, Jirkiler, PKK ile mücadele edecek, ama karşılığında da yakalanmayacaklardı. İddialara göre, Tahir Adıyaman'ın başlarında olduğu aşiret ileri gelenleri Diyarbakır'da 7. Kolordu Komutanı Korgeneral Kaya Yazgan ile görüşmüş, anlaşmayı kesinleştirmiş, Yazgan Jirkilere devlete bağlı kalacaklarına dair Kur'an'a el bastırıp, üçtaş üzerine yemin ettirmesinden sonra Jirkiler koruculuğu kabul etmişlerdir (Kurtuluş, 1998; Tapan, 2007: 106; Aytar, 1992: 178-179).

Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu'nun 1993 yılında aldığı kararla MİT, Jandarma ve Emniyet'in aşiretlerle irtibatlı çalışmaları öngörülmüştür. Tapan'ın iddialarına göre, eski yarbay ve MİT görevlisi Korkut Eken ve dönemin Emniyet Müdürü Hüseyin Kocadağ, Bucakların lideri ve DYP'den milletvekili seçilen Sedat Bucak'ın evine giderek Bucak'a "*PKK'ya karşı devletin yanında yer alın*" önerisinde bulunmuş, ancak Bucak, babasının 12 Eylül harekâtından sonra gözaltına alındığını anımsatarak "*Devletin yanında yer almamıza, PKK ile mücadele etmemize rağmen ilk önce babamı, annemi gözaltına aldılar. Bu olaydan dolayı devletimize kırgınız. PKK'nın yanında hiçbir zaman olmayacağız. Mücadelemizi kendimiz şehitler vererek yürüteceğiz*" yanıtını vermiştir. Eken, Sedat Bucak'ın babası Hakkı Bucak'a, Sedat Bucak da Korkut Eken'e "amca" diye hitap etmektedir. İddia edildiğine göre, bu görüşmede Korkut Eken, "*Amcan olarak senden rica ediyorum. Biz devletin temsilcileriyiz. Bize güven*" diye söze girmesinden ve etkili konuşmasının ardından Sedat Bucak "ö*lümüne kadar sizinleyim, devletime güveniyorum. Güvendiğim için beni aşiretime karşı mahcup etmeyeceğinize de inanıyorum*" demiştir. Bu görüşmelerden sonra, özellikle Siverek ve Hilvan'da etkin olan Bucak aşireti, PKK'nın bu ilçelerde hâkimiyet sağlama arayışlarına paralel olarak, 1993 Eylül ayında silahlandırılmıştır. Nüfusları 10 bini aşan Bucak Aşireti'nin şuanda binden fazla korucusu bulunmaktadır.

Bunların 350-400 kadarı devletten maaş alan GKK, diğerleri ise, GÖKK'lardır. Ayrıca aşiretin özel koruma olarak adlandırılan silahlı mensupları da bulunmaktadır (Tapan, 2007: 171).

2.6.14 Koruculuk Yapan Aşiretler

1990 yılına kadar olan 5 yıllık süreçte, aşiretler hızlı bir şekilde koruculuk sistemine dâhil olmuşlardır. Hakkâri'de Jîrkî'lerin korucu olmasından bir süre sonra yine bölgenin güçlü aşiretlerinden Mahmuran ve Guyan Aşiretleri de koruculuğu kabul etmişlerdir. Koruculuğun sürüp sürmemesinde kilit yıl olan 1989 ve 1993 tarihleri arasında ise, Şırnak'ta Batuan Aşireti Reisi Osman Demir ve Ali Han Tatar korucubaşı olmuş, Şırnak'ta Kızılsu Nahiyesi ve buraya bağlı köyler dışında koruculuk sistemi pek yaygınlaşmamıştır(Tapan, 2007: 112; Aytar, 1992: 180).

Korucu aşiretlerinin tamamı hakkında net bir bilgi mevcut değildir. Ayrıca, korucu aşireti olarak anılan aşiretlerin tüm üyeleri korucu olmamıştır. Özdemir, eserinde bazı üyeleri korucu olan bazı aşiretlere yer vermiştir. Bu aşiretler aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir.

Tablo 14: İllere Göre Bazı Üyeleri Korucu Olan Aşiretler

İller	Aşiretler
Batman	Raman, Habizbiniler
Bingöl	Zıkti, Tavus, Sivan, Solhan, Gılbe
Bitlis	İnanlar, Mutlulular, Mutkiyan
Diyarbakır	Azizoğulları
Hakkari	Pinyaşi, Herki, Ertuşiler, Jirkiler, Mahmuran, Goyan, Giravi, Beyzadeler, Zeydanlar, Dostkiler
Mardin	Almazlar, Kahramanlar, Şükran, Neceran, Amerekani, Beycirmanlar, Alikan
Muş	Bildiriler, Brukanlar, Badikan, Hiyan, Sason
Siirt	Beycirmanlar, Alikan
Şanlıurfa	Bucaklar, İzollar, Karakeçililer, Badıllılar
Şırnak	Gevdanlılar, Tayanlar, Kejan, İsperti, Zevkan, Batuyan, Tatarlar, Beycirmanlar, Tayanlar, Kiçan, Mala Bayre
Van	Müküslüler, Şerefhanlar, Alanlar, Gevdanlılar, Piranlar, Şidanlar, Takori, Mukuri, Ezdinan, Gıravyanlar, Şidan, Brukanlar, Ertuşiler, Boti, Haviştan, Özbekler, Milan, Şemsikanlı

(Özdemir, 2012: 36-37)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde anket, gözlem ve enformel görüşmelerden elde edilen veriler yer almaktadır. Anketlerden elde edilen veriler, belli kurallar dâhilinde tablolaştırılmıştır. Tablolarda gözlemlenen verilerin neden ve sonuçları üzerinde durulmuş, bu tablolar gözlem ve enformel görüşmelerden elde edilen verilerle desteklenmiştir.

Tablolar basit tablo ve çapraz tablo olmak üzere iki farklı şekilde oluşturulmuş, basit tablolar, bir kategorideki frekansın toplam içindeki oranı esas alınarak değerlendirilmiştir. Birden fazla yanıtın verildiği tablolar da mevcuttur. Bu tablolarda toplam frekans ve toplam yüzdelere yer verilmemiştir. Çapraz tablolarda ise, iki değişken arasındaki ilişki bulunmaya çalışılmıştır. Birden fazla yanıtın verildiği değişkenler, çapraz tabloya tabi tutulmamıştır.

Değişkenlerin frekans dağılımları arasındaki farkın anlamlılığını ölçebilmek için ki-kare testi kullanılmıştır. Tabloların büyük bir bölümünde, değişkenlerin frekansı ya çok düşüktür ya da olması gereken düzeyin altındadır. Bu nedenle ki-kare testinin uygulanabildiği tabloların sayısı azdır.

3.1 Örneklem Grubunun Bazı Özellikleri

Bilimsel bir araştırmada, üzerinde araştırma yapılan grup hakkında daha doğru değerlendirmelerin yapılabilmesi için, gruptakilerin; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hali vb. verilere ihtiyaç vardır. Bu nedenle çalışmada, örneklem grubunun özelliklerine ilişkin bazı verilere yer verilmiştir.

3.1.1 Korucuların Yaş ve Cinsiyet Durumları

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, toplumsal cinsiyet temelli iş bölümü, yani evin ekmeğini kazanan erkekle evde kalıp bakım hizmetlerini üstlenen kadın tiplerinin, doğal ve olağan görüldüğü söylenebilir. Ayrıca, geleneksel iş bölümüyle ilgili muhafazakâr değerlerin korunabilmesinde, kadınların, bu değerleri içselleştirilip benimsenmesinin de etkisi bulunmaktadır (Kavala, 2010). Askerlik ve polislik gibi koruculuk da, fiziki güç gerektirdiği için, genel anlamda erkek mesleği olarak kabul görmüştür. Zaman içerisinde meydana gelen sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik değişimler, kaçınılmaz olarak kadının askerlik ve polislik mesleğinde istihdamını gündeme getirmiştir. Ancak, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde, GKK Sistemi içerisinde kadın istihdamı, yok denecek kadar az olmuştur. Bu çalışmada, sistemde yer alan kadın ve erkeklerin oranı tespit edilmeye çalışılmıştır. Sistemde yer alanların cinsiyetlerine göre dağılımlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 15: Köy Korucularının Cinsiyet Durumları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	244	99,6
Kadın	1	0,4
Toplam	**245**	**100,0**

Bu araştırmada, örneklem grubu içinde sadece bir kadın korucuya rastlanmıştır. GKK'ların neredeyse tamamı erkeklerden oluşmaktadır. Genel kanı da tüm korucuların erkek olduğu yönündedir. Ancak sayıları çok az olmakla birlikte kadın korucular da mevcuttur. Kadın korucular, erkek nüfusunun, güvenlik için yetersiz olduğu köylerde bulunmaktadır. Aktif görevlere, operasyonlara istisnai durumlar hariç, katılmamakla birlikte zorunlu olmadıkça silah kullanmamaktadırlar.

Korucuların silahlı çatışmalarda bulunabilecek birer güvenlik görevlisi olduğu göz önüne alındığında, onların bedenen güçlü ve atik bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Korucuların sahip olması gereken bu vasıflar, onların yaşlarıyla doğrudan ilintilidir. Çok genç yaştaki ya da çok ileri yaştaki korucuların, bu vasıflara sahip olması beklenemez. Geçici Köy Koruculuğu Yönetmeliği'nin 5. maddesine göre, GKK'lar 22 yaşından küçük, 60 yaşında büyük olamazlar. Bu bağlamda korucuların yaş durumları tespit edilmeye çalışmıştır. Bu çalışmada yer alan korucuların yaş durumlarına ilişkin dağılıma aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 16: Köy Korucularının Yaş Durumları

Yaş	Frekans	Yüzde
18-25 yaş arası	1	0,4
26-30 yaş arası	10	4,1
31-35 yaş arası	30	12,2
36-40 yaş arası	52	21,2
41-45 yaş arası	40	16,3
46-50 yaş arası	68	27,8
51 ve üstü yaşlarda olan	44	18,0
Toplam	**245**	**100,0**

Araştırmamızda yer alan geçici köy korucularının % 27,8'inin 46-50 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Yoğunlaşmanın en düşük olduğu yaş grubu ise % 0,4 ile 18-25 yaş grubudur. Bu durum, GKK'ların önemli bölümünün, sistemin oluşturulduğu 1985 ile güvenlik önlemlerinin yoğunlaştığı 1999 tarihleri arasında koruculuğu kabul etmelerinden kaynaklanmaktadır. Özellikle 2005 yılı sonrasında güvenlik zafiyetinin olduğu bölgeler dışında korucu alımı yapılmamıştır.

3.1.2 Korucuların ve Ailelerinin Öğrenim Durumları

Burada bakılması gereken diğer bir değişken de, öğrenim düzeyidir. Korucuların öğrenim düzeyleri, mesleki becerilerini doğrudan etkilemektedir. Bu çerçevede korucuların öğrenim düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Korucuların öğrenim düzeylerine ilişkin veriler, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 17: Köy Korucularının Öğrenim Durumları

Öğrenim	Frekans	Yüzde
Okur-yazar	67	27,3
Okur-yazar olmayan	12	4,9
İlkokul mezunu	95	38,8
Ortaokul mezunu	41	16,7
Lise mezunu	30	12,2
Toplam	**245**	**100,0**

Tabloya bakıldığında örneklem grubunun öğrenim düzeyinin son derece düşük olduğu görülmektedir. Korucuların yüzde 38,8'i ilkokul mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla 'okur-yazar' (% 27,3), 'ortaokul mezunu' (% 16,7) ve 'lise mezunu' (% 12,2) kategorileri izlemektedir.

Ayrıca korucuların hanelerinde okul çağını geçmiş olup, okuma yazma bilmeyenlerin sayısı öğrenilmeye çalışılmıştır.

Tablo 18: Hanede Okuma Yazma Bilmeyenlerin Sayısı

Okuma yazma bilmeyenlerin sayısı	Frekans	Yüzde
Okuma yazma bilmeyen yok	123	50,2
1 kişi bilmiyor	94	38,4
2 kişi bilmiyor	21	8,6
3 kişi bilmiyor	4	1,6
4 kişi bilmiyor	1	0,4
6 kişi bilmiyor	1	0,4
7 kişi bilmiyor	1	0,4
Toplam	**245**	**100,0**

Hanesindeki herkesin okuma yazma bildiğini belirten korucuların oranı % 50,2 olmuştur. GKK'ların % 38,4'ü, hanesindeki 1 kişinin okuma yazma bilmediğini, % 8,6'sı, 2 kişinin okuma yazma bilmediğini, % 2,8'i de hanesinde 3 ve üzeri kişinin okuma yazma bilmediğini ifade etmişlerdir. Hanede okuma yazmayı bilmeyenlerden biri korucuların eşi, diğerleri ise yaşı büyük çocuklardır. Günümüzde kırsal bölgelerde taşımalı eğitim sistemi uygulandığından korucuların çocuklarının eğitim kurumlarına ulaşma imkânı gelişkindir. Ancak, yaş itibariyle eğitime başlama dönemleri 1990'lı

yıllara denk gelen çocuklar okullara gönderilmediği ya da gönderilemediği için böyle bir dağılım oluşmuştur.

Araştırmada, korucuların, çocuklarını okula gönderme durumlarından yola çıkarak, korucuların ailelerinin öğrenim durumları ve çocuklarının eğitimlerine verdikleri önem, belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede koruculara, okula gönderilmeyen kız ve erkek çocuklarının sayısı sorulmuştur. İlgili verilere aşağıdaki tablalarda yer verilmiştir.

Tablo 19: Okul Çağında Olup Okula Gönderilmeyen Kız Çocuk Sayısı

Kız çocuk sayısı	Frekans	%
Okula göndermediği kız çocuğu olmayan	228	93,2
1 kız çocuğu göndermeyen	6	2,4
2 kız çocuğu göndermeyen	8	3,2
3 kız çocuğu göndermeyen	2	0,8
4 kız çocuğu göndermeyen	1	0,4
Toplam	**245**	**100**

Okul yaşına gelmiş olup da okula göndermediği kız çocuğunun bulunmadığını belirtenlerin oranı % 93,2 olmuştur. Korucuların % 2,4'ü, 1 kız çocuğunu, % 3,2'si 2 kız çocuğunu, % 0,8'i 3 kız çocuğunu ve % 0,4'ü ise 4 kız çocuğunu okula göndermediğini belirtmişlerdir. Kız çocuklarını okula göndermeyenlerin toplam oranının % 6,8 olduğu görülmektedir.

Erkek çocuklarını okula göndermeyenlerin oranı ise aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 20: Okul Çağında Olup Okula Gönderilmeyen Erkek Çocuk Sayısı

Erkek çocuk sayısı	Frekans	Yüzde
Okula göndermediği erkek çocuğu olmayan	237	96,8
1 erkek çocuğu göndermeyen	6	2,4
2 erkek çocuğu göndermeyen	2	0,8
Toplam	**245**	**100,0**

Okul yaşını geçmiş olup da okula göndermediği erkek çocuğunun bulunmadığını ifade eden GKK'ların oranı % 96,8'dir. GKK'ların % 2,4'ü 1 erkek çocuğunu, % 0,8'i

ise, 2 erkek çocuğunu okula göndermediklerini ifade etmişlerdir.

Okula gönderilmeyen kız ve erkek çocukların oranlarına baktığımızda, kızların oranı biraz daha fazla olmakla birlikte rakamların bir birine yakın olduğu görülmektedir. Bu rakamlara bakılarak, kız çocuklarının eğitimine karşı olumsuz yaklaşım içinde bulunulmadığı söylenebilir. Gözlemlerden elde edilen verilere göre, okula gönderilmeme nedeni, taşımalı eğitimin başlamasından önce okulların bulunmadığı köy ve mezralarda, çocukların okutulması imkânının az olmasıdır.

3.1.3 Korucuların Medeni Halleri ve Eş Durumları

Kişilerin yaşam kaliteleri ve iş doyumları ile evliliğin niteliği arasında bir bağın olduğu ifade edilebilir. Korucuların, evliliklerinin niteliklerinin belirlenmesi, geniş ve başlı başına bir araştırma konusu olduğu için, bu çalışmada, korucuların evliliklerinin niteliklerini sorgulayacak sorular sorulmamıştır. Ancak, kişilerin medeni halleri ile eş durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki tablolarda korucuların medeni halleri ile eş durumları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 21: Köy Korucularının Medeni Durumları

Medeni Hal	Frekans	Yüzde
Evli	242	98,8
Bekâr	3	1,2
Toplam	**245**	**100,0**

GKK'ların % 98,8'i evli olduğunu, % 1,2'si ise bekâr olduğunu belirtmişlerdir. Bekâr olanlar, 30 yaş altı GKK'lardan oluşmaktadır. 2012 yılı Türkiye ortalamasına göre evlenme yaşının 26,8[*] olduğu göz önüne alındığında, köy korucularında evlenme oranın yüksek olması anlaşılır bir durumdur.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre, her Türk vatandaşı aynı anda sadece bir kişi ile evli olabilmektedir. Ancak, ülkemizde, yasal düzenlemelere rağmen çok eşli evliliklerin, toplumsal yapı içerisinde varlığını sürdüren bir olgu olduğu ve bu

[*] Bkz. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10968

evliliklerin daha çok kırsal bölgelerde yaşandığı bilinmektedir. Kırsal bölgelerdeki köy korucularının evlilik durumlarının tespiti yapılmaya çalışılmış, eş durumlarına ilişkin onlara soru yöneltilmiştir. Bu sorulara, korucular tarafından verilen cevaplar, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 22: Köy Korucularının Eş Durumları

Eş sayısı	Frekans	Yüzde
Tek eşli	231	94,3
İki eşli	10	4,1
Üç eşli	1	0,4
Toplam	**242**	**98,8**

GKK'ların % 94,3'ü tek eşli olduklarını, % 4,1'i iki eşli olduklarını ve % 0,4'ü de üç eşli olduklarını belirtmişlerdir.

1972 yılında yapılan bir çalışmada Türkiye'deki çok eşli evliliklerinin ortalaması % 1,9 olarak belirlenmiştir. Yine aynı çalışmaya göre, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki çok eşlilik oranı % 5 olarak görülürken, 1991 yılında yapılan başka bir çalışmaya göre, Güneydoğu Anadolu bölgesinde, bu oran % 4,7 olarak belirlenmiştir (Kaya, 2004: 45). 1972 ve 1991 yıllarında yapılan çalışmalardan elde edilen veriler dikkate alındığında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görev yapan korucuların çok eşlilik oranın, nispeten bölgedeki çok eşlilik oranına yakın olduğu görülmektedir. Farklı zamanlarda yapılan çalışmalardan elde edilen bu veriler arasındaki farkın çok düşük olması, çok eşlilik oranının, bölgede düşüş yönünde bir seyir izlediği, ama bu düşüşün % 0,3 ve % 0,2 gibi küçük oranlarda gerçekleştiğini göstermektedir.

GKK'ların sahip oldukları çocukların sayısı, refah durumlarını doğrudan etkilediği; bu etkinin tarımsal faaliyetlerde bulunanlara olumlu yönde olduğu, ancak, tek gelirleri koruculuk maaşı olanlar için de, olumsuz olduğu söylenebilir. Bu bağlamda korucuların çocuklarının sayıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Korucuların sahip oldukları çocukların sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 23: Köy Korucularının Sahip Oldukları Çocuk Sayısı

Çocuk sayısı	Frekans	Yüzde
Çocuğu olmayan	3	1,2
1 çocuğu olan	4	1,6
2 çocuğu olan	13	5,3
3 çocuğu olan	18	7,3
4 çocuğu olan	26	10,6
5 çocuğu olan	33	13,5
6 çocuğu olan	27	11,0
7 çocuğu olan	33	13,5
8 ve daha fazla çocuğu olan	85	34,6
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularında çok çocuk sahibi olma oranı yüksek çıkmıştır. Korucuların % 34,6'sı, 8 ve daha fazla çocuğa sahip olduklarını ifade etmişlerdir. 5 çocuk sahibi olan korucuların oranı % 13,5 iken, 6 çocuğu olanların oranı % 11 ve 7 çocuğu olanların oranı 13,5'tir. Evli korucuların kişi başına düşen çocuk ortalamasının ise 6,5 olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de hane halkı nüfus sayısı, TUİK'in 2000[*] yılı genel nüfus sayımlarından elde ettiği verelere göre, kent ve ilçe merkezlerinde 4,18'iken, bucak ve köylerde 5,19'dur. Yine TUİK'in 2006[**] verilerine göre, hanelerin % 80,7'i çekirdek ailedir. TUİK'in verileri dikkate alındığında, kırsal bölgelerdeki çocuk sayısı ortalaması 3,16'nın daha altında olduğu söylenebilir. Korucuların sahip oldukları çocuk sayısı ortalamasının, Türkiye'de kişi başına sahip olunan çocuk sayısı ortalamasının yaklaşık iki katı olduğu görülmektedir.

3.1.4 Korucuların Gelir Durumları

İnsanların kaynak kullanma kapasitesi, elde ettikleri gelire bağlıdır. Gıda, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılama ve bunların ötesinde eğlence ve tatil fırsatlarından yararlanabilme olanakları yaşam standardını belirlemektedir. Gelir farklılıkları bireyler, aileler arasında farklı yaşam standartlarına yol açmaktadır (Eşkinat

[*] Bkz. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=39

[**] Bkz. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=41

& Tepecik, tarih bilinmiyor). Bu çerçevede GKK'ların gelirleri tespit edilmiştir. Köy korucuların gelirlerine ilişkin veriler, aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir.

Tablo 24: Köy Korucularının Toplam Aylık Gelirlerinin Dağılımı

Gelir Durumları	Frekans	Yüzde
700 TL ve altı	10	4,1
701-800 TL	178	72,7
801-900 TL	30	12,2
901-1000 TL	16	6,5
1001 TL ve üstü	11	4,5
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucuları, asgari ücret üzerinden maaşlarını almaktadırlar. Ayrıca operasyonlara çıkan ve ek görev alanlara ek ücret verilmektedir. Korucuların verdikleri beyanlara göre aldıkları ek ücretler maaşın dörtte birini geçmemektedir. Çalışmamızın yapıldığı Ağustos 2011'den Temmuz 2012 tarihine kadar asgari ücret 658,95 TL'den (net ücret) 701,13 TL'ye (net ücret) yükseltilmiştir. Araştırmamızda 700 TL ve altı ücret alan % 4,1'lik grup herhangi bir ek ücret almayan 2012 öncesi görüştüğümüz korucular dır. 701-800 TL arası ücret alan ve % 72,7 ile korucuların önemli bir bölümü oluşturan grup, maaşı dışında herhangi bir geliri olmayan, net asgari ücret alan korucular ile operasyon tazminatı veya ek görev karşılığı çok az miktarda ek ücret alan korucular dan oluşmaktadır. Korucuların % 23,2'si, 801 TL ve üstü gelire sahiptir. Korucuların maaşlarının dışındaki gelirlerine ve bu gelirlerinin miktarına ilişkin verilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 25: Korucu Maaşının Dışındaki Gelirleri

Maaşı dışındaki gelir durumu	**Frekans**	**Yüzde**
Ek geliri olmayan	205	83,7
200 TL ve altı geliri olan	19	7,8
201-400 TL geliri olan	10	4,1
401-600 TL geliri olan	3	1,2
600 TL ve üstü geliri olan	8	3,3
Toplam	**245**	**100,0**

Maaşı dışında herhangi bir ek geliri olmadığını beyan edenlerin oranı %

83,7'dir. 200 TL ve altı ek geliri olduğunu belirtenler % 7,8 oranındadır. Bu grubun ek geliri öğrencilere verilen okul yardımı ve vakıflar ile çeşitli kamu kurumlarından alınan sosyal yardımlardan oluşmaktadır. 201-400 TL arası ek gelire sahip olan % 4,1'lik kesim ek tarım ve hayvancılık geliri olanlardır. 401 TL ve üzeri gelire sahip olanların oranı % 4,5'tir. Bunlar da ek iş yapan veya kira geliri olanlardır.

3.1.5 Anadillerini Kullanım Durumları

Türkiye'de; Türkler, Kürtler, Lazlar, Çerkezler, Tatarlar, Boşnaklar, Ermeniler, Araplar gibi farklı etnik gruplar bulunmaktadır. Türklerden sonra en büyük etnik grubu ise, Kürtler oluşturmaktadır (KONDA, 2011).

1965 nüfus sayımına göre Ana dilini Kürtçe olarak belirtenlerin toplam sayısı 2.219.502 kişidir. En iyi bilinen ikinci dil olarak Kürtçeyi seçenlerin sayısı ise 1.752.858 kişidir. 1965 yılı nüfus sayımına göre Türkiye'nin toplam nüfusu 31.391.421 kişidir. Ana dili Kürtçe olanların oranı ise % 7 dolayındadır (Buran, 2011). KONDA'nın, 2010'da yaptığı araştırmaya göre, etnik köken bakımından kendini Kürt olarak ifade edenlerin oranı % 13,5'tir. Kendini Zaza (% 1,2) olarak ifade edenler de katıldığında bu oran % 14,7'e çıkmaktadır. Aynı araştırmaya göre, anadilinin Kürtçe olduğunu belirtenlerin oranı ise % 12,7 olmuştur (KONDA, 2011). Kürtlerin yoğunluklu yaşadıkları kırsal bölgelerde, Türkçe konuşma oranlarının düşük olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda korucuların ve ailelerinin Türkçe bilme durumlarının tespiti için, onlara "hanenizde Türkçe bilmeyen var mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Soruya verilen cevapların dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 26: Hanede Türkçe Bilmeyenlerin Durumu

Hanede Türkçe bilmeyenler	Frekans	Yüzde
Sadece eşi	85	34,7
Hem eşi, hem çocukları	8	3,3
Anne ve babası	2	0,8
Herkes Türkçe biliyor	150	61,2
Toplam	**245**	**100,0**

Hanesindeki herkesin Türkçe bildiğini ifade eden GKK'ların oranı % 61,2 olmuştur. GKK'ların % 34,7'si eşlerinin, % 3,3'ü de hem eşleri hem de çocuklarının Türkçe bilmediğini belirtmişlerdir. Eşleri Türkçe bilmeyenlerin oranının oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir. Türkçe bilmeyen çocukların oranın düşük olması, çocukların okulda Türkçe öğrenmelerinden kaynaklanmaktadır. Türkçe bilmeyen çocuklar ise henüz okul yaşına gelmemiş olanlardır. Hanelerin % 0,8'inde anne ve baba Türkçe bilmemektedir. Bunlar, geniş aile yapısının görüldüğü hanelerdir.

Türkçe bilmedikleri ya da Türkçeyi anladıkları ama kendilerini ifade edemedikleri için bazı korucularla görüşmeler Kürtçe yapılmıştır. Bu nedenle bazı korucular için anket soruları tek tek Kürtçeye çevrilerek sorulmuştur. Ancak, bu GKK'ların bazıları, "hanenizde Türkçe bilmeyen var mı?" sorusuna, 'eşim', 'eşim ve çocuğum' cevaplarını vermiş, kendilerine "cevap olarak kendinizi neden söylemiyorsunuz?" sorularına da, "ben Türkçe biliyorum, ama kendimi böyle daha rahat ifade edebiliyorum" cevabını vermişlerdir.

Geçici köy korucularının etnik yapılarının büyük oranda Kürtlerden oluştuğu bilinmektedir. Kürtler ve alt etnik grupları hususunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı kesimler, Kurmanç ve Zazaları, Kürtlerin alt etnik grubu olarak nitelendirdiklerinden, Zazacayı Kürtçenin bir lehçesi olarak değerlendirme eğilimindedirler. Bazı kesimler ise Kurmançları Kürt, Zazaları ise ayrı bir etnik grup olarak tanımladıklarından dolayı, Kurmanciyi ve Zazacayı ayrı iki dil olarak değerlendirmektedirler. Her iki görüşe sahip kesim içerisinde hem Kurmançlar hem de Zazalar bulunmaktadır (Beşikçi, 2011; Timeturk, 2012). Bu nedenle görüşmecilere, Kürtçe ve Zazacayı bilip bilmediklerinin ayrı ayrı sorulması, doğru sonuca götüremeyeceği gibi, her iki dili Kürtçe olarak değerlendirip sormakla da güvenilir veriye ulaşılamayacaktır. Bu nedenle hanede herhangi birini bilenler ile hiç birini bilmeyenler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 27: Hanede Kürtçe ya da Zazaca Bilmeyenlerin Dağılımı

Kürtçe ya da Zazaca bilmeyenler	Frekans	Yüzde
Bilmeyen yok	217	88,6
Başka bir etnik yapının mensubu	7	2,9
Çocukları	12	4,9
Eşi	1	0,4
Esi ve Çocuklar	8	3,3
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 88,6'sı hanelerindeki herkesin Kürtçe ya da Zazacadan birini bildiğini belirtmiştir. Korucuların % 4,9'u, çocuklarının, % 0,4'ü eşinin, % 3,3'ü eşi ve çocuklarının bu iki dilden herhangi birini bilmediğini ifade etmiştir. Korucuların % 2,9'u, Arap, Tatar vb. farklı etnik unsurlardan oldukları için kendilerinin ve hanede hiç kimsenin bu dillerden herhangi birini bilmediğini dile getirmiştir.

3.2 Bir Güvenlik Sektörü Olarak Koruculuk

3.2.1 Koruculuğu Kabul Ettikleri Yıllar

Köy koruculuğu sistemi, 1985 yılında yasal olarak oluşturulduktan sonra korucu olan köylülerin sayıları yıllara göre farklılık göstermiştir. Bu farklılıklar dönemin siyasi konjonktürü ve güvenlik politikalarına paralel bir seyir izlediği için düzenli bir artış ya da azalış olmamış, aksine inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir.

Araştırmada, köylülerin, yoğunluklu olarak hangi dönemlerde korucu olduklarının tespit edilebilmesi amacıyla onlara, koruculuğu kabul ettikleri tarih sorulmuştur. Köylülerin korucuk sistemine dâhil oldukları tarihler, aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 28: Koruculuğu Kabul Ettikleri Tarihlerin Yıllar Bazındaki Dağılımları

Tarih	Frekans	Yüzde
1985-1989 tarihleri ve arası	22	9,0
1990-1994 tarihleri ve arası	146	59,6
1995-1999 tarihleri ve arası	58	23,7
2000-2005 tarihleri ve arası	3	1,2
2005-2011 tarihleri ve arası	16	6,5
Toplam	**245**	**100,0**

GKK'ların % 9'u 1985 ile 1989 yılları ve arasını kapsayan ilk 5 yıl içerisinde koruculuğu kabul ettiklerini belirtmişlerdir. 1990 ile 1994 yılları arasında koruculuğu kabul ettiğini söyleyenlerin oranı ise % 59,6'dır. Bu tarihler çatışmaların en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu nedenle de korucu alımları en çok bu dönemde gerçekleşmiştir. PKK ile güvenlik güçleri arasındaki çatışmaların kısmen azaldığı 1995-1999 yılları arasında korucu olduklarını belirtenlerin oranı % 23,7 olarak tespit edilmiştir. PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanmasının ardından, PKK'nın Kuzey Irak topraklarına çekildiği ve çatışmaların neredeyse tamamen durduğu 2000-2005 yılları arasında, korucu olanların oranının % 1,2 olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, çatışmaların artma eğilimi gösterdiği 2005-2011 tarihileri arasında korucu olma oranının % 6,5 olduğu görülmektedir.

İmset'e (1993: 146) göre, koruculuk sisteminin geliştirildiği ilk iki yılda korucu olma oranında hızlı bir artış geçekleşmiştir. Ona göre, bu hızlı artışın nedeni devlet yetkililerinin bazı aşiretleri, gerek baskı ve gerekse de uzlaşma yoluyla, korucu olmaya ikna etmiş olmalarıdır. Bundan ayrı olarak, bazı aşiretlerin PKK'nın baskısına maruz kalması, devletin aşiretlere ve köylülere birtakım ekonomik vaatlerde bulunması da koruculuğun artışında etkili olmuştur.

3.2.2 Neden Korucu Oldular?

Koruculuğunun kabul edilme nedenlerinin belirlenebilmesi için geçici köy korucularına "koruculuğu neden kabul ettiniz?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevapların illere göre dağılımları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 29: İllere Göre Koruculuğu Kabul etme Nedenleri

Koruculuğu kabul etme nedeni		Anketin yapıldığı yer							
		Batman	Bingöl	Diyarbakır	Hakkâri	Mardin	Muş	Van	**Toplam**
PKK baskısı	F	16	14	9	4	2	15	1	**61**
	%	6,5	5,7	3,7	1,6	0,8	6,1	4	**24,9**
Devlet baskısı	F	4	6	21	7	26	12	7	**83**
	%	1,6	2,4	8,6	2,9	10,6	4,9	2,9	**33,9**
Ekonomik nedenlerden	F	2	6	25	16	12	4	17	**82**
	%	0,8	2,4	10,2	6,5	4,9	1,6	6,9	**33,5**
Başka aşiretlere karşı güçlü kalabilmek için	F	-	-	19	-	9	-	-	**28**
	%	-	-	7,8	-	3,7	-	-	**11,4**
Köyümün güvenliğini sağlamak için	F	20	9	8	9	5	4	6	**61**
	%	8,2	3,7	3,3	3,7	2,0	1,6	0,4	**24,9**
Devlete hizmet edebilmek için	F	9	5	-	3	-	8	3	**28**
	%	3,7	2,0	-	1,2	-	3,3	1,2	**11,4**

Not: Birden çok seçenekle yanıt verilmiştir.

Tabloya bakıldığında koruculuğu kabul etme nedenleri olarak yoğunluğun en çok ‘devlet baskısı’ (% 33,9) seçeneğinde olduğu görülmektedir. Devlet baskısından kastedilen, bazı devlet yetkililerinin ya da güvenlik güçlerinin ısrarı veya tehditleridir. Yapılan görüşmelerde bazı GKK’lar, rütbeli bazı askerlerin köylerine gelerek, köylüleri, korucu olmaları için “*ya köyü terk edeceksiniz ya da koruculuğu kabul edeceksiniz”* şeklinde tehdit ettiklerini ileri sürmüşlerdir. Bu tehditlerin, bazen doğrudan askeri yetkililer tarafından yapıldığı, bazen de köy muhtarı ya da başka köylerin korucuları gibi, üçüncü şahısların aracılığıyla yapıldığı ifade edilmiştir.

Koruculuğu kabul etme nedeni olarak ikinci sırada en çok ekonomik nedenleri (% 33,5) belirtmişlerdir. PKK eylemlerinin artması ile birlikte TSK, kırsal bölgelerde sıkı güvenlik önlemleri almıştır. Bu önemlerden bazıları, yayla ve meralara getirilen

yasaklardır. Gerek bu yasaklar nedeniyle, gerekse de PKK'dan kaynaklanan can güvenliği nedeniyle tarım ve hayvancılık yapan köylüler, hayvanlarını yayla ve meralarına götürememiş, tarım alanlarının önemli bir bölümünü kullanamamışlardır. Bu nedenle çok ciddi ekonomik sorun yaşayan köylüler, köylerini ve arazilerini terk etmemek ve düzenli bir gelire sahip olabilmek için, koruculuk sistemine dâhil olmuşlardır. Bazı bölgelerde PKK baskısı ve mera yasağı gibi gelişmeler olmasa da, düzenli bir iş ve gelire sahip olmak aynı zamanda devlet işinde çalışmak, bölgede yaşayan çok sayıda yoksul insanın temel arzusu olmuştur. İlk dönemlerde de PKK örgütünün eylem alanı sınırlı ve lokal olduğu için, koruculuk gibi bir iş teklifinin kendileri açısından oldukça cazip geldiği söylenebilir.

Köylerinin güvenliğini sağlamak için korucu olduklarını ifade edenler ile koruculuğu kabul etme gerekçeleri arasında 'PKK baskısı'nı gerekçe gösterenlerin oranı ise, % 24,9 olarak saptanmıştır. 'PKK baskısı'ndan kastedilen, örgütün köylüleri doğrudan ya da dolaylı olarak hedef almasıdır. İlk dönemlerde PKK, feodal düzenin unsuru olarak gördüğü bazı aşiretlere saldırılar düzenlemiş, aşiret mensubu köylüler, bu saldırılara karşı kendini müdafaa etmek için korucu olmuşlardır. PKK sempatizanı olan bazı aşiretler ve köyler, PKK'nın desteğini alarak husumetli oldukları başka köy ve aşiretlere karşı baskı kurmuşlardır. PKK yandaşı olan köy ve aşiretlerin hedefi durumunda olan aşiretler ve köyler ise, korucu olarak devlet desteğini arkalarına alma çabasına girmişlerdir.

Korucu olma nedenleri arasında 'başka aşiretlere karşı güçlü kalabilmek' (% 11,4) ile 'devlete hizmet edebilmek için' (% 11,4) seçenekleri de bulunmaktadır.

İller kendi içerisinde değerlendirmeye alındığında PKK baskısından dolayı koruculuğu kabul ettiklerini belirtenlerin en çok Batman ilinde ikamet eden korucular olduğu görülmektedir (% 6,5). Bunu sırasıyla Muş (% 6,1) ve Bingöl ili (% 5,7) izlemektedir. Devlet baskısından dolayı koruculuğu kabul ettiklerini belirtenlerin ise en çok Mardin ilinde olduğu görülmektedir (%10,6). Mardin'i ise sırasıyla Diyarbakır (% 8,6) ve Muş ili (%4,9) takip etmektedir.

Araştırmada, örneklem grubuna 'korucu olmanız için size telkinde ya da öneride bulunan oldu mu?' şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soru pilot çalışmamız sırasında

bazı korucuların devlet yetkililerinin kendilerine korucu olması için baskı yaptığını söylemeleri üzerine sorulmuştur. Herhangi bir baskı görüp görmediklerinin doğrudan sorulması durumunda bazı korucuların cevap vermeye çekinecekleri hususu göz önüne alınmış ve soru daha esnek bir ifadeyle sorulmuştur. Bu soruya korucuların verdikleri cevaplar, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Korucuların yüzde 49,4'ü kendilerine telkinde bulunanların olduğunu belirtmiştir. Kimlerin hangi oranlarda telkinde bulunduğuna dair verilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 30: Korucu Olunması İçin Telkinde Bulunulma Durumu

Telkinde bulunanlar	**Frekans**	**Yüzde**
Askeri yetkililer tarafından telkinde bulunulan	75	30,6
Ailesi ve akrabası tarafından telkinde bulunulan	14	5,7
Aşireti tarafından telkinde bulunulan	5	2,0
Köy muhtarı tarafından telkinde bulunulan	1	0,4
Kendisine telkinde bulunulduğunu ifade edip, telkinde bulunanın kim olduğunu açıklamayan	26	10,6
Telkinde bulunulmayan	124	50,6
Toplam	**245**	**100,0**

Korucuların % 30,6'sı telkinlerin askeri yetkililer tarafından yapıldığını ifade etmiştir. Bu oran Tablo 29'da koruculuğu kabul etme gerekçesi olarak 'Devlet baskısı'nı gösteren korucuların (% 33.9) oranı ile benzerlik göstermektedir. Korucuların % 10,6'sı, kendilerine telkinde bulunanların olduğunu ifade etmiş ancak, bunların kim olduğuna dair bilgi vermemiştir.

Korucu olma nedenlerini daha iyi tespit edebilmek için, görüşmeler sırasında GKK'lara nasıl korucu oldukları sorulmuştur. Koruculuğu kabul etmede PKK faktörünü belirten bazı korucuların konuya ilişkin anlatımları şu şekildedir.

GKK 3: "1993 yılında koruculuğa başladım. Başlamadan bir yıl önce babam PKK'lılar tarafından tarandı ve şehit düştü. Bu olaydan sonra mühendislik fakültesi 1. sınıftayken okulu bıraktım ve köye döndüm. Daha sonra da köyümü savunmak için korucu oldum."

GKK 15: "1994 yılında Antalya'da yaşıyordum. Babam ve kardeşlerim ise memlekette yaşıyordu. Örgüt ağabeyimi arabayla birlikte yakarak şehit etti. Bu nedenle ben de memlekete yerleştim ve korucu oldum."

GKK 9: "İçinde kardeşimin de bulunduğu köy arabası, örgüt üyeleri tarafından taranınca akrabalarımla beraber korucu olmaya karar verdim."

GKK 11: "Bizim köyümüz göçebe köyüdür. Dışarıdan başkaları bizim köye maraba olarak geldi. Bunlar zamanla köyde çoğaldı ve köyü ele geçirdiler ve bunlar örgütü kışkırttı, örgüte yardım yataklık ettiler. Devlet de kim korucu olursa, onlar köyde kalacak dedi. PKK, köyde karakola baskın yaptı. Ayrıca köylüye de sık sık baskı yapıyorlardı. Bu durum üzerine biz de koruculuğu kabul ettik."

GKK 12: "Bizim köy çoğunlukla Tatar olmakla birlikte karışık bir etnik yapıya sahiptir. Köyümüzün 20-25 km ötesinde, PKK'lılar 90'lı yılların başlarında kamp kurmuşlar. Bizim köy de onların güzergâhının üzerindeydi. Biz de kendimizi PKK'lılara karşı korumak için sürekli nöbet tutuyorduk. Sonunda askeri yetkililere giderek kendimizi korumak için silah istedik. Yetkililer de ancak korucu olduğumuz takdirde silah verebileceklerini söylediler. Biz de silah alabilmek için korucu olduk. Köyümüzün yakınlarında PKK'lılara birkaç kez pusu attık. Bu yüzden PKK'lılar başka güzergâh oluşturmak zorunda kaldılar. Yapılan operasyonların sonunda da PKK, kampları boşalttı. Ancak burayı boş bırakırsak PKK coğrafi nedenlerden dolayı burayı kullanmaya devam edecek"

Bazı korucuların yukarıdaki anlatımlarına bakıldığında, birinci dereceden akrabalarının PKK tarafından öldürülmeleri ve tehdit edilmeleri üzerine köylerine dönerek korucu olmaya karar verdikleri görülmektedir. Bir korucu ise, kardeşinin ve diğer köylülerinin içinde bulunduğu aracın PKK tarafından taranmasından sonra akrabaları ile korucu olma kararı aldıklarını ifade etmiştir. Bazı korucuların doğrudan

herhangi bir PKK saldırılarına maruz kalmadıkları ancak, PKK'yı kendilerine bir tehdit olarak algıladıkları için koruculuğu kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

Köyü PKK'nın eylem alanı ya da güzergâhı üzerinde olmayıp da yetkililerin güvenlik ön tedbiri gerekçesiyle koruculuğu teklif ettikleri köyler de mevcuttur. Bu köylerde, herhangi bir güvenlik problemi olmadığı halde devlet tarafından verilen maaşların cazip gelmesi, koruculuğun kabulünde etkili olmuştur. Bazı GKK'ların konuya ilişkin ifadeleri şöyledir:

GKK 2: "1997 yılında gönüllü olarak kabul ettim. Herhangi bir iş yapmadığım için gelirim de yoktu. Geçim sıkıntısı yaşıyordum. Köy koruculuğunun sabit bir maaşı vardı. Korucu olabileceğimi söylediler. Ben de gidip karakola korucu olmak için başvuru yaptım."

GKK 4: "1999 yılında karakola gittim korucu olmak istediğimi söyledim. Kabul ettiler. Çünkü ben çocuklarıma bakamıyordum. Korucuların aylık maaşları var. Kim aylık düzenli maaş almak istemez ki. Hem bize ileride kadro vereceklerini ve sigortalarımızı yapacaklarını da söylemişlerdi."

GKK 10: "Maddi sıkıntılar yaşıyordum. Düzenli bir maaş işime gelirdi. 1999 yılında da bir arkadaşın önerisiyle başvuru yaptım ve kabul edildim."

GKK 14: "1999 yılında valilikte kadro geldi ben de o dönem askerden yeni gelmiştim. İşim yoktu. Maaşı vardı, sosyal güvencesi de yapılacak diyorlardı. Ben de bu yüzden korucu olmaya karar verdim. Kendimi ve ailemi daha rahat geçindirebilirim diye düşünmüştüm."

İlk özel güvenlik birimleri 1986[*] yılında kurulmuş olsa da, genel olarak 'Terörle Mücadele' TSK bünyesindeki askeri birlikler tarafından sürdürülmektedir. TSK'da askeri görevini yapan er ve erbaşların görevleri 15 ay sürmektedir. Subay ve

[*] Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde 26.08.1986 yılında Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı Kurulmuştur. Bkz. http://www.egm.gov.tr

astsubayların görevleri ise ortalama 3 yılı bulmaktadır. Görev süreleri içerisinde askerler, görev yaptığı bölgeleri tanıyamadığından, örgüt üyelerinin saklandığı yerleri ve güzergahlarını tespit etmekte güçlük çekmişlerdir. Bu nedenle bölgeyi iyi tanıyan görevlilere ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca TSK, PKK örgütü mensuplarının bölgedeki köylerden lojistik destek almaması ve PKK'nın bölgede taban bulmasının engellenmesi amacıyla, köylülerin korucu olması için çaba göstermiştir.

Bazı GKK'lar, TSK bünyesinde görevli bazı subaylar tarafından, bölge köylülerinin korucu olması için açıkça tehdit edildiğini ileri sürmüşlerdir. Bu GKK'ların ifadeleri şöyledir.

GKK 6: "Askerler gelip bize sürekli silah almamız için baskı yapıyordu. Köydeki bütün akrabalar toplandık ne yapacağımıza karar vermemiz gerekiyordu. Başka çaremizin olmadığını anladık bu nedenle bütün köy koruculuğu kabul etme kararı aldık."

GKK13: "1993'te, PKK köyün yakınında bulunan bir karakola baskın yaptı. Baskında askerler bazı kayıplar verdiler. Baskının hemen ardından komşu köylerdeki bir korucu, bir subayın ismini vererek bizi tehdit etti. 'Ben subayım emriyle geldim. Ben bu köyü temizleyeceğim[*] dedi. Baskından bir şekilde biz suçlanıyorduk. Çünkü korucu değildik ve örgüte engel olmamıştık. Çevre köylerin ve askerin yoğun baskısına dayanamayıp korucu olmayı kabul ettik."

GKK 16: "Askerler 1994 yılında köyümüze geldi 'Ya köyü boşaltacaksınız ya da korucu olacaksınız' dedi. Köyümüzü bırakamazdık, başka çaremiz olmadığı için koruculuğu seçmek zorunda kaldık."

GKK 18: "Askerler 1994 yılı sonlarına doğru bize koruculuğu teklif etti. Başta kabul etmedik. Ancak teklifler sıklaştı. Olumlu cevap alamayınca artık 'ya korucu olacaksınız ya da köyünüzü boşaltacaksınız' diye baskı yaptılar, yapacak birşey kalmadı."

---

[*] Temizlemeden kast edilen köydeki herkesi öldürmektir.

Devlet baskısından dolayı korucu olduklarını ifade edenlerin gerekçelerinde, sadece bazı yetkililerin doğrudan tehditlerinin olmadığı görülmektedir. Korucuların yukarıdaki ifadelerinden, devlet tehdidinin dışında 6 farklı nedenin var olduğu anlaşılmaktadır.

1- Köylerini terk etmeme isteği,
2- Rakip köylerin koruculuğu kabul etmeleri,
3- Aşiret bağlayıcılığı,
4- PKK'yı desteklemediğini gösterme,
5- Devletin desteğini arkalarına alma,
6- Ekonomik zorunluluklar.

Bazı korucular da bulundukları yerleşim yerlerini terk etmemek için koruculuğu kabul etmek zorunda kalmışlardır.

GKK 1: "1992 yılında aşiret olarak kabul ettik. Ya köyümüzü terk edecektik ya da koruculuğu kabul edecektik."

GKK 5: "Askeri yetkililerde bizim silah almamız konusunda baskı yapıyorlardı. Ya köyümüzü terk edecek, meydanı rakip aşirete bırakacaktık ya da koruculuğu kabul edecektik. Biz de mecburen kabul ettik."

Yaşadıkları bölgelerin yüksek dağlık bölgeler olması ve yaşam koşullarının çok zor olması nedeniyle Kürt nüfus, genelde merkezi otoritenin etkisinin dışında kalmıştır. Bu durum bir otorite boşluğu yaratmıştır. Su ve geçim kaynaklarının az olması nedeniyle, aşiretler bu kaynakları ele geçirme ve otorite oluşturma çabası içerisinde olmuş, bu da aşiretler arası birtakım sorunlara neden olmuştur.

Bazı aşiretler PKK'nın hedefinde yer almıştır. Bu durum, hedefteki aşiretlere husumetli olan diğer aşiretler ve köylüler tarafından bu aşiretlere baskı oluşturmak amacıyla kullanılmak istenmiştir. Koruculuk sisteminin oluşturulması ile de, PKK'nın hedefindeki bazı aşiretler, koruculuk sistemini kabul ederek ve devletin yetkisini arkalarına alıp silahlanarak, diğer aşiretlere karşı avantajlı bir duruma gelmiştir. Devletin desteğini arkasına alan bazı korucu aşiretleri, su ve geçim kaynaklarını ele geçirme ve otorite oluşturma çabasına girmişlerdir. Koruculuğu kabul etme ile köyünü

terk etme seçenekleri arasında kalan bazı aşiretler, köyünü terk etmemek ve husumetli oldukları aşiretlerin baskısından kurtulmak için koruculuğu kabul etmişlerdir. Başka aşiretlerin baskısı altında kaldığı için korucu olduğunu ileri sürenlerin ifadeleri şöyledir:

GKK 1: "Bu konuda bize hem devletin baskısı oldu, hem de diğer köyler bizi buna zorladı. Devlet onların (diğer köylerin) *arkasındaydı. Bu nedenle hep bizi ezip, bize baskı yapıyorlardı."*

GKK 5: "Aramızda çeşitli sorunlar olan rakip aşiretin üyeleri koruculuğu kabul etmişti. Devletin silahını alarak bize karşı bir üstünlük elde etmişlerdi."

GKK 17: "Askerin baskısı vardı. Çevredeki köylerin hepsi korucu olunca biz de korucu olmak zorunda kaldık. Biz zavallılığımızdan ve fakirliğimizden dolayı kabullenmek zorunda kaldık. Bizlere birtakım sözler verilmişti. Ama hiç biri yerine gelmedi."

Bazı aşiretlerin koruculuğu kabul etmesiyle birlikte diğer aşiretlere karşı avantajlı duruma geçmesi, baskı altında kalan aşiretler ve köylülerin de bu aşiretlere karşı yeni bir pozisyon almasını gerektirmiştir. Elinde devletin yetkisi ve silahı olan bir aşirete karşı, yine devletin yetkisi ve silahını alma gerekliliği söz konusu olmuştur. Düşmana ya da rakiplere karşı koyabilme ve kendini savunabilme gereksinimi, aşiret üyelerinin her zaman birlikte hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır. Aşiret üyelerinden birinin ya da bir kaçının aşiretin iradesi dışında hareket etmesi, bu bireylerin aşiret tarafından dışlanmalarına neden olmaktadır. Böyle bir durumda, aşiretin iradesi dışında hareket eden bireyler, herhangi bir problem ile karşılaşmaları halinde aşiretin desteğini kaybetme riski ile karşı karşıya kalabilecektir. Bu nedenle aşiretin aldığı ortak kararlar ve birlikte hareket etme gerekliliğinin ortak bir sonucu olarak, bazı aşiretlerin üyeleri, korucu olma yönünde alınan kararlara katılım sağlamışlardır. GKK 6'nın "koruculuğu bırakmayı düşünüyor musunuz?" sorusuna verdiği cevap, aşiret kararının nedenli bağlayıcı olduğunu göstermektedir.

GKK 6: "Aşiretimiz bu konuda ortak bir karar almış değil, aşiretimiz ne karar alırsa ben de bu karara uyarım."

Çevre köy ve aşiretlerin koruculuğu kabul etmesi, korucu olmayan aşiretler üzerinde bir çeşit baskı unsuru olmuştur. Aşiretlerin koruculuğu kabul etmemesi durumu, hem devlet yetkililerinde, hem de diğer köy ve aşiretlerde, bu aşiretlerin, PKK örgütüne karşı devletin yanında yer almadığı, aksine PKK örgütüne sempati duyduğu algısını yaratmıştır. Bu algıyı yıkma, devletin ve diğer aşiretlerin hedefi haline gelmeme isteği, bu aşiretlere, koruculuğu kabul etme konusunda bir zorunluluk hissiyatı oluşturmuştur. GKK 1 ve GKK 8'in aşiret olarak korucu olmalarında, diğer köy ve aşiretlerin etkisini gösteren ifadeleri şöyledir:

GKK 1: "Çevremizdeki aşiretler koruculuğu kabul etmişti. Biz de aşiret olarak kabul ettik."

GKK 8: "1992 yılında diğer köyler koruculuğu kabul etmişti. Askeri yetkililer, bizim de silah almamız konusunda baskı yaptıkları için koruculuğu kabul etme kararı aldık."

Aşiretler arasında yaşanan rekabet ve çekişmeler, her zaman onları ittifak edebilecekleri destek güç arayışına itmiştir. 1980'li ve 90'lı yıllarda çatışmalardan kaynaklı olarak bölgede değişen dengeler, aşiretlerin destek arayışını hızlandırmıştır. Bu bağlamda, edinilebilecek en büyük desteğin, devlet desteği olduğu fikri aşiret arasında kabul gördüğü söylenebilir. GKK1'in ifadeleri, devletin desteğinin rakip ya da düşman aşiretlere karşı nasıl bir üstünlük sağladığını açıkça göstermektedir.

GKK 1: "Devlet onların (diğer köylerin) *arkasındaydı bu nedenle hep bizi ezip, bize baskı yapıyorlardı."*

Aşiretleri korucu olamaya iten nedenlerden biri de ekonomik gerekçelerdir. Bu çalışmanın önceki bölümlerinde açıklandığı gibi, bölgede yaşanan çatışmaların da etkisiyle içinde bulunulan ekonomik sıkıntılar, köylülerin, sabit ve düzenli bir gelir sağlayan koruculuğu kabul etmelerinde etkili olmuştur. GKK 17'nin ifadeleri bazı köylülerin içinde bulunduğu çaresizliği ortaya koymaktadır.

GKK 17: "Biz zavallılığımızdan ve fakirliğimizden dolayı kabullenmek zorunda kaldık. Bizlere birtakım sözler verilmişti."

3.2.3 Korucu Olmalarında Aşiret Yapısının Etkisi

Aşiretlerle devlet arasındaki ilişkiler, dönemlere göre değişiklik göstermektedir. Osmanlı döneminde ve Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, bazı aşiretler, zaman zaman devlet politikaları nedeniyle isyanlarda bulunurken, bazı aşiretler ise içinde bulundukları koşullar gereği, devlet yetkilileri ile iyi geçinme ve hatta birlikte hareket etme davranışlarını sergilemişlerdir. Bu durum, Kürt sorunu ve bölgenin güvenlik politikaları bağlamında da aynı şekilde tezahür etmiştir.

Devlet yetkilileri, bölgede PKK'nın etkisini kırmak ve bölge halkının PKK'ya meyletmesini engellemek için bir güvenlik birimi oluşturmak amacıyla aşiretlerden yararlanma yoluna gitmişlerdir. Yetkililerin aşiretlere yönelmesi ve aşiretlerin de olumlu yanıt vermesinin en önemli nedeni, PKK'nın aşiret sistemine karşı olması ve aşiret yapılarını bölgede yok etme çabasına girmesidir. PKK, temelde Marksist bir ideolojiye sahiptir. Marksist yaklaşımlarda, aşiretler, feodal sistemin bir unsuru olarak kabul edilir. Bu yaklaşımlara göre, aşiretlerin reisleri ve ağaları, üretim araçlarını ellerinde tutmakta, köylüleri ve emekçileri sömürmektedir. Bu çerçevede PKK'lılar, sadece güvenlik güçlerine değil, aşiretlere de saldırılarda bulunmuştur. Mayıs 1979'da Şanlıurfa linin Hilvan ilçesinde Süleyman Ağa Aşireti'ne, Temmuz 1979'da da yine Şanlıurfa ilinin Siverek ilçesinde Bucak Aşireti'ne saldırılar gerçekleştirmişlerdir. 1979 ve 1980'lerde Batman ilindeki Raman Aşireti'ne, 1985 yılında ise Tatar Aşireti'ne saldırılarda bulunmuşlardır (Ersever, 2013; Birand, 1993: 93; İmset, 1993: 70; Kundakçı, 2007: 157). Bu saldırılar sonucunda aşiretler, PKK'ya karşı devletin yanında yer almıştır. Ancak aşiretlerde devlete yönelişin tek nedeni, PKK'nın saldırıları değildir. Bazı devlet yetkililerinin kendilerine destek olması hususunda aşiretlere baskı yapması, aşiretlerin devlet yanlısı bir tutum geliştirmesinde etkili olmuştur.

Kundakçı (2007: 68-69), devletin aşiretlerle ilgili politikasına değinirken, devlet ile PKK arasında kalan aşiretlerin '*devletin kararlılığını ve gücünü gördükten sonra, devletin yanında yer*' aldıklarını belirtmiştir. Kundakçı, devletin yanında yer alan aşiretlerin devlet tarafından korunduğunu ve bazı olanaklardan yararlandırıldığını söylemektedir. Gençtürk'ün, *'Bölgenin iki büyük aşireti PKK'ya savaş açmaya hazırlanıyor(...)Böylesine bir dayanışmayla terörü bölgeden uzaklaştırabiliriz'* (Sabah, 2012), açıklamasında yer alan '*dayanışma'*dan kasıt aşiret-devlet işbirliğidir. Üst düzey

kamu görevlileri olan Kundakçı'nın ve Gençtürk'ün bu ifadeleri, devletin aşiret politikalarının anlaşılması açısından önemli ipuçları vermektedir.

Koruculuk sistemi ile aşiretler arasındaki ilişkinin tespit edilebilmesi açısından GKK'lara, aşiret üyesi olup-olmadıkları sorulmuştur. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 31: Korucuların Aşiret Üyesi Olma Durumu

Aşiret üyeliği durumu	**Frekans**	**Yüzde**
Herhangi bir aşiret üyesi olanlar	133	54,3
Hiçbir aşiretin üyesi olmayanlar	112	45,7
Toplam	**245**	**100,0**

GKK'ların, % 54,3'ü aşiret üyesi olduklarını, % 45,7'si ise herhangi bir aşirete mensup olmadıklarını belirtmişlerdir. Köy koruculuğu sisteminin oluşturulması sürecinin başında, devlet yetkilileri, aşiretler üzerinde yoğunlaşıp aşiretleri sisteme dahil etmeye çalışsa da, sürecin devamında, sisteme bireysel katılımları da teşvik etmiştir. Köylülerin, koruculuk sistemine katılımlarının, bireysel olarak mı, aşiret kararı alarak mı gerçekleştiğine yönelik veriler, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 32: Koruculuğu Kabul Etme Şekilleri

Kabul etme şekli	Frekans	Yüzde
Bireysel	162	66,1
Aşiret olarak	83	33,9
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 66,1'i koruculuğu bireysel olarak seçerken, % 33,9'ü ise aşiret kararı alarak korucu olmuşlardır. Araştırma bulgularına göre, şimdiki korucuların 1/3'ü aşiret kararı alarak korucu olmuşlardır. Örneklemimizde yer alan korucuların, Tablo 32'de de görüldüğü gibi, yarısından fazlası aşiret üyesidir. Yani korucuların bir bölümü aşiret üyesi oldukları halde, bireysel olarak koruculuğu kabul etmiştir.

Aşiret bağlarının ne denli güçlü olduğunu tespit etme adına, herhangi bir aşiretin üyesi olduğunu beyan eden koruculara 'Siz veya aileniz kişisel nedenlerden dolayı saldırıya uğrarsanız, aşiretiniz sizi korur mu ya da intikamınızı alır mı?' şeklinde bir

soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplara ilişkin oranlar aşıda yer almaktadır.

Tablo 33: Korucuların Aşiretsel Bağları

Aşireti kendisini korur mu?	Frekans	Yüzde
Evet	102	76,7
Hayır	31	23,3
Toplam	**133**	**100,0**

Aşiret üyesi olan korucuların % 76,7'si kendilerine veya ailelerine yönelik herhangi bir saldırı durumunda aşiretinin kendilerini koruyacağını söylemiştir. Bu rakamlar aşiret üyeleri arasındaki bağın halen güçlü bir şekilde sürdüğünü göstermektedir. Korucuların % 23,3'ü ise aşiretin böyle bir durumda taraf olmayacağını ifade etmiştir.

Geçici köy koruculuğu ile aşiretler arasında bir bağ olup olmadığını daha detaylı bir şekilde sorgulamak için enformel görüşme yapılan koruculara 'aşiretler ile koruculuk arasında bir bağ var mıdır, varsa neden koruculuk belirli aşiretlerde yoğunlaşmıştır?' şeklinde soru yöneltilmiştir. Görüşme yapılanlar, Türkiye'deki genel aşiret yapılarını ve koruculuk ile olan ilişkilerini bilmedikleri için, genel değerlendirmeler yapmaktan kaçınmış, kendi bölgelerine ve içinde bulundukları duruma göre cevap vermişlerdir. Aslında, sorumuzun amacı koruculardan genel değerlendirme almak değil, kendi bölgeleri ile ilgili olarak görüşlerini beyan etmelerini sağlamaktır. Sorunun bu şekilde yöneltilmesinin nedeni ise, kendilerine doğrudan aşiretleri ya da bölgeleriyle ilgili soru sorulması halinde, açık ve net cevap verme konusunda duyabilecekleri kaygının önene geçmektir. Herhangi bir aşiret mensubu olmayan korucuların cevabı, genel olarak *'bizim aşiretimiz yok, bölgede de aşiret olmadığı için birşey diyemem'* şeklinde olmuştur.

Kürt aşiretleri, kendi içine kapanık sosyo-politik bir topluluktur. Bu topluluğun amacı, kendi yaşamsal çıkarlarını dış saldırılara karşı korumaktır. Aşiretlerde, akrabalık duygusunun kan bağından daha güçlü bir unsur olarak kendisini gösterdiği (Abdulla, 2009: 77) dikkate alındığında GKK'ların ifadeleri anlam kazanmaktadır.

Aşiret üyesi olan ya da aşiretlerin bulunduğu bölgede koruculuk yapanlar, koruculuk ile kendi aşiretleri arasındaki bağı açıklamış, ayrıca aşiret olarak korucu olma

kararı almalarının nedenlerine yönelik bazı ipuçlarını vermişlerdir.

Aşiretlerin ayakta kalabilmeleri ve varlıklarını sürdürebilmeleri için, aşiret üyelerinin birbirileriyle olan bağlarını güçlü tutmaları ve birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Yapılan görüşmelerde bazı korucuların, üyesi oldukları aşiretlerin, bunun bilincinde olduğunu ve bu bilinçle korucu olma kararı aldıkları anlaşılmaktadır.

GKK 1:"Biz aşiret olarak bir birimize bağlıyız. Eğer bir karar alınacaksa hep birlikte karar alıyor ve ona göre hareket ediyoruz. Kendimizi ancak bu şekilde koruyabilir ve varlığımızı bu şekilde sürdürebiliriz."

GKK 3:"Evet, koruculuk sistemi ile aşiretler arasında bir bağ var. Biz dâhil birçok kişi aşiretlerine güvenerek korucu olduk. Çünkü tek başınıza korucu olmanız yetmez arkanızda da bir gücün olması gerekiyor."

GKK 5: "Genel durumu bilemem ama bizim bölgede böyle bir bağ var. Ayakta kalabilmek için aşiret bağlarını güçlü tutmak zorundayız. Koruculuğu da aşiret olarak kabul ettik."

Aşiretler, bulundukları bölgelerde ya da ülkelerde güç ve otorite sahibi olabilmek için, birtakım siyasi yapılanmalarla, birlikte hareket edebilmektedir. Bu durumun Türkiye'de birçok örneği mevcuttur. En açık örneği ise Bucak Aşiretidir. Bucak Aşireti, geçmiş dönemlerde DYP içinde yer almış, aşiretin ileri gelenleri milletvekilliği yapmışlardır. Bucak Aşiretinin, devlet içerisindeki derin yapılanmalarda yer aldığına yönelik iddialar ve bu iddiaları destekler nitelikte olan 'Susurluk Kazası'[*] gibi bazı vakıalar, aşiret-devlet ilişkilerini açıklar niteliktedir. GKK 13'ün söyledikleri ise, aşiretler ve bazı devlet görevlileri arasındaki ilişkinin nitelikleri hakkında birtakım ipuçları vermektedir.

---

[*] 3 Kasım 1996'da Balıkesir'in Susurluk ilçesi Çatalceviz mevkiinde meydana gelen trafik kazasında, İstanbul Kemalettin Eröge Polis Okulu Müdürü Hüseyin Kocadağ, Mehmet Özbay sahte kimlikli Abdullah Çatlı ile 1970 doğumlu Gonca Us ölmüş, DYP Şanlıurfa milletvekili Sedat Edip Bucak ise yaralı olarak kurtulmuştu. Kaza sırasında araçta bulunanlar için devlet-siyaset-mafya ilişkisi şeklinde yorumlar yapılmıştı.

GKK 13:"Evet, elbette aşiretle koruculuk arasında bir bağ vardır. Aşiret korucusu olanlar, devlette söz sahibi olma imkânı buluyor. Bu nedenle koruculuk ve aşiretler arasında sıkı bir ilişki var."

Bazı korucuların, aşiret kararı gereği korucu olmalarının nedenlerinden biri de, husumetli oldukları aşiretlere karşı kendi güvenliklerini sağlamaktır. Bir aşiret üyesinin herhangi bir dış saldırıya maruz kalması durumunda, aşiret üyeleri, intikam almakla yükümlüdür. Aksi takdirde, akrabasının intikamını almayan aşiret üyesi, hem kendi aşireti içerisinde, hem de halk nezdinde itibarsızlaşmaktadır (Gökalp, 2009: 46). GKK 4 ve GKK 6 ifadelerine bakıldığında, bu yaklaşım, günümüzde de varlığını sürdürdüğü söylenebilir.

GKK 4: "Bazı aşiretler korucu olunca başka aşiretleri ezmeye başlıyor. Haliyle ezilen aşiret de korucu olmak zorunda kalıyor."

GKK 6:"Evet, bizim ve çevre köyler için böyle bir bağ vardır. Başka aşiretlere karşı durabilmek, ayakta kalabilmek için aşiret olarak hareket etmemiz gerekiyor. Aşiret kararı olarak koruculuğu kabul ettik."

PKK saldırılarına maruz kalan aşiretler, bu saldırılara karşı, kendilerini korumak adına birlikte hareket etme gereği duymuşlardır. PKK örgütüne karşı kendilerini korumak için korucu olan aşiretlerin üyeleri olan GKK'lar, bu konuda şunları söylemişlerdir:

GKK 9: "Evet, bir bağ var. Aşiretimizin desteğini de alarak korucu olduk. Aksi takdirde örgüte karşı mücadele imkânımız olmayacak ya da çok kısıtlı olacaktı."

GKK 11: "Evet, aşiretler ve koruculuk arasında bir bağ var. Çünkü biz aşiret olarak kabul ettik. Köyde yaşanan olaylar nedeniyle aşiret olarak korucu olma kararı aldık. Bizim aşiret, örgütün hedefleri arasında yer aldığı için korucu oldu."

Aşiretler ile koruculuk sistemi arasında bir ilişkinin olduğu yapılan görüşmelerde de açıkça görülmektedir. Görüşmelerde, bu ilişkinin dört ana eksende gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

a) Husumetli oldukları diğer aşiretlere karşı durabilmek için güç birliği oluşturma: Rakip ya da düşman olan aşiretlerden güçlü olanlar, diğer aşiretlerin otlak ve meralarına, su kaynaklarına el koyabilmekte, hatta bazen hayvanlarını gasp etme veya kızlarını kaçırma gibi eylemlerde bulunabilmektedirler. Bu aşiretlerinden birinin herhangi bir nedenle koruculuğu kabul etmesi durumu, bu aşirete, hem gelişkin otomatik tüfeklere sahip olması, hem de diğer aşiretlere karşı devletin yetkisini arkasına almış olması imkanını tanımaktadır. Bu nedenle, rakip aşiretler de aynı yönteme başvurarak korucu olma yoluna gidebilmektedir.

b) PKK saldırılarına karşı devletin gücünü arkasına alma: Bazı aşiretler PKK saldırılarına maruz kalmışlardır. Nedenlerini önceki bölümlerde belirttiğimiz bu saldırılara karşı, aşiretler devletin gücünü arkalarına almak istemiş ve bu nedenle korucu olmuşlardır. Koruculuğu kabul ederek hem devletten silah almış, hem de devletin güvenlik birimlerini arkalarına almışlardır.

c) Devlet Bürokrasisinden Faydalanabilme: Kent merkezlerine uzak bölgelerde ikamet eden aşiretler ve köylüler, kamu hizmetlerinden faydalanma konusunda önemli güçlüler yaşamaktadırlar. Elektrik, yol, su gibi alt yapı hizmetlerinden, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerden yeterince faydalanamamakta, bazıları bürokrasiyi yeterince bilmediklerinden diğer kamu hizmetlerinden çoğu zaman faydalanamamaktadırlar. Karakolların kurulduğu korucu köylerine yol ve elektrik gibi alt yapı hizmetleri ulaştırılmış, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği Genel Sekreterliğinin 07.10.1993 tarih ve ÖZL. BR 25-93/1580 sayılı yazıyla valiliklere gönderdiği emirle de korucuların bürokratik işlemlerin hızlandırılması sağlanmıştır (Ekinci, 2011: 30).

d) Siyasi Rant Sağlama: Bazı aşiretler, siyasi yapılanmalar ile doğrudan ilişki içinde olmuşlardır. Siyasi partiler açısından aşiretler, yönlendirilebilir olan kitlesel oy olarak değerlendirilmişlerdir. Bu nedenle aşiretlerin ileri gelenleri siyasi partiler tarafından milletvekilliklerine ya da belediye başkanlıklarına aday gösterilebilmiştir. Karşılıklı çıkar ilişkisi içerisinde siyasi partiler kitlesel oy almış, aşiretler ise milletvekillikleri ve belediye başkanlıkları alarak siyasi rant sağlamışlardır.

3.2.4 Koruculuğu Sürdürme Nedenleri

Köy korucuları, köylerini terk etmeme isteği, rakip köylerin koruculuğu kabul etmeleri, aşiret bağlayıcılığı, PKK'yı desteklemediğini gösterme, devletin desteğini arkalarına alma, ekonomik zorunluluklar gibi gerekçelerle koruculuğu kabul etmiş olsalar da, günümüz itibariyle koruculuğu sürdürme gerekçelerinde değişmeler olmuştur. Bu değişimlerin tespiti açısından GKK'lara, halen koruculuğu neden sürdürdükleri sorulmuştur. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 34: İllere Göre Koruculuğu Sürdürme Nedenleri

Koruculuğu sürdürme nedenleri		Anketin yapıldığı yer							
		Batman	Bingöl	Diyarbakır	Hakkâri	Mardin	Muş	Van	**Toplam**
Ekonomik	F	14	21	14	25	19	20	20	**133**
	%	5,7	8,6	5,7	10,2	7,8	8,2	8,2	**54,3**
Güvenlik	F	15	15	9	3	2	10	4	**58**
	%	6,1	6,1	3,7	1,2	0,8	4,1	1,6	**23,7**
Ekonomik ve güvenlik	F	-	-	-	1	6	5	-	**12**
	%	-	-	-	0,4	2,4	2,0	-	**4,9**
Aşiret kararı gereği	F	-	-	9	-	-	-	-	**9**
	%	-	-	3,7	-	-	-	-	**3,7**
Askeri yetkililerin baskıları nedeniyle	F	-	-	-	-	2	-	-	**2**
	%	-	-	-	-	0,8	-	-	**0,8**
Emeklilik ve aşiret kararı	F	-	-	4	-	-	-	-	**4**
	%	-	-	1,6	-	-	-	-	**1,6**
Nedeni söylemek istemeyenler	F	8	1	-	6	4	2	6	**27**
	%	3,3	0,4	-	2,4	1,6	0,8	2,4	**11,0**
TOPLAM	**F**	**37**	**37**	**36**	**35**	**33**	**37**	**30**	**245**
	%	**15,1**	**15,1**	**14,7**	**14,3**	**13,5**	**15,1**	**12,2**	**100,0**

Koruculuk yapanların % 54,3'ü halihazırda koruculuğu sürdürmelerinin nedeninin ekonomik gerekçeler olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak, Tablo 29'da koruculuğu ekonomik nedenlerden dolayı kabul ettiğini belirtenlerin oranın % 33,5 olduğu, iki tablo arasındaki farkın ise, % 20,8 olduğu tespit edilmiştir. Bu fark, koruculuğu kabul etmelerine neden olan, 'PKK baskısı', 'devlet baskısı' ve başka aşiretler ile yaşadıkları sorunlar gibi, bazı gerekçelerin kısmen ortadan kalktığını göstermektedir. Tablo 29'da korucuların % 33,9'u, sisteme dâhil olma gerekçesi olarak 'devlet baskısı'nı göstermiştir. Ancak, tablo 35'te ise, askeri yetkililerin baskıları nedeniyle koruculuğu sürdürdüğünü belirtenlerin oranının sadece % 0,8 olarak tespit edilmesi, dikkat çekici başka bir husus olmuştur. Güvenlik nedeniyle koruculuğu

sürdüğünü belirtenlerin oranı % 23,7 olurken, neden belirtmeyenlerin oranın % 11 olduğu görülmektedir.

İller bazında değerlendirildiğinde ise, ekonomik nedenleri gerekçe gösterenlerin en yüksek oranda (% 10,2) PKK örgütü üyelerinin sınır geçişlerinde en yoğun olarak kullandığı ve çatışmaların sık yaşandığı Hakkâri ilinde olması, güvenliği gerekçe gösterenlerin ise Batman (% 6,1) ve Bingöl (% 6,1) gibi, PKK'nın faaliyetlerinin nispeten daha az olduğu illerde yoğunlaşması dikkat çekicidir. Halihazırda koruculuğun sürdürülmesinde Bingöl ve Batman'da güvenlik gerekçelerinin ön plana çıkmasının nedeni bu bölgelerdeki aşiretler ile PKK arasındaki ilişkinin bir kan davasına dönüşmüş olmasından kaynaklanmaktadır. Tablo 29'da da görüldüğü üzere bu illerde korucuların yarısı, PKK baskısından dolayı koruculuğu tercih etmişlerdir. Hakkari ilinde durum farklılık arz etmektedir. Bu ilin kırsal bölgelerinde, tarım, hayvancılık ve kaçakçılık başlıca geçim kaynakları olduğu söylenebilir. PKK'nın sınır geçişlerinin yoğunluklu olduğu ve çatışmaların daha sık yaşandığı Hakkari ilinde, güvenlik sorunu ve alınan tedbirler nedeniyle tarım ve hayvancılık faaliyetleri büyük oranda düşmüştür. Bu durumun, bazı köylülerin kaçakçılığa yönelmesine neden olduğunu, korucu olmanın, kaçakçılık yapabilmek açısından bazı köylülere avantaj sağladığını söylemek mümkündür. Hakkari'deki örneklem grubumuzun % 65,7'si 1995 yılından sonra koruculuğu kabul etmiştir. Daha önce de ifade edildiği üzere, PKK, 1993-1994 yıllarından sonra korucuları yönelik stratejik değişiklik yaparak, korucuları doğrudan hedef alma yaklaşımından vazgeçmiştir. PKK'nın korucuları doğrudan tehdit olarak algılama yaklaşımından kısmi anlamda vazgeçmesi, ciddi ekonomik sıkıntılar yaşayan bazı köylülerin korucu olmasında etkili olmuştur.

Görüşmelerde koruculuğa devam etme gerekçeleri hususunda daha detaylı bilgiler alınmıştır. Elde edilen veriler, koruculuğun sürdürülme nedenlerin bölgelere ve kişilere göre değiştiğini göstermektedir. Ancak genel hatalarıyla ele alındığında koruculuğun yoğunluklu olarak ekonomik ve güvenlik gerekçeleriyle sürdürüldüğü anlaşılmaktadır.

3.2.4.1 Güvenlik Kaygıları

Bazı korucular, koruculuk yaptıkları için PKK'nın kendilerine karşı bir

düşmanlık hissi içersinde olduğunu düşünmekte, koruculuğu bıraktıktan sonra da bu düşmanlıklarının devam edeceği kaygısını taşımaktadırlar. Koruculuğu bıraktıkları takdirde savunmasız kalacaklarını ve PKK için açık hedef olacağını düşündüklerinden, korucuğu bırakmaya sıcak bakmamaktadırlar. Bazı korucular, bu konudaki kaygılarını şöyle ifade etmektedirler:

GKK 3: "Örgütün çok ciddi baskısı var ve can güvenliğimiz yok. Bu yüzden koruculuk yapmaktan başka şansımız da yok."

GKK 7: Köyümüzün güvenliği konusunda hala sıkıntılarımız var bu sorunlar çözülmediği müddetçe koruculuğa devam etmemiz gerekiyor."

GKK 9: "Korucu olduktan sonra akrabalarımla birlikte örgüte karşı etkin mücadelelerde bulunmuştum. Bu nedenle örgütten sürekli tehdit alıyordum. Eğer koruculuğu bırakırsam örgüte karşı savunmasız kalacağım için koruculuğa devam ediyorum."

GKK 11: "PKK hala köyümüze baskı yapıyor. Bizde bu yüzden koruculuğu sürdürüyoruz. Yani halen çok ciddi güvenlik sorunlarımız var."

Yukarıdaki anlatımlara bakıldığında koruculuğu kabul etmekle bazı bireylerin PKK'nın düşmanlığını kazandığını diğer bir ifadeyle PKK ile adeta kan davalısına dönüştükleri anlaşılmaktadır. Silah bırakmak bu korucular için açık hedef anlamına gelmektedir. Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus da korucuların ekonomik kaygılarının bu pozisyonlarının devamındaki etkisidir.

3.2.4.2 Ekonomik Kaygılar

Koruculuğu sürdürme gerekçelerinden biri de ekonomik kaygılardır. Bazı korucular, başka gelirleri olmadığı için, koruculuk maaşına ciddi bir şekilde ihtiyaç duymaktadırlar. Bazıları ise emeklilik yaş sınırına yaklaştıklarından, emekli olmayı beklemektedir. Bu nedenle koruculuğa devam etmektedirler. Ekonomik kaygıları olan korucuların ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

GKK 5: "Şimdi üzerimizde öyle bir ağır baskı söz konusu değil. Benin bırakmamamın nedeni, yaşım ilerledi. Emekliliğime az kaldı. Emekli olup, emekli maaşı almak istiyorum."

GKK 17: "Okuyan çocuklarım var. Çocuklarımın rızkını buradan çıkarıyorum. Yaşım ilerlemiş, başka bir işte çalışamam. Ben de emekli olabilmek için koruculuğa devam ediyorum."

Yakarıdaki anlatımlardan da anlaşılacağı üzere bazı korucular, hizmet sürelerini tamamlamak ve emekli olmak için koruculuğu sürdürmektedirler. Bunlar hizmet sürelerinin tamamlanmasına 1 ile 5 yıl arasında zaman kalmış olan kimselerdir. Geçici Köy Korucuları herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmadıkları halde Köy Korucuları Yönetmeliği gereği hizmet süreleri tamamladıklarında emekli olabilmektedirler. Emekli olmaları durumda, yaklaşık olarak asgari ücretin yarısı oranında bir maaş almaktadırlar.

Bazı korucular, herhangi bir gelirlerinin olmaması nedeniyle düzenli bir maaşı olan koruculuğu kendileri için bir geçim kaynağı olarak görmektedirler.

GKK 13: "Her ne kadar mecburi olarak koruculuğu kabul etmiş olsak da, siyasi nedenlerden değil ekonomik nedenlerden dolayı koruculuğu devam ettirmekteyiz. Çünkü geçimimiz sağlamak için başka bir şansımız yok."

GKK 14: "Koruculuk yapıyorum çünkü geçim sıkıntısı çok büyüdü. İşsizlik arttı. Artık kimse kolay iş bulamıyor. Benim de bir mesleğim yok. Bu şekilde geçimimi başka nasıl sağlarım ki."

GKK 16: "Koruculuğu kabul etmemiz zorunlu nedenlerdendi. Ama şimdi o tarz bir zorunluluk kalmadı. Ekonomik bir zorunluluk var. Bu nedenle koruculuğu sürdürmek zorundayız."

Buradaki anlatımlardan, aldıkları maaşların korucuların geçimlerinde çok büyük önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Kırsal kesimlerde yaşadıkları için herhangi bir meslek edinme ya da bir alanda profesyonelleşme imkanları bulunmamaktadır. Meslek ve iş

edinme adına, bulundukları bölgeleri terk etmenin büyük bir risk taşıdığı kanaatinde oldukları görülmektedir. Yukarıdaki anlatımlara dayanarak, bazı korucuların, önceki dönemlere oranla can güvenli konusunda ciddi bir sıkıntı yaşamadıkları, aldıkları maaşların süreklilik göstermesi ve geçimlerini sağlamada önemli bir katkı sağlaması nedeniyle, koruculuğu cazip gördükleri söylenebilir.

Bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmak, karşılaşılacak muhtemel sağlık sorunlarının aşılması açısından sağladığı imkanlar ve ilerleyen yaşlarda fiziksel güç kaybı nedeniyle çalışamama dolayısıyla da, gelir elde edememe duruma karşı bir tedbir olması açısından önem taşımaktadır. Bazı korucular, sosyal güvenlik kurumunu bu açıdan kendi geleceklerinin garantisi olarak değerlendirmektedirler. Korucular arasında sosyal güvenlik kapsamına alınacaklarına dair bazı söylentilerin dolaşması, bazı korucuların, koruculuğu sürdürmesine gerekçe olmaktadır. Bu durum GKK 15'in ifadelerine açıkça görülmektedir.

> *GKK 15: "Sürekli bize sosyal güvence verileceği konusunda söylentiler çıkıyordu. Hep bunun için bekledik. Ancak, Genel Sağlık Sigortası yasasıyla, bize özel bir sosyal güvence verileceğini öğrendim. Başka bir gelirim ve iş yapma imkânım yok. Ailem ve çocuklarımın geleceği için sosyal güvenceye ihtiyacım var. Bu nedenle halen koruculuğa devam ediyorum."*

3.2.5 Korucu Olanları Bekleyen Riskler

Önceki yıllarda bazı köylüler, koruculuğu kabul etmekte isteksiz davranmışlardır. Bunun nedeni, bazı kaygılara sahip olmalarıdır. En önemli kaygıları, PKK'nın doğrudan hedefi olma durumudur. Bunun yanı sıra bazı devlet politikaları nedeniyle PKK'ya sempati duyan halkın tepkisini alma ve 'hain Kürt' damgası yiyerek dışlanma durumu da korucuların endişeleri arasında yer almaktadır.

3.2.5.1 Korucuların Öldürülme Riski

Koruculuk sisteminin geliştirildiği 1985 yılından sonra, özellikle de yaygınlaşmaya başladığı 1986-1988 yılları arasında, korucular, PKK tarafından düşman olarak addedilmiş, saldırıda bulunulacak birinci hedef olarak görülmüş ve korucuların

silahlarını bırakmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bunun için, sık sık korucu köylerine saldırılar düzenlenmiştir.

PKK tarafından koruculara yönelik ilk büyük eylem 17 Ocak 1987'de gerçekleştirilmiştir. O dönem itibariyle Mardin'in ilçesi olan Gercüş'e bağlı Seki Köyü'ne düzenlenen baskında 3'ü korucu 5 kişi yaralanmış, ilk defa sivil insanlar vurulmuştur. Bu olaydan dört gün sonra Hakkâri'nin Uludere İlçesine bağlı Ortabağ Köyü'nde 8 kişi öldürülmüş, yine korucular hedef alınmıştır. Midyat'ın Gündikkörti Mezrası'na yapılan saldırıda korucu ailelerinden 7'si çocuk 10 kişi, 22 Şubat'ta Uludere'nin Taşdelen Köyü'nde ise 15 kişi öldürülmüştür. 34 gün içinde düzenlenen beş ayrı saldırıda 35 kişi öldürülmüş, 29 kişi de yaralanmıştır (İmset, 1993: 146). Köy korucularına ve ailelerine yönelik saldırılar, Türkiye kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve gündemi uzun süre meşgul etmiştir. Olayların en kanlısı ve en ses getireni, 20 Haziran 1987 gecesi yaşanmıştır. Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Pınarcık köyüne PKK'lılar baskın düzenlemiş, baskında 16'sı bebek ve çocuk, 8'i kadın olmak üzere 30 kişi öldürülmüştür. Yaşananlar uluslararası alanda da büyük yankı uyandırmıştır (Birand, 1993:143-144).

Bir yandan devlet, köy koruculuğu sistemini her türlü yolu deneyerek oluşturmaya çalışırken öte yandan PKK, bu sisteme karşı güçlü bir mücadele içine girmiştir. Bu dönemde vatandaşlar iki yönlü bir baskı arasında kalmışlardır. Her iki durumda da iki tercih hakkı verilmiştir. Birincisi PKK'nın yaptığı baskıdır. Bu çerçevede, kırsal bölgelerde yaşayan vatandaşlar, PKK'nın savunduğunu ileri sürdüğü "Kürtlerin kimliksel hakları" mücadelesini destekleme ile tarafsız kalma arasında bir tercihte bulunmak zorunda kalmışlardır. İkincisi ise devlet yetkililerinin baskılarıdır. Devlet açısından da bu vatandaşlar, PKK ile mücadelede devletin saflarında yer alma (ki bu da PKK tabanında hainlikle yaftalanmak ve PKK açısından da hedef olmak demektir) ve köylerini boşaltma tercihleri arasında kalmışlardır. Her iki seçenek de kırsal kesimde yaşayan vatandaşların aleyhine bir durum teşkil etmiştir (Ekinci, 2011: 53-54).

Korucuların karşı karşıya kaldıkları risklerin açık bir şekilde ortaya koyulması adına, bu çalışmada görüşmecilerden koruculuğu kabul ederken yaşadıkları sıkıntılar, gördükleri baskılar ve bu duruma ilişkin çekinceleri hakkında görüş bildirmeleri

istenmiştir.

GKK 7: "Örgüt sürekli olarak bize baskı yapıyordu. Bazı korucu köylerine koruculuğu bırakmaları için baskınlar yaptılar. PKK, bizim köyü de tehdit ediyordu."

GKK 9: "Elbette, bu konuda örgütten çok ciddi baskılar gördüm, tehditler aldım. Zaten ben, bunları göze alarak korucu oldum. Ancak, ailem ve çevrem de benim gibi örgütten muzdarip olduğu için bana baskı yapmadılar, aksine desteklediler."

Alan araştırması sırasında yapılan gözlemlerden ve korucuların ifadelerinden PKK örgütünün koruculara yaklaşımları, genel çerçeveleri ile ele alındığında iki farklı doğrultuda olduğu görülmektedir. Birincisi, devlet yanlısı olan koruculara yönelik yaklaşımlarıdır. Bu korucuların önemli bir bölümü, aşiretsel yapıları ya da devlete yakınlıkları nedeniyle PKK saldırılarına maruz kaldıkları için koruculuğu tercih etmişlerdir. PKK örgütü bu koruculara karşı düşmanlık hissiyatı içerisindedir. Yukarıdaki ifadelerde bazı korucuların, PKK'nın doğrudan hedefi olduğu açıkça görülmektedir. Bu korucular, karşı karşıya kaldıkları risklerin farkındalığı ile koruculuğu kabul etmişlerdir. Aşağıda görüşlerine yer verilen bazı korucuların ise, hedef olarak görülmediği anlaşılmaktadır.

GKK 13 "Komşu ve akrabalarımızdan herhangi bir baskı görmedik. Zaten, içinde bulunduğumuz şartlar gereği, oturup bütün köy olarak karar aldık. Herkes bunu biliyordu. Örgüt de bunu biliyordu. Bu nedenle öyle büyük bir baskı görmedik.

GKK 18: "Elbette baskılardan çekiniyor ve çok korkuyorduk. Mecbur bırakıldığımız için kabul etmiştik ve bu bilindiği için ciddi bir baskı görmedik. Ama yine de bir yere giderken 'herhangi bir pusuya ya da baskına uğrayacak mıyız?' endişesi taşıyoruz."

PKK ile güvenlik güçleri arasındaki çatışmalarda taraf olmak istemeyen ya da ideolojik olarak, PKK'ya biraz daha yakın duran ve köylerini terk etmek zorunda bırakıldıkları için koruculuğu kabul edenlere yönelik PKK'nın yaklaşımı daha farklı

olmuştur. Yukarıdaki ifadelerden, birinci dereceden tehdit unsuru olarak algılanılmadığı için bazı koruculara PKK tarafından düşmanca bir husumet güdülmediği anlaşılmaktadır. Ancak bu korucuların her ihtimal dahilinde temkinli olduğu görülmektedir.

3.2.5.2 Toplumsal Ötekileştirme veya Dışlanma Riski

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin bazı kesimlerde, PKK örgütüne sempati duyan gruplar ve topluluklar bulunmaktadır. PKK, koruculara sadece silah doğrultmamış, aynı zamanda kendi tabanının içinde de koruculara karşı etkin bir propaganda yürütmüştür. Bu çerçevede korucular, 'hain Kürt' ilan edilmiş ve onlara psikolojik baskı yapılmıştır.

PKK örgütünün yoğun propagandasına maruz kalan grup ve topluluklar, örgütün söylemleri doğrultusunda koruculara yönelik tepkisel davranışlarda bulunmuşlardır. Bu çerçeve de koruculara, "koruculuğu kabul ederken PKK baskısından ya da başta komşu ve akrabalarınız olmak üzere bölge halkının size karşı bakış açılarının değişeceğinden çekindiniz mi ve bakış açılarında bir değişme oldu mu?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Aşağıdaki anlatımlarda dile getirilen hususlar, durumun boyutunu gözler önüne sermektedir.

GKK 3: "Kendi ailem ve akrabalarım destek oldu. Ancak çevremde örgüt yanlısı olanlar tepki gösterdiler."

GKK 4: "Evet çekindim. Bana karşı bir baskının olabileceğini biliyorum ve bu baskı oldu. Ancak yapacak başka bir şeyim yoktu mecburdum."

GKK 7: "Hem PKK'ya ilgi duyan bazı insanlarda sürekli hakkımızda konuşuyordu. Bize karşı bakışları farklı oluyordu."

GKK 13: "Şehirdeki herkes köyümüzün korucu köyü olduğunu biliyor. Oğlum, şehir merkezinde iş aramaya gittiğinde, 'hangi köydensin?' diye soruyorlar. Oğlum köyün ismini söyleyince 'siz korucusunuz' deyip oğluma iş vermiyorlardı. Bir gün oğluma kız istemeye gittim. Korucu

olduğumu öğrendiklerinde 'korucuya kız vermeyiz' dediler, bize kız bile vermediler."

GKK 14: "Hayır, o zaman bunu düşünmedik bile gelirimiz olacak diyorduk. Ama şimdi çevremizdekiler ve komşularımız doğrudan yüzümüze birşey demeseler bile arkamızdan çok dedikodumuzu yapıyorlar, kulağımıza geliyor. Buda bizim canımızı çok sıkıyor."

Yukarıda yer alan bazı korucuların dile getirdiği görüşler de, bazı bölgelerde köy korucularının toplumsal bir ötekileştirme tutumuna maruz kaldıklarını göstermektedir. PKK'nın tabanın güçlü olduğu bölgelerde, bazı korucular bölge halkı tarafından izole edilmek istenmiştir. Korucuların anlatımlarına bakıldığında genelde bu durum, korucu köylerinin bağlı bulunduğu büyük yerleşim yerlerinde vuku bulmaktadır. Korucu olan köylerin isimleri, köylerin bağlı bulunduğu yerleşim yeri sakinleri tarafından bilinmektedir. Kırsal kesimden insanlar, çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak ya da resmi kurumlarda işleri halletmek üzere belde, ilçe ya da il merkezine gitmektedirler. Alış-veriş yapılırken ya da bölge sakinleri ile iletişime geçilirken, genellikle hangi köyden veya ilçeden geldiği sorulmaktadır. Korucu köylerinin isimleri de bölge halkı tarafından bilindiğinden dolayı, geldiği yer olarak korucu köylerinden birinin ismini verenlere karşı sözlü ya da fiziki sataşmalar olabilmekte ve koruculara karşı bir ötekileştirme tutumu sergilenebilmektedir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde PKK örgütünün önemli oranda bir tabana sahip olduğu örgüte aynı çizgide olduğu bilinen partilerin aldığı oylardan anlaşılmaktadır. 11 Aralık 2009 tarihinde PKK ile bağlantılı olduğu gerekçesiyle kapatılan (CNN Türk, 2009) Demokratik Toplum Partisi'nin (DTP) 2009 yerel seçimlerde aldığı oy oranı % 5,7 (Haberler.com, 2009) olmuştur. Seçimlerdeki toplam seçmen sayısının Yüksek Seçim Kurulu'nun verilerine göre 48 milyon 6 bin 650[*] olduğu dikkate alındığında DTP'nin aldığı oy sayısının 2 milyon 700 binin üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu partiye oy verenlerin tamamının PKK ile aynı görüşte olduğu söylenemese de PKK'nın ideolojik fikrini benimseyenlerin sayısı oldukça

[*] Bkz. http://www.ysk.gov.tr/ysk/index.html

yüksektir. Bu bağlamda, PKK'nın söylemleri taban içersinde karşılık bulabilmekte ve korucular ötekileştirilebilmektedir.

Bir taraftan devleti temsil eden görevlilerin baskısı altında kalan, bir taraftan da PKK'nın tehdit ve baskılarına maruz kalan bazı korucular, baskısı en yoğun olan tarafa eğilim göstermek zorunda kalmışlardır. Bazı korucular da can güvenliklerinin tehdit altında olması nedeniyle koruculuğu bırakmışlardır. İçişleri Bakanlığı verilerine göre 1985 yılından 4 Mayıs 2012 tarihine kadar kendi isteğiyle görevden ayrılan GKK sayısı 22 bin 949'dur (JGK, kişisel yazışma 2012). Bu konuya ileride daha ayrıntılı bir şekilde değinileceği için kısmen değinilmiştir.

3.2.6 Korucuların Silahlı Eğitimleri

Bugün eğitim ve geliştirme faaliyetleri; nitelikli çalışan, bilgi üretimi ve yönetimi, öğrenen örgüt sarmalının örgütsel etkinlik ve verimliliğini maksimize etmede büyük önem taşımaktadır. Nitelikli insan gücü oluşturmada eğitim ve geliştirme faaliyetlerinin önemi hızla artmaktadır. Örgütlerin eğitim ve geliştirme faaliyetlerinde, çalışanlarda yaşam boyu eğitim anlayışını yerleştirecek ve eğitimde sürekliliği sağlayacak şekilde planlanma eğilim oluşmaktadır. Mesleki örgütte oluşturulan sürekli eğitim sistemi çalışanların bir yandan işlerini daha iyi yapmalarını diğer yandan da yenilikçi olmalarını sağlamaktadır. Eğitim ve geliştirmede temel amaç, çalışanların davranışında bir değişiklik gerçekleştirmek suretiyle bireylerin yeteneklerini şimdiki ve gelecekteki görevlere ilişkin istenilen düzeye yükseltmektir. (Atak ve Atik, 2007).

Dünyanın her yerinde devletler güvenlik gerekçesiyle silahlı güçlere ihtiyaç duymakta ve bu ihtiyacı gidermek adına askeri birlikler oluşturulmaktadır. Oluşturulmuş bütün askeri birlikler, silahlı eğitimlere, siyasi ve insani eğitimlere tabi tutulmaktadırlar. Silah eğitimi, bilindiği üzere beden gücünü artırma ve en etkili şekilde kullanma, çatışma taktikleri ve silahın kullanımına yönelik eğitimlerdir. Siyasi eğitimler ise birliklere bağlı bulunduğu ülkenin ülküsünün anlatılması ve bu ülküler çerçevesinde hareket etmesini amaçlamaktadır. En önemli eğitimlerden biri de bu birliklere verilecek olan insani eğitimlerdir. Bir güvenlik görevlisinin hedefinin kimler olacağı, sivil vatandaşlar ile hedef arasında nasıl ayrım yapacağı, sivil vatandaşa nasıl davranması

gerektiği, nasıl iyi bir insan ve nasıl iyi bir asker olacağı, insani eğitimlerin başlıca konuları arasında yer almaktadır.

Türkiye'de 1985'yılında kurulan koruculuk sistemine, ilk kurulduğu günden bu güne toplam 129 bin 273 (JGK, Kişisel yazışma, 2012) adet korucu dâhil olmuştur. Bu rakamlar Türkiye gibi yüksek nüfusa sahip olup, zorunlu askerliğin olduğu bir ülkenin ordusunun yanında oldukça düşük kalabilmektedir. Ancak, dünyadaki ülkelerin yarısından fazlasının ordusu, sayı olarak 129 bin rakamının altında kalmaktadır (Sabah, 2013). Böyle bir gücün dağınık ve eğitimsiz olması, bu gücün kontrol edilemez olmasına neden olacaktır. Doğal olarak, kontrol edilmeyen bir güç kendiyle beraber büyük sorunlara neden olacaktır.

Alan araştırması sırasında, korucuların eğitimlerinin, bağlı bulundukları askeri birimin sorumluluğunda olduğu anlaşılmıştır. Koruculara "size silah verilirken askeri açıdan pratik yada teorik eğitim aldınız mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Ancak, bazı birimlerin korucuların eğitimleri konusunda yeterli hassasiyeti göstermediği tespit edilmiştir.

GKK 13: "Silahlar zaten bize aitti. Sadece koruculuğa kayıt yaptırdık. Herhangi bir eğitim filan da almadık."

Yukarıdaki ifadede bazı korucuların hiçbir eğitime tabi tutulmadıkları anlaşılmaktadır. Ülkenin güvenliğinde kendisine büyük önem atfedilen korucuların % 32,2'sinin hiçbir öğrenim görmediği ve % 38,8'inin de ilkokul mezunu (bkz. tablo 17) olduğu göz önüne alındığında, koruculara verilecek olan askeri, siyasi ve insani eğitimlerin ne derece önemli olduğu açıkça görülmektedir. Öğrenim düzeyi düşük korucuların düzenli eğitimlere tabi tutulmamaları, çok büyük sorunlara neden olabilecektir. Nitekim korucular arasında suça bulaşma oranlarının yüksek olmasının[*] bir nedeninin de hiçbir askeri, siyasi ve insani eğitime tabi tutulmamaları olduğu söylenebilir.

[*] Mayın 2012 tarihinde yapılan kişisel yazışmada Jandarma Genel Komutanlığı tarafından, 7 bin 216 korucunun suça bulaştıkları gerekçesiyle görevden alındığı açıklanmıştır.

GKK 11: "3-4 ayda bir silah eğitimi alıyoruz. Bu işin felsefesi ve insani eğitimi konusunda da jandarma bize eğitim verdi."

GKK 11'in ifadesine bakıldığında, bazı bölgelerde koruculara düzenli olarak eğitimler verildiği görülmektedir. Bölgeler arasındaki uygulama farklılıkları dikkate alındığında, eğitimlerin korucuların bağlı bulundukları askeri yetkililerin inisiyatifinde olduğu anlaşılmaktadır. Verilen eğitimlerle bir yandan korucuların askeri kabiliyetleri artırılmakta, bir yandan da kontrolsüz güç kullanımının ve görevi suiistimalin yaratacağı insani problemlerin önüne geçilmektedir.

Dünya üzerinde oluşturulan her türlü sistemin korumaya veya hizmet etmeye yöneldiği en temel varlık insan ve insana has değerlerdir. Çünkü birey "insan" olma niteliğini, bu değerlerin mevcudiyeti ve korunabilmesi anlamında kazanmaktadır. Diğer bir yaklaşımla birey, bu değerlerin varlığı halinde insanlığının farkına varabilecektir. İşte bir anlamda bireye insan olma niteliğini kazandıran bu değerlerin tarihsel süreç içersinde tamamladığı gelişimle birlikte günümüzde içerisinde yer aldığı çerçevenin ise, en genel anlamda "insan hak ve özgürlükleri" tarafından çizildiğini söylemek mümkündür (Yalçın, 2006)

Bazı korucular, güvenlik birimlerinin, "İnsan hakları" çerçevesinde olmayan yaklaşımlarda bulunmasına yönelik kendilerine telkinlerde bulunulduğunu ileri sürmüşlerdir.

GKK 16: "Herhangi bir askeri ya da felsefi eğitim almadık. Bize öğrettikleri tek şey 'Gördüğün her canlı düşmandır'. Zaten toplumda yerimiz olmadığı için toplum da bizim düşmanımızdı. O yüzden, zamanında insanlara karşı çok kötü davranışlarımız oldu."

GKK 18: "Bize herhangi bir eğitim verilmedi. Güvenlik sorunun çok olduğu o ilk çatışmalı dönemlerde bize söyledikleri tek şey 'vur kır' yani önümüzdeki hareketli hareketsiz her şeye ateş etme emri verildi. Ayrıca bundan herhangi bir korku ya da endişe duymamamız söylendi. Ama şimdilerde her şey değişti. Eskisi gibi değil. Öyle kafana göre vur öldür dönemi kalmadı artık. Yani durum değişti.

Yukarıdaki anlatımlarda çok çarpıcı detaylar göze çarpmaktadır. Bir birinden bağımsız illerde iki farklı korucu tarafından belirtilen hususlarda görülen benzerlikler ifadeleri daha çarpıcı hale getirmektedir. Bu ifadelerde, bazı askeri yetkililerin bölgede görev yapan korucuları tahrip edici bir tutum sergilemeye teşvik ettiği açıkça belirtilmiştir. Olağanüstü Hal'in uygulandığı dönemlerde, güvenlik güçlerine ve yerel idarecilere bazı kanun ve yasaların esnetilmesi imkânı sağlandığından, terörle mücadele adı altında birtakım ihlallere ve kötü uygulamalara zaman zaman rastlanılmıştır. Bu ihlallerin başında ise, köy boşaltmalar ve kötü muamele gelmektedir. Dönemin bazı siyasi ve askeri yetkilileri, köy boşaltma eylemlerinin PKK tarafından gerçekleştirildiğini, devletin böyle bir politikasının olmadığını ifade etmiş olsalar da, bazı röportajlarda ve açıklamalarda bunu dolaylı olarak kabul etmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, bir söyleşide, gerektiğinde köyün boşaltılabildiğini ancak, köy yakma işlemlerinin bilinçli olarak yapılmadığını söylerken, Güneydoğu'da görev yapmış emekli Korgeneral Hasan Kundakçı ise PKK'nın köylere yönelik baskınlarının önüne geçebilmek için köylerin boşaltıldığını iddia etmiştir (Kışlalı, 1996: 224, Kundakçı, 2007: 151). Bu ihlallerin o dönem itibariyle bir devlet politikası olduğu söylenemez. Ancak, münferit de olsa ihlallerin sık yaşandığı korucuların ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır.

3.3 Korucular ve Kürt Sorunu

Türkiye'de ve dünyada siyasetçiler, akademisyenler, yazarlar, sanatçılar dâhil, birçok kesim tarafından Kürt sorununa ilişkin görüşler açıklanmakta ve bu sorun, her kesimde farklı algılanmaktadır. Ancak, hem birer Kürt olarak, hem de devletin birer güvenlik görevlisi olarak bu sorunu çift taraflı yaşayan korucuların Kürt sorunu hakkında görüşlerine yönelik herhangi bir araştırma yapılamamış, ayrıca korucular tarafından bulunulan beyanlar da dikkate alınmamıştır.

3.3.1 Korucuların Kürt Sorununa Yaklaşımı

Korucular bu sorunun birebir içinde olan ve her iki tarafı da anlayabilme yeteneğine sahip olan bir gruptur. Bu nedenle alan araştırması sırasında, halen koruculuk yapanlara ve eski koruculara, Kürt sorunu hakkındaki algılarını anlayabilme adına, "sizce bir Kürt sorunu var mıdır? Varsa bu sorun nedir? Varsa bu sorun nasıl

çözülebilir? Kürt sorunundan ne anlıyorsunuz?" gibi soruların yanı sıra anadilde eğitim, özerklik ve hükümetin Kürt sorununa yaklaşımı ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Bazı korucular, Kürtlerin bazı haklarından yoksun bırakıldıklarını ifade ederken, bazı korucular ise, Kürt sorunun varlığını kabul etmemişlerdir.

3.3.1.1 Kürtler Bazı Haklardan Yoksun Bırakıldıklarına Yönelik Tezler

Kürt sorunu, bu sorunun çözümü ve bu konudaki algıları konusunda, diğer konularda olduğu gibi, farklı görüşler ortaya çıkmıştır. GKK'ların önemli bir bölümü, bir Kürt sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Bölge halkının korucular hakkındaki ön yargılarının aksine, Kürt sorunu hakkındaki görüşleri, bölge halkının ve Kürt milliyetçilerinin bu sorun hakkındaki görüşlerden çok uzak değildir. Bazı korucular, Kürt sorununun, Cumhuriyet döneminden beri yaşandığını ve Kürtlerin bazı haklarından yoksun bırakılmasından kaynaklandığını görüşünü savunmaktadırlar. Ancak bazı korucular son dönemlerde, hükümet tarafından sorunun çözümüne yönelik bazı adımların atıldığı konusunda fikir birliği içerisindedirler. Fakat, bazı korucular, hükümetin çabalarının yetersiz olduğunu yönünde görüş bildirirken, bazıları da, hükümetin çabalarının bazı rant odakları tarafından engellendiğini ileri sürmüşlerdir. Korucuların, kendilerine yöneltilen, "size göre bir Kürt sorunu var mı, varsa bu sorun nedir, ne anlıyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

> *GKK 1 : "Evet, elbette bir Kürt sorunu var. Kürtler bazı haklarından yoksun bırakıldılar ve bu durum Cumhuriyet'ten beri devam ediyor. Bütün bu yaşananlar da bu durumdan kaynaklanıyor. Kürtlerin hakları konusunda bazı iyileştirmeler yapıldı. Eğer bu iyileştirmeler devam ederse ve bölgenin ekonomik gelişimi için bir seferberlik başlatılırsa bu sorun çözülür sanıyorum. Hükümetin bu konuda birtakım çabaları var ve bunlar olumlu şeyler, ama yetersiz. Hükümetin biraz daha kararlı olması gerekmektedir."*

> *GKK 2: "Evet, Kürt sorunu diye bir sorun vardır. Kürtler kendi haklarından yoksun yaşayan bir halktır ve şuan haklarını talep etmekten kaynaklanan bir sorun yaşamaktadırlar. Bu sorun, ancak, devletin Kürtlere bazı hakları tanıması ile çözülebilir. Hükümet, gösterdiği çaba ve yaptığı*

birtakım işlerle bu sorunu çözme girişiminde bulunuyor. Ancak ne kadarını gerçekleştirebilir bilemiyorum."

GKK 3: "Cumhuriyet'ten 1980 ihtilalına kadar, Kürtler, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyorlardı. Ancak şimdi böyle bir sıkıntı yok. Sorun olmadığı için çözüme de ihtiyaç yoktur. Hükümetin yaklaşımlarını olumlu buluyoruz ve tüm çabalarını destekliyoruz."

GKK 4: "Evet, bana göre bir Kürt sorunu vardır ve bu sorun Cumhuriyet tarihi ile başlayan bir sorundur. O dönemde Kürtlerin hakları ellerinden alındı ve sürekli baskı altında tutuldu. Bu sorun, örgütle, silahla çözülebilecek bir sorun değildir. Bu işe ancak siyasiler ve aydınlar bir çözüm bulabilir. Hükümeti bu konuda destekliyorum. Bu yönde önemli çabaları söz konusudur. Ancak onların da önlerine geçen ve çözüme engel olmak isteyen bazı çevreler var. Bunlar, rantları ve çıkarları için çaba gösteriyorlar."

GKK 5: "Evet, elbette bir Kürt sorunu var. Kürtler dilsel, kültürel ve eğitimsel bazı haklarından yoksundur. Bu sorun da, bu haklarından yoksun olmasından kaynaklanmaktadır. Hakların verilmesi hususunda tarafların İslami bir yaklaşım içinde olması çözüme katkı sağlayacaktır. Hükümet, Kürt sorunu için bir çaba sarf ediyor gibi görünüyor. Ama bu çabasında samimi midir, bilmiyorum. Ancak henüz bir çözüm getirebilmiş değil."

GKK 8: "Bir Kürt sorunu olduğuna inanıyorum. Bu sorun, bazı milliyetçilerin asimilasyon yapmak istemesiyle olmuştur ve herkesin özgürce dilini, dinini yaşamasıyla çözülebilir. Zaman zaman bazı hükümetler bu sorunu çözmek istemişler ancak bazı güçler, onların önünde engel olmuşlarıdır. Bu hükümetin sorunu çözmek istediğini düşünüyorum."

GKK 13: "Evet, elbette bir Kürt sorunu vardır. Dilimiz ve kültürümüz yasaklanmış. Dilimiz kaybolmaya yüz tutmuş, çocuklarımız ne Kürtçeyi ne de Türkçeyi tam konuşabiliyor. Diğer ülkelerdeki Kürtler de hesap edilerek bu soruna çözüm aranmalıdır. Sadece Türkiye'deki Kürtler açısından bakılmamalıdır. Hükümet Kürt meselesini, temel sorunlarına

değil de daha hafif sorunlara yönelik tavizler vererek sakinleştirme yoluna gidiyor. Ama bu durum ileride daha büyük sorunlara neden olacaktır."

Korucuların yukarıdaki anlatımlarına genel olarak bakıldığında; etnik kimliğe ilişkin bir Kürt sorunu olduğu, cumhuriyetten beri bu durumun devam ettiği yönünde ifadelerde bulunduğu görülmektedir. Kürt sorunun nedeni olarak, Kürtlerin ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmesi, Kürtlerin eğitimsel, dilsel ve kültürel birtakım haklarından yoksun bırakılması ve Kürtlere yönelik bir asimilasyon çabası içersinde olunması gösterilmektedir. Korucuların vurguladıkları temel nokta Kürt sorununun şiddet eylemleri ile çözülemeyeceğidir. Görüşülen korucular, sorunun çözümü açısından benzer yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Genel olarak hükümetin çözüme yönelik girişimlerini artırması, Kürtlerin dillerini geliştirmesine olanak tanınması, bazı kültürel hakların verilmesi, eğitimle ilgili çalışmaları genişletilmesi yönündeki çabaların artırılması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Bunların yanı sıra Kürt sorununa İslami bir perspektiften yaklaşılması, ırkçı yaklaşımların terk edilmesi ve Kürt sorunun çözümüne yönelik adımlar atılırken bölge ülkelerdeki Kürtlerin de göz önünde bulundurulması hususunda görüş bildirenler olmuştur.

Korucuların, anadilde eğitim ve özerklik taleplerine yönelik görüşleri ile Kürt sorununa yaklaşımları arasında, büyük oranda paralellik olduğu görülmektedir.

GKK 1: " Benim çocuklarımın ve bundan sonra gelecek nesillerin dillerini bilme, öğrenme ve öğretme hakları vardır. Bu, hem dini, hem insani, hem de İslami yönden meşrudur. Özerklikten istenen, federatif bir yönetim ise buna gerek olmayabilir. Ama her şeyin merkezden kontrol edilmesine de gerek yoktur. Bazı konularda merkezi yönetimin kararını beklemek gereksizdir."

GKK 2: "Kürtlerin anadilde eğitim talebinde bulunmaları normaldir. Çünkü böyle bir hakkı vardır. Özerklik de olumlu bir taleptir. Bu konuda da bu talep dikkate alınmalı ve bu hakları da verilmelidir."

GKK 3: "Anadilin unutulmasını istemiyoruz. Bu nedenle bu konuda birtakım girişimler yapılmalıdır. Elbette önemli kararlar merkez tarafından alınmalıdır. Ancak bölge de bazı konularda kendisini yönetebilmelidir."

GKK 4: "Anadilde eğitimin kesinlikle olmasını isterim. Benim çocuğum anadilini bilmeli ve anadilinde eğitim alabilmelidir. Özerkliğe karşıyım. Halkın önemli bir bölümü de bunun ne olduğunu bilmez. Böyle bir durumda böyle bir talep kötü sonuçlar doğuracaktır."

GKK 5: "Elbette ki, anadilde eğitimin olmasını istiyorum. Çocuklarımız kendi dilleri ile eğitim yapabilmeli, dilimiz yaşayabilmelidir. Özerklikten kasıt nedir, ne getirir, ne götürür tam olarak bilmiyorum. Ancak bana göre şimdiki yapı iyi ve devam etmelidir."

GKK 8: "Kürtçe köklü bir dildir. Elbette Kürtçeyle de eğitim verilebilir. Hem belki bölgedeki eğitim seviyesi de yükselir. Özerklik ise şart değil. Olsa da olur olmasa da olur."

GKK 13: "Şimdi değil çoktan bu hak verilmiş olmalıydı. Yabancı dilde eğitim imkânı tanınıyor. Ama anadilde bu imkân tanınmıyor. Bunun mümkün olmadığını, Kürtçenin eğitim dili olmadığını söylüyorlar. Ancak Irak Kürdistan'ında Kürtçe eğitim var. Hem de üniversite eğitimi var. Burada neden olmasın. Ben de ülkenin bölünmesini istemiyorum. Ancak bölünme korkusuyla hareket etmemek lazım. Kürtler içte bağımsız dışta ise bağımlı olmalıdır."

Yukarıdaki ifadeler Kürt sorunun varlığını kabul eden koruculara aittir. Bu ifadelerin hepsinde anadilde eğitimin Kürtlere verilmesi gereken bir hak olduğuna vurgu yapılması, anadilde eğitimin Kürt sorunun temel problemlerden biri olarak algılandığını göstermektedir. Bu korucuların genel olarak anadillerinin unutulmamasını, çocuklarının anadillerini konuşmaya devam etmesini arzuladığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de yabancı dille eğitim verildiği ancak Kürtçe eğitim verilmediğine dair eleştiriler getirilirken, anadilde eğitim taleplerinin karşılanması için geç kalındığı ve bu taleplerin karşılanması konusunda gerekenlerin bir an önce yapılması talebi ön plana çıkmaktır.

Kürt sorununun varlığını kabul eden korucuların özerklik konusuna yaklaşımlarında farklılıklar tespit edilmiştir. Yapılan gözlemlerde özerklik kavramının bazı korucular tarafından tam olarak anlaşılamadığı ve bunun kafa karışıklığına neden

olduğu görülmüştür. Bu nedenle özerkliğe ilişkin genel ifadeler kullanmışlardır. Bazı korucuların genel olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin hemen her konuda merkezi yönetime bağlı olmayabileceği, bazı konularda inisiyatifin yerel yöneticiler tarafından alınabileceğini görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Kürt sorununun varlığı kabul eden korucular arasında genel kanı, özerkliğin kabul edilebilir bir talep olduğu yönünde olsa da, özerklik kavramının tam olarak açıklanmamasından, yararlarının ve zararlarının bilinemeyeceği kaygısıyla böyle bir talebe temkinli yaklaşan korucular da olmuştur. Yine de özerklik temasını öne çıkaran korucuların sayısı son derece azdır.

3.3.1.2 Kürt Sorununun Varlığını Reddeden Tezler

Etnik kökenleri gereği Kürt olmayan korucular ile örgütün saldırılarına maruz kaldığı ve ağır kayıplar verdiği için örgüte ve Kürt milliyetçilerine düşmanlık hissi içinde olan bazı korucular, Kürt sorunu diye bir sorunun olmadığını belirtmişlerdir. Ancak yaşanan olayların neden kaynaklandığına yönelik farklı görüşlerde bulunmuşlardır. Bazı korucular, sorunu tamamen reddederken bazıları sorunu, dış güçlerin müdahalelerine ya da ekonomik gerekçelere bağlamışlardır

> *GKK 7: "Böyle bir sorun yok, Hükümet bazı kesimlere bazı sözler verdi. Ya bu sözleri yerine getirmeliydi ya da böyle bir sözü hiç vermemeliydi. Dil Türkçe olmalıdır."*

> *GKK 10 : "Bana göre böyle bir sorun yoktur. Ben ve çevremdeki herkes dilini rahatça konuşabiliyor. Bu konuda herkes özgürdür. Sorun olmadığından çözüme ihtiyaç da yoktur. Hükümet gerçekten de çok iyi bir yaklaşım içinde bulunuyor. Bu konuda onları takdir ediyorum."*

> *GKK 11: "Bana göre, Kürt sorunu diye bir sorun yoktur. Bu tamamen dış odakların oyunudur. Onların amaçladığı tek şey de ülkeyi bölmektir. Bana göre bu sorunun çözümü için yapılması gereken en önemli şey, dağdakilerin inmesini sağlamaktır. Bunun için müzakere edilmelidir. Hükümetin Kürt sorununa yaklaşımını kesinlikle olumlu buluyorum. Bu şekilde devam etmelidir."*

GKK 14:"Ben bir Kürt sorunu olduğuna inanmıyorum. Bu, İsrail gibi, Ermenistan gibi ülkelerin oyunlarından başka birşey değildir. Bu durum böyle devam eder mi, çözülür mü, çözülürse nasıl çözülür? Bilmiyorum. Zaten PKK de tam olarak ne istediğini bilmiyor. Bir talebi karşılanınca başka birşey istemeye başlıyor. Hükümet Kürt sorununa olumlu yaklaşıyor bir çözüm getirmek istiyor. Ancak, örgüt hep bir sorun çıkartıyor."

GKK 16: "Kürt sorunu diye bir sorun yoktur. Yatırım ve istihdam sorunu vardır. Eğer yatırım ve istihdam yapılırsa bu sorun çözülür. Bu konuda yorum yapamam. Söyleyebileceğim tek şey, milleti kurtaracak tek şey yatırım ve eğitimdir."

Kürt sorununun varlığını kabul etmeyen korucular arasında üç yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Birincisi Kürt sorununu tamamen reddeden yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre herhangi bir sorun olmadığı için herhangi bir çözüme de ihtiyaç yoktur. Bu yaklaşıma göre herkes özgürdür ve dilini de rahatça kullanabilmektedir. Ancak bu yaklaşımı savunanlar yaşanan çatışmalara yönelik net bir açıklama getirememektedir. Onlara göre, yaşanan çatışmalar, amaçsız bazı insanların terörist faaliyetlerde bulunmasından kaynaklanmaktadır. İkinci yaklaşımı savunanlar ise sorunun, bazı düş güçlerin Türkiye üzerinde oynadığı oyunlardan kaynaklandığını görüşündedir. Türkiye'ye müdahale eden ülkeler konusunda ise daha çok Ermenistan ve İsrail'in isimleri ön plana çıkmaktadır. Üçüncü yaklaşıma göre de, sorun, yatırım ve istihdam sorunudur. Yani ekonomik temellidir. Sorunun çözümü için bölgeye yatırımların artırılması, istihdam olanaklarının sağlanması gerekmektedir. Ancak her üç yaklaşımı benimseyenlerin Ak Parti hükümetinin girişimlerini olumlu değerlendirdiği ve bu yönlü çabaların artırılması gerektiğine vurgu yaptığı görülmektedir.

'Kürt sorununun olmadığı konusunda görüş ifade eden korucuların, anadilde eğitim ve özerkliğe yaklaşımları arasında ciddi farklılıklar gözlenmiştir. Bazı korucuların ifadeleri, anadilde eğitimin ve özerklik taleplerinin kabul edilmez olduğu ve bu taleplerin ülkenin bütünlüğüne zarar verebileceği yönünde olmuştur. Görüşülenler arasında, dikkat çekici ifadelerde bulunan korucular da mevcuttur. Kürt sorununun varlığını kabul etmedikleri halde demokratik özerkliğin tartışılabileceğini, bunun

çatışmaların durmasında faydalı olabileceğini, başkanlık sistemi ile oluşturulacak federatif yapının adil olabileceğini belirtmişlerdir.

GKK 10: "Kürtçe eğitim talebini tamamen saçma buluyorum. Böyle birşey olamaz. Kürtçe eğitim, toplumda kimseye fayda getirmez. Özerklik için de açıkça söylüyorum. Böyle bir şeye ihtiyaç yoktur."

GKK 12: "Kürt sorunu diye bir sorun yoktur. Köyümüzde etnik çeşitliliğe rağmen herkes dilini kullanabiliyor. Kürtlerin kullanmasına engel olan şey nedir yani. Ayrıca anadilde eğitim diye tutturmuşlar. Benim dilimde (Tatarca) *eğitim verilse de ben, çocuğumu eğitim dili Türkçe olan bir okula gönderirim. Çünkü öyle olmazsa iyi bir eğitim alamaz ve eğitimini ilerletme imkânı da bulamaz. Demokratik özerklik konusunda haksızlar. Eğer öyle bir yapı oluşturulursa ülke bölünebilir. Hem bu yapı içerisinde kim kendini ifade edemiyor ki? Herkes ifade edebiliyor! O zaman buna ne gerek var?"*

GKK 11: "Çocuğumun Kürtçe öğrenip öğrenmemesi sıkıntı değildir. Öğrenmese de olur. Kürtçeyi biz köyümüzde zaten kullanıyoruz. Ayrıca Kürtçe dünyada çok kullanılan bir dil de değildir. Demokratik özerklik tartışılabilir. Bana göre sorunun çözümünde bir etken olabilir. Olayların yatıştırılması konusunda fayda sağlayabilir."

GKK 14: "Evimizde kendi dilimizi konuşuyoruz. Okulda tek dilde eğitim verilmeli çünkü daha sağlıklı bir sistem olur. Türkiye'de başkanlık sistemi oluşursa başka bir sisteme ihtiyaç kalmaz, daha adil bir siyasi yapı olur. Çünkü böyle bir durumda, eyalet sistemi oluşturulur. Bana göre bu sistem daha adil olacaktır."

GKK 16: "Anadilde eğitim talebini olumlu karşılıyorum. Zaten kimsenin çocuğunu Kürtçe okullara göndereceğine de inanmıyorum. Bu talepte bulunanlar, acaba çocuklarıyla Kürtçe konuşuyorlar mı? Zannetmiyorum. Eminim Türkçe konuşuyorlardır. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi olabilir. Ancak sağlıklı olacağını sanmıyorum. Yine de denemekte fayda var."

Yukarıdaki ifadelerde anadilde eğitim gereksiz bir talep olarak değerlendirilmektedir. Anadilde eğitim talebinin gereksizliği iki nedene bağlanmaktadır. Birincisi köylerinde çocuklarının anadillerini konuşabilmesi ve öğrenebilmesidir. Bu nedenle dilin öğretilmesi açısından eğitim dilinin değiştirilmesine ihtiyaç yoktur. İkincisi ise, anadilde eğitimin çocukların öğrenim hayatlarında olumsuz etki yaratacağı gerekçesidir. Türkçenin evrensel bir eğitim dili olduğu, dünya standartlarını yakaladığı, Kürtçenin eğitim için yetersiz olduğu bu nedenden dolayı çocukların öğrenimlerinin eksik kalacağı görüşü savunulmaktadır.

Özerklik konusunda Kürt sorununun varlığını kabul etmeyen koruculardada da bir kafa karışıklığının olduğu gözlenmiştir. Bu korucuların her biri tarafından farklı görüşler belirtilmiştir. Bu görüşler;

1- Üniter yapının korunması
2- Demokratik özerkliğin tartışılması
3- Başkanlık ve eyalet sisteminin getirilmesi
4- Yerel yönetimler güçlendirilmelisidir.

Genel olarak bakıldığında devletin üniter yapısında bir değişikliğin olabileceğine yönelik görüşlerin yoğunluklu olduğunu söylemek mümkündür.

3.3.2 Korucular Açısından Kürt Sorununda Yaşanan Değişimler

Cumhuriyet'in kuruluşundan, PKK'nın ilk silahlı eylem yaptığı 1984 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kürt politikasındaki inkarcı yaklaşımında herhangi bir değişme ya da sapma olmamıştır. Ulus devlet anlayışı içerisinde, farklı unsurların tek bir potada eritilmesi ve yeni bir ulus yaratılması düşüncesi hep hâkim olduğu söylenebilir. 1984 yılından, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalandığı 1999 yılına kadar, 'Kürt sorunu', terörizm ve güvenlik çerçevesinde yorumlanmıştır. 1999 yılında, liderlerinin yakalanmasından 2004 yılına kadarki süre içerisinde, örgüt, toparlanma ve yeni bir strateji oluşturma amacıyla tek taraflı ateşkes ilan ederek Türkiye sınırlarının dışına çekilmiş, bu süre zarfında devlet yetkilileri sorunu görmezden gelmişlerdir. PKK'nın tekrar silahlı eylemlere başladığı 2005 yılında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kürt politikası değişmiş, güvenlik politikaları tamamen bir kenara itilmese de sorunun temel odağı olmaktan çıkarılmıştır. Güvenlik

politikalarına paralel olarak, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yaptığı 'Kürt Açılımı'yla, insan hakları ve kültürel haklar konusunda çalışmalar yürütülmüştür.

Türkiye'de, 2005 yılından sonra Kürt sorunu açısından yaşanan politika değişimi, kamuoyundan farklı tepkiler almıştır. Bazıları, bu durumu olumlu karşılamış ve büyük bir gelişme olarak değerlendirmişlerdir. Bazıları ise herhangi bir gelişmenin olmadığını ifade etmiş ya da başlangıç için olumlu olduğu yönünde görüş bildirerek daha büyük adımların atılmasını istemişlerdir.

Kürt sorunu açısından yaşanan değişimlere yönelik, hem devletin güvenlik birimi, hem de birer Kürt olarak köy korucularının değerlendirmeleri önem taşımaktadır. Korucuların değerlendirmelerinde de toplumdaki gibi bir bölünmüşlük söz konusudur. GKK'ların çoğunluğu, gelişmelerin olumlu olduğunu belirtirken, bir kısmı ise herhangi olumlu bir gelişmenin olmadığı görüşünü savunmuşlardır. Duruma ilişkin bazı korucuların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

GKK 1: "Şahsi kanaatime göre, bazı konularda gelişmeler yaşandı. Avrupa Birliği adaylığından sonra bazı şeyler değişti. İnsanlara karşı daha saygılı ve nazik davranılıyor, ayrıca birtakım kültürel haklar da verildi. Yani olumlu sayılabilecek birtakım gelişmeler oldu."

GKK 4: "Eskiden bazı şeyleri söylemek ya da istemek zordu. Geçmişe göre şimdi, kültürel haklar konusunda birtakım gelişmeler oldu. Kendimi daha rahat ifade edebiliyorum ve bu da kimse için bir sorun yaratmıyor."

GKK 6: "Bana göre birtakım gelişmeler oldu. O dönemlerde, kimse Kürt olduğunu ifade edemiyordu. Hatta Kürt kelimesini bile kullanmaya korkuyordu. Ancak şimdi bazı konularda serbestlik var."

GKK 8: "Daha önce bölge insanı üzerinde ciddi baskılar vardı. Kendilerini rahat ifade edemiyorlardı. Ama şimdi istenilen seviyeye gelinmemişse bile, insanlar kendilerini daha rahat ifade edebiliyorlar."

GKK 9: "Kürtlerin haklarında birtakım gelişmeler oldu. Bu yönlü iyi çalışmalar halen var. Ancak, birileri bu işe çomak sokmaya çalışıyor. Çünkü bu durum bazılarının işine gelmiyor. Eğer bazı gelişmeler olacaksa da bu biraz zor olacak."

GKK 15: "Daha önce bazı kültürel haklar konusunda ciddi sıkıntılar vardı. Ancak şimdi durum daha iyi…"

GKK 16: "Geçen yıllara göre daha iyi oldu gibi görünse de, aslında elle tutulur çok ciddi birşey oldu. Daha önce asker ve polisin baskılarına maruz kalan halk artık herhangi bir baskı görmüyor. Tek fark bu…"

GKK 18: "O dönem ile bu dönem arasında büyük fark var. Askeriyede operasyonlar eskinden olduğu gibi değil. Askerin insanlara bakışı ve davranışı değişti. Eskiden binbaşı konuşurken karşısındakine 'ulan' derdi, şimdi 'ağabey' diyorlar. Biz halkın yanına gittiğimizde, bunlar PKK'lı gitmeyin diyordu. Şimdi onları kazanmak için, bizi onlarla iletişime geçmeye teşvik ediyorlar. Eskiden korkutuyorduk, şimdi ise koruyoruz."

Korucuların yukarıdaki ifadelerinden, Kürt sorunu konusunda bazı gelişmelerin yaşandığına yönelik genel bir sonuç çıkarılabilmektedir. Ancak bu gelişmeler daha çok, başta güvenlik görevlileri olmak üzere devlet yetkililerinin bölge halkına karşı insani yaklaşımları ve bazı kültürel haklar yönünde değerlendirilmiştir. Dönemin hükümeti tarafından kültürel haklar konusunda bazı gelişmeler sağlanmıştır. İlk kez devletin yayın organı olan TRT'de Kürtçe yayınlar yapılmıştır. İlk yayın TRT3'te 9 Haziran 2004 tarihinde gerçekleşmiştir. Yayın günde 45 dakika ile sınırlandırılmıştır. 1 Ocak 2009'da ise TRT6 tam gün Kürtçe yayına başlamıştır. Devletin Kürtçe yayına başlaması Kürt sorunu açısından büyük önem taşımaktadır. Bu yayınlar, devletin Kürt politikasında resmi olarak değişikliğe gidildiğinin ilk göstergeleri niteliğindedir. Yine, Mardin Artuklu Üniversitesinde Aralık 2009'da Yaşayan Diller Enstitüsü bünyesinde Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı kurulmuştur. Bu gelişmeler, cumhuriyet döneminden süregelen Kürtlerin asimilasyonu ve Kürt dilinin engellenmesi anlayışının, yerini, Kürt diline sahip çıkan bir devlet anlayışına bıraktığını göstermektedir. Devletin Kürt politikasındaki değişimler, korucular tarafından olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Korucuların, devlet görevlilerinin bölge halkına karşı davranış ve yaklaşımlarında gözlemledikleri değişimlere yönelik görüşleri arasında dikkat çekici ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerden, önceki dönemlerde bazı güvenlik görevlileri tarafından bölge halkına karşı son derece baskıcı bir tutum sergilendiği, bölge halkına potansiyel terörist gözüyle bakıldığı, bu güvenlik görevlilerinin bölge halkı ile korucuları birbirinden tecrit ettiği anlaşılmaktadır. Bir korucunun "*eskiden korkutuyorduk, şimdi koruyoruz"* şeklindeki ifadesi halka karşı baskıcı tutumların sadece bazı güvenlik görevlileri tarafından değil, bazı korucular tarafından da benimsendiğini göstermektedir. Yukarıdaki anlatılanlara dayanarak güvenlik görevlilerinin bölge halkına karşı yaklaşımlarında ciddi değişimler yaşandığını söylemek mümkündür. Güvenlik görevlilerinin bölge halkı ile olumlu nitelikte iletişim kurmaya çalıştığı ve korucuları da bu yönde teşvik ettikleri görülmektedir.

Tüm korucular, gelişmeleri olumlu olarak değerlendirmemiştir. Sınırlı sayıdaki bazı korucular tarafından herhangi bir gelişmenin yaşanmadığı yönünde görüşler bildirilmiştir. Bunlarında PKK örgütünün Kürt sorunu konusundaki propagandalarından etkilendiği söylenebilir.

> *GKK 5: "Bizim nazarımızda, o dönemle bugünün şartları arasında ciddi bir fark yok."*

> *GKK 14: "Koruculuğu kabul ettiğim günle bugün arasında fark eden birşey yok. O gün de Kürt sorunu vardı ve önemli bir sorundu. Bu gün de Kürt sorunu var ve hala önemli bir sorun."*

Yukarıda ifadelerine yer verdiğimiz koruculara göre, koruculuk sisteminin oluşturulduğu 1985 yılı ile günümüz arasında Kürt sorunu açısından herhangi bir gelişme yaşanmamıştır. Bu yaklaşıma göre, 1980'lerde Kürt sorunu ülkenin gündemini işgal eden önemli bir sorun niteliğinde olmuştur ve günümüzde de Kürt sorunu önemini korumakta ve halen ülke gündemini işgal etmektedir. Bu açıdan bir değişimin olmaması, herhangi bir gelişmenin olmadığının göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Ancak yine sınırlı sayıda korucu, diğerlerinin aksine, gelişmelerin olumsuz yönde bir seyir izlediğini belirtmişlerdir.*

GKK 3: "Bence eskiden daha iyiydi. Daha fazla huzur vardı. En azından bizim can güvenliğimiz vardı. Bize ilişen ya da sataşan yoktu. Ancak şimdi huzur kalmadı gibi. Şuan herkesin bir can güvenliği sorunu var."

GKK 10: "Eskiden daha kötü duruma doğru gidiyor. Çünkü ölenler her geçen gün çoğalıyor. Tüm bu yaşananlara rağmen de soruna bir çözüm getirilmiyor."

GKK 2 : "O dönemlerde örgüt taraftarları bu kadar çok değildi. İnsanlar ya örgüte karşıydılar ya da örgütü bilmiyordular. Ancak şimdi örgütün taraftarları giderek artıyor. Yani onların kazanımları daha fazla oldu."

Gelişmelerin olumsuz olduğu yönünde görüş bildiren korucular, durumu daha çok güvenlik boyutuyla değerlendirmişlerdir. Çatışmaların sıklaştığı, bu çatışmalarda ölenlerin sayılarının arttığına dikkat çekmektedirler. Bu korucular göre, hükümet tarafından atılan adımların çözüme yönelik değildir. Çünkü ölümlerin önüne geçilmemiştir. Çatışmaların sonlanmasına ve ölümlerin önüne geçilmesine yönelik çözümlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu korucular, nasıl bir çözüm getirileceğine yönelik bir görüşe sahip değillerdir. Bunlardan bazıları tarafından Kürt sorununun varlığını kabul edilmemekte, olaya terör sorunu olarak bakılmaktadır. Bazı korucular, sorunun çözülememesinden kaynaklı olarak örgütün her geçen gün daha fazla taraftar topladığını, bunun önüne geçilebilmesi için devletin Kürtlere bazı hakları tanıması gerektiğine değinmişlerdir. Bu haklar ise, *"anadilde eğitim"* ve *"demokratik özerklik"* gibi bazı haklardır.

* Yukarıda ifadelerine yer verdiğimiz korucularla PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 1 Mart 2013'te ateşkes ilan etmesinden önce görüşülmüştür.

3.4 Korucular ve PKK

3.4.1 Korucuların Perspektifinden PKK

PKK ve sempatizanları, koruculara "hain, işbirlikçi" muamelesi yapmaktadır. Korucuların PKK'ya yaklaşımları farklılık göstermektedir. Ağırlıklı olarak PKK'ya düşman ve terörist gözüyle bakıyor olsa da, daha önce sempatizan olduğu halde zorunlu olarak koruculuğu kabul etmiş bazı korucuların, korucu olduktan sonra PKK'ya olan bakış açılarında bir değişme olmamıştır. Onlara göre, PKK'lılar, Kürt halkını savunmakta ve bazı hakları için mücadele etmektedir. Korucuların PKK'lılara yaklaşımlarında yaşadıkları can kayıplarının da etkisi olduğu söylenebilir. Akrabaları ve arkadaşlarından can kaygı yaşayan korucular ile herhangi bir kaybı olmayan korucuların, PKK örgütüne yönelik yaklaşımlarının tespit edilmesi amacıyla, 'PKK sizin için nasıl bir anlam ifade ediyor?' şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen cevapların dağılımı aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 35: Korucuların PKK Hakkındaki Görüşlerinin Can Kaybı Yaşama Durumlarına Göre Dağılımları

PKK sizin için ne anlam ifade ediyor?		Can kayıpları yaşadı mı?		
		Hayır	Evet	Toplam
Terörist bir örgüt	F	19	54	73
	%	26,0	74,0	100,0
	Genele oranı %	7,8	22,0	29,8
Bazı odakların ve dış güçlerin kullandığı bir örgüt	F	13	80	93
	%	14,0	86,0	100,0
	Genele oranı %	5,3	32,7	38,0
Kürt halkının hakları için mücadele eden silahlı bir örgüt	F	7	43	50
	%	14,0	86,0	100,0
	Genele oranı %	2,9	17,6	20,4
İnsanları kullanıyorlar	F	-	3	3
	%	-	100,0	100,0
	Genele oranı %	-	1,2	1,2
Kan ve gözyaşını andırıyor	F	-	2	2
	%	-	100,0	100,0
	Genele oranı %	-	0,8	0,8
Kendi devletlerini kurmak istiyorlar	F	-	1	1
	%	-	100,0	100,0
	Genele oranı %	-	0,4	0,4
Onlarda birer insan	F	-	1	1
	%	-	100,0	100,0
	Genele oranı %	-	0,4	0,4
Yanıt vermek istemeyen	F	1	17	18
	%	5,6	94,4	100,0
	Genele oranı %	0,4	6,9	7,3
Fikrim yok	F	-	4	4
	%	-	100,0	100,0
	Genele oranı %	-	1,6	1,6
Toplam	F	40	205	245
	%	16,3	83,7	100,0
	Toplam %	16,3	83,7	100,0

GKK'ların % 20,4 gibi önemli bir oranı PKK örgütünü "Kürt halkının hakları için mücadele eden silahlı bir örgüt" olarak değerlendirmesi son derece dikkat çekicidir. Asıl dikkat çekici olan ise bu yönde görüş bildirenlerin % 86'sının can kaybı yaşadığını belirtmiş olmasıdır. Bazı korucular, can kaybı yaşadıkları halde, can ve mal güvenliklerine yönelik her an bir saldırı düzenleyebilecek olan bir örgütü, 'meşru bir mücadelenin meşru bir unsuru' olarak görmektedir. "Kürt halkının hakları için mücadele eden bir örgüt" söyleminde bir sempati duygusunun bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu durum çelişki arz etmektedir. Bazı korucular yaptıkları görevi "*şerefsizlik"* olarak tanımlamışlardır. Bu çelişkinin, bazı korucuların, PKK'nın saldırılarını meşru ve haklı görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu korucuların, PKK'nın kendilerine saldırmasının ve can kayıpları vermelerinin nedenini, "haklı bir mücadele" veren PKK'ya karşı silah almalarına bağladıkları tahmin edilmektedir. Yapılan mülakatlarda bazı korucular, PKK örgütünün ne derece meşru dair ifadelerde bulunmuşlardır.

> *GKK 2: "PKK kurulurken Kürt halkının temel haklarını savunma adına mücadele veriyordu. Ama galiba o da amacından sapmış durumda, ilk amacına göre hareket etmiyor."*

> *GKK 13: "PKK olmasaydı Kürtlere bu kadar hak tanınmazdı. Eskiden insanlar evlerinde bile Kürtçe müzik dinleyemezken şimdi telefonda sokakta rahatça dinleyebiliyor. PKK Kürtlerin hakkını savunan bir örgüttür. Çanakkale savaşında Kürtler de vardı. O halde Kürtlerin de bu devlette hakkı var. İşte PKK bu hakları istiyor."*

> *GKK 18: "Açıkçası PKK'lıların tam olarak kim oldukları ve gerçek fikirlerinin ne olduğun bilmiyorum. Ama görünen şey, onların bazı idealleri olduğu ve kendi idealleri doğrultusunda birtakım işlere giriştikleridir."*

Görüşmecilerden bazıları PKK'nın meşru bir amaç için kurulduğunu savunmuştur. Bu amaç Kürtlerin dilsel, sosyal ve kültürel haklarının talebidir. Burada çarpıcı olan husus silahlı mücadelenin meşru olduğudur. Dolaylı olarak, kimliksel ve kültürel hakların talebinin siyasi ve insani mücadeleler dışında, silahlı saldırılarla yapılabileceği ifade edilmiştir. GKK 13, *"PKK olmasaydı Kürtlere bu kadar hak*

tanınmazdı" şeklindeki ifadesiyle, silahlı mücadeleyi meşru görmekle birlikte bu mücadelenin başarılı olduğu ve amacına ulaştığına vurgu yapmıştır. Buna kanıt olarak da, PKK silahlı mücadeleye başlamasından önce Kürtçe müzik dinlemenin yasak olduğu, ancak PKK'nın mücadeleleri sonucu Kürtçe müzik dinlemenin serbestleştiğini göstermektedir. İfade edilen bir başka husus ise, PKK'nın aslında başka bir devlet kurmak istemediği, Çanakkale savaşında yer alan ve bu ülke için canlarını veren Kürtlerin, devletin asli unsuru olduğu ve bu nedenle birtakım haklara sahip olması gerektiği, PKK'nın ise bu hakları talep ettiğidir. Bazı korucular ise kimliklerinin saklı kalacağı taahhüdüne rağmen görüşlerini açıkça ifade etmekten çekinmişse de, PKK'yı meşru gördüklerine yönelik bir izlenim oluşturmuşlardır.

Tablo 38'de örgüte yönelik olumsuz yaklaşım "bazı odakların ve dış güçlerin kullandığı bir örgüt" kategorisinde (% 38,0) yoğunlaşmaktadır. Bu aynı zamanda tablodaki en yüksek oranlı kategoridir. Bazı korucular, PKK'ya karşı bir duruş sergileyecek şekilde görüşlerini beyan etmişlerdir. Bu GKK'ların, PKK'nın başka güçlerin maşası olduğu konusunda hemfikir oldukları görülmüştür. PKK örgütüne karşı kesin yargıda bulunmalarının, PKK'nın saldırılarına maruz kalmalarından ve bazılarının akrabalarını bu saldırılarda yitirmiş olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu yöndeki GKK ifadeleri şu şekildedir:

GKK 3: "Vahşet yapan, babamın ve birçok masumun katili bir örgüt. Bunlar dış güçlerin piyonudur. Ortadoğu'nun düşmanı olan batılı güçlerin oyunlarına gelmişlerdir. Din düşmanlığı yapıyorlar."

GKK 4: "PKK deyince benim aklıma gelen tek şey kan ve gözyaşı. Bazı dış güçlerin etkisi altında olduğu için böyle birtakım işlere girişmişler. Ancak örgüt üyelerinin önemli bir bölümü, bu durumun farkında değil. Kürt halkının hakları için savaştıklarını sanıyorlar."

GKK 7: "Başka odakların maşası olan bir terör örgütüdür. Devletin birliğine ve bütünlüğüne zarar vermeyi amaçlıyor."

GKK 11: "PKK, benim için, başka ülkelerin maşası olan bir örgütten başka birşey değildir. Kendilerinin bir amacı olduğunu

sanmıyorum. Kandırılarak dağa çıkarılmış ve başkanlarının maşası olarak kullanılmaktadırlar."

GKK 14: "PKK Ergenekon'un[*] ya da Ermenilerin oyunlarına alet olmaktadır. Onların, Kürtlerin davasıyla bir alakası olduğuna inanmıyorum. Eğer öyle olsaydı. Kardeş kardeşi vurmazdı."

GKK 15: "PKK deyince ülkenin bütünlüğüne kast eden, halkın arasına fitne fesat sokan kimseler, uyuşturucu kaçakçılığı, mayın ve ölüm geliyor benim aklıma. Cahilliklerinden dolayı dağa çıktılar. Başkalarının maşası oldular."

Bazı korucuların, PKK dendiğinde zihinlerinde, "*vahşet*", "*kan*", "*gözyaşı*", "*fitne fesat*" "*mayın, ölüm*" gibi kavramların oluştuğunu ifade etmeleri, PKK'ya karşı duyulan kinin ve nefretin dışa vurumu olarak yorumlanabilir.

Korucuların % 29,8'i PKK'yı "terörist bir örgüt" olarak nitelendirmişlerdir. Bu en yüksek oranlı ikinci kategoridir. Bu koruculardа, PKK'ların asıl amaçlarının ne olduğu konusunda kesin bir yargıları yoktur. PKK'lıların kaos, düzensizlik ve terörizm yaratma amacıyla bir araya gelmiş kişiler olduğu algısı vardır. Bu konuda, bazı korucuların ifadeleri aşağıda yer aldığı gibidir.

GKK 1: "Kürtlerin haklarını savunmak için savaştıkları propagandasını yapan bir örgüt. Dediğim gibi, Kürtlerin haklarını savunmak ve bu hakları elde etmek istedikleri propagandası yapıyorlar ama gerçek amaçları bu mu, yoksa bazılarının söylediği gibi dış güçlerin maşası mı? Bilemiyorum."

GKK 5: "Halkı kandıran ve kullanan bir örgüt. Açıkçası belirli bir amaçlarının olduğunu düşünmüyorum. Eğer varsa bir amaçları da, bunun ne olduğunu anlayabilmiş değilim."

---

[*]12 Haziran 2007'de Ümraniye'de bir gecekonduda 27 el bombası bulunması ile açığa çıkan ve terör örgütü olarak yargılanan Ergenekon adlı derin devlet yapılanmasını kastetmektedir.

GKK 6: "Başkalarını kullanmakta ve başkaları tarafından kullanılmaktadır. Amaçlarının ne olduğunu bilmiyorum. Ama bu işten rant sağlayanların olduğu bir gerçek."

GKK 9: "Doğu ve Güneydoğu'nun düşmanı olduğu aklıma geliyor. Kendileri için hedefledikleri bir amaçları, hele de Kürtlükle hiç alakaları yoktur. Ayrıca, kimin için çalıştıkları da belli değil."

GKK 10: "Bilmiyorum, bu konuda fikrim yok. Açıkçası, PKK'yı pek tanımıyorum. Tam olarak ne olduğu konusunda bir fikrim yok."

Yukarıda ifadeleri yer alan korucular, PKK'nın amacının ne olduğu ve nasıl bir örgüt olduğu konusunda kesin bir fikir sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır. Genel olarak Kürt halkının haklarını savunduğu propagandası yaptığı, ancak gerçek amaçlarının bu olmadığı, halkı kandırıp kullandıklarını düşünmektedirler.

Tabloda dikkat çeken bir diğer veri de, korucuların % 8,8'inin yanıt vermek istememeleridir. Alan çalışması sırasında bu korucuların görüş bildirmekten çekindikleri izlenimi edinilmiştir. Çekincilerinin iki farklı nedeninin olduğu tahmin edilmektedir. Birincisi, PKK hakkında olumlu bir görüş bildirdikleri takdirde devlet yetkilileri tarafından görevlerine son verileceği ve maaşlarından olacakları endişesidir. İkincisi ise, PKK aleyhinde bir görüş bildirilmesi durumunda ise PKK'nın ve bölgede yaygın olan PKK tabanının hedefine girme kaygısıdır.

Koruculara PKK hakkında ne düşündükleri konusunda birtakım sorular sorulmuş ve bu sorulara verilen yanıtlara ilişkin veriler yukarıda yer almıştır. Hem bu sorulara verilen yanıtları denetlemek, hem de PKK ile mücadele konusunda korucuların ne düşündüğünü öğrenmek adına koruculara "Sizler birer korucu olarak PKK ile mücadeleyi doğru buluyor musunuz?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu sorunun sorulmasından amaçlanan, silahlı bir güç olan korucuların, PKK ile mücadeleye yönelik bakış açıklarını belirlemektir. Alınan yanıtlara ilişkin dağılım aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir.

Tablo 36: Korucuların İllere Göre PKK İle Mücadeleye Yönelik Görüşlerinin Dağılımları

PKK ile mücadeleyi doğru buluyor musunuz?		Anketin yapıldığı il							
		Batman	Bingöl	Diyarbakır	Hakkâri	Mardin	Muş	Van	Toplam
Evet, doğru buluyorum	F	31	19	12	10	4	25	16	117
	%	83,8	51,4	33,3	28,6	12,1	67,6	53,3	47,8
	Genele oranı %	12,7	7,8	4,9	4,1	1,6	10,2	6,5	47,8
Hayır, doğru bulmuyorum	F	6	18	24	24	29	12	14	127
	%	16,2	48,6	66,7	68,6	87,9	32,4	46,7	51,8
	Genele oranı %	2,4	7,3	9,8	9,8	11,8	4,9	5,7	51,8
Yanıt vermeyen	F	-	-	-	1	-	-	-	1
	% yer	-	-	-	2,9	-	-	-	0,4
	Genele oranı %	-	-	-	0,4	-	-	-	0,4
Toplam	F	37	37	36	35	33	37	30	245
	%	100	100	100	100	100	100	100	100
	Genele oranı %	15,1	15,1	14,7	14,3	13,5	15,1	12,2	100

Birer silahlı kamu güvenlik görevlisi oldukları halde korucuların yarısından fazlası, mücadeleyi, kendilerinin değil, askeri ve polisiye güçlerin yapması gerektiğini savunmaktadır. Bu sonuçlara başka açında da bakıldığında dikkat çekici birtakım hususlar belirmektedir. Tablo 38'de de görüldüğü üzere, PKK hakkında olumsuz kanaat belirten korucuların oranı % 69,8'dir. Her 10 korucudan 7'si PKK'ya olumsuz baktığı halde, PKK ile mücadeleyi doğru bulmayanların oranı % 51,8 olarak tespit edilmiştir. Yani PKK'ya karşı olumsuz kanaatte bulunanların en az 1/5'i, PKK ile mücadeleyi doğru bulmamaktadır.

İllere göre bakıldığında ise sırasıyla Batman (% 83,8), Muş (%67,6), Van (% 53,3) ve Bingöl (%51,4) illerinde görev yapan köy korucuları, PKK ile mücadeleyi doğru bulduklarını belirtmişlerdir. Mücadeleyi yoğunluklu olarak doğru bulmayanların Mardin (% 87,9), Hakkari (% 68,6) ve Diyarbakır'daki (% 66,7) korucular olduğu tespit edilmiştir. Bu illerde mücadelenin doğru bulunmamasının nedeninin, diğer illere oranla çatışmaların nispi olarak fazla olması nedeniyle yaşanan can güvenliği endişesi olduğu düşünülmektedir. Aşağıdaki tablo da bu tezimizi doğrular niteliktedir.

Tablo 37: Korucuların PKK İle Mücadeleye Yönelik Görüşlerinin Can Kaybı Yaşama Durumlarına Göre Dağılımları

PKK ile mücadeleyi doğru buluyor musunuz?		Can kayıpları yaşadı mı?		
		Hayır, yaşamadım	Evet, yaşadım	Toplam
Evet, doğru buluyorum	F	26	91	117
	%	65,0	44,4	47,8
	Genele oranı %	10,6	37,1	47,8
Hayır, doğru bulmuyorum	F	14	113	127
	%	35,0	55,1	51,8
	Genele oranı %	5,7	46,1	51,8
Yanıt vermeyen	F	-	1	1
	%	-	-	0,4
	Genele oranı %	-	0,4	0,4
Toplam	F	40	205	245
	%	100,0	100,0	100,0
	Genele oranı %	16,3	83,7	100,0

Korucuların PKK ile mücadele etmesinin doğruluğuna yönelik yaklaşımlarda belirleyici olanın, can güvenliği endişesi olduğu görülmektedir. Hiçbir can kaybı yaşamayan korucuların % 65'i, korucuların PKK ile mücadelesinin doğru olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Can kaybı yaşayan korucuların % 55,1'i ise mücadeleyi doğru bulmamışlardır. Burada, can kaybı yaşandıkça ve can güvenliği sorunu arttıkça korucuların PKK ile mücadelesinin yanlış olduğu yönünde kanaatlerin arttığı gözlenmektedir. Ancak bazı korucuların PKK ile mücadele etmek istememelerinin nedeni sadece güvenlik kaygısı değildir. İnsani nedenlerin yanı sıra, PKK'ya duyulan sempati ve mücadele şeklinin etkili sonuç vermemesi de yer almaktadır.

Enformel görüşmelerde elde ettiğimiz verilere göre, korucuların PKK ile mücadele etmek istememelerinin gerekçeleri farklılık arz etmektedir. Bazı korucular, mücadele etmek istememelerini insani gerekçelerle açıklamaya çalışmışlardır.

GKK 4: "PKK ile mücadele çok zor bir şeydir. Kandırılmış gençlerle mücadele etmek acı verici bir durum."

GKK 13: "PKK ile mücadele istemediğimiz birşey. Onlarla girdiğimiz çatışmalarda öldürmek için değil püskürtmek için ateş ediyorduk."

Bu korucular tarafından, PKK'lılar, toplumun birer ferdi ve birer birey olarak algılanmaktadır. PKK'lıların aslında birer terörist değil, kandırılmış gençler olduğu, siyasi ya da ekonomik rant sağlamak isteyen bazı odakların, bu gençlere vaatlerde bulunduğu ve bazı idealler uğruna savaşmaya razı ettiği kanısındadırlar. İnsani yaklaşım içinde bulunan bu korucular, PKK'lar ile çatışmaya girmekten kaçınmaktalar. Kaçınılmaz olarak çatışmaya girildiği durumlarda ise öldürmek, yok etmek yerine püskürtme ve yıldırmayı tercih etmektedirler.

Bazı GKK'lar ise, yaşadıkları can güvenliği kaygıları nedeniyle, PKK örgütü ile mücadele etmek istememektedirler. Yaşanacak bir çatışmada PKK mensupları tarafından öldürülme kaygısı duymaktadırlar. Bu kaygıyı taşıyan korucuların ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

GKK 14: "Kimse canından ve malından olmak istemez, ama biz çocuklarımızın ve köyümüzün güvenliğini sağlamak için canımızı ve malımızı ortaya koymuşuz. Bize ve köyümüze zarar verebilirler."

GKK 16: "PKK ile mücadele etmek herhangi bir can güvenliği olmadan yaşamaya alışmaktır."

GKK 17 "PKK ile mücadele etmek demek operasyonlardan evine sağ dönme garantisinin olmaması demektir."

Bazı köy korucularında, devletin güvenlik birimlerinin, PKK örgütü ile başa çıkamadığı algısı bulunmaktadır. Bu algı, bazı korucuların, 'devlet onlarla başa çıkarmıyorsa, ben nasıl başa çıkayım' gibi bir yaklaşım sergilemelerine neden olmaktadır. Bazı korucular ise, devletin güvenlik birimlerinin desteği olmadan PKK mensuplarıyla mücadele edemeyeceklerini düşünmektedirler.

GKK 10: "PKK ile mücadele etmek, sonucu olumlu olmayan bir iş yapmaktır. Çünkü onlarla devlet tüm kurumlarıyla başa çıkamıyor. Biz ne yapabiliriz ki."

GKK 11: "PKK ile mücadele etmek biz korucular açısından gerçekten çok zordur. Devletin gücü olmadan mücadele edilemez."

Yukarıdaki ifadelerde korucuların, PKK örgütünün büyük ve güçlü bir örgüt olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. PKK'nın gücünün karşısında korucuların gücünün yetersiz olduğu ve korucuların PKK örgütüne karşı tek başına mücadele edemeyeceği görüşü açıkça ifade edilmiştir. Koruculardan biri ancak devlet desteği ile mücadelenin sürdürülebileceğini ifade ederken, bir diğer korucu, devletin kurumlarının bile korucularla başa çıkamayacağını söylemesi dikkat çekicidir. Böyle bir algı içersinde olan korucuların, PKK ile mücadelede ne kadar etkin ve hatta ne kadar faydalı olabileceği son derece tartışılır bir konudur.

PKK örgütünün saldırılarına maruz kalan ve bu saldırılar sırasında yakınlarını kaybeden bazı korucuların ifadelerinde ise, PKK ile mücadele sırasında intikam duyguları besledikleri görülmektedir. GKK 9'un, "*örgütle mücadele etmek bana zevk veriyor. Ancak, ben onlar gibi cani değilim*" sözleri PKK'ya karşı duyulun intikam hissini açığa vurmaktadır. Ancak, GKK 9, bu sözlerin devamında, "*mesela iki tanesini canlı yakaladım. İşkence yapabilir ya da öldürebilirdim. Ancak, ben onları adalete teslim ettim*" ifadelerini sarf ederek, intikam hissine yenik düşmediğini vurgulamıştır.

Koruculuğu bırakmış olan Eski Geçici Köy Korucularının (EGKK), PKK örgütüne yönelik yaklaşımları, GKK'larda olduğu gibi, farklılık göstermektedir. PKK mensupları eski bir korucu tarafından, '*amaçlarının ne olduğunu bilmeyen ve başkaları tarafından kullanılan, adam öldüren ve pislik içinde yaşayan'* kişiler olarak tanımlanmaktadır. Araştırmada, bu eski korucunun köyünün, PKK örgütü tarafından saldırıya uğradığı tespit edilmiştir. PKK'ya yönelik tanımlamalarının bu saldırılarla ilgisinin olduğu düşünülmektedir.

EGKK 1: "Amaçlarının ne olduğu belli değil. Kendileri dahi ne için çıktıklarını bilmiyorlar. Kürtlerin ulusal haklarını savunduklarını söylüyorlar. Kendileri de Kürdistan'ın kurulmayacağını biliyor. Aslında

onlar başkalarının maşası. Cani, kurulmuş makine gibi sürekli adamları öldüren, kirli, pislik içinde, ne hayat yaşadığı belli olmayan teröristlerdir."

Araştırmanın örneklem grubu içinde yer alan beş eski korucunun dördü tarafından, PKK'nın faaliyetlerinin meşru olarak algılandığı gözlenmiştir. Bazı eski korucular, bu faaliyetlerin meşruiyeti yönündeki görüşlerini açıkça ifade etmişlerdir. Bazıları ise, PKK örgütünü ortaya çıkışı itibariyle meşruiyetinin olduğunu ancak, günümüz itibariyle bazı PKK mensuplarının, başka odakların etkisi altına girdiğini ya da amaçlarının dışında hareket edebildiklerini ileri sürmüşlerdir.

EGKK 2: "PKK'nın amacı, Kürtlerin haklarını talep etmektir. Bu nedenle kuruldu. Kürt kimliği, dili, okulu ve ezilmemesi için çıktı. Kürtlerin haklarını savunan bir örgüttür."

EGKK 5: "PKK'nın amacı, Kürtlerin yaşadığı kimlik sorunun çözümüdür. Türklerin, Kürtler üzerindeki baskısını azaltmak için varlar."

EGKK 3: "PKK'lıların bir kısmı amaçlarında samimi ve Kürt halkı için savaşıyor. Kürt halkının haklarını talep ediyor, ama önemli bir bölümü dış güçlerin etkisi altındalar ve büyük oyunu göremiyorlar."

EGKK 4: "Yani Kürt halkının hakları için mücadele ediyor. Kürtlerin hakkını savunan ancak zaman zaman amacının dışında hareket eden bir örgüt"

Eski korucuların, geçici köy korucularının aksine herhangi bir iş kaygısı ya da baskı görme endişesi taşımadıkları ve görüşlerini doğrudan ifade edebildikleri görülmüştür. Eski korucularının bazıları, daha önce görüşlerine yer verdiğimiz bazı geçici köy korucuları gibi PKK örgütünün meşruiyetine dikkat çekmişlerdir. Bu meşruiyeti Kürt halkının haklarını silahlı mücadelede bulunarak talep etmelerine dayandırmaktadırlar. Türk halkının Kürtler üzerinde baskı ve tahakküm oluşturduğu ve PKK örgütünün silahlı mücadele ile bu baskıya kaldırmaya yönelik girişimlerde bulunduğu görüşlerini savunmaktadırlar. Ancak bazı eski korucular, PKK'lılar içersinde amacından sapmış ve başkalarının etkisi altına giren örgüt elemanlarının olduğu kanısındadırlar.

3.4.2 Bazı Korucuların PKK'ya Yardım ve Yataklık Etme Nedenleri

İçişleri Bakanlığının, 2005 yılında yaptığı açıklamaya göre, 1985 ile 2005 tarihleri arasında 2 bin 384 köy korucusu terör ve teröre yardım-yataklık suçu işlemiştir (Tapan, 2007: 211). Korucuların işledikleri suçlar konusunda özellikle de PKK'ya yardım ve yataklık suçları hakkında resmi kaynaklardan veri elde edilememiştir. Kamu kurumlarına Bilgi Edinme Kanunu bünyesinde yapılan başvurular sonuçsuz kalmıştır. PKK'ya yardım ve yataklık suçu isnat edilen korucularının dosyalarının talebine ilişkin barolar, müvekkillerinin güvenlikleri ve dosya gizlilikleri gerekçesiyle olumsuz yanıt vermiştir. Doğruya en yakın bilginin edinilmesi ve korucuların bu suçlara ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amacıyla görüşmelerde koruculara "İçişleri Bakanlığının verilerine göre, bazı korucular PKK yardım ediyor siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Korucuların bu yöndeki ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

GKK 1: "Yardım ve yataklık edenlerin büyük çoğunluğu bunu mecbur oldukları için yapmaktadır. Çünkü kendilerini her zaman örgüte karşı muhafaza etme imkânları yok. Haliyle örgütün bazı isteklerine boyun eğiyorlar."

GKK 2 : "Korucular içinde tabii ki suç işleyenler vardır. Herkesin aynı hassasiyeti göstermesini bekleyemeyiz. Bunların suça bulaşma nedenleri, PKK'nın ve Ergenekon örgütünün uzantıları olmasından dolayıdır."

GKK 4: "Evet bazı korucular suça bulaşıyor. En çok bulaştıkları suçların örgüte yardım ve yataklık olmasının sebebi de, onlarla anlaşmak zorunda olmalarıdır. Aksi takdirde hayatlarını sürdürmelerine imkân yoktur."

GKK 5: "Yardım ve yataklık edenlerin büyük çoğunluğu bunu mecbur oldukları için yapmaktadır. Çünkü kendilerini her zaman örgüte karşı koruyamazlar. Bu nedenle PKK'ye yardım ediyorlar. Bazı korucular ile örgüt arasında akrabalık ilişkileri olması da yardım ve yataklığın bir

başka nedenidir. Çünkü birçok köyde akrabalardan biri baskılarla korucu olmak zorunda kalırken, bir diğer akraba da örgüte katılmıştır."

GKK 8: "Asker ve polis gibi güvenlik güçlerinin hemen ulaşmasında sıkıntı olan yerlerde, korucular, örgütün tehditlerine boyun eğmek zorunda kalıyor. Ancak, bunların içinde, bazı gönüllü olarak yardım edenler ve örgütle aynı amacı güden korucular da var."

GKK 13: "PKK yardım ve yataklık yapanlar, zorla korucu yapılmış kişilerdir. Zaten bu insanların fikri budur. Fikri bu olanlara zorla koruculuk yaptırırsanız sonucu da bu olur."

GKK 15: "Bunu yapanlar yüz karası ihanetçilerdir. Devlet zamanında silah verirken, örgüt yanlısı ya da karşıtı ayrımı yapmadı. Ayrıca generaller bile suç işlerken, eğitimsiz korucuların suç işlemesi normaldir."

GKK 16: "Devlet, ne kadar PKK sempatizanı varsa hepsini korucu yaptı. Örneğin 1990'lı yıllarda korucu olanlar, istemeden, devletin zoruyla korucu oldu."

GKK 18: "Bazı korucular baskı gördüler, zorla korucu yapıldılar. Ayrıca bu korucular dışlandılar. Dışlandıkça da PKK'ya yanaştılar."

Çalışmada örneklem grubu içerisinde yer alan, güvenlik kaygısı yaşayan köylerde ve diğer korucu köylerinde yaptığımız görüşmeler ve gözlemlere dayanarak, korucuların PKK'ya yardım ve yataklık etmelerinin üç temel nedeninin olduğu söylemek mümkündür. Birincisi, bazı korucuların PKK'nın propagandalarından etkilenip Kürt milliyetçiliği ideolojisini benimsemeleridir. Bu korucular, köylerini terk etmek zorunda bırakılmalarından sonra korucu olmaya karar vermişlerdir. Ancak, korucu olarak güvenlik birimlerinde yer almaları, onların PKK'ya olan sempatilerinden herhangi bir sapma meydana getirmemiştir. Aksine, korucu olmaya zorlanmalarının, bazılarının PKK'ya daha fazla sempati duymalarına neden olduğu ileri sürülebilir. İkincisi ise, PKK'ya karşı duydukları korkudur. Genellikle güvenlik birimlerinin olduğu bölgelere uzak olan köylerde yaşayan bu korucular, ağır bir PKK saldırısına

direnebilecek güçte değillerdir. Bölgenin dağlık ve son derece güç coğrafi koşulları nedeniyle, herhangi bir saldırı sırasında en yakın birliğin bu köylere ulaşması bazen çok uzun zaman alabilmektedir. Bu bağlamda güçlü bir PKK saldırısı ile köydeki tüm korucuların etkisiz hale getirilmesi söz konusu olabilmektedir. Uzak köylerde yaşayan korucular, öldürülme endişesi ile PKK'nın birtakım isteklerine olumlu yanıt vermek zorunda kalmaktadırlar. Üçüncü neden ise, hem korucu maaşlarını alabilmek hem de kendilerini PKK'nın saldırılarından korunmak için çift taraflı tavır sergilemeleridir.

3.4.3 PKK'nın Koruculara Yaklaşımı

Koruculuk sistemi, PKK örgütü tarafından, hedeflerine ulaşabilme konusunda büyük bir engel olarak görülmüştür. Koruculuğun ortadan kaldırılmasının yolları aranmış, ancak, koruculuğun yaygınlaşmasına engel olunamayacağı anlaşılmıştır. Bu nedenle köylülerin koruculuğu benimsemesinin engellenmesi ve katılımlarının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Korucu olanları caydırarak sistemden ayrılmasını sağlamak da, PKK örgütünün bir başka stratejisi olmuştur.

PKK tarafından, ilk olarak köylülerin korucu olmalarının engellemesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, birtakım önlemler alınmıştır. Bu önlemlerin ilki, 25-30 Ekim 1986 tarihlerinde Lübnan'ın Helvi Kampı'nda yapılan III. Kongresinde karara bağlanmıştır. Bu karara göre, örgütün ilerlemesinin önünde önemli bir engel olarak görülen GKK'ların kendileri ve yakınları öldürülecek, evleri kundaklanacak ve malları yağmalanarak sindirilmeleri sağlanacaktır (Belgenet, 2012; İmset, 1993: 141).

PKK, 1993 yılına kadar korucular ile mücadeleyi gayet ciddiye almıştır. Hatta bir süre güvenlik güçlerini bir numaralı hedef olmaktan çıkarmış, bir numaralı hedef olarak korucuları göstermiş, bu çerçevede 'Köy Toplantısı Talimnamesi' çıkarmıştır. Bu talimnameye göre, TSK askeri ve siyasi odakları tasfiye edilecek, köyde devrimci otorite tesis edilecektir. Bu bağlamda, "*köyde ajan-milis çetelerinin tasfiye edilmesi"* için, izlenmesi gereken yöntemler şu şekilde açıklanmıştır:

> *"Gönüllü işbirlikçi olanları imha, toplu imha, idam, teslim alma ve göçertme. Ayrıca tüm ekonomik kaynaklarını, (üretim aracı, hayvan, tahıl, bağ-bahçe vb) imha etme, yakma. Zorla çeteleştirilenleri teslim alma (silahsızlandırma), idam,*

imha, toplu imha, göçertme, çeşitli cezalara (para, silah vb.) çarptırma..." (İmset, 1993: 132)

Bu kararlar çerçevesinde PKK, 1987 yılında, Mardin'in Başyurt Köyü'nde 10, Mardin'in Ömerli İlçesi Pınarcık Köyü'nde 17, Hakkâri'nin Uludere İlçesi Taşdelen Köyü'nde 11 korucuyu öldürmüştür. 1988 yılında ise, Siirt'in Eruh ilçesi Fındık-Yazıoymak Köyü'nde 9, Mardin'in Nusaybin İlçesi Bahminin Mezrası'nda 10 kişiyi, yaptıkları saldırılar sonucu öldürmüşlerdir (Özdağ, 2007: 66; İmset, 1993: 129).

PKK, 1992 yılına kadar, yaptığı baskınlarla, 78 köy korucusunun ve korucu ailelerinden, yaşlı, kadın ve çocuklardan oluşan toplam 640 kişinin ölümüne sebebiyet vermiştir (İmset, 1993: 130). Mayıs 2012'ye kadar PKK saldırıları sonucu hayatını kaybeden korucu sayısı ise bin 578 olduğu açıklanmıştır (JGK, kişisel yazışma, 2012). Öcalan, korucu köylerine saldırı sırasında kadın veya çocuk ayrımının yapılamayabileceğini şu şekilde ifade etmiştir: "*Köy korucularının öldürülebileceğini söyledik. Fakat birinin karısını ve çocuğunu uyandırıp öldürmenin hiçbir gerekçesi yoktur. Hata ile öldürmüş olabilirler. Evinde mevzilenmiş ise onu roket atarak vurabilirsiniz. Bu olabilir"*(İmset, 1993: 384).

PKK örgütünün koruluk sistemine yönelik politikalarında, 1993 yılından sonra değişlikler olmuş, korucular bir numaralı hedef olmaktan çıkarılmıştır. Ancak, halen PKK'nın güzergahı üzerinde bulunan korucular ile güvenlik güçlerinin yaptığı operasyonlara katılan korucular, PKK tarafından hedef alınabilmektedir.

PKK'nın stratejisinin bir diğer ayağı, korucuların, bölge halkı nezdinde itibarsızlaştırılması yoluyla zor durumda bırakılması olmuştur. Korucular için, sürekli olarak 'hain Kürt', 'işbirlikçi Kürt' propagandası yapılmıştır. Yine, etkili bir propaganda ile korucuların halk arasında 'cahş'[*] olarak anılması sağlanmıştır.

[*] Kelime anlamı 'eşek yavrusu'dur. Ancak 'hain işbirlikçi eşek' anlamında kullanılmaktadır. Burada bir aşağılama ve hakir görme durumu söz konusudur.

3.5 Korucular ve Devlet

3.5.1 Korucuların Perspektifinden Devlet

Geçici Köy Korucularının yaklaşık üçte biri (Bkz. Tablo 29), devlet görevlilerinin baskısıyla koruculuğu seçtiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan gözlem ve tespitlerde gerek devlet baskısını gerekçe gösteren, gerekse diğer gerekçelerle korucu olanlara, devlet yetkilileri tarafından bazı vaatlerde bulunulduğu anlaşılmıştır. Bu vaatlerin ekonomik kısmı, bir sosyal güvenlik kurumuna bağlanacakları, maaşlarının artacağı ve emeklilik halinde bir emekli maaşlarının olacağıdır. Güvenlikle ile ilgili olan kısmı ise korucuların sadece kendi köylerini koruyacakları ve herhangi bir operasyona ya da güvenlik harekâtına dâhil edilmeyecekleridir. Ancak, bu vaatlerin tam olarak yerine getirilmediği ifade edilebilir. Korucuların maaşları, yaşadıkları tüm tehlikelere rağmen asgari ücrete endekslenmiş, herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna da bağlanmamışlardır. Kendilerine, sadece köylerinin güvenliğinden sorumlu olacakları söylenmesine rağmen operasyonlara ve güvenlik harekâtlarına dâhil edilmişlerdir.

Devlete yönelik yaklaşımlarını ve bakış açılarını tespit edebilmek için koruculara, "sizce devlet sizi nasıl görüyor?" şeklinde soru yöneltilmiştir. Alınan yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 38: Köy Korucularının Devlete Yönelik Algıları 1

Korucuların algısı	Frekans	Yüzde
Devlet bizi kullanıyor	94	38,4
Devlet bizi huzur ve bekanın sağlayıcısı olarak görüyor	68	27,8
Devlet PKK'yı yeneceğimiz konusunda bize güveniyor	49	20,0
Devlet bize ihtiyaç duyuyor	3	1,2
Devlet yetkileri ile herhangi bir sıkıntımız olmadı	23	9,4
Fikrim yok	8	3,3
Toplam	**245**	**100,0**

Sorumuza yanıt veren GKK'ların % 38,4'ü devletin kendilerini kullandığını ifade etmişlerdir. Devletin kendilerine biçtiği misyona göre olumlu yaklaşım içinde bulunduğunu ifade eden GKK'ların oranı ise toplamda % 49,0'dır. Devletin kendilerini kullandığını belirten korucuların bu ifadelerden kastettikleri siyasi, ekonomik ve askeri

alanlarda bazı haksızlıklara uğradıklarıdır. Bu haksızlıkların neler olduğu görüşmeler sırasında koruculara sorulmuştur. Bu görüşlere aşağıda detaylı olarak yer verilmiştir.

Her ne kadar bu oran yüksek görünse de alan çalışması sırasında bazı GKK'ların bu soruyu kaygıyla cevapladığı gözlenmiştir. Yani, gerçek oranın, olduğundan daha düşük olma ihtimali söz konusudur. Bu ihtimal daha önce göz önünde bulundurulduğundan, bir önceki soruya verilen cevapların sınanması amacıyla, "devletin sizi yalnız bıraktığını düşünüyor musunuz?" şeklinde bir başka soru yöneltilmiştir. Soruya verilen yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 39: Köy Korucularının Devlete Yönelik Algıları 2

Devletin sizi yalnız bıraktığını düşünüyor musunuz?	Frekans	Yüzde
Hayır, devlet bize sahip çıkıyor	98	40,0
Evet, devlet bizi yalnız bırakıyor	133	54,3
Evet, kısmen sahip çıkmıyor	5	2,0
Fikrim yok	9	3,7
Toplam	**245**	**100,0**

Devletin kendilerine sahip çıktığını söyleyen korucuların oranı % 40'tır. Bu veri bir önceki tablo ile karşılaştırıldığında GKK'ların bu sorulara cevap verirken bir kaygı içinde oldukları ihtimalini güçlendirmektedir.

Yukarıdaki tabloda yer alan verilere dayanarak, bazı korucuların kendilerini sahipsiz ve kullanılmış hissettikleri söylenebilir. Geçici köy korucularının devletin güvenlik gücü olduğu ve PKK sorunu bağlamında kendilerine önemli bir misyon biçildiği göz önüne alındığında, bu hissin, ciddi sorunlar doğurabileceği tahmin edilmektedir. Bir mesleki örgütün üyeleri olarak, GKK'ların içerisinde bulunduğu hissiyatın ne yönde olduğu, aşağıdaki ifadelerinden analiz edilebilir. Bazı korucular, can güvenliklerinin, devlet yetkilileri tarafından hiçe sayıldığı, hatta örgüte karşı yem olarak kullanıldıkları görüşündedirler. Bu nedenle koruculara, görüşmeler sırasında devlet yetkililerinin korucuları kullandıkları yönündeki tezler hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Alınan yanıtlar aşağıdaki gibidir.

GKK 2: "Evet, bu fikirde olanlara katılıyorum. Devlet gerçekten de bizi kullanıyor. Bizleri örgüte karşı yem olarak kullanıyor. Tek dertleri kendi güvenlikleridir."

GKK 13: "Evet kullanılıyoruz. Biz operasyonlarda ön saflara sürülüyoruz. Bir temas olursa (PKK ile) *ilk biz öldürülürüz. Bir mayın olursa da ilk biz basarız."*

GKK 14: "Kesinlikle devletin bizi kullandığını düşünüyorum. Hem de oltanın ucuna takılan yem gibi kullanıyor. Operasyonlarda, nöbetlerde bizleri en kötü en tehlikeli bölgelerde tutarken, kendileri ağır silahlarla daha güvenli bölgelerde kalıyor."

GKK 16: "Devlet bizi kesinlikle kullanıyor. Kendi görevini yapmıyor, bize yaptırıyor. Müdür varken odacı neden müdürün işini yapsın. Biz profesyonel değiliz. Profesyoneller bu işi yapmalı."

Yukarıda ifadelerine yer verilen korucular, devlet yetkililerinin kendilerini askeri açıdan kullandığını ifade etmektedirler. Devletten kast edilen ise askeri yetkililerdir. Askeri yetkililerin korucuların canlarına önem vermediği ya da askeri personele oranla daha önem verdiğini savunmaktadırlar. Özelliklede GKK 13'ün operasyonlar sırasında PKK ile bir temasın gerçekleşmesi halinde ön saflara kendilerinin sürüldüğünü ve mayınlı arazilerde yine kendilerinin önden gönderildiğini ileri sürmesi oldukça çarpıcıdır. Bir diğer çarpıcı husus ise GKK 14'ün *'oltanın ucuna takılan yem gibi'* kullanıldıklarını belirtmesidir. Bu durum bazı korucular ile diğer güvenlik birimleri (Jandarma, polis vs.) arasında ciddi güven sorunu olduğunu göstermektedir. Örgütsel ve yönetsel araçların başarılı olabilmesi için, öncelikli adil bir yönetim yaklaşımının bulunması ve çalışan ile yönetim arasında bir güven ilişkisinin yaratılması gerekmektedir. Çalışanların iş süreçlerinde haksızlığa uğradıkları algısının herhangi bir aşamada ortaya çıkması, daha baştan yönetsel motivasyon araçlarının başarısını olumsuz etkileyecektir (Keser, 2012). Herhangi bir mesleki örgütü, işler halde olması ve misyonunu yürütebilmesi açısından üyelerinin sadakatine ve bağlılığına ihtiyaç duymaktadır. Örgütsel bağlılık, genel olarak bir çalışanın örgütüyle bütünleşme ve örgütün değerlerini benimseme derecesini ve örgütün bir üyesi olarak kalmaya

istekliliğini ifade etmektedir (Biçer, Erçek, Küskü, & Çakmak, 2009). Sadakat ise genel anlamıyla, samimi ve sağlam dostluk, içten bağlılık, his ve duygularda sağlamlık, ihanet etmeme, hakikate uygunluk anlamlarına gelmektedir (Uygur & Koç, 2010).

Birer güvenlik unsuru olan korucuların bazılarının, 'devlet bizi kullanıyor' ifadesinden kastettikleri şey, diğer güvenlik birimleri (asker, polis) ile aynı haklara sahip olmadıkları, ayrımcılığa uğradıklarıdır. Bu konuda bazı GKK'ların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

GKK 4: "Evet devlet bizi kullanıyor. Ama ekonomik nedenlerden dolayı bu durumu kabullenmek zorunda kalıyoruz."

GKK 5: "Devlet, korucuları, Kürtleri bölmek için kullanıyor."

GKK 6: "Örgüte karşı bizi kullandığını düşünüyorum."

GKK 15: "Devlet bize sosyal güvence bile vermedi. Bazen bizi kullandığı konusunda şüphe duyuyorum."

GKK 17:"Maddi açıdan olsun, iş açısından olsun kullanılıyoruz. Hem bizden faydalanıyorlar, hem de bize hizmet vermiyorlar. Koruculuk, eli iş tutana bir iş gibi görünüyor. Bu durum, bölgede kalan eğitim düzeyi düşük insanlara yaradı. Oysa biz bir yere bağlı değiliz. Sendikamız yok. Bir tutanakla bile işten atılabiliyoruz. Kafamızda, 'koruculuk kaldırılırsa ne olur' tarzında bin tane soru geçiyor. Bu da strese girmemize neden oluyor. Örgüt gelip bize gençleriniz verin diyor. Güvenlik güçleri de bölgeyi hâkimiyeti altına almak için boşalttı. Durum bu…"

Yukarıdaki ifadelerden yola çıkarak korucuların ayrımcılığa uğradıklarını yani kullanıldıklarını iddia ettikleri alanları üç ayrı madde halinde sıralanabilir.

1- Ekonomik: kamu bünyesinde çalışan bütün görevlilerin bir sosyal güvencesinin olması, onların ise sosyal güvenceden yoksun bırakılması, korucular tarafından haksızlığa maruz bırakıldıkları şeklinde yorumlanmaktadır. Ayrıca yaptıkları işlerinin niteliğine göre düşük maaş olduğunu düşündükleri ve bu durumu haksızlık olarak niteledikleri anlaşılmaktadır.

2- Siyasal ve Toplumsal: korucu yapılarak bölge halkı içerisinde PKK'nın taban bulmasına engel olmak için kullanıldıkları, bölge halkı tarafından da dışlandıkları bu nedenle de haksızlığa uğradıkları kanısındadırlar.
3- Askeri: Askeri yetkililerin görevlerini yapmadıkları, en tehlikeli görevlere korucuların gönderildiği, operasyonlar sırasında can güvenliklerinin hiçe sayıldığı hususu ön plana çıkmaktadır.

Mesleki örgütlerde, ayrımcılık bazı olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Örgüt içi psikolojik ve sosyal sorunların giderek derinleşmesi, bireysel ve örgütsel motivasyonun düşmesine yol açmakta, örgütün verimlilik, üretkenlik ve performansı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmakta, örgüt için çatışmaların ve ayrışmaların giderek yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Ayrıca, bireysel çıkarın örgütsel çıkarlardan üstün olduğu inancının giderek yaygınlaşması ve örgütsel adalet duygusunun giderek sarsılmasına neden olması da beklenen sonuçlar arasında yer almaktadır (Omay, 2012).

Mesleki örgütlerde bulananlar açısından değerlendirildiğinde, motivasyonun en önemli unsurlarından biri hizmetin karşılığında adil bir ücrete sahip olmaktadır. İnsan onuruna yakışır bir düzeyde ücret alması, çalışanın motive olmasının en temel unsurlarından birisidir. Düşük ücretle işe başlayıp, kendisine ücret açısından haksızlık yapıldığını düşünen ama zorunluluktan dolayı da çalışmak durumunda kalan bir çalışandan yüksek verim beklemek, yanıltıcı olacaktır (Keser, 2012).

Siyasi ve yönetsel anlamda ayrımcılığa uğramadıklarını düşünen korucular da mevcuttur. Ancak, bunların içersinde bazı korucular, ekonomik açıdan yeterince desteklenmedikleri görüşündedirler.

> *GKK 3: "Bizi kullandıklarını sanmıyorum. Ancak ekonomik açıdan yeteri destek yok."*

> *GKK 9: "Devletin bizi kullandığını söyleyenler anti propaganda yapıyorlar. Böyle birşey söz konusu değildir. Devletin bize karşı tek olumsuz durumu, maaşımızın az olması ve sosyal güvencemizin olmamasıdır."*

GKK 1: "Devletin bizi bire bir kullandığını sanmıyorum. Ama örgütün taban bulmasını engellemeye yönelik bir politika gereği korucu yapıldığımızı biliyorum."

GKK 7: "Böyle birşey yok, söz konusu dahi olamaz."

Yapılan çalışmalar, mesleki örgüt ile çalışan arasındaki bağın, temel olarak alternatif fırsat azlığından kaynaklanan bağımlılıktan veya çalışanın örgütün esas amaç ve değerlerini benimseyip içselleştirmesinden kaynaklanan duygusal bir bağ olabileceğini, yani çalışanın, örgüt üyesi olarak kalmasının hem gereksinimler nedeniyle hem de kendi arzusuyla olabileceğine değinmişlerdir (Biçer, Erçek, Küskü, & Çakmak, 2009). Nitekim bu çalışmada da, bazı korucuların gereksinimleri nedeniyle, bazı korucuların da kendi arzusuyla bu mesleki örgüt içinde yer aldığı görülmüştür.

Korucuların, ayrımcılığa uğradıkları, devlet yetkilileri tarafından kullanıldıkları gibi birtakım düşüncelere sahip olmaları, kısmen, iş yaşamlarındaki sosyal, siyasal ve ekonomik sıkıntılara bağlanabilir. Çalışmanın yapıldığı dönem itibariyle, koruculuğu bırakmış olanların, yani eski korucuların, devlet yetkililerine yönelik algılarının tespit edilmesi de önem arz etmektedir. Bu tespitler koruculardа, devlet yetkililerinin kendilerini kullandığı hissinin oluşmasında, yaşadıkları sıkıntılarla birlikte, ayrımcılığa uğranıldığı düşüncesinin etkisinin ne olduğunun anlaşılmasına katkı sunacaktır. Eski korucuların bu konudaki görüşleri aşağıda yer almaktadır.

EGKK 1: "Biz devletin güvenliğini sağlamak için korucu yapıldık, ancak diğer bölgelerdeki bazı korucuların ihaneti sonrası devlet unsurları, askerlerdense korucu kayıplarını tercih ediyor. Bu da bize kullanıldığımız hissi veriyordu."

EGKK 2: "Evet, devlet gerçekten de korucuları kullanıyor. PKK ile mücadele etmek için bizi maşa olarak kullanıyorlar."

EGKK 3: "Bölgede örgüt ilk dönemlerde oldukça etkindi. Devlet de bizi örgüte karşı kullanıyordu. Kullanırken de kolluyordu. Ancak örgüt, burada etkinliğini yitirmeye başlayınca, yani devletin bizimle işi bitince, kimsenin yanında bir kıymetimiz de kalmadı. Zaten yoktu ya…"

EGKK 4: "Bu konuda kimse bize karşı herhangi bir söylemde bulunup açıkça bir ifade kullanmadı. Ancak hal ve hareketlerinden, onların bize güvenmedikleri belli oluyordu. Ben operasyonlara çıkmadım ama çıkan arkadaşlarımın bu konudaki şikâyetlerini hep duyuyordum. Güvenlik güçleri, operasyonlar sırasında arkadaşlarımızı birliğin önünde tutuyormuş. Herhangi bir saldırı gerçekleştiği zaman ya da mayın patladığı zaman ilk hedef askerler değil de korucular olsun diye. Bu kullanılmak değil de nedir?"

EGKK 5: "Devlet korucuları kullanıyor. Bu operasyonlarda daha çok belli oluyordu. Biz onlara, onlar da bize güvenmiyordu. Onlar teknik imkânlar konusunda daha korunaklı olduğu halde biz onların önünde gidiyorduk."

Bazı eski korucuların da devlet tarafından kullanılmış oldukları görüşünü benimsedikleri anlaşılmaktadır. Geçici köy korucularında kullanılma düşüncesi askeri, siyasi ve ekonomik konularda farklılık gösterirken, eski korucularda kullanılmış olma hissinin askeri alanda yoğunlaştığı görülmektedir.

3.5.2 Koruculardа Devlet Algısı ve Operasyonlara Zorlanma Konusundaki Görüşleri

Devlet, soyut bir sistemdir ve bünyesinde hizmet eden bütün kamu görevlileri devletin bir parçasıdır. Ancak, kamu görevlileri ile ilişkileri bakımından herkesin devlet algısı farklıdır. Köy korucularının devlet kavramından anladığı şey ise önce askeri yetkililer daha sonra da vali, kaymakam ve polistir. Bu algı, korucuların ilişki ağlarından kaynaklanmaktadır. 1980'lerin ikinci yarısı ve 1990'lı yıllarda koruculuk sisteminin oluşturulması, hayata geçirilmesi ve yaygınlaştırılması süreçlerinde birinci dereceden etkin rol oynayanlar, askeri yetkililerdir. Korucular, her ne kadar resmi olarak valilik ve kaymakamlıklara bağlı olsa da fiili olarak sorumluluklarının askeri yetkililerde olması, çatışmalı yıllarda mücadelenin askeri yetkililer tarafından yürütülmesi ve karar mekanizmasının askeri yetkililerce kullanılması, korucuların 'devlet'i askeri yetkililer olarak algılamasına neden olmuştur. 2000'li yılların başlarına kadar, kamuda fiili otoritenin askeri yetkililerde olması böyle bir algının oluşmasına

neden olmuşsa da, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık süreci sonrası atılan demokratik adımlar ve Ak Parti'nin çok güçlü bir siyasi otorite haline gelmesinden sonra askeri vesayetin gerilemesi, bu algıyı belirli oranda azaltmıştır. Bütün bunlar, Türkiye'de Kürt sorunu ve PKK sorununa ilişkin politika değişikliğinin yaşanmasına neden olmuştur. Ancak, bu politika değişikliğinin koruculara yansımasının hissedilmeyecek kadar az olduğunu söylemek mümkündür.

Devlet, tek bir kurumdan değil, birçok kurumdan oluşmakta ve her kurumda birçok yetkili görev almaktadır. Bu nedenle, koruculara yönelik kurumların farklı politikaları olmakla beraber, kurum içindeki yetkililerin de davranışlar farklılık arz etmektedir.

Daha önce de ifade edildiği gibi, koruculuk sisteminin geliştirilmesinin nedenlerinden biri, PKK'nın bölge halkı içerisindeki yapılanmasını önlemekti. Korucuların önemli bölümünün Kürt olması nedeniyle, çok sınırlı sayıda da olsa bazı yetkililerin, "*Onlar da Kürt, onlara güven olmaz, kendi halkını satan devleti de satar*" yaklaşımı içinde oldukları köy korucuları tarafından dile getirilmiştir. Her ne kadar bu yaklaşımın savunucuları, devlet yetkilileri içinde küçük bir azınlık durumda olsalar bile devlet yetkilileri ile korucular arasındaki ilişkiyi ciddi biçimde etkilemektedir. Bu sorun, sadece askeri birliklerde değil, birçok kamu kurumunda da ortaya çıkmıştır. Korucuların şikâyet ettikleri bu durumun varlığı, bazı devlet yetkilileri tarafından da kabul edilmiş, hatta yetkililer bu durumu ortadan kaldırmaya yönelik çözümler üretme yoluna gitmişlerdir. Bunun için Olağanüstü Hal Bölge Valiliği Genel Sekreterliği, valiliklere yazılı emir göndermiştir. Bu yazıda, bazı kamu görevlilerinin geçici köy korucularına iyi davranmadıkları, onların gerek köylerine yönelik gerekse şahsi işlerini ya da problemlerini zamanında çözmedikleri, geçici köy korucularına bazı kamu kurum ve kuruluşlarınca güçlükler çıkarıldığı bildirilmiştir. Aynı yazıda şu ifadeler yer almıştır:

> İlgili emir gereği;
>
> 1- İlimiz dahilindeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarından tüm kurum personelince geçici köy korucularına gerekli yakınlık ve sıcak ilginin gösterilmesi ve korucuların gerek şahsi ve gerekse köylerine ilişkin iş ve problemlerinin çözülmesi konusunda kurum imkanları ve mer'i mevzuat çerçevesinde gereğinin öncelikle yerine getirilmesi,

2- Emrin tüm personele duyurularak personelin bu konuda uyarılmasına,

3- Geçici köy korucuların iş ve sorunlarının bizzat kurum amirleri tarafından yakından takibi,

4- Kurum görevlilerinin geçici köy korucularına karşı tutum ve davranışlarının yakından takip edilerek bu konuda ihmal ve kusuru görülen ya da görevi kötüye kullana kamu görevlilerinin tespit edilerek haklarında yasal işlemin yapılarak valilik oğlan üstü hal bürosuna bilgi verilmesini,

5- Tüm kurumlarca her ayın ilk haftasında bir önceki ayda kendilerine geçici köy korucularından gelen talep ve başvurular ile bunlara ilgili olarak yapılan işlemler ve başvuru sonuçları ile ilgili olarak olağanüstü hal bürosuna bilgi verilmesini önemle rica ederim"(Ekinci, 2011: 30).

Korucular, kamu kurumlarında birtakım idari sıkıntılar yaşasa da en büyük sıkıntıları, can güvenlikleri ve askeri operasyonlardır. Korucular, koruculuğu kabul ettikleri dönemlerde, devlet yetkilileri tarafından kendilerine, sadece köylerini korumakla yükümlü olacaklarını ve kendilerinden, can güvenliği sıkıntısı yaşatacak herhangi bir taleplerinin olmayacağı konusunda güvence verildiğini, korucu olmaları ile birlikte, önce kendi bölgelerindeki operasyonlara daha sonra genel operasyonlara dahil edildiklerini ileri sürmektedirler. Korucuların operasyonlara katılma durumlarının tespit edilebilmesi açısından onlara, "operasyonlara katılmaya zorlandınız mı?" sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 40: Köy Korucularının Operasyonlara Katılmaya Zorlanma Durumu

Operasyonlara katılmaya zorlandınız mı?	Frekans	Yüzde
Evet	180	73,5
Hayır	65	26,5
Toplam	**245**	**100,0**

GKK'ların % 73,5'i, operasyonlara katılmaya zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu zorlama her zaman fiili olarak gerçekleşmemiştir. Yönetmelikler gereği korucular fiili olarak askeri yetkililere bağlıdır. Askeri yetkililer, resmi ve fiili girişimlerle korucuların görevlerine son verilmesinde etkili olabilmektedir. Bu nedenle, askeri yetkililerin, operasyonlara korucuların dâhil edilmesi talebine, korucuların ret cevabı vermeleri kolay görünmemektedir. Bu durum, korucular tarafından 'zorlama' olarak algılanmaktadır. Korucuların operasyonlara katılımları konusundaki durumlarını tespit

edebilmek için de, "askeri operasyonlara katılıyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. İlgili yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 41: Korucuların Operasyonlara Katılma Durumu

Askeri operasyonlara katılıyor musunuz?	Frekans	Yüzde
Evet, eskiden beri katılıyoruz	164	66,9
Eskiden katılıyorduk ama simdi katılmayı reddediyoruz	21	8,6
Eskiden katılıyorduk şimdi öyle bir talep yok	49	20,0
Hayır, hiç katılmadık	11	4,5
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 66,9'u halen operasyonlara katıldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak, korucuların % 8,6'sı, kendilerine operasyonlara katılmaları yönünde talepler gelmesine rağmen, operasyonlara katılmayı reddettiklerini belirtmişlerdir. Korucuların % 20'si, daha önce operasyonlara katıldıklarını, ancak, günümüz itibariyle kendilerine, bu yönlü taleplerin gelmediğini, % 4,5'i ise hiçbir operasyona katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Operasyonlara katılımların farklılık göstermesi, korucuların görev yaptıkları bölgelerle bağlantılıdır. PKK'nın faaliyet alanı içinde ya da güzergâhları üzerinde olmayan bölgelerde, operasyonlar yapılmadığından, o bölgede görevli koruculara da operasyona katılma konusunda herhangi bir talep gitmemiştir.

Alan çalışması esnasında, bazı korucular, operasyonlarla ilgili önemli bir hususa dikkat çekmişlerdir. Bazı korucular, operasyonlar sırasında hedef olarak kullanıldıklarını ileri sürmüşlerdir. Bu yöndeki yaklaşımları kısmen de olsa sınamak için GKK'lara, operasyonlara katılma şekilleri sorulmuştur. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 42: Köy Korucularının Operasyonlara Katılma Şekilleri

Operasyonlara hangi konumda katılıyorsunuz?	Frekans	Yüzde
Askeri güçlerin önünde yer alıyoruz	145	59,2
Askeri güçlerin arkasında yer alıyoruz	15	6,1
Askeri güçlerle aynı safta yer alıyoruz	66	26,9
Yerine göre değişebiliyor	8	3,3
Yanıt vermeyenler	11	4,5
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 6,1'i, askeri güçlerin arkasında, % 26,9'u aynı saflarda yer aldığını belirtmiş, % 3,3'ü de operasyonun durumuna göre bulundukları yerin değiştiğini ifade etmiştir. Korucuların % 59,2'si askeri güçlerin önünde yer aldığını söylemiştir. İlk bakıldığında, bu rakamların korucuların tezlerini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ancak, askerin bölgeyi iyi bilmemesi ve korucuları da keşifçi olarak önden göndermiş olması da ihtimaller arasında yer almaktadır. Bu nedenle korucuların askeri personelin önünde operasyonlara katılma durumunda bırakılmaları onların PKK karşı hedef olarak kullandıkları anlamına her zaman gelmez. Askeri yetkililerin kendilerine güvenmediğini ve operasyonlar sırasında tehlikeli bölgelere kendilerinin gönderildiğini düşünen bu korucuların konuya ilişkin anlatımları şu şekildedir:

GKK 2: "Bize karşı zerre kadar güvenleri yoktur. Kendilerinden başkasını da düşünmezler."

GKK 4: "Askerlerin benim şahsımda bir güven sorunu yok. Ancak genel olarak koruculara karşı bir güven sorunu yaşadıklarını gözlemlemekteyim."

GKK 10: "Operasyonlara çıktığımızda, güvenlik güçlerinin bize güvenmediği, hal, hareket ve operasyon düzenlerinden kendini çok açık şekilde gösteriyor."

GKK 14: "Elbette ki bazı rütbeli olanlar bize güvenmiyorlar. Operasyonlarda, nöbetlerde bizleri en kötü en tehlikeli yerlerde tutuyorlar."

GKK 18: "Askerler bize pek güvenmezler. On askeri yetkiliden ancak bir tanesi bize ya güvenir, ya güvenmez. Kürt olduğumuz için potansiyel PKK olarak bakılıyor."

Güven probleminin daha çok operasyonlarda açığa çıktığı görülmektedir. Bazı korucuların kendilerine güvenilmediği konusunda kaygı yaşamaları, operasyonlarda ön saflarda yer almalarından, nöbet yerlerinin belirlenmesinden ve stratejik noktaların kontrolünde yapılan görev paylaşımlarından kaynaklandığı söylenebilir. Operasyonlarda ve nöbetlerde karşılaşılan bu uygulamaların bazı koruculardа, güvenlik görevlileri tarafından kendilerine potansiyel PKK'lı gözüyle bakıldığı hissi uyandırdığı anlaşılmaktadır.

Bütün korucuların, güvenlik görevlileri ile aralarında güven problemi yaşadığını söylemek mümkün değildir. Herhangi bir güven problemi yaşamadıklarını belirten koruculara ilişkin anlatımlar şu şekildedir:

GKK 7: "Biz bir birimize güveniyoruz."

GKK 8: "Şimdiye kadar bir güven sorunu yaşamadım."

GKK 15: "Şimdiye kadar ciddi bir güven sorunu yaşamadık. Ama bazen nadiren de olsa küçük sorunlarla karşılaşıyoruz."

GKK 1: "Bölgemizdeki operasyonlarda herhangi bir çatışma riski olmadığı için bir güven sorunu yaşamıyoruz. Eğer çatışma riski olsaydı, nasıl bir güven durumu yaşanırdı bilemiyorum."

GKK 5: "Bölgemizin coğrafi koşulları nedeniyle örgüt üyeleri bulunmamaktadır. Zaman zaman bölgeyi kontrol altında tutma amaçlı operasyonlar yapılıyor. Biz de bu operasyonlara katılıyoruz. Ancak, herhangi bir çatışma riski olmadığı için herhangi bir güven sorunu da yaşamıyoruz."

GKK 6: "Herhangi bir tepkiyle karşılaşmadım. Yani şimdiye kadar bir güvensizlik durumu olmadı. Ama gerçekte bize karşı bir güven sorunu var mı bilemiyorum."

GKK 9: "Daha önce askeri yetkililer bize de terörist gözüyle bakıyor ve bize güvenmiyorlardı. Ancak, şuan böyle bir durum söz konusu değildir. Bize karşı son derece ciddi bir güven oluştu. Operasyonlara birlikte çıkıyoruz ve birlikte hareket ediyoruz."

Bazı korucuların herhangi bir güven sorunu yaşamadığı, güvenlik görevlileri ile aralarında olumlu yönde karşılıklı güven ilişkisi olduğu görülmektedir. Bazı korucuların ise daha temkinli ifadelerde bulunarak, şimdiye kadar aralarında bir güven probleminin olmadığını ancak bundan sonra ne olacağını bilmediklerini söylemeleri, güvenlik görevlileri ile bazı korucular arasında sağlıklı bir güven ilişkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Farklı illerde görev yapan GKK 9'un, "*daha önce askeri yetkililer bize de terörist gözüyle bakıyor ve bize güvenmiyorlardı"* şeklindeki ifadeleri ile GKK 18'in *"Kürt olduğumuz için potansiyel PKK olarak bakılıyor"* sözleri, bazı bölgelerde askeri yetkililer ile korucular arasında çok ciddi güven sorunlarının yaşandığının göstergesi niteliğindedir. Ancak, sadece korucuların ifadelerinden yola çıkarak böyle bir sonuca varmak yanlış olacaktır. Bu nedenle, bazı askeri yetkililerle görüşülmüştür. Çatışmaların sık yaşandığı bölgelerde görev yapan bu askeri yetkililerin ifadeleri de korucular ile askeri yetkililer arasındaki güven problemini ortaya koyar niteliktedir.

KOG 1:"Devletin koruculara yönelik olumsuz bir politikası söz konusu değildir. Ancak, bazı münferit şeyler olabilmektedir. Bazı kamu yetkilileri, korucular üzerinde baskı ve tahakküm oluşturabiliyor, ancak bunlar istisnai durumlardır."

KOG 3: "Korucular buldukları her EYP (el yapımı bomba)*için ücret alıyorlar. Bu ücreti almak için kendi hazırladıkları EYP'leri kucaklayıp karakola getiriyorlar. Koruculuğun kaldırılmasını istemiyorlar. Bunun için, arada birkaç el ateş edip çatışma varmış gibi davranıyorlar. Örgüt üyelerinin olduğu bölgede göreve gittiğimizde, korucular, bir şekilde örgüt üyelerinin varlığından önceden haberdar oldukları vakit, göreve gelme konusunda isteksiz davranıyorlar. Bu durumda bir şekilde istihbarat aldıklarını anlıyoruz. Ben sırtımı onlara dönmem! Görev yaptığım bir bölgede, Ağustos 2008 tarihinde baskına uğradık. Yerleşim yerinin çevresi korucu gözetleme merkezleri ile çevriliydi. Ancak, her ne hikmetse gelenler*

korucular tarafından engellenmediği gibi geldikleri konusunda bize bir bilgi de verilmediği için örgüt üyeleri yanımıza kadar yanaşmıştılar. Korucuların kaldığı bir gözetleme yerinde de örgüt üyelerine hiç ateş edilmedi. Baskın bittikten sonra ise o kuleden havaya ateş edilmeye başlandı."

KOG 4: "Sorumluluğumda 300 civarında korucu var. Bunlar 1998'den beri herhangi bir çatışmaya katılmış değillerdir. Bölge şu an örgütün geçiş güzergahı üzerinde olmadığı için herhangi bir çatışma olmadı. Bölgemize bağlı köylerde PKK'lılar köylü ile ilişki içinde. PKK'lılar geliyor ihtiyaçlarını karşılıyor, hoş beş edip gidiyor. Ama, korucunun herhangi bir müdahalesi olmuyor. Diyebilirim ki korucuların % 40'ı örgüte karşı değiller. Bunların bazıları sinmiş, bazıları da gönüllü olarak yapıyor. Sınır bölgelerinin önemli bir bölümü PKK ile iyi geçiniyor. PKK azalınca ekmeğinden olan GKK'lar, sorun çözülmesin diye olay çıkaracaktır. Bu önemli bir sorun olacaktır. PKK bitince biz GKK ile savaşacağız."

Askeri yetkililerden biri tarafından korucular yönelik olumsuz bir devlet politikasının olmadığı ifade edilmiştir. Bu askeri yetkilinin sorumlu olduğu bölgede görev yapan korucular, devlet yanlısıdır ve daha önce PKK örgütünün yoğun saldırılarına maruz kalan bir aşiretin üyesidir. Alan araştırması sırasında bu askeri yetkili ile korucular arasında olumlu yönde ciddi bir güven ilişkisinin olduğu gözlenmiştir. Ancak bu askeri yetkilinin, *"bazı kamu yetkilileri, korucular üzerinde baskı ve tahakküm oluşturabiliyor"* şeklindeki sözleri, bazı bölgelerde, bazı yetkililer tarafından koruculara yönelik olumsuz davranışların geliştirilebildiğini göstermektedir.

Diğer iki askeri yetkilinin koruculara olan güvensizlikleri çok açık ve net bir şekilde ifade ettikleri görülmüştür. Bu yetkililer tarafından korucuların PKK örgütü ile iş birliği yaptığı iddia edilmiştir. Ayrıca yetkilerin ifadelerinden, bazı korucuların haksız gelir elde etmek için illegal yöntemlere başvurdukları anlaşılmaktadır. El yapımı bomba yapmak ve bu bombaların PKK'ya aitmiş gibi gösterilerek prim almak gibi yöntemleri kullandıkları görülmektedir. Bu yetkililer tarafından ortaya atılan en çarpıcı iddia ise, çatışmaların azaldığı dönemlerde, bazı korucuların PKK'nın halen etkin olduğunu ve bölgede çatışmaların sürdüğü hissini yaratmak için suni çatışmalar çıkardığıdır.

Buradaki temel amaç koruculuk sistemin kaldırılmasının ya da bölgedeki korucuların sayılarının azaltılmasının önüne geçilmesidir. Çünkü çatışmaların olmadığı ya da çatışma risklerinin azaldığı bölgelerde devlet yöneticilerinin korucuların sayılarının azaltması ihtimali söz konusudur. Böyle bir durumda görevinden olan korucular maaş alamayacaktır. Yukarıda ifadeleri yer alan askeri yetkililerden birinin koruculuğun devletin güvenliği açısından büyük bir risk taşıdığı kanısında olduğu görülmüştür. PKK'nın bitirilmesi halinde bazı korucuların devlete ait olan silahları devlete karşı kullanacağı endişesi bulunmaktadır.

3.6 Korucular ve Bölge Halkı

3.6.1 Korucuların Perspektifinden Bölge Halkının Tutumunu

Kamuoyunda korucularla ilgili görüş farklılıkları vardır. Bu farklılıkların kamuoyunun yönlendirilmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Kürt kökenli vatandaşlar üzerinde, PKK'nın yaptığı yoğun propaganda etkili olurken, Türkiye'nin genel kamuoyunda, medyanın büyük bir etkisi bulunmaktadır. Kamuoyunda korucular, PKK ile mücadeleleri ya da iki ateş arasında kalmanın verdiği büyük sıkıntılarla değil, işledikleri suçlar ve karıştıkları sansasyonel olaylarla gündeme gelmişlerdir. Medya da bu olayları, gündem oluşturma adına etkili bir şekilde işlemektedir. Ancak, medyada olaylar, daha çok magazinel ve yüzeysel bir şekilde ele alınmaktadır. Bu durum, kamuoyunda korucuların, suç işleyen, olur olmaz işlere bulaşan, aldığı maaşlarla devlete gereksiz yük olan bir topluluk olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Kürt kamuoyunda koruculara genel anlamıyla olumsuz bir yaklaşım sergilenmektedir. Bu, daha önce de belirttiğimiz gibi, PKK'nın yaptığı yoğun propagandadan kaynaklanmaktadır. Koruculuk sistemini, kendisine taban oluşturmada ve "Halk Ayaklanma Stratejisi"ni hayata geçirmesinde en büyük engel olarak gören PKK, koruculara yönelik sindirme politikası çerçevesinde, çok yoğun ve etkili propaganda yaparak korucuları halkın nazarında itibarsızlaştırma çalışmaları yürütmüş ve bunda da önemli ölçüde başarılı olmuştur. Bu durumun daha net bir şekilde görülebilmesi için, koruculara "toplum ile ilişkilerinizi nasıl buluyorsunuz? Korucu olduğunuz için toplum tarafından dışlandığınız ya da yadırgandığınızı düşünüyor musunuz? Korucu olduğunuz için toplum ile herhangi bir sorun yaşadınız mı?" şeklinde sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 43: Köy Korucularının Toplum İle İlişki Düzeyi

İlişki düzeyi	Frekans	Yüzde
Çok iyi	46	18,8
İyi	94	38,4
Orta	84	34,3
Kötü	20	8,2
Hiç yok	1	0,4
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 57,2'si, toplum ile ilişkilerinin olumlu olduğunu ifade etmiştir. Köy korucularının sadece % 8,6'sı ilişkileri hakkında olumsuz kanaat belirtmesi, korucuların bölge halkı tarafından dışlandığı tezi ile çelişkili gibi görünmektedir. Ancak tablo 47 ve tablo 48'de yer alan korucuların bölge halkı ile bazı sorunlar yaşadığına ilişkin veriler, tablo 46'nın aksine korucuların toplum tarafından dışlandığı tezini destekler niteliktedir. Tablo 46'da toplumla ilişkilerin olumlu olarak açıklaması durumu, GKK'ların sorumuzu, yakın çevrelerindekilerle olan ilişkilerini temel alarak, değerlendirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Köy korucularının, toplum tarafından dışlanma konusunda nasıl bir algıya sahip oldukları tespit edilmeye çalışılmıştır. Korucuların toplum tarafından dışlanma durumunu gösteren veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 44: Köy Korucularının Toplum Tarafından Dışlanma Durumu

Toplum tarafından dışlanıyor ya da yadırganıyor musunuz?	Frekans	Yüzde
Evet	181	73,9
Hayır	64	26,1
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 73,9'u, toplum tarafından dışlandıklarını ya da yadırgandıklarını ifade etmiştir. Korucular PKK'nın taban bulduğu kent ve ilçe merkezlerinde, genellikle iş ve alışveriş için geliştirilen ilişkilerde çeşitli sıkıntılar yaşayabilmektedir. Bu sıkıntılar ürün ve hizmet satmama ya da doğrudan veya dolaylı olarak sözlü sataşma, olumsuz imada bulunma şeklinde gerçekleşebilmektedir. Korucular, bu sıkıntılardan kaynaklı olarak dışlandıklarını ifade etmişlerdir. Korucuların sadece % 26,1'i toplum tarafından dışlanmadıklarını ya da

yadırganmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu korucular genel itibariyle PKK'nın etkin faaliyet yürütmediği bölgelerde görev yapanlardır. PKK'nın taban bulamadığı ya da yetersiz taban bulduğu bu bölgelerde koruculara yönelik bir antipati durumu oluşmamıştır.

Toplum tarafından dışlandığını belirten GKK'ların genel olarak toplumla ilişkilerinin iyi (Bkz. tablo 46) olduğunu ifade etmeleri bir çelişki olarak değerlendirilebilir. Ancak, korucuların bulundukları bölgelerdeki köyler ile aralarında akrabalık ilişkileri vardır. Genel olarak akrabaların onayı veya ortak kararıyla koruculuğu kabul ettiklerinden, bu insanlar ile bir sorun yaşamamaktadırlar.

Korucuların, toplumla olan ilişkilerinin daha anlaşılır olabilmesi için daha somut verilere ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle, koruculara "korucu olduğunuz için toplum ile herhangi bir sorun yaşadınız mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Yanıtlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 45: Köy Korucularının Toplumla Sorun Yaşama Durumunun Dağılımı

Toplumla sorun yaşadınız mı?	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	115	46,9
Hayır	130	53,1
Toplam	**245**	**100,0**

GKK'ların % 46,9'u toplumla birebir sorun yaşadıklarını, % 53,1'i ise, korucu olmalarından kaynaklı olarak kimseyle bir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Korucuların yüzde 73,9'u (bkz. tablo 47) dışlandığını ya da yadırgandığını söylemiştir. Ancak yukarıdaki tabloda sorun yaşadığını belirtenlerin oranı % 46,9'dur. Yani korucuların yüzde % 27'si, toplumla herhangi bir sorun yaşamadıkları halde dışlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun, bazı korucuların, PKK'ya sempati duyanlarla yaşadıkları sorunlar ve koruculara gösterilen tepkilerin, kişilerin şahsında tüm koruculara yönelik olduğuna dair bir algı içerisinde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Korucular, toplumla olan ilişki durumlarını görüşmelerde daha açık ifade etmişlerdir. Görüşmelerden elde edilen verilere göre, bu sıkıntılar genellikle doğrudan ya da dolaylı sözlü sataşmalar, alaycı bakışlar olarak ortaya çıkarken, bazen de iş ve

alışveriş yapmama şeklinde kendini gösterebilmektedir. Görüşülen 18 GKK ve 5 EGKK'dan sadece 2 GKK, toplumla sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmiştir.

GKK 7: Bölge halkı ile aramızda herhangi bir sorun yok hiçbir zaman da olmadı.

GKK 15: "Bizim bölgede insanlarla sıkıntımız yok, ama diğer bölgeleri bilemem."

PKK'nın etkin olmadığı ya da yeterli taban bulamadığı bölgelerde korucular aleyhinde yapılan propagandalar etkili olmamıştır. Bu nedenle, bölge halkı ile bu bölgelerde görev yapan korucular arasında herhangi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Bu korucular, insanlarla doğrudan ve olumlu iletişim kurabilmekte ve hatta silahları yanlarında iken çarşı ve pazarlarda rahatça alışverişlerini yapabilmektedirler.

Bazı korucular, toplumdan gördükleri tepkinin nedenini asker ve polisin halka yaptığı baskılardan kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir.

GKK 3 : "Güvenlik güçleri bir dönem insanlara baskılar yaptı. Elimizde silah bizi güvenlik güçlerinin yanında gören insanlar, bizleri de onlarla bir tuttu ve bu nedenle bize çok fazla ön yargılı davrandılar. Ancak şimdi böyle bir durum yok ."

GKK 16: "Bu insanlar, daha önce asker ve polisin baskısını gördü ve bu yüzden anlara karşı düşmanlığı var ve bizi de onlardan gördükleri için bize karşı da bir küçümseme var."

Korucuların yukarıda ifadelerinde, güvenlik güçlerinin bölge halkına baskı yaptığı belirtilmiş, bu baskılar nedeniyle halkın, güvenlik görevlilerine karşı bir antipatik bir yaklaşım sergilediği ifade edilmiştir. Bu ifadelerden anlaşılan, bölge halkının koruculara karşı tepkili davranmasının nedeninin, korucuların da birer güvenlik görevlisi olması nedeniyle asker ve polisle aynı değerlendirilmiş olmalarıdır.

GKK 11: "Bu konuda insanlara kısmi olarak hak veriyorum. Bizim yaptığımız iş açıkçası şerefsizliktir. Kendi halkımıza kendi insanlarımıza karşı elimize silah aldık. Her ne kadar bunu zorunlu sebeplerden dolayı

yapmış olsak da, bu bir gerekçe sayılmaz. Yani bunun başka nasıl bir açıklaması olabilir ki."

Toplumla sorun yaşama durumuna ilişkin en ilginç açıklama GKK 11'den gelmiştir. GKK 11, halkın kendilerine gösterdiği tepkiye hak vermiş ve yaptıkları işi 'şerefsizlik' olarak değerlendirmiştir. Burada daha ilginç olan nokta, bu yorumu yapanın halen aktif olarak koruculuk yapan biri olmasıdır. Bu yoruma istinaden, halen neden koruculuk yaptığı yönündeki sorumuza köyünün güvenliği konusunda birtakım sıkıntıları olduğunu ifade etmiş, ama bu sıkıntıların ne olduğu konusunda bilgi vermemiştir.

Toplum tarafından sevilmediklerini ifade eden GKK'lar, tepkilerin daha çok doğrudan ya da dolayı sözlü sataşmalar şeklinde olduğunu belirtmişlerdir. Diğerlerinden farklı olarak GKK 18 tarafından, oğluna kent merkezinde korucu olduklarından dolayı iş verilmediği iddia edilmiştir.

GKK 1: "Genelde çevremizdeki bütün köyler, korucu köyüdür. Bu yüzden köylülerden taraf bir sıkıntımız yok. Ancak ilçe merkezinde, tüm ilçe değil de birtakım insanlardan doğrudan olmasa da dolaylı olarak tepkiler görüyoruz. Ancak bu sık yaşadığımız birşey değil."

GKK 4: "Toplumun bize bakışı son derece aşağılayıcıdır. Bu konuda üzerimizde ciddi baskı hissediyorum."

GKK 10: "Korucular bölgede değil, Türkiye genelinde pek sevilmiyor. Bunun nedeni; bazıları örgütle işbirliği yapıyor, bazıları illegal işlere bulaşıyor, bazıları da rant peşinden koşuyor."

GKK 14 : "PKK'lılar ve yardakçıları, onlara destek vermediğimiz için bizi hain olarak ilan ediyorlar, ama kendileri de Kürt sorununa bir katkı, bir fayda sağlamıyor. Yaptıkları şey başkalarına maşa olmak"

GKK 18: "İnsanların bize bakışı nasıl olabilir ki. Çocuklarımız şehir merkezine iş aramaya gittiğinde 'siz korucu çocuklarısınız' deyip iş vermiyorlar."

Koruculuğu bırakmış olanların açıklamaları korucu olanlara göre daha nettir. Eski korucuların tamamı, insanlar tarafından 'halkını ve vatanını satmış hain' muamelesi gördüklerini ifade etmişlerdir.

EGKK 1: "Kürt halkı arasında vatan haini olarak değerlendiriliyorduk."

EGKK 3. "Koruculuk yaptığımız dönemlerde, toplum bize vatan haini gözüyle bakıyor, bize yaratıkmışız gibi davranılıyordu. Bu elbette bizim çok gücümüze gidiyordu. Çünkü aşağılanıyorduk."

EGKK 4: "Vatanımı ve milletimi paraya değiştirdiğimi düşünüyorlardı. Para için kimliğimden vazgeçtiğimi düşünebilirler. Ama işin aslı öyle değildir. Ben mecbur olduğum için kabul etmek zorunda kaldım. Bu yüzden de vicdanım rahat."

EGKK 5: "İnsanların gözünde paralı askerler gibiydik. Hem de kendi halkını satan paralı askerler gibi, haliyle de bize hainmişiz gibi davranılıyordu."

Konuya ilişkin açıklamalardan hareketle korucuların, bölge halkı tarafından dışlanmalarını üç nedenle açıklamaya çalıştıkları görülmektedir.

1- Kürtlere ihanet etme: PKK bölgede taban kazanma amacıyla geliştirdiği strateji bağlamında korucuları bölgede itibarsızlaştırma yoluna gitmiştir. Bu çerçevede korucular için sürekli olarak 'hain Kürt', 'işbirlikçi Kürt' propagandası yapılmıştır. Bu propaganda bölgenin tamamında etkili olmasa da PKK'ya sempati besleyen önemli orandaki bir kitlede karşılık bulmuştur. Bu propagandalar genelde korucuların 'paralı asker oldukları', 'vatanlarını ve milletlerini üç kuruşa sattıkları' 'para için kimliklerinden vazgeçtikleri' şeklinde olmuştur. Yoğunluklu olarak Kürt etnik grubunun mensupları olan korucular, PKK'ya sempati duyan kitle tarafından 'Kürtlere ihanet ettikleri' gerekçesiyle dışlanmışlardır.

2- Güvenlik güçlerinin halka yönelik baskıları: PKK örgütü, silahlı mücadele yürütürken Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kırsal bölgelerinde taban oluşturma

girişinde bulunmuş ve bölge halkından lojistik destek alma çabasına girmiştir. Güvenlik güçleri PKK'nın bu çabalarını engellemek için 'Gayri Nizami Harp' ilkeleri çerçevesinde zaman zaman bölge halkına yönelik baskıcı yaklaşımlar sergileyebilmişlerdir. Hatta bu davranışlar, özellikle 1990'lı yıllarında başlarında bölge halkının bir bölümü ile güvenlik güçleri arasında yabancılaşmaya ve bölge gençlerinin bazılarının PKK'ya katılımlarına sebebiyet verebilmiştir (Özdağ, 2007: 79). Baskıcı yaklaşımlara maruz kalanlar, sadece güvenlik güçlerine değil, güvenlik güçleriyle birlikte operasyonlara çıkan koruculara karşı da olumsuz yargılarda bulunmuşlardır.

3- İllegal işlere bulaşma: PKK ile mücadelenin daha güçlü yürütülebilmesi ve görevlerini etkin bir şekilde yapabilmeleri açısından koruculara, 442 Sayılı 1924 tarihli Köy Kanunu'nun 73'üncü maddesinde yer alan, "*korucular silahlıdırlar. Kendilerine karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi ceza görürler"* ifadesi olduğu gibi bazı yetkiler tanınmıştır. Ancak bazı korucular tarafından bu yetkiler suiistimal edilmiştir. Bunlar, yasalardan aldıkları güçlerini, başkalarının mallarını gasp etme, kaçakçılık, soygun ve hırsızlık yapmada ve aralarında husumet bulunan kişilere karşı baskı yapmada kullanmışlardır. Yapılan bu suiistimaller kısmi düzeyde de olsa bölge halkının tepkisini çekmiştir.

3.6.2 Bölge Halkının Koruculara Yaklaşımı

Bölge halkının koruculara yaklaşımı, insanların Kürt sorunu ve PKK'ya bakış açılarına göre değişmektedir. Korucular ve koruculuk sistemine ilişkin farklı değerlendirmeler söz konusudur. Kürt sorununa, Kürt milliyetçiliği çerçevesinden bakanlar, GKK'ların, Kürtlere karşı bir ihanet içinde oldukları kanısındadır. Koruculuk sisteminin, "devletin Kürdü, Kürde kırdırması politikası"nın bir ürünü olduğu ve zararlı bir sistem olduğu fikri hâkimdir. Ayrıca köy korucuları, bu kesimler tarafından, Kürt sorunun devamlılığını sağlayan önemli nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Kürt sorununu devlet yanlısı bir perspektiften değerlendirenler ise, korucuların genel itibariye faydalı oldukları, halkın ve devletin güvenliğini sağladıkları görüşünü savunmaktadırlar.

KOG 2: "Bu sistemin ne devlete ne de millete herhangi bir olumlu etkisi olmamıştır. Aksine birçok olumsuz etkisi olmuştur. Korucular Kürtlere

ihanet ettiler. Devletin Kürdü Kürde kırdırma politikasına alet oldular. Bu, Kürt sorununu daha da içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Çünkü Kürtler içinde bir bölünmeye neden olmakta, hatta Kürtleri birbirine düşman etmektedir. Bu sistemi son derece saçma buluyorum. Çünkü devletin baskıcı zihniyetini temsil etmektedir. Evet, maalesef devlet, onları Kürtlere karşı kullanmaktadır. Onları birer asimilasyon aracı olarak görmektedir. Ellerine silah ve yetki vererek Kürtler üzerinde baskı kurmasını sağlıyorlar."

Yukarıda görüşlerine yer verilen görüşmeci, korucuların PKK örgütüne karşı devletin safında yer almalarını 'Kürtlere ihanet' olarak değerlendirmiştir. Bu değerlendirme, korucu olmayan görüşmecilerin yaklaşık üçte bir tarafından savunulmaktadır. Görüşmeci, koruculuk sistemini 'devletin Kürdün Kürde kırdırılması politikası' olarak yorumlamıştır. Bu yorumdan, görüşmecinin, PKK'yı Kürt halkının haklarının savunucu olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Görüşmeciye göre, tamamen Kürt unsurlardan oluşan PKK'yı, devlet, başka bir Kürt unsur olan koruculardan yararlanarak yok etmeye çalışmaktadır. 'Kırdırma' kelimesiyle anlatılmak istenen de, devlet yetkililerinin, ekstradan bir enerji sarf etmeden, devletin birliğine ve üniter yapıya karşı potansiyel tehlike olarak algılanan Kürtlerin yok edilmesi çabasını güttüğüdür.

KOG 8: "Korucuların devlete yararı olmuştur, ancak millete hiçbir yararı olmadığı gibi zarar vermiştir. Devlet, istihbarat ve silahlı güç oluşturma adına onları kullandı. Korucular kesinlikle Kürtlere ihanet etmiştir. Bunlar kimi kimden koruyor. Bunların Kürt sorununa hiçbir faydası yoktur. Zaten Kürtlere silah çeken birilerinin ne gibi faydası olur ki?"

KOG 8'in devlet ve millet ayrımı yapıldığı ve bu iki yapının birbirinden bağımsız olarak değerlendirildiği görülmektedir. Koruculuğun devlete yararlı millete ise zararlı olarak yorumlanması, bu iki yapının çıkarlarının örtüşmediği aksine çeliştiği algısını uyandırmaktadır. Tüm bu yorumlardan görüşmecinin 'millet' diye nitelendirdiği yapının aslında Kürtler olduğu anlaşılmaktadır. Görüşmecinin sarf ettiği "*bunlar kimi kimden koruyor"* cümlesi, görüşmecinin aslında bir PKK sempatizanı olduğu izlenimini yaratmaktadır. Çünkü bu cümleyle PKK'nın bölge halkına yani Kürtlere zarar

vermediği, aksine Kürtlerin PKK'dan soyutlanamayacağı ifade edilmiştir. Hatta bu cümleyle Kürtlere asıl zarar verenin devlet olduğu ve Kürtlerin devletten korunması gerektiğinin kastedildiği de söylenebilir.

> *KOG 10: "Korucular devletten korktukları için korucu oldular. Devlet koruculara işkence yapıyor onları tehdit ediyor. Bu yüzden de bırakamıyorlar. Bunların bölgeye hiçbir faydası yoktur. Sadece kendileri açısından ekonomik bir kazançları vardır. Biz devlete bizi korusun diye vergi veriyoruz. Devlet de korucuları Kürtlerin üzerine salıyor. Yani bir Kürdün bir başka Kürde silah sıkması ihanet değil de nedir? Devlet onları biz birbirimize düşelim diye kullanıyor. Ayrıca yol kesiyorlar, suç işliyorlar her türlü istismarı yapıyorlar, askeri de onlar öldürüyor. Evet devletin onları kullandığını düşünüyorum. Şayet koruculuk sistemi olmamış olsaydı, devletin polisi, askeri kesinlikle hiçbir yerde mağaralar ve benzer yerleri bilmezlerdi. Örneğin, bir operasyona çıkıldığında devlet onları kobay olarak kullanıyor. İlkin korucular alana giriyor, temizlik yapıyor, sonra askerler ve komutanlar giriyor."*

> *KOG 12: "Köy koruculuğunun kabul edilmesinin iki nedeni vardır. Birincisi devletin baskısı, ikincisi vatandaş fakirdi ve maaşa bağlanmak istendi. Vatandaş olayın aslının farkına varınca çoğu silah bırakmak istedi. Ancak, devlet baskı kurarak silahların bırakılmasını kabul etmedi. Bölgenin güvenliği koruculuk sistemine bağlı değildir. Vatandaş korucuya güvenmiyor. Güvenmediği gibi, devlet, vatandaşın vergisiyle aldığı silahları cahil, eğitimsiz bireylerin eline verdi. Çoğu korucular halka terör estirdi. Koruculuk sistemi zaten ihanet sistemidir. Kendi halkına ihanet ettikleri için Kürt halkı, koruculara kesinlikle ne güveniyor nede itibar ediyor. Koruculuk sisteminin Kürt sorununun çözümüne kesinlikle faydası yoktur. Olmadığı gibi de dünya kadar zararı vardır. Eğer korucular polise ve askere öncülük etmemiş olsaydı, Kürt sorunu 1993'te çözülürdü. Sistem, kardeşi kardeşe kırdırma politikası güderek, Kürt sorunun çözümünü uzatıyor ve çözümsüzlüğe götürüyor."*

Yukarıdaki ifadelerde ise, korucuların devletin baskı ve işkencelerine maruz kaldığı ve ekonomik sıkıntıların da etkisiyle koruculuğu kabullenmek zorunda kaldıkları fikrinin hakim olduğu görülmektedir. Koruculuğun sürdürülmesinin nedeni de yine devletin baskısına bağlanmaktadır. Ancak, korucuların devletin verdiği yetkileri istismar ettikleri belirtilmektedir. Korucuların devletin yetkisini istismar ettiğine vurgu yapan görüşmecilerden biri *"askeri de onlar öldürüyor"* diyerek çok çarpıcı bir iddiada bulunmuştur. Aslında askere saldırılar düzenleyen ve asker kayıplarına neden olanların PKK'lılar değil de korucular olduğu ifade edilmeye çalışılmıştır. Elbette bu ifadelerin gerçek dışı olduğu aşikârdır. Ancak burada görüşmecinin amacının, böyle çarpıcı bir iddiada bulunarak koruculuğun çok tehlikeli ve bir an önce kaldırılması gereken bir yapı olduğuna dikkat çekmek olduğu anlaşılmaktadır. Korucuların Kürtlere ihanet ettiği ve devletin korucuları Kürtlere karşı kullandığı ifade edilmekle birlikte, koruculuk sisteminin Kürt sorunun çözümünün önünde bir engel olduğu vurgusu yapılmıştır. Korucuların Kürt sorununun çözümüne engel olması ise, güvenlik güçlerinin yanında yer almasına bağlanmıştır. Burada, görüşmecilerin, Kürt sorununun çözümünün PKK'nın güvenlik güçlerine mukavemet göstermesi veya üstün gelmesiyle mümkün olabileceğini düşündükleri söylenebilir. Bu bakış açısına göre, PKK'yı engelleyemeyen devlet yetkilileri, PKK ile anlaşmak ve talep ettikleri 'Kürt halkının haklarını' vermek zorunda kalacaklardır. PKK'nın engellenmesi ve mukavemetinin kırılması ise var olan sorunun devam etmesine ve çözümün ertelenmesine neden olacaktır.

Kürt sorununu Kürt milliyetçiliğinin dışında daha genel bir perspektiften ya da devlet ideolojisi çerçevesinde değerlendirenler, korucuların genel itibariye faydalı oldukları, halkın ve devletin güvenliğini sağladıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Ancak, bazıları, korucuların zamanla devlete zarar verir bir vaziyet aldıklarını ifade etmişlerdir. Günümüz itibariyle korucuların artık fonksiyonel olmadığını belirtenler de bulunmaktadır.

> *KOG 1: "Türkiye genelini alırsak olumlu anlamda faydası olmuştur. Ancak bazı bölgelerde tam tersi bir durum yani olumsuz etkileri de olmuştur."*

> *KOG 5: "Bazı bölgelerde, genellikle Güneydoğu'nun batı illerinde, olumlu etkileri olmuştur. Terörün köy ve mezralara girmesini engellemiştir.*

Doğu bölgelerinde ise zamanla bu koruculardan bir kısmı teröristlerin yanında yer almıştır. Gündüzleri devletten maaş almış, geceleri ise teröre destek olmuşlardır. Korucular, Kürtlere ihanet etmedi. Menfaat koruculları bu şekilde yönlendirdi. Onlar, günümüzde gerçek manada fonksiyonel görevlerini sonlandırmışlardır. Sorunu çözme noktasında bulundukları durum itibari ile kendileri sorun olmuşlardır. Doğu'da birçok yerde, bunların devleti kullandığını düşünüyorum. Devletten görünüp teröre destek oldukları bir gerçektir."

KOG 11: "Bir kimsenin koruculuğu kabul etmesi demek, can güvenliğinden ve hayatından vazgeçmesi demektir. Bunların % 60'ı kadarı yoksulluğundan dolayı ekonomik nedenlerle kabul ediyor. Bir kısmı ise, bundan zevk duyuyor ve devlet için gönüllü oluyor. Korucuların devlete yararları vardır. Ayrıca köyünün de güvenliğini sağlıyor."

Yukarıdaki ifadelerde korucuların güvenlik açısından devlete faydalı olduğu görüşü hâkimdir. Bu görüşmecilere göre, korucular, PKK'nın taban bulamadığı bölgelerde güvenliği sağlamış ve PKK'nın bu bölgelere girmesine engel olmuştur. Ancak, PKK'nın tabanının yoğun olduğu bölgelerde de ise başarı oranları oldukça düşük kalmıştır. Ayrıca bazı korucular, PKK'ya yardım ve yataklık etmiştir. Bu nedenle koruculuk, tamamen başarılı sayılmadığı gibi başarısız da sayılmamaktadır.

Korucuların kullanıldığı görüşünü savunan bazı görüşmeciler ise, diğer görüşmecilerin aksine korucuların siyasi açıdan değil de, ekonomik açıdan kullanıldıklarını savunmuşlardır.

KOG 9: "Ben bunların Kürt sorununa bir faydasının olduğunu da düşünmüyorum ve bu sisteminin varlığını da doğru bulmuyorum. Bence devlet kesinlikle onları kullanıyor. Çok az bir para vererek olmadık işleri onlara yaptırıyorlar. Bu doğru birşey değil. Eğer bir devlet varsa ve bu devletin askeri, polisi varsa neden korucu var. Asker ve polis yapması gerekeni yapsın. Koruculları da orman bekçisi yapsınlar. Tarımı geliştirmelerine imkân tanısınlar ya da koruculara başka bir devlet işi versinler. O zaman hem onlar hem de halk rahatlamış olur."

KOG 6: "Koruluğun ekonomik açıdan bir faydası olmuştur. Ancak, güvenlik açısından böyle birşey söylenemez. Bingöl'deki son 'Kardeş Köyü'ndeki yol kesme[*] olayında, o bölgede 400 civarında korucu olduğu halde bir müdahale olmadı." Bu insanlar geçici köy koruculuğu statüsünde çalıştırılıyor. Bunların herhangi bir güvenceleri söz konusu değil. Çatışmalarda asker ya da polis hayatını kaybettiğinde şehit deniyor. Ama korucu hayatını kaybettiğinde öldü deniyor. Şehitlik durumunda korucu aileleri ile asker ve polis ailelerine verilen tazminatlar aynı değil. Emeklilik durumlarında da çok büyük haksızlıklar var. Koruculara, sadece asgari ücretin yarısı kadar bir maaş ödeniyor. Bu, resmen devletin korucuları kullanması demektir."

Korucuların ekonomik açından kullanıldığını ifade eden görüşmeciler, korucuların Kürt sorunu ya da güvenlik açısından devlete bir katkı sunmadığı görüşündedirler. Korucuların yaptıkları işe göre aldıkları maaş oldukça düşüktür. Korucular, polis ve asker gibi güvenlik görevlisi statüsünde yer almaktadırlar. Ancak, Polis ve askeri personelin sahip olduğu özlük haklarına sahip değillerdir. Bu durum görüşmeciler tarafından koruculara yapılmış büyük bir haksızlık olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, polis ve askerin şehit kapsamına alındığı, korucuların ise bu kapsamında dışında tutularak hem devlet nezdinde hem de kamuoyunda ötekileştirildiğine de dikkat çekilmiştir.

Görüşlerine yer verilen sıradan vatandaş, sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, kanaat önderleri ve kamu yöneticileri açısından korucular için özetle;

a) Kısmen başarılı oldukları,
b) Korucuların ekonomik açından haksızlığa uğradıkları ifade edilebilir.

Bu görüşmeciler içersinde daha spesifik bir kesim olan ve Kürt milliyetçiliğine paralel bir duruş sergileyenler açısından ise korucuların;

---

[*] Görüşmecinin burada bahsettiği olay 18.09.2012 tarihinde Bingöl-Muş karayolunda seyir halindeki askeri konvoya gerçekleşen PKK saldırısıdır. Saldırıda 9 asker hayatını kaybetmiş, 70 askerde yaralanmıştır. Saldırıdan bir süre sonra bir korucunun ateşi sonucu PKK'lılar olay yerinden uzaklaşmıştır.

a) Devletin baskısı sonucu koruculuğu kabul ettikleri,
b) Askeri ve siyasi açıdan kullanıldıkları,
c) ‘Kürtlere ihanet ettikleri’ ve ‘devletin Kürdü Kürde kırdırma politikasına’ alet oldukları,
d) Kürt sorunun çözümünün önünde bir engel oldukları,
e) Yetkilerini suiistimal ederek birtakım illegal işlere bulaştıkları söylenebilir.

3.6.3 Diğer Korucu Köyleri veya Aşiretleriyle Yaşadıkları Sorunlar

Kürtlerin yaşadıkları bölgelerin yüksek dağlık bölgeler olması ve yaşam koşullarının çok zor olması nedeniyle, hep merkezi otoritenin etkisinin dışında kalmışlardır. Bu durum bir otorite boşluğu meydana getirmiştir. Su ve geçim kaynaklarının az olması nedeniyle, aşiretler bu kaynakları ele geçirme ve otorite oluşturma çabası içerisinde olmuş, bu da aşiretler arası birtakım sorunlara neden olmuştur.

Aşiretler ve aşiret sorunları hakkında bazı tetkikleri olan Gökalp’e (2009: 46) göre, bir aşiret ferdi, bir suçu işlerken, ferdi bir ihtirasa tabi olmamakta, bir aşiret ülküsüne, toplumsal bir vazife hissine tabi olmaktadır. Gökalp, aşiret ferdinin, kan davasını takip etmemesi, akrabasının intikamını almaması, soyguna soygunla karşılık vermemesi durumunda, bu ferdin bütün halkın gözünde ‘namussuz’ sayıldığını, ‘burnu aşağıda’* olduğunu, adının küçüleceğini ve haysiyeti ile şerefinin kalmayacağını ifade etmektedir. Gökalp, bu suçların adi suçlara benzemediğini ve aşiret üyelerinin gözünde de bunların birer suç değil, ‘fazilet’ olarak algılandığını ifade eder.

Bütün ilkel cemiyetlerde, ne ferdi hukuk anlayışı, ne de kamu hukuku anlayışı vardır. Hukuk yalnız gruba/topluluğa aittir. Bir ferde tecavüz gruba/topluluğa tecavüz niteliğinde olduğu içindir ki, grup/topluluk tarafından intikamı alınır. Bundan dolayı, alınan diyet maktulün ebeveynine verilmez, grubun/topluluğun eli silah tutan üyeleri

* ‘Burnu aşağıda’ deyimi Kürtçe ‘Poz berjêr’ deyiminin birebir Türkçeye çevrilmiş halidir. Kişinin, ayıp bir eylemde bulunduğu için, topluma karşı başı eğik olduğu durumunu ifade eder.

arasında bölüşülür. Aşiret ruhuna sahip zümrelerin, kanunlarla uyuşamamaları bu 'ilkel hukuk' anlayışının neticesidir (Gökalp, 2009: 46).

Merkezi otoriteden uzak olan Kürt aşiretleri, kendi aralarında düzeni sürdürebilme adına 'ilkel hukuk' anlayışını uygulamışlardır. Kürt aşiretleri üzerinde yaptığı çalışmalarla bilinen Bruinessen (2003: 107), Mutkili bir Kürt aşireti üyesi ile yaptığı bir görüşmede kendisine söylenen, *"içimizden biri diğer bir aşiretten birisi tarafından öldürüldüğünde, bu kişinin yakın akrabaları bu aşiretin peşine düşerek ilk rastladıkları adamı öldürürlerdi. Bazen bir kişiyi öldürmekle yetinmeyerek dört, beş kişi de öldürdükleri olurdu. Tabii ki diğer aşiret de bizim peşimize düşüp birkaç kişiyi öldürerek intikam alırdı. Bu böylece yıllarca sürer giderdi; bazen barış yapılana dek 50-100 kişinin öldürüldüğü olurdu"* ifadelerine yer vererek Kürt aşiretleri arasındaki ilişkileri açıklamaya çalışmıştır. Bu durumun, Kürt aşiretlerinin büyük bölümü için geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüzde, merkezi otorite, Kürt aşiretlerinin varlığını sürdürdüğü bölgelerde etkinliğini devam ettirse de, aşiretler arasında geleneksel değerlere bağlı olarak geliştirilen hukuk anlayışı kısmen geçerliliğini korumaktadır. Bu aşiretler arasında, geleneksel hukuk anlayışıyla birlikte, başka aşiretlere üstünlük kurma, otorite oluşturma ve hatta başka aşiret bireylerinin ya da aşiret üyesi olmayan köylülerin mallarına el koyma, yağmalama, kızlarını kaçırma vb. olaylar, az miktarda da olsa görülmektedir.

Bu araştırmada, korucu aşiretleri veya köyleri arasında husumetlerin varlığını sürdürme durumunun tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede koruculara, "başka korucu köyü ve aşiretleri ile aranızda husumet var mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 46: İllere Göre Korucuların Başka Aşiretler ve Köylerle Husumet Durumlarının Dağılımı

Anketin yapıldığı il		Başka korucu köyleri ile aranızda husumet var mı?		
		Evet	Hayır	Toplam
Batman	F	1	36	37
	%	2,7	97,3	100,0
	Genele oranı %	0,4	14,7	15,1
Bingöl	F	2	35	37
	%	5,4	94,6	100,0
	Genele oranı %	0,8	14,3	15,1
Diyarbakır	F	19	17	36
	%	52,8	47,2	100,0
	Genele oranı %	7,8	6,9	14,7
Hakkari	F	1	34	35
	%	2,9	97,1	100,0
	Genele oranı %	0,4	13,9	14,3
Mardin	F	3	30	33
	%	9,1	90,9	100,0
	Genele oranı %	1,2	12,2	13,5
Muş	F	4	33	37
	%	10,8	89,2	100,0
	Genele oranı %	1,6	13,5	15,1
Van	F	1	29	30
	%	3,3	96,7	100,0
	Genele oranı %	0,4	11,8	12,2
Toplam	F	31	214	245
	%	12,7	87,3	100,0
	Genele oranı %	12,7	87,3	100,0

GKK'ların % 12,7'si başka köy veya aşiretlerle aralarında husumet olduğunu ifade etmişlerdir. Bu oran, yukarıda bahsetmiş olduğumuz geleneksel hukuk anlayışının bölgede kısmen de olsa geçerli olduğunun göstergesidir. Ancak iller bazında değerlendirildiğinde Diyarbakır'da birbirileri ile husumetleri olan korucuların oranın (% 52,8), diğer illere nazaran çok yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bunun nedenine ilişkin elimizde herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Başka aşiret ve korucu köyleri ile husumetleri olan korucuların genel oranını her ne kadar % 12,7 olarak görülse de bu oranın daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü, enformel görüşmelerde, görüşmecilerin yarısından fazlası bazı köy ve aşiretlerle daha önce husumetlerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Bazıları ise, koruculuğu kabul ettikten sonra husumetlerin bir kenara bırakıldığını belirtmişlerdir. Bunun nedenini, her iki tarafın da elinde otomatik silahların olması ve bir olay yaşanması durumunda ödenecek bedelin ağır olması olarak açıklamaktadırlar. Husumetlerin bir kenara bırakılması, bittiği anlamına gelmeyebilir. Konuya ilişkin korucuların açıklamaları aşağıda yer almaktadır.

GKK 1: "Evet komşu köyle aramızda eskiden kalma bir düşmanlık var. Daha önceki yıllarda kısmi sorunlar yaşanabiliyordu. Ancak şimdi bir birimize pek bulaşmıyoruz. Birbirimizi kabullenmiş durumdayız."

GKK5: "Evet var, daha önceki yıllarda düşman olduğumuz aşiretle aramızda kısmi sorunlar yaşanabiliyordu. Aramızda birtakım çekişmeler, tartışmalar, kavgaya varacak boyutta sorunlar yaşanıyordu. Ancak, şimdi aramızda belki belli bir güç dengesi olmasından ya da bilemediğim başka bir nedenden dolayı ciddi bir sorun yaşanmamaktadır. Ancak bundan sonra da yaşanır mı yaşanmaz mı bilemem. Bunu bize zaman gösterecek."

GKK 6: "Evet, bir aşiretle sıkıntılarımız daha önce vardı. Ama şimdi herkes kendi halinde ileride de ne olur bilmiyorum."

Yukarıda ifadeleri yer alan korucular daha önce başka aşiretler ile aralarında birtakım sıkıntıların olduğunu ifade etmişlerdir. Bu aşiretler arasındaki sorunlar 1990'lı yıllardan öncesine aittir. Taraflardan birinin ya da ikisinin korucu olmasından kaynaklı olarak aralarında oluşan güç dengesi nedeniyle aşiretler ve köyler arasındaki husumetler bir kenara bırakılmış durumdadır. Güç dengesiyle belirtilmek istenen, her iki tarafın da ağır zayiatlar verebileceği ve verdirebileceği imkan ve kabiliyete sahip olmalarıdır. Bu imkan ve kabiliyetler ise, korucu olmalarından kaynaklı olarak devlet yetkilileri tarafından kendilerine verilen silahlar ve yetkilerdir.

Bazı korucu aşiretlerinin diğer aşiret ve köylerle husumetleri, koruculuğun kabulünden sonra bekleme aşamasına geçmiş olsa da halen ciddi bir risk

barındırmaktadır. Küçük bir kıvılcım alevlerin tekrar yükselmesine neden olabilecektir. Bu durum görüşmecilerin ifadelerinde de görülmektedir.

GKK 3: "Evet, biz bir aşiretiz. Bize rakip olan başka aşiretler de var. Bu aşiretlerle yıllardır bir didişmemiz var. Ancak arada bir güç dengesi olduğu için şimdilik bir sorun yaşamıyoruz."

GKK 7: "Evet, başka aşiretle sıkıntılarımız daha önce vardı. Onlar korucu olunca bize olan baskıları artmıştı. Devlete güveniyor, sürekli sorun çıkarıyorlardı. Biz de korucu olduktan sonra, bize ilişme cesaretini pek bulamadılar. Çünkü artık bizim de sırtımızda devlet, elimizde silah var."

GKK 13 : "Koruculuğu kabul etmeden önce çevrede korucu olan köyler bizi eziyordu ve sürekli baskı yapıyorlardı. Ancak koruculuğu kabul ettikten sonra, şartlar konusunda eşit duruma geldik."

GKK 15: "Evet, bizim bir aşiretimiz var ve bizim aşiretle husumeti olan başka bir aşiret de var. Ancak arada bir güç dengesi de var. Yani biri bir diğer aşirete karşı bir durumda bulunursa büyük olay olur ve herkes bunun farkında olduğu için öyle ciddi sorunlar yaşanmamaktadır."

Burada, aşiretlerin korucu olmadan önce düşman aşiretler tarafından ciddi bir baskı altına alındıkları ve koruculuğun kabulü ile bu baskının kalktığı anlaşılmaktadır. Aşiretlerden birinin sayı ile diğerinden üstün olmasının güç dengesi açısından ifade ettiği anlam azdır. Çünkü her iki tarafın da elinde tam otomatik silahların olması, sayı itibariyle az olan tarafın bile diğer tarafa ciddi kayıplar verdirebileceği anlamına gelmektedir. Bu, aşiretler arasında göze alınamayacak kadar büyük bir risk olarak görülmektedir.

Ayrıca anlatımlarda bazı aşiretlerdeki husumet ve düşmanlıkların devam ettiği anlaşılmaktadır. Devletin yetki ve silahlarının oluşturduğu güç dengesi, aşiretler arasında yaşanan didişmelerin miktarını azaltmış, ancak bitirememiştir. Husumetin devamını aktaran korucu görüşleri aşağıda yer almaktadır.

GKK 2: "Civardaki 4 köy ile sıkıntı yaşıyoruz. Bunlar birbirilerinin akrabası olan köyler, bize karşı birbirilerini destekliyorlar. Korucu olduğumuz için bize pek bulaşmasalar da aramızda halen devam eden çekişmeler var. Ancak ciddi bir saldırı söz konusu olmadı. Sanırım kayıplarının ağır olacağından korkuyorlar."

GKK 11: Biz göçebe köyüyüz ve çevrede akraba köylerimiz yok. Yani bölgede sadece kendi köylülerimizin bir bölümüyle aramızda bir kan bağı var. Çevre köyler ise öyle değil. Onlar buranın yerlileri ve çevremizdeki bu köylerin büyük bir bölümü de akraba, yani aralarında bir çeşit aşiret ilişkisi var. Bizi de burada yalnız ve güçsüz gördükleri için sürekli baskı yapıyorlar. Bu baskılar, biz korucu olmadan evvel daha fazlaydı. Ama şimdi biraz azaldı. Askerde onların bize ilişmesine pek izin vermiyor. Belki de bunda, bakanın köyümüze özel bir önem vermesinin de etkisi olabilir."

Sayı itibariyle diğer aşiretlere oranla çok zayıf olan aşiretlerin ve köylerin halen baskılara maruz kaldığı görülmektedir. Burada amaç her ne kadar sayının vermiş olduğu üstünlüğü kullanarak baskı oluşturmak olsa da, baskı kuran aşiretlerin, gerek kayıp verme riski, gerekse de devlet yetkililerini karşılarına almama isteği nedeniyle, zayıf olan korucu aşiretleri ile çatışmalara girmekten kaçındıkları anlaşılmaktadır.

Korucuların ifadelerine genel olarak bakıldığında şu anki durumu üç maddeyle özetlemek mümkündür.

1. Aralarında husumet ve düşmanlıklar olan bazı aşiretler arasında, tarafların koruculuğu kabul etmesi nedeniyle sükûnet oluşmuştur.
2. Bazı aşiret arasında, tarafların koruculuğu kabul etmesi nedeniyle sükûnet oluşmuşsa da, tekrar başlama riski mevcuttur.
3. Bazı aşiretler arasında, tarafların korucu olmasından sonra baskı ve didişmeler azalmış ancak sonlanmamıştır.

Alan araştırması sırasında, aşiretler ve köyler arasında husumet ve düşmanlıklara sebebiyet veren gerekçeler arasında üç unsurun ön plana çıktığı gözlemlenmiştir.

1. Su kaynaklarının kullanımı: Kırsal bölgelerin ekonomileri tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Hem tarım, hem de hayvancılık için su kaynakları büyük bir önem teşkil etmektedir. Su kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle bu kaynakları ele geçirme isteğinden kaynaklı olarak aşiretler arasında çekişmeler ve hatta çatışmalar olabilmektedir.
2. Yayla ve meraların kullanımı: Hayvancılığın yapıldığı bazı bölgelerde yayla ve meralar yetersiz kalmaktadır. Geçim kaynağı yoğunluk olarak havyacılık olan aşiretler, sınırlı sayıda olan yayla ve meraların kullanım hakkını elde etme çabası içerisine girebilmektedirler. Bu çabalar zaman zaman çatışmalara neden olabilmektedir. Bazı yayla ve meralara yasaklar konduğu için kullanılamamaktadır. Ancak bu yasakların kalması durumunda aşiretler veya köyler arasında bu meraların ve yaylaların kullanım hakları konusunda yeni husumetlerin, dolayısıyla da ciddi can kayıplarının yaşanması önemli bir olasılıktır.
3. Kız kaçırma: Kırsal bölgelerde bütün aile fertleri tarımsal faaliyetleri içersinde yer aldığından her bir aile ferdinin eksilmesi iş gücü kaybına neden olmaktadır. Kız çocuklarının evlendirilmesi ile ortaya çıkan ekonomik kaybın azaltılması amacıyla 'başlık parası', 'anne sütünün bedeli', 'yetiştirme/büyütme hakkı' adları altında, damat tarafından birtakım bedeller talep edilmektedir. Ayrıca, evlendirilecek kızın talipleri arasında öncelik akrabalara ve yakın çevreye verilmektedir. Bu nedenle, kız kaçırma olayları yaşanabilmektedir. Aşiret üyeleri, aşiretlerinin mensubu olan kızın kaçırılması durumunu, 'namus' ve 'şeref" meselesi olarak yorumlayabilmekte ve kızın kaçtığı aileye veya aşirete saldırabilmektedirler.

3.7 Korucuların Siyasi Parti Eğilimleri

Toplumsal yaşam, çok sayıda insanın rastgele değil, sürekli bir etkileşim içerisinde ve çeşitli bağlar aracılığıyla birbirleriyle ilişkiler kurarak gerçekleştirdikleri bir olgudur. İnsan dünyaya geldiği zaman içinde doğduğu toplumun özelliklerini, kültürünü ve kendisinin kimliğini bilememektedir. Kişinin siyasal değer, inanç ve tutumları zaman içinde yaratılmakta ve kendisi de bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Bir anlamda, kişi içinde yaşadığı siyasal kültürün içerdiği değer yargıları, anlayışlar, davranış kuralları çerçevesinde "siyasal bir insan" olarak biçimlenmektedir. Birey, doğuştan sahip olmadığı siyasal değer yargılarını, inançlarını ve tutumlarını bir öğrenme süreci içerisinde zamanla geliştirmektedir. Kişinin, toplumun parçası (üyesi)

haline gelmesine genel anlamda "toplumsallaşma" ve bu öğrenme sürecine ise "siyasal toplumsallaşma" denilmektedir (Erkan & Bağlı, 2005).

Türkiye'de, çok partili sistemin hayata geçmesiyle birlikte siyasi rekabet artmış, bu rekabet, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde diğer bölgelere oranla çok daha farklı bir şekilde gerçekleşmiştir. Tüm Türkiye'de siyasi partiler, seçmen olarak tek tek bireylere yönelik propaganda çalışması yürütürken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bu propagandalar genelde aşiret reislerine ve ileri gelenlerine yönelik olmuştur.

Siyasi partiler tarafından aşiretler, ekonomik ve sosyal açıdan aşiret ilişkileri ile birilerine bağlı olan ve birlikte hareket eden binlerce seçmene ulaşmanın kolay yolu olarak algılanmıştır. Bu seçmenler, gücün temsilcisi olan, bir sözüyle kitleleri hareket geçirebilen aşiret liderlerinin etkisi altında olduğundan, siyasi partiler için aşiret liderini kazanmak, bütün aşiret üyelerinin oyunu kazanmak anlamına gelmektedir. Bu nedenle aşiret reisleri, siyasi partilerden milletvekilliği teklifleri almakta ve çoğu zaman halkın temsilcisi olarak meclise girebilmektedirler.

Aşiretler, siyasi partilerde, bu güçlerinden dolayı çok etkili olmuş, bir aşiretin birden fazla üyesi, aynı anda farklı siyasi partilerden aday olabilmiş ve seçilebilmiştir. Örneğin; 1999 Milletvekili Genel Seçimlerinde % 23,78 oy oranıyla Şanlıurfa'dan birinci parti olan DYP'nin dört milletvekilinin tamamı aşiret mensuplarıdır. Bunlar Şeyhanlılar Aşiretinden Necmettin Cevheri ve Mehmet Fevzi Şahanlıoğlu, Bucak Aşiretinden Sedat Bucak ve Bin-i Muhammed Aşiretinden Mehmet Yalçınkaya'dır (ntvmsnbc, 2002). 2002 seçim listelerinde 60'tan fazla aşiret lideri ve şeyhin ismi bulunmaktadır. Aday oldukları siyasi partilere göre aşiret liderleri ve aşiretlerinin isimleri şunlardır:

ANAP: Eyüp Cenap Gürpınar (Şeyh), Seyit Eyüpoğlu (Şıhanlıoğlu Aşireti), Mehmet Ekinci (Seydan Aşireti), Şerif Bedirhanoğlu (Burukan Aşireti), Abdülkadir Seyitoğlu (Şeyh), Nusret Öner (Dıri Aşireti), Ataullah Hamidi (Şeyh), İrfan Arslan (Goran Aşireti), Haluk Kaya (Hisar Aşireti), Fevzi Sevgili (Şeyh), Süleyman Çelebi (Çelebi Aşireti), Abdurrahman Abay (Kıçan Aşireti), Haşim Haşimi (Şeyh).

AKParti:Zülfükar İzol (İzol Aşireti), Nuri Dağdağa (Bekiran Aşireti), Ahmet İnal (Badıka Aşireti), Mehmet Ali Suçin (Alikan Aşireti), A.Veli Seyda (Şeyh), Mehmet Beşir Hamidi (Şeyh), Selahattin Dağ (Dağ Aşireti).

CHP: Turun Tüysüz (Kalender Aşireti), Ahmet Öncel (Badıllı Aşireti), Ahmet Kıran (Kejan Aşireti), Mehmet Kartal (Burukan Aşireti), Necmi Yağızer (Burukan Aşireti), Esat Canan (Dostki Aşireti), AbdulhalikÖzdinç (Gıravi Aşireti), M.Nezir Nasıroğlu (Sinika Aşireti), Cemil Taşkın (Sıpertiyan Aşireti), Sait Doğan (Hıdırsor Aşireti).

MHP: Mahmut Özyavuz (Cumeyli Aşireti), Fudayıl Yüksel (Melkişo Aşireti), Adil Gökçe (Mamkuran Aşireti).

DYP: Sedat Edip Bucak (Bucak Aşireti), Uğur Esat Akgül (Mersavi Aşireti), Encet Akıl (Karakeçi Aşireti), Paşa Kurşunluoğlu (Buruki Aşireti), İskender Ertuş (Ertuşi Aşireti), İsmet Beyhan (Mamkuran Aşireti), Hakkı Töre (Beg Aşireti), Faris Özdemir (Raman Aşireti), Hüseyin Yaşar (Şerro Aşireti), Kamil Atak (Tayan Aşireti), Kazım Babat (Guyan Aşireti), M.Salim Ensarioğlu (Ensarioğlu Aşireti).

SP: İsmail Yazmacı (Kuran Aşireti), Ahmet Kırvar (Kırvar Aşireti), Sait Badıllı (Badıllı Aşireti), Abdulhaluk Mutlu (Şeyh), Hüseyin Mutlu (Şeyh), Hüsamettin Korkutata (Şeyh), Abdullah Gökçe (Mamkuran Aşireti)

DSP: Nevzat Çelik (Şigo Aşireti), Mehmet Çelik (Şigo Aşireti)

YTP: Evliya Parlak (Pinyaniş Aşireti), Cihan Güven (Meman Aşireti)

DEHAP: Ahmet Türk (Türk Aşireti)

BAĞIMSIZLAR: Sabahattin Cevheri (Şeyhanlı Aşireti), Mustafa Zeydan (Pinyaniş Aşireti), Naim Geylani (Şeyh), Faruk Septioğlu (Şeyh) (Hurriyet, 2002).

Korucu aşiretleri ile siyasi partiler arasındaki bağın tespit edilebilmesi amacıyla, GKK'lara ailelerinde ya da aşiretlerinde herhangi bir siyasetçinin olup-olmadığı sorulmuş, alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 47: Ailesinde veya Aşiretinde Siyasetçi Bulunma Durumunun Dağılımı

Ailesinde veya aşiretinde siyasetçi var mı?	Frekans	Yüzde
Evet	58	23,7
Hayır	185	75,5
Cevap vermeyenler	2	0,8
Toplam	**245**	**100,0**

Korucuların % 23,7'si, ailelerinde veya aşiretlerinde bir siyasetçi olduğunu ifade etmiş, % 75,5'i ise sorumuza olumsuz yanıt vermişlerdir. Korucuların yaklaşık 4'te 1'inin ailelerinde ve aşiretlerinde siyasetçilerin olduğunu belirtmesi, siyasi partilerin, Doğu ve Güneydoğu'nun kırsal bölgelerinde, geleneksel yapılar üzerinden, siyasi örgütlenmeye devam ettiğinin bir delili olarak gösterilebilir.

Siyasal yapıların, geleneksel kurumlar üzerinden örgütlenmeye devam etmelerinin nedenlerinden biri, geleneksel kurumlara bağlılık gösteren bireylerin, bu kurumların aldığı kararlar gereği siyasal yapılara destek sunmasıdır. Ailelerinde ve aşiretlerinde bulunan siyasetçilere, GKK'ların, ne oranda destek verdiğinin tespit edilebilmesi için, onlara, 'Ailenizdeki ve aşiretinizdeki siyasetçilere destek veriyor musunuz?' şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 48: Ailesinde veya Aşiretinde Siyasetçilere Destek Durumlarının Dağılımı

Siyasetçiye destek veriyor mu?	Frekans	Yüzde
Evet	52	89,7
Hayır	6	10,3
Toplam	**58**	**100,0**

Ailesinde veya aşiretinde siyasetçilerin olduğunu belirten GKK'ların % 89,7'si bu siyasetçilere destek verdiklerini söylemişlerdir. Destek vermediklerini söyleyen korucuların oranı ise % 10,3'tür.

Modern yaşam örüntülerinin toplumda belirgin olarak var olduğu günümüzde, geleneksel kurumlara olan bağlılık ve bağımlılıkların çözülme sürecine girdiği söylenebilir. Geleneksel örgütlenme biçimi olan aşiretlerin, siyasal tercihlerde ortak hareket etme bilinci, giderek zayıflasa da, bu bilincin, yapılan enformel görüşmelerde

GKK'lar arasında etkisini hala önemli ölçüde devam ettirdiği gözlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilere göre, korucuların siyasetçilere destek verme nedeni, sadece kan bağına sahip olma durumu değildir. Siyasetçiler, kendilerine oy veren koruculara hizmet götürme ve korucuların haklarını savunma yönünde çaba içinde olmalarından dolayı, korucular dan destek görmektedirler.

Korucuların ailelerinin ve aşiretlerinin siyasi tercihleri arasında ideolojik gerekçeler de mevcuttur. Bilindiği üzere koruculuk sistemi, PKK örgütüne karşı kurulmuştur. BDP'nin tabanının, PKK'nın tabanı ile büyük ölçüde örtüştüğü, BDP'nin PKK ile aynı siyasi çizgide olduğu da bilinmektedir. Bu çerçevede GKK 13'ün söyledikleri dikkat çekicidir.

> *GKK 13: "Evet aşiretimizde bir belediye başkanı var, BDP belediyesi. Ona elimizden geldiğince her türlü desteği veriyoruz. Çünkü haklarımızı ancak bu şekilde savunabiliyoruz."*

GKK 13'ün ifadeleri arasında yer alan, *"haklarımızı ancak bu şekilde savunabiliyoruz"* cümlesinden anlaşılan birtakım alt yapı hizmetleri olsa da gözlemlerimizden, Kürtlerin siyasi ve kültürel haklarına da atıf yapıldığı izlenimi edinilmiştir. Burada dikkat çeken bir başka nokta ise, PKK'nın ve BDP'nin, ideolojileri gereği, feodal yapının bir unsuru olarak gördükleri aşiret yapısına karşı bir tavır geliştirmiş olmalarına rağmen, bu yapıyı, siyasal örgütlenmenin bir parçası olarak kullanmış olmalarıdır.

Geleneksel kurumlar ile siyasi partiler arasındaki işbirliği karşılıklı çıkar ilişkisi üzerine kurulmuştur. Geleneksel kurumların temsilcileri, siyasi partiler içerisinde yer alarak, hem otoritelerini pekiştirmekte, hem de bağlı oldukları geleneksel yapıların ihtiyaçlarını giderebilme açısından önemli bir avantaj elde etmektedirler. Aynı çıkar ilişkisi, bu geleneksel yapıların üyeleri tarafından da gözetilmektedir. Üyeler, siyasi partilerde yer alan temsilcilerine oy vermekte, bunun karşılığında birtakım bürokratik işlerde, temsilcilerinin yardımlarına başvurmaktadırlar. GKK 15'in ifadeleri geleneksel yapılar ile siyasi partiler arasındaki bu yönlü ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

> *GKK 15: "Evet, Ak Parti'de yönetici olan akrabalarımız var ve onları destekliyoruz. Ailemizde bir siyasetçinin olması her zaman faydalıdır.*

Çünkü bir sıkıntımız olduğunda her zaman bize yardımcı oluyor. Biz de seçimlerde onun için çalışıyoruz."

Korucu aşiretlerinin siyasi tercihleri, aşiret liderlerinin, bazı devlet yetkilileri ile olan ilişkileri ile birlikte ideolojik yaklaşımlarına göre farklılıklar göstermektedir. Siyasi partiler, aşiret liderlerini ilgili makamlara aday gösterirken, bu liderlerin oy potansiyellerini dikkate almaktadır. Belirgin bir ideolojik görüşe sahip olamayan aşiret liderlerinin siyasi parti tercihleri ise, kendilerine sunulanların nicelik ve niteliklerine göre şekillendiği söylenebilir. Aşiret üyelerinin tercihleri, liderlerinin tercileriyle önemli oranda paralellik göstermektedir. Bu çerçevede, aşiret üyesi olma durumuna göre, korucuların tercih ettikleri siyasi partileri gösteren tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 49: Siyasi Parti Tercihlerinin Dağılımı Aşiret Üyeliği Durumuna Göre Dağılımı

Kendisine yakın hissettiği siyasi parti		Aşiret üyesi mi?		
		Evet	Hayır	**Toplam**
Ak Parti	F	86	57	**143**
	%	35,1	23,3	**58,4**
BDP	F	13	9	**22**
	%	5,3	3,7	**9,0**
MHP	F	3	8	**11**
	%	1,2	3,3	**4,5**
Diğerleri	F	2	3	**5**
	%	0,8	1,2	**2,0**
Cevap vermeyenler	F	29	35	**64**
	%	11,8	14,3	**26,1**
Toplam	**F**	**133**	**112**	**245**
	%	**54,3**	**45,7**	**100,0**

=7,9 sd=4 P=0,95

GKK'ların tercihleri arasında % 58,4 ile Ak Parti birinci sırada, % 9,0 ile BDP ikinci sırada yer almaktadır. BDP'nin, 2011 genel seçimlerde, araştırma örnekleminin seçildiği Hakkari, Van, Diyarbakır, Mardin, Bingöl, Batman ve Muş illerinde aldığı

toplam oyların ortalaması yüzde 43,2 olarak tespit edilmiştir.[*] GKK'ların BDP'ye verdiği desteğin oranı, BDP'nin genel oy oranının altında olduğu görülmektedir. Ancak, GKK'ların, PKK örgütüne karşı kurulmuş bir güvenlik birimi olduğu, BDP'nin, PKK ile aynı siyasi çizgide olduğu göz önüne alındığında, % 9,0'lık oranın yüksek olduğu, göreceli olarak ifade edilebilir. GKK'ların, BDP'ye verdikleri oyların oranın, tespit edilenden daha yüksek olduğu söylenebilir. Çünkü bazı korucuların, duydukları kaygılar nedeniyle, siyasi tercilerini belirtmek istemedikleri (% 26,1) görülmüş, bu korucular arasında BDP'ye meyilli olanların bulunduğu gözlemlenmiştir.

Ak Parti ve BDP'yi tercih edenler arasında, aşiret üyesi olduklarını belirtenlerin sayısı daha fazladır. Ak Partiyi tercih edenler arasında aşiret üyesi olduğunu belirtenlerin oranı % 35,1 iken, herhangi bir aşirete üye olmadığını ifade edenlerin oranının % 23,3 olduğu görülmüştür. BDP'yi tercih edenler de ise, aşiret üyesi olduklarını söyleyenlerin oranı % 5,3, aşiret üyesi olmadığını bildirenlerin oranı % 3,7 olmuştur. Ki-kare testi sonuçlarına göre, siyasi parti tercihi ile aşiret mensubu olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kişilerin siyasi tercihleri siyasi partilerin dönem itibariyle geliştirdikleri stratejiler, politik söylemlerine ve etkin propaganda yöntemlerine göre farklılık arz edebilmektedir. Böyle bir durumda kişilerin ideolojilerinin kestirilebilmesi pek mümkün olamamaktadır. Korucuların ideolojileri hakkında tahmin yürütebilme adına koruculara 'kendinize ideolojik anlamda uzak olduğunu düşündüğünüz parti hangisidir?' şeklinde soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

[*] Bkz. http://www.ysk.gov.tr/ysk/index.html

Tablo 50: Tercih Edilmeyen Siyasi Partilerin Aşiret Üyeliği Durumuna Göre Dağılımı

Kesinlikle oy vermeyeceği siyasi parti		Aşiret üyesi mi?		
		Evet	Hayır	**Toplam**
Tercih belirtmeyenler	F	61	43	**104**
	%	24,9	17,6	**42,4**
Ak Parti	F	5	4	**9**
	%	2,0	1,6	**3,7**
BDP	F	33	37	**70**
	%	13,5	15,1	**28,6**
CHP	F	17	14	**31**
	%	6,9	5,7	**12,7**
MHP	F	17	14	**31**
	%	6,9	5,7	**12,7**
Toplam	**F**	**133**	**112**	**245**
	%	**54,3**	**45,7**	**100,0**

=2,25 sd= 4 p=0,69

Kendilerine ideolojik olarak uzak gördükleri bir siyasi partinin olmadığını söyleyenlerin % 42 olması dikkat çekicidir. Bu oranı dikkat çekici kılan husus ise, korucular tarafından, ideolojik olarak kendilerine en uzak gördükleri partinin, en düşük oranla (% 3,7) Ak Parti olduğunun ifade edilmesidir. Ak Parti, çalışmamızı yaptığımız dönem itibariyle, iktidarı elinde bulunduran partidir. Yaptığımız gözlemlerden edindiğimiz verilere göre, GKK'ların iş konusunda herhangi bir yasal güvencelerinin olmaması nedeniyle, iktidar partisi olan Ak Parti'ye karşıt olduklarını belirtmeleri halinde işlerinden olabileceklerinden endişe duymaktadırlar. Elbette bunu % 42'lik oranın tamamı için söylemek mümkün değildir. Bu oran içerisinde görünen korucuların önemli bir bölümünün, partilerin politik söylemlerine göre tercih yaptıkları da söylenebilir. Araştırmanın yapıldığı dönem itibariyle iktidarda olan Ak Parti, Kürt açılımı olarak nitelendirilen, demokrasinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar başlatmıştır. Çalışmalarına tamamen muhalif tavır sergileyen MHP ve CHP'ye açılımlara karşı durdukları gerekçesiyle korucuların tepkili oldukları gözlenmiştir. Buna rağmen MHP ve CHP'nin korucular tarafından tercih edilmeme oranlarının toplamı (%

25,4), BDP'nin tercih edilmeme oranından da düşük olduğu tespit edilmiştir. Ki-kare testine göre, değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

3.8 Korucuların Memnuniyet Durumları ve Yaşadıkları Sorunlar

Günümüzde bireyler, hayatın her alanında kendini hissettiren zorlamalarla dolu bir yaşamla karşı karşıyadır. Bu zorlamalar, bireyin psikolojik dengesini bozarak, bir taraftan yaşamın devamı için gerekli olan enerjiyi açığa çıkarmakta, diğer taraftan tüm enerjisini yok edebilecek bir paradoksla bireyi çaresiz, savunmasız ve zayıf bırakabilmektedir. Zorlamalarla karşılaşmaları durumu, çalışanların memnuniyet düzeylerinde, bazı değişikliklere neden olmaktadır. Çalışanların daha verimlilikleri iş doyuma ile doğrudan ilintilidir. İş doyumu, çalışanların işlerinden duydukları memnuniyeti ya da memnuniyetsizliği tanımlayan iki uçlu bir kavramdır. İşinden tatmin olan çalışanların iş doyum düzeyleri yüksek, işlerinden tatmin olmayan çalışanların da iş doyum düzeylerinin düşük olabilmektedir (Ertürk & Keçecioğlu, 2012).

Her insan işi ya da mesleğine karşı bir beklenti içerisindedir. Bu beklenti kişiden kişiye farklılık göstermekle beraber temelde her biri belirli bir amaca yöneliktir. Bununla beraber günümüzde artık daha da bilinçlenen toplumlarda insanların işlerinden ve sosyal yaşamlarından olan beklentileri de birbirinden farklılık göstermektedir. Çalışanların beklentileri iş doyumuna etki etmektedir. İş doyumu, çalışanların işle ilgili beklentileri ile işten elde ettiklerini karşılaştırmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bekledikleri daha fazlasını elde etmeleri halinde çalışanların iş doyumu gerçekleşmektedir (Köroğlu, 2011: 43).

3.8.1 Korucuların Yaşam Standartları

Köy korucularının iş doyumunun belirlenebilmesi için, onlara iş doyumu testinin uygulanması, yani ayrı ve kapsamlı bir çalışmanın yapılması gerekmektedir. Bu yönlü bir çalışma yapılmamıştır. Ancak, korucuların hayat standartlarında yaşanan olumlu ve olumsuz değişimlerin, onların iş doyumunu doğrudan etkilediği bilinmektedir. Bu nedenle, korucuların hayat standartlarında yaşanan değişmeler, pişmanlık durumları ve karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi hususları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, Geçici köy korucularına "koruculuk yapmadan önceki döneminizle karşılaştırdığınızda

şimdiki yaşam standardınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?" şeklinde bir soru yöneltilmiş, alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 51: Korucu Olmadan Önceki Dönemlerine Göre Yaşam Standardının Durumu

Yaşam standardındaki değişim durumu	Frekans	Yüzde
Değişmedi	33	13,5
Biraz daha iyi oldu	63	25,7
Çok daha iyi oldu	21	8,6
Biraz daha kötü oldu	62	25,3
Çok daha kötü oldu	66	26,9
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 26,9'u şimdiki yaşam standartlarının öncekine oranla çok daha kötü olduğunu, % 25,3'ü, biraz kötü olduğunu belirtmişlerdir. Biraz iyi olduğunu ifade edenlerin oranı 25,7 iken, çok daha iyi olduğunu belirtenlerin oranı % 8,6 olmuştur. Genel olarak olumlu görüş bildirenlerin cevabı toplamda % 34,3'te kalırken, olumsuz görüş bildirenlerin oranı ise 52,2'yi bulmuştur. Yani korucuların yarısından fazlası yaşam standartlarını önceki dönemlere göre çok daha kötü bulmaktadırlar. 1985'ten beri dünyada yaşayan ekonomik ve teknolojik gelişmelerle birlikte gerek dünyada gerekse de Türkiye'deki yaşam kalitesinde genel olarak bir artış sağlanmıştır. Bu artış dikkate alındığında yaşam standartları için "değişmedi" yönünde görüş bildirenler (% 13,5) için de, durumun olumsuz olduğunu söylemek mümkündür. Korucuların başlıca problemlerinin; ekonomik sıkıntılar, güvenlik sorunu ve toplumdan dışlanma, iş koşullarının kötü olması ve ayrımcılık konularında yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede yaşadıkları sorunlar eğilmek gerekmektedir.

3.8.1.1 Ekonomik Sorunlar

İnsanların beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi alanlarda bazı temel ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için belirli oranda ekonomik bir gelire gereksinim duymaktadırlar. Her ne kadar köy koruculuğu güvenlik amaçlı oluşturulan bir kurum olsa da, korucuların, aldıkları ücretler açısından bazı ekonomik getirileri vardır. Korucular, asgari ücretle çalışmaktadır ve % 72,7'si (bkz. Tablo 24) asgari ücret dışında herhangi bir gelire sahip değildir. 2013 yılı ocak ayı itibariyle açlık sınırının 1.015 TL olduğu (Yenişafak, 2013) göz önüne alındığında aylık gelirleri itibariyle

korucuların % 95,5'inin (bkz. Tablo 24) açlık sınırının altında yaşadığı görülmektedir. Ancak, bu rakamların da gerçek rakamlar olmadığı ifade edilebilir. Çünkü açlık sınırı ilişkin hesaplamalar dört kişilik ailenin ihtiyaçları üzerinden yapılmaktadır. Korucuların hane üye sayılarının da dikkate alınması durumda (bkz. Tablo 23), neredeyse tüm korucuların açlık sınırının altında olduğu söylenebilir. Korucular yaşadıkları ekonomik sıkıntılara ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

GKK 3: "Ekonomik sıkıntılar yaşıyoruz. Aldığım maaş bana ve aileme yetmiyor. Ek iş yapmak istiyorum. Ancak korucu olduğum için ek iş yapma şansım yok. Ayrıca can güvenliği sorunu yaşıyoruz"

GKK 5: "Çiftçilik ve hayvancılık bölgede yapılamaz hale geldiği için korucu maaşıyla geçiniyoruz. Ancak bu maaşla 16 kişilik ailemi geçindiremiyorum. Sosyal güvencemiz de olmadığı için geleceğimizin de herhangi bir garantisi yok."

GKK 6: "Aldığımız maaşlarla geçinebilme gibi bir imkânımız yok. Herhangi bir ek gelirimiz olmadığı için sefalet içinde yaşıyoruz."

GKK 9: "Şuan önemsediğim, yani benim için en önemli konu aldığım maaşın yetersizliği ve sosyal güvencemin olmamasıdır. Bu maaşla çocuklarımın, ailemin ihtiyaçlarını karşılayamıyorum. Ayrıca herhangi bir sosyal güvencem olmadığı için büyük sıkıntılar yaşıyoruz."

GKK 11: "Daha önce hayvancılık yapıyorduk. Koruculuk nedeniyle hayvancılık da yapamaz olduk. Çok fazla maddi kaybımız var"

GKK 18: "Öncelikli olarak geçim sıkıntıları yaşıyoruz."

Yukarıdaki ifadelerde korucuların, ailelerinin kalabalık sayılarda olması ve aldıkları ücretin çok düşük olması nedeniyle ciddi geçim sıkıntısı yaşadığı görülmektedir. Bu ifadelerde dikkat çeken iki husus vardır. Birincisi, korucuların görev yerlerinden ayrılarak herhangi bir ek iş yapamadıklarını, ikincisi, tarım ve hayvancılık yapamadıklarını belirtmelerdir. Köy korucularının görev alanları yaşadıkları köyler ile sınırlıdır. İdari anlamda ise, muhtara bağlıdırlar. Ancak, Köy Korucuları Yönetmeliği

gereği görev yerlerini terk edememektedirler. İzin durumları kamu görevlileri oldukları için muhtarlığın onayıyla 30 gün ile sınırlıdır. Ancak, fiili olarak jandarmanın onayı olmadan izin alamamaktadırlar. Bu nedenle ek iş yapma amacıyla köylerinin yani görevlerinin dışında bulunamamaktadırlar.

Korucuların görev yerlerini terk etmeden yapabilecekleri ek işler, teknik olarak tarım ve hayvancılık olabilmektedir. Ancak, bu işler de Köy Korucuları Yönetmeliğinin 16. Maddesine göre yasaklanmıştır. Her ne kadar bazı bölgelerde korucuların aile bireyleri tarafından tarım ve hayvancılık yapılarak ek gelir sağlansa da, genel olarak izin verilmemektedir. Korucular ek iş yapamadıkları için maddi kayıp yaşamaktadırlar. Ayrıca hiçbir sosyal güvencelerinin olmaması da korucuları tedirgin etmektedir. Bu tedirginlik geleceklerinin hiçbir garantisinin olmadığı düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

3.8.1.2 Güvenlik Sorunu

Kırsal yerleşim bölgesinde ikamet eden bireylerin desteğini kazanmak, PKK örgütü için her zaman büyük bir önem arz etmiştir. PKK'nın önemli ölçüde halk desteğini kazanması, kitlelerin daha kolay mobilize olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle PKK, köy koruculuk sisteminin gelişmesine, örgütün kırsal alandan amaçladığı kitlesel desteğin elde edilmesini güçleştireceği veya engelleyeceği gerekçesiyle karşı olmuştur. PKK tarafından, saldırılarda, öncelik köy korucularına verilmiştir. Koruculuk sistemi ilk ortadan kaldırılacak hedef olarak görülmüş ve korucuların silahlarını bırakmalarını sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

PKK tarafından koruculara yönelik ilk büyük eylem 17 Ocak 1987'de gerçekleştirilmiştir. O dönem itibariyle 34 gün içinde düzenlenen beş ayrı saldırıda 35 kişi öldürülmüş, 29 kişi de yaralanmıştır (İmset, 1993: 146). 20 haziran 1987'de yapılan saldırıda korucular ve ailelerinden oluşan 30 kişi öldürülmüştür (Birand, 1993:143-144)..

Köy koruculuğu sisteminin tasfiye edilmesi amacıyla, PKK tarafından 31 Aralık 1991 tarihine kadar koruculara, silah bırakılması yönünde çağrılarda bulunulmuş, tavır değiştirenlerin cezalandırılmayacağını belirtilmiştir (İmset, 1993: 282). PKK'nın koruculara yönelik tutumu, 1994 yılından sonra belli oranda değişmiştir. Daha önce, ilk

hedef olarak koruculuk sistemi gösterilirken, sonraki yıllarda sert tutumlardan kısmen de olsa bir yumuşama gösterilmiştir. Koruculuk sistemi "Kürdün Kürde kırdırılması" olarak lanse edilmiş, zorunlu olmadıkça korucularla çatışmaya girmekten kaçınılmıştır.

Alan çalışmasının yapıldığı dönem itibariyle PKK'nın, güvenlik birimlerine yönelik saldırıları artmış, bazı bölgelerde kamu görevlileri ve köy korucuları kaçırılmıştır. Saldırı ve kaçırılma haberlerinin medyada çok sık yer alması, bölgedeki korucularda, saldırılara maruz kalma endişesine neden olmuştur. Görüşülen korucular tarafından can güvenliği konusunda duyulan endişelere aşağıda yer verilmiştir.

GKK 2: "Yaşadığımız en ciddi sorun can güvenliği sorunudur. Bir yere gitmek istediğimizde her an saldırıya uğrayabilir, öldürülebiliriz korkusuyla yaşıyoruz."

GKK 4: "Yaşadığım en başlıca sorun kendimin ve ailemin can güvenliği sorunudur. Her an bir saldırıya maruz kalma yada bir pusuya düşürülme korkusu ile yaşıyorum. Ailemin başına birşey gelecek diye çok korkuyorum."

GKK 10: "En başta can güvenliği sıkıntısı yaşıyoruz"

GKK 11: "Her şeyden önce can güvenliğimiz kalmadı. Zaten toplumda bir itibarımız da kalmadı. İnsanlarla iletişimimiz kalmadı."

GKK 14: "Benim o zamanki tek derdim bir iş bir gelir sahibi olmaktı. Ama şimdi biliyorum ki can güvenliğim yok. Eğer korucu olmasaydım, örgüt gibi bir düşmanım da olmayacaktı. Belki de ben sigortalı bir işte çalışıyor olacaktım. Biz korucu olacağımız zaman, bize maaşların artacağını ve sigortalarımızın ileride yapılacağını söylemişlerdi ama hepsi boş çıktı."

Yukarıda ifadelerine yer verilen korucuların 2012 yılı itibariyle halen can güvenliği endişesi yaşadığı görülmektedir. Bu korucular, her an bir saldırıya uğrayabileceklerini düşünerek yaşamlarını sürdürmektedirler. Özellikle askeri birliklerin uzak olduğu ve ulaşımın imkânlarının sınırlı olduğu köylerde can güvenliği

konusundaki kaygıların daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bunun nedeni herhangi bir PKK saldırısı sırasında desteğe gelecek olan askeri birliklerin gecikmesi ya da ulaşamaması durumudur. Bu korucular, yine güvenlik gerekçesiyle köylerinden ayrılırken korucu üniformaları ve silahları gibi korucu olduklarını gösterir hiçbir materyali yanlarında bulundurmamaktadırlar. Amaç, PKK'lılar tarafından yapılan yol kesme eylemlerinde tanınmamak ve PKK tarafından alıkonulmamaktır.

Yukarıdaki ifadeler bakıldığında bazılarının, korucu olurken önceliklerinin sabit ve düzenli bir gelir elde etmek olduğu, yaşayacakları can güvenliği ile ilgi sıkıntıları düşünmedikleri ya da ikici plana attıkları anlaşılmaktadır. Güvenlikle ilgili problemlerin önemine daha sonra vakıf oldukları görülmektedir. Ayrıca, bazı korucular tarafından can güvenliğinin yanı sıra toplum tarafından dışlandıkları, bölge halkı ile iletişim sorunu yaşadıkları, kötü iş koşullarında çalıştıkları ve ayrımcılığa uğradıkları belirtilmektedir.

3.8.1.3 Korucuların Çalışma Koşulları

Bazı GKK'lar, çevre baskısı ve ayrımcılık gibi durumlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Görevde bulunulan yerlerde askeri yetkililerin olumsuz davranışlarına maruz kaldıkları, bazı kamu kurumlarının hizmetlerinden yoksun bırakıldıkları, çevre ve toplum tarafından dışlandıkları yönünde ifadelerde bulunmuşlardır. Ayrıca, kötü iş koşullarının kendileri için sıkıntı yarattığına vurgu yapmışlardır. GKK'lar, ayda birkaç kez il veya ilçe merkezlerine göreve gitmekte, yol ve yemek giderlerini kendileri karşılamaktadırlar.

> *GKK 10: "Askeri yetkililerin yaşattığı sıkıntılar var. Bize 'madem devletten para alıyorsunuz, o paranın her kuruşunun karşılığını vereceksiniz. Öyle cefa çekmeden maaş olmak yok' türünden şeyler söylüyorlar. Bu tür sözler çok rahatsız edici, yaralayıcı sözler. Yani biz kelle koltukta yaşarken bunlar bize söylenecek şeyler mi? Ayrıca sosyal güvencemizin olmaması da canımızı çok sıkıyor."*

> *GKK 5: "Sırf aldığımız maaşın karşılığını verelim ve görev yapmış olalım diye bulunduğumuz köyden kilometrelerce uzak yerlere nöbet*

tutmaya gelin diyorlar ve oraya giderken yol ve yemek gibi bütün giderlerimizi kendimiz karşılıyoruz. Zaten aldığımız maaş ortada."

Yukarıdaki anlatımlarda, bazı korucuların iş yerinde ayrımcılığa uğradıkları ve kötü iş koşullarında çalıştırıldıkları yönünde izlenimler elde edilmektedir. Özellikle de korucular tarafından askeri yetkililerce kendilerine söylendiği ileri sürülen *"madem devletten para alıyorsunuz, o paranın her kuruşunun karşılığını vereceksiniz. Öyle cefa çekmeden maaş olmak yok"* ifadeleri çok çarpıcı bir nitelik taşımaktadır. Burada bazı askeri yetkililer tarafından bazı koruculara ayrımcılık yapıldığı anlaşılmaktadır. Elbette bu yaklaşım genel bir politika olduğunu ve tüm korucuların bu türden yaklaşımlara maruz kaldığını söylemek mümkün değildir. Ancak, münferit de olsa, onlara yönelik bu tür yaklaşımlar, korucular arasında paylaşılmaktadır. Bu paylaşımlar, koruculara yönelik ayrımcılığın olduğu konusunda genel yargılara varılmasına neden olabilmektedir. Bir korucu tarafından ifade edilen *"Bu tür sözler çok rahatsız edici, yaralayıcı sözler. Yani biz kelle koltukta yaşarken bunlar bize söylenecek şeyler mi?"* şeklindeki açıklama, ayrımcılığın bazı bölgelerde derinden yaşanabildiğine işaret etmektedir.

Korucuların kendilerine mobbing uygulandığı ifade ettikleri bir diğer konu, köyleri dışındaki bölgelerde görevlendirildikleri hususudur. Korucular, verilen maaşların hak edilmesi için görevlendirilmelerinin yanı sıra görev sırasındaki giderlerinin de kendileri tarafından karşılandığını belirtmektedirler. Asgari ücretle çalıştıkları halde yol ve yemek gibi giderleri kendilerince karşılanmaktadır. Bu durum da korucular tarafından bir mobbing olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bazı korucular ile güvenlik birimleri arasında iletişim sorunları yaşanabilmektedir.

Güvenlik birimlerinde iletişimin negatif yönü, kişiler arası birleştirici süreçlerden çok ayırıcı süreçleri esas alır. Bu mobbing ile ilgilidir. Mobbing, özünde fiziksel bir şiddeti barındırmayıp psikolojik saldırı ve yıldırmanın farklı yöntemlerini temel alması anlamında simgesel şiddet ya da beden dilinin olumsuz yönde içeriklendirilmesi bağlamında sözsüz iletişim olarak da değerlendirilebilir. Mobbing, iş yerlerinde gerek iş kalitesi ve verimliliğin düşürülmesi ve gerekse çalışanlar arası uyum ve iletişimin yitirilmesine yol açması anlamında yıpratıcı bir süreçtir. İşyerlerindeki mobbing davranışlarına yönetim tarafından göz yumulması ya da bizzat yönetimin

uygulanan mobbing sürecine katılımıyla ortaya çıkan iletişimsizlik ve hoşgörüsüzlük ortamı ise, başlı başına örgütsel kültürel dokunun bozulmasıyla sonuçlanmakta, çalışanların psikolojileri üzerinde de yıkıcı travmatik bir sürecin derinleşmesine katkıda bulunmaktadır (Köse, 2006).

> *GKK 18: "Her ne kadar devlet dairelerinde işimiz yapılıyor olsa da köyümüz kamu hizmetlerinden yoksundur. Mesela BDP belediyesi olduğu için köyümüzün asfaltı yapılmıyor."*

Korucular tarafından ifade edilen bir diğer ayrımcılık türü siyasi ayrımcılıktır. Siyasi ayrımcılık; herhangi bir evrensel gerekçe söz konusu olmaksızın, bir kişiye, yalnızca siyasi görüşleri nedeniyle haklar ve özgürlükler bağlamında diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılmasıdır (Çetin & Özdemirci, 2013). Yukarıda ifadeleri yer alan korucunun köyünün bağlı bulunduğu beldeye, BDP belediyesi tarafından hizmet verilmektedir. GKK 18, belediyelerinin BDP belediyesi olması nedeniyle il özel idaresi tarafından köylerinin yolunun asfaltlanmadığını ifade etmektedir. Köylere yönelik asfalt çalışmaları, İl Özel İdaresi tarafından Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) Projesi kapsamında yapılmaktadır. Burada siyasi iktidar tarafından BDP'ye oy veren belde ve bu beldeye bağlı köylerin cezalandırılması yönünde bir tavrın sergilendiği vurgulanmaya çalışılmıştır. Bir diğer ayrımcılık ise toplum tarafından gerçekleştirilmektedir. Burada bir dışlanma durumu söz konusudur.

> *GKK 13: "Korucu, boynuzu kırılmış bir keçi gibidir. Çevreden ve insanlardan bize karşı daima bir baskı ve hor görülme durumu vardır. Bize karşı alaycı bakışlar oluyor."*

> *GKK 15: "Genel olarak insanlar bize sıcak bakmıyor. Çocuklarımız ve akrabalarımız iş bulma konusunda oldukça sıkıntı yaşıyor. Bizde bazen ek iş yapmak istesek de bizim iş bulmamız imkânsız. Çünkü kimse bize itibar etmiyor."*

GKK 13 tarafından yapılan *"Korucu, boynuzu kırılmış bir keçi gibidir"* saptaması oldukça ilginçtir. Bu saptamayla anlatılmak istenen şey, cümlenin devamında açıklanmıştır. Burada korucuların, önemli bir uzvu eksikmiş gibi, alay konusu olduğu,

baskı ve hor görme davranışlarıyla karşı karşıya kaldığı ifade edilmektedir. Diğer korucunun anlatımlarından ise toplumsal dışlanmanın sadece sözsel ve davranışsal olmadığı anlaşılmaktadır. Bu anlatımlarda bazı korucuların toplum tarafından tecrit edildiğine vurgu yapılmaktadır. Bu tecrit, alış veriş etmeme, iş vermeme gibi bütün ekonomik faaliyetlere yönelik olabilmektedir. Bu, bazen ekonomik ilişkileri aşabilmekte sosyal boyutlara varabilmektedir. Bu duruma yine bir korucunun *"korucu olduğumuz için bize kız bile vermediler"* sözleri kanıt olarak gösterilebilir. Görüşülen korucular arasında korucu olduktan sonra herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtenler de bulunmaktadır.

3.8.2 Korucuların Pişmanlıkları

Gerek sosyal yaşamlarında gerekse de mesleki hayatlarında sorun yaşayanların, bu sorunlardan kaynaklı olarak pişmanlıkları olabilmektedir. Bu nedenle, zaman zaman sorunlarla karşılaşan GKK'ların, sisteme dâhil olmalarından dolayı pişmanlıklarının olup-olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede koruculara "koruculuğu kabul etmenizden kaynaklanan herhangi bir pişmanlığınız var mı?" şeklinde bir soru yöneltilmiş, alınan yanıtlara aşağıdaki tablada yer verilmiştir.

Tablo 52: Korucuların Pişmanlık Durumlarının Dağılımı

Pişmanlığı var mı?	Frekans	Yüzde
Evet	93	38,0
Hayır	152	62,0
Toplam	**245**	**100,0**

Korucu olduktan sonra yaşam standartlarının olumsuz yönde geliştiğini ifade edenlerin oranı % 52,2 (bkz. Tablo 54) olduğu gözlenirken pişman olmadığını belirtenlerin oranı % 62 olarak görülmektedir. Yani korucuların % 14,2'si, yaşam standartları koruculuk yapmadan önceki hayatlarına göre daha da kötü olduğu halde, pişmanlık duymadıklarını ifade etmiştir.

Enformel görüşme yapılan korucuların 1/5 bugünün şartlarında kendilerine koruculuk teklif edilseydi kabul edebileceklerini, 4/5'i ise, hiçbir şekilde kabul etmeyeceklerini söylemişlerdir. Görüşmelerde korucuların büyük bir bölümünün koruculuğu kesinlikle kabul etmeyeceğini söylemesi, görevi kabul etmekten kaynaklı

bir pişmanlık duyulduğu şeklinde değerlendirilebilir. Ancak, görüşmelerde elde edilen sonuçlar ile Tablo 55'te korucuların % 38'nin pişman olduğunu gösteren veriler arasında bir çelişkinin olduğu görülmektedir. Elimizde, bu veriler arasındaki çelişkinin nedenini ortaya koyacak net bir veri yoktur. Ancak, pişman olmadıklarını söyleyen bazı korucuların 'pişmanlık' kelimesinden sadece 'vicdan azabı duyma' gibi bir anlam çıkarmış olma olasılığı göz önünde bulundurulabilir. Ayrıca, pişmanlık duyduğunu ifade eden koruculara pişmanlıklarının nedeni sorulmuştur.

Tablo 53: Korucuların Pişmanlıklarının Nedenlerinin Dağılımı

Pişmanlığın nedeni	Frekans	Yüzde
Sosyal güvencem yapılmadı	12	12,9
Ekonomik sıkıntı yaşadım	49	52,7
Ekonomik ve sosyal güvence açısından verilen sözler tutulmadı	10	10,8
Hem ekonomik hem de can güvenliği sorunu yaşadım	2	2,2
Can güvenliği sorunum oldu	1	1,1
Hem çevre baskısı hem de can güvenliği sorunum oldu	5	5,4
Çevre baskısı gördüm	6	6,5
Kardeş kavgasına taraf olduk	5	5,4
Kürt olduğumuz için bize güvenilmiyor	2	2,2
Çatışmada yaralandım sağlık sorunu yaşıyorum	1	1,1
Toplam	**93**	**100,0**

Pişmanlıkların nedeni, ekonomik sıkıntılar (% 78,7), çevre baskısı (% 11,9) ve can güvenliği (% 8,7) konularında yoğunlaşmaktadır. GKK'ların pişmanlıklarının nedenleri arasında, 'kardeş kavgası' olarak değerlendirilen çatışmalarda yer alma (%5,4) ve devlet yetkilileri tarafından 'Kürt olmalarından kaynaklı güven sorunu' yaşama (% 2,2) durumu da bulunmaktadır.

Ekonomik sıkıntılar, maaşların yetersiz olması, buna bağlı olarak korucuların kalabalık ailelerini geçindirememeleri ve herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmamalarıyla ilgilidir. Can güvenliği ile ilgili kaygıları, her an saldırıya uğrayabilme durumundan dolayı, kendilerinin ve ailelerinin hayatlarının büyük risk altında olmasından kaynaklanmaktadır. Pişmanlıkların nedeni olarak; can güvenliği sorunu, çevre baskısı ve ekonomik sıkıntılar, birbirinden bağımsız, ayrı gerekçeler olarak gösterilmez. Korucuların şikâyetleri, toplum tarafından dışlanma, her an saldırıya

uğrama, hayatını kaybetme riskine karşı, kendilerine asgari ücretin ödenmesi noktasında yoğunlaşmaktadır. Bazı korucular, bazı devlet yetkilileri nezdinde '*hayatlarının çok ucuz olduğunu*' ileri sürmektedirler.

Korucuların pişmanlıklarının daha belirgin bir şekilde anlaşılması amacıyla görüşme yapılan koruculara 'şimdiki şartlarda size koruculuk teklif edilseydi kabul eder miydiniz?' sorusu yöneltilmiştir. Korucuların şimdiki şartlarda koruculuğu kabul etmek istememelerine ilişkin görüşlerinde genellikle can güvenliği ve ekonomik gerekçelerde yoğunlaşmanın olduğu gözlenmektedir.

GKK 1: "Hayır, kesinlikle kabul etmezdim. Çünkü şartları ağır ve aldığımız maaş çok düşük olmakla birlikte herhangi bir sosyal güvencemiz de yok. "

GKK 2: "Eğer bugünkü şartlarda koruculuk teklif edilseydi kesinlikle kabul etmezdim. Çünkü bizden sorumlu olan askeri yetkililer çalışıyor olalım diye bize olmadık işler yaptırıyorlar. Bizleri de ihtiyaç olmadığı halde operasyonlara çıkarıyorlar. Ayrıca can güvenliğimiz de yok."

GKK 11: "Hayır bu şartlarda olsaydı kesinlikle kabul etmezdim. Ne iş olursa yapardım ama yine de hayatımı riske atmazdım. Koruculuk yapmazdım."

GKK 16: "Şu anki durumda olsaydım koruculuk teklifini kesinlikle kabul etmezdim. Benim sosyal güvencem olmadığı gibi yaşadığım bölgede de itibarımız kalmadı ve en olması gereken yerde de devlet bize de sahip çıkmadı."

GKK 7: "Hayır, bu konuda bize mecburiyet getirilmezse kabul etmezdim. Dönemin şartları gereği kabul etmiştik yani buna mecbur kalmıştık."

GKK 13: "Bu gün bu şartlarda bize koruculuk teklif edilseydi kesinlikle kabul etmezdik. Çünkü siyasi görüşümüze ters bir durumdur. Ama

o zamanlar başka alternatifimiz yoktu mecburen kabul etmek zorunda kaldık."

Yukarıda benzerlik gösteren ifadelere karşılık olarak bazı korucuların ifadelerine yer verilmemiştir. Korucuların pişmanlıklarının beş farklı nedeni olduğu görülmektedir. Ancak, korucuların ifadeleri yoğunluklu olarak can güvenliği ve ekonomik gerekçelerde yoğunlaşmıştır. Pişmanlıklarının nedenleri aşağıdaki gibi maddelendirilebilir.

1. Ekonomik nedenlerden dolayı pişmanlık: Bazı korucular, aldıkları ücretlerin yaptıkları işin risk derecesine göre çok düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal güvenceleri olmaması nedeniyle de geleceklerini garanti altına alamamanın da pişmanlığını da yaşamaktadırlar. Koruculuk maaşına mahkum edildiklerini ifade eden bazı korucular ise, "*köyümüzde hayvancılık yapsaydık bile geçimimizi daha iyi sağlardık"* ve "*en azından şimdi sigortalı bir işte çalışıyor olurduk"* şeklindeki sözlerle daha iyi şartlarda iş bulabileceklerinin ve daha yüksek gelir elde edebileceklerinin pişmanlığını yaşadıklarını vurgulamışlardır.
2. Can güvenliği sorunun getirdiği pişmanlıklar: Elbette ki korucu oldukları dönem itibariyle, can güvenliği konusunda bazı sıkıntılara maruz kalabileceklerinin kısmen bilincindeydiler. Ancak, can güvenliği konusunda pişmanlık yaşayan bazı korucuların, hayati risklerinin bu derece artacağına ya da çatışmaların bu kadar uzun süre devam edebileceğine ihtimal vermedikleri izlenimi edinilmiştir. *"Ne iş olsa yapardım yine de hayatımı riske atmazdım"* sözü pişmanlıklarının boyutunu ortaya koymaktadır.
3. Toplumsal dışlanma: Bazı korucular, bölge halkı nezdinde itibarlarının kalmadığını belirtmişlerdir. Çevrelerindekilerle doğru bir şekilde iletişime geçememeleri kendilerini yeterli bir şekilde ifade edememeleri nedeniyle bazı bölgelerde yerel halk tarafından dışlanmaktadırlar. Korucu olmalarından kaynaklı olarak toplumdan izole edilmeleri bazı koruculardа derin pişmanlıkların yaşanmasına sebebiyet vermektedir.
4. Çalışma şartları: Bazı bölgelerde askeri yetkililer ile korucular arasında münferit sıkıntılar yaşanabilmektedir. Bu sıkıntılar, mobbing olarak koruculara yansımaktadır. Operasyonlara çıkan, bulundukları bölgelerden uzak yerlere göreve giden, çetin kış şartlarında stratejik bölgelerde nöbetler tutan korucular, aldıkları ücret göz önüne alındığında yaşadıkları sıkıntıların katlanamaz olmasından dolayı pişmanlık yaşadıklarını belirtmişlerdir.

5. Siyasi yaklaşım: Bazı korucular yaptıkları görevin siyasi konumları veya görüşleri ile çeliştiğini belirtmişlerdir. Görüşmeler sırasında edinilen izlenimlerde bu korucuların PKK'ya sempati duydukları görülmüştür. İstemedikleri halde 'dönemin şartları' gereği korucu olmak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. 'Dönemin şartları' ile anlatılmak istenen ise, köylerini terk etmek zorunda bırakılmaları, bazı devlet yetkilerinin 'baskıları' ve aşiretler arası çekişmelerdir.

Görüşülen köy korucularından bazılarının belirgin ve derin pişmanlıklar yaşadıkları gözlenmiştir. Korucular dan birinin, *"bir tek ülkemin çok zor durumda olması ve bana çok acil ihtiyaç duyulması halinde kabul ederdim"* şeklindeki ifadesinde ülkenin savaş halinde olması ve seferberliğin ilan edilmesi durumuna gönderme yapılmıştır. Böyle bir görevi, ancak savaş ve seferberlik halinde tekrar üstelenebileceğini belirtmesi pişmanlığın ne derece derinden yaşandığını açıkça ortaya koymaktadır.

3.8.3 Psikolojik Sorunları

Korucuların yaşadıkları sorunlar ve pişmanlıkları, onların psikolojik durumlarını etkileyebilmektedir. Korucuların psikolojik sıkıntılarının ve depresif durumlarının belirlenebilmesi için bazı psikolojik testlerin uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanda uzmanlık getiren bu çalışmaların, ayrı ve kapsamlı bir şekilde yapılması gerektiği için, GKK'lara sadece koruculuk sistemine dâhil olduktan sonra koruculuktan kaynaklı herhangi bir psikolojik sorun yaşayıp-yaşamadıkları, yaşadıylarsa da herhangi bir destek alıp-almadıkları sorulmuştur.

Tablo 54: Korucuların Psikolojik Durumları

Koruculuktan kaynaklı psikolojik sorun yasadı mı?	Frekans	Yüzde
Hayır	174	71,0
Evet, sorunlarım var ama herhangi bir destek almadım	67	27,3
Evet, psikolojik veya psikiyatrik destek aldım	4	1,6
Toplam	**245**	**100,0**

Korucuların % 28,9'u psikolojik sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yani her on korucudan üçü psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Depresif durumlarını ölçen herhangi bir psikolojik ölçek kullanılmadığı için ellerinde silah olan korucuların

yaratacağı potansiyel riskin ne boyutta olduğu, tam olarak açıklanamamaktadır. Ancak, psikolojik sorun yaşadığını ifade eden korucuların oranının (% 27,3) azımsanamayacak miktarda olması ve bunların sadece % 1,6'sının psikolojik ya da psikiyatrik destek gördüğünü belirtmesi son derece dikkat çekicidir.

Sürekli can güvenliği sorunu yaşayan olumsuz şartlarda görev yapan ve toplumun kimi kesimleri tarafından dışlanan ve ağır eleştiriler alan korucuların zaman zaman bazı psikolojik veya psikiyatrik sorunlar yaşamaları muhtemeldir.

3.9 Koruculuk Sistemi Ne Kadar Başarılı Oldu?

Köy koruculuğu sisteminin başarılı olup-olmadığı hakkındaki görüşler, görüş bildirenlerin ideolojik yapısı ve durduğu yer ile ilgili olarak farklılık göstermektedir. Askeri yetkililerin yaptıkları açıklamalarda koruculuk sisteminin başarıya ulaştığı ifade edilirken, korucuların karıştığı suçlar, devlete getirdiği maddi külfet ve bölge ekonomisine yaptığı olumsuz etkileri nedeniyle bazı çevreler, bu sistemi eleştirmekte ve faydadan çok zarar getirdiği yönünde görüş bildirmektedirler.

Eleştiriler, koruculuk sisteminin sadece sosyal ve ekonomik etkilerine yönelmemektedir. Askeri yetkililerin görüşlerinin aksine, güvenlik konusunda bir başarının elde edilemediği vurgulanmaktadır. Bu eleştiriler, PKK'nın halen varlığını sürdürmesi ve zayıfladığına dair herhangi bir emare göstermemesi noktasında yoğunlaşmaktadır. Ancak, bu eleştiriler yapılırken dikkatlerden kaçan husus, PKK'nın stratejik planlarında yer alan hedeflere halen tam olarak ulaşamamış olduğudur. Koruculuk sisteminin, PKK'nın hedeflerine ulaşmasının önündeki en büyük engellerden biri olduğunu söylemek mümkündür. PKK'nın, bu durumu, koruculuk sisteminin kurulduğu ilk yıllarda fark ettiği ve önüne geçmeye çalıştığı, 1990 yılında, II. Ulusal Konferansında ve IV. Kongresinde aldığı kararlarda görülmektedir.

Koruculuk sisteminin başarılı olup-olmadığı konusunda bütün çevrelerce fikir beyan edilmiş, fakat bu sistemde yer alanların görüşleri alınmamıştır. Korucuların sistem hakkındaki görüşleri önem arz etmektedir. Sistemin hangi şartlarda başarıya ulaşabildiği, başarılı olunmayan durumlarda, sorunun neden kaynaklanmış olabileceği konusunda, doğru bilgiyi verecek kesimlerden biri de korucular dır. PKK ile mücadelede, koruculuk sisteminin başarısına yönelik korucuların algıları tespit

edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede, GKK'lara, "sizce PKK ile mücadelede koruculuk sistemi başarılı mıdır?" sorusu yöneltilmiştir. Yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 55: Koruculara Göre Sistemin Başarı Durumu

Koruculuk sistemi başarılı mıdır?	Frekans	Yüzde
Evet	188	76,7
Hayır	55	22,4
Fikrim yok	2	0,8
Toplam	**245**	**100,0**

Geçici köy korucularının % 76,7'si koruculuk sistemini başarılı bulduğunu ve PKK'ya karşı etkin mücadele verdiğini belirtmişlerdir. Korucuların % 22,4'ü, koruculuk sisteminin başarılı olmadığı konusunda görüş bildirmişlerdir. Sistemin neden başarılı olmadığı konusunda görüşler farklılık göstermektedir. Bu görüşlere ilişkin veriler ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 56: Korucuların, Sistemin Neden Başarılı Olamadığına Dair Görüşlerinin Dağılımı

Başarılı olmadığını söyleyenlerin gerekçeleri	Frekans	Yüzde
Bölge halkının desteğini alamadı	23	41,8
Çeşitli suçlara karıştıklarından etkili mücadele edemediler	1	1,8
Korucular PKK'ya değil, bir birilerine karşı mücadele veriyor	1	1,8
Korucular çok dağınık ve askeri eğitimleri yok	10	18,2
Devlet tarafından yalnız bırakılmaktadırlar	8	14,5
Korucular içerisinde PKK'ya yakın ve taraftar olanlar var	8	14,5
Devlet bazı yükümlülüklerini yerine getirmemektedir	1	1,8
Bazı askerler sorunun bitmesini istemiyor	1	1,8
Yanıt vermek istemeyen	2	3,6
Toplam	**55**	**100,0**

Sistemin başarılı olmadığını düşünen korucuların % 41,8'i, koruculuk sisteminin, bölge halkının desteğini almadığı için başarıya ulaşamadığını ifade etmişlerdir. Bu, oldukça yüksek bir orandır. Bu oran, korucular ile bölgede yaşayan insanlar arasındaki bölünmüşlüğü gösterir niteliktedir. Daha önce de ifade edildiği gibi PKK, 'Kitlesel Halk Ayaklanma Stratejisi'ni kullanma çabası içerisinde olmuştur. Bu stratejiye göre asıl hedef, silahlı mücadelenin sonunda, bölge halkının ayaklanması

sağlanarak merkezi hükümetin bölgedeki otoritesinin bitirilmesidir. Çalışmalarını bu strateji doğrultusunda yürüten PKK tarafından, stratejilerinin hayata geçmesi konusunda en büyük engelin korucular olduğu fark edilmiş ve korucuların bölge halkı nezdinde itibarsızlaştırılması için yoğun bir çalışma yürütülmüştür. PKK örgütü tarafından yürütülen faaliyetler bazı bölgelerde sonuç vermiştir. Bu çerçevede PKK ile mücadelede korucular yeterince halk desteği alamamıştır.

Tabloda, yanıtlar, ikinci olarak, % 18,2 oranla 'korucular çok dağınık ve askeri eğitimleri yok kategorisinde yoğunlaşmıştır. Eğitimli, disiplinli ve kontrol altında olmayan birliklerin başarıya ulaşma ihtimali düşüktür. Bazı GKK'ların disipline edilememesi ve kontrol altında tutulamaması, yanıtların böyle bir kategoride yoğunluk göstermesine neden olduğu söylenebilir. Devlet tarafından verilen yetkiler ve silahlar, korucular tarafından istismar edilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığının istatistiklerine göre, 6 bin 124 GKK'nın ve bin 92 GÖKK'nın adli suçlara karıştıkları gerekçesiyle görevlerine son verilmiştir (JGK, Kişisel yazışma, 2012).

Korucuların % 14,5'i, koruculuk sisteminin başarılı olamamasını, devletin korucuları yalnız bırakmasıyla açıklamaya çalışmıştır. Bazı korucular, devlet yetkilerinin kendilerine vaatlerde bulunduğunu ileri sürmüştür. Bu vaatler, koruculuğu kabul etmeleri halinde, ileriki dönemlerde maaşlarının arttırılacağı, Sosyal Sigortalar Kurumu bünyesine alınacakları ve çalışma şartlarında iyileştirmeler yapılacağıdır. Onlara yönelik bu vaatlerin yerine getirilmemesi ve bölge halkı nezdinde yapılan itibarsızlaştırma çabalarına karşı önlem alınmaması durumu, 'devlet tarafından yalnız bırakılma' olarak değerlendirilmiştir.

Koruculuk sisteminin başarılı olmamasını, korucuların içinde PKK'ya yakın ve taraftar olanların bulunmasına bağlayanların oranı da % 14,5 olduğu görülmektedir. Bu konuya ilişkin GKK 16'nın, *"Devlet ne kadar PKK sempatizanı varsa hepsini korucu yaptı. Örneğin 1990'lı yıllarda korucu olanlar, istemeden, devletin zoruyla korucu oldular"* şeklindeki ifadelerde bulunmuştur. Benzer ifadelerde bulunan koruculara göre, koruculuğun başarısızlığının nedeni devlet yetkililerinin tüm PKK sempatizanlarını zorla korucu yapmasıdır. Onlara göre, PKK'ya yakın ve taraftar olanlar, örgüte yardım ve yataklık etmekte ve bilgi sızdırmaktadır. Zaman zaman bu yönde görüşler ileri sürülmüştür. Dönem itibariyle PKK sempatizanı bazı korucuların zorla korucu yapıldığı

söylenebilir. Ancak bu görüşün tamamen doğru olduğunu söylemek mümkün değildir. Çalışmada da gözlendiği gibi PKK baskısını gerekçe gösterenlerin tamamı (% 24,9) 1988 ile 1999 tarihleri arasında korucu olmuşlardır. Yine ekonomik nedenlerden dolayı korucu olduğunu belirtenlerin çok önemli bir bölümü (örneklem gurubunda yer alan tüm korucuların % 27,9'u) aynı dönemlerde korucu olmuşlardır.

3.10. Koruculuk Sisteminin Kaldırılması

3.10.1 Korucuların Silah Bırakma Konusundaki Görüşleri

18 Mayıs 1990 tarihinde II. Ulusal Konferansını düzenleyen PKK, bir dizi kararlar almıştır. Bunlar içerisinde, koruculuğu ve koruculukla bağlantılı olarak aşiretsel, siyasi ve ekonomik yapılanmaları doğrudan ya da dolaylı olarak hedef alan kararlar da bulunmaktadır. PKK tarafından alınan bu kararlarla, koruculara yönelik yeni bir strateji uygulayacağının mesajları verilmiştir. Daha önce köy baskınları ile korucuları doğrudan hedef alan, sindirme ve yıldırma politikaları izleyen PKK, sonraki dönemlerde "*nötralize etmek, durumlarında ısrarlı olanları tasfiye etmek"*(İmset, 1993: 279) söylemiyle koruculara karşı daha ölçülü davranmaya başlamıştır. Böylece, korucuların, PKK'nın saflarına katılması sağlanamasa bile, silahlı bir güç olarak karşılarına çıkmalarının engellenmesi amaçlanmıştır.

PKK'nın bu politikası, Aralık 1990'da toplanan 4. Kongre'de, köy korucularına yönelik olarak yeni bir strateji benimsenerek devam ettirilmiştir. Kongrede alınan af kararıyla, köy koruculuğu sisteminin etkisiz hale getirilmesi hedeflenmiş, 31 Aralık 1991 tarihine kadar tavır değiştirenlerin cezalandırılmayacağı belirtilerek, koruculara silah bırakma çağrısında bulunulmuştur (İmset, 1993: 282). Bu politika değişikliği de PKK'ya birtakım kazanımlar sağlamıştır. En önemli kazanımı, birçok korucu köyünün PKK'nın baskısına maruz kalmamak için silah bırakması olmuştur. Bunun yanı sıra PKK, bölgede, köy korucularına yönelik çıkardığı '*genel afla'* daha fazla prestij kazanmıştır.

1990'lı yılların ortalarından sonra, PKK'nın stratejilerinin tamamen değişmesi ve korucuların birinci hedef olmaktan çıkarılması ve birinci hedefin yeniden güvenlik güçleri olması, korucuları kısmi anlamda gündemden düşürmüştür. Ancak, bazı bölgelerde koruculuğu bırakma girişimleri az miktarda da olsa devam etmiştir. Bu

çalışmada, koruculuğu bırakma girişimlerinin ne yönde olduğu, bu girişimlerin nedenleri ve girişimde bulunanlara yönelik nasıl bir algının olduğu tespit edilmeye çalışmıştır. Koruculuk sisteminden ayrılanlara yönelik algılarının ne olduğunun anlaşılması için GKK'lara, koruculuktan ayrılanlar hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 57: Korucuların, Koruculuğu Bırakmak İsteyenler Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Koruculuğu bırakanlar için ne düşünüyorsunuz?	Frekans	Yüzde
Herkes kararında özgürdür istiyorsa bırakabilir	167	68,2
Kardeş kavgasına son vermek için bırakıyorlar	22	9,0
PKK'nın baskısından korktukları için bırakıyorlar	11	4,5
PKK'nın taraftarı oldukları için bırakıyorlar	2	0,8
Vatanı savunmasız bırakıyorlar	7	2,9
Geçinemedikleri için bırakıyorlar	28	11,4
Toplum baskısına maruz kaldığı için	6	2,4
Yanıt vermeyen	2	0,8
Toplam	**245**	**100,0**

Korucuları % 68,2'si, koruculuğu bırakanların kararında özgür olduklarını belirterek, durumu doğal karşılamıştır. Korucuların % 9'u, silah bırakanlar için "kardeş kavgasına son vermek için bırakıyorlar" demiştir. Bu cevaptan yola çıkarak, % 9'luk kesimin, düşük yoğunluklu bu savaşta taraf olmak istemediği söylenebilir. Sistemden ayrılanları, 'vatanı savunmasız bırakıyorlar' diyerek yargılayan korucuların sayısı ise, % 2,7 olmuştur. Korucuların yüzde 6,9'unun, koruculuk sisteminden ayrılanların PKK'nın ve PKK'nın tabanının baskılarına maruz kaldığını ifade etmesi, PKK'nın stratejilerinin az da olsa sonuç verdiğini göstermektedir. Ancak, daha öncede belirtildiği gibi bazı korucular silah bırakma girişiminde bulunmuş, fakat devlet yetkilileri tarafından görevlerine devam etmeleri için ikna edilmişlerdir. Koruculuk sisteminden ayrılmak isteyen ancak, görevine devam eden korucuların oranın tespit edilmesi amacıyla, koruculara daha önce silah bırakma girişiminde bulunup bulunmadıkları sorulmuştur. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 58: Korucular Silah Bırakma Girişiminde Bulunma Durumlarının Dağılımı

Koruculuğu bırakma girişiminde bulundu mu?	Frekans	Yüzde
Evet	25	10,2
Hayır	220	89,8
Toplam	**245**	**100,0**

Korucuların sadece % 10,2'si daha önce koruculuğu bırakma girişiminde bulunmuşlardır. Düşük gibi görünen bu rakam aslında azımsanmayacak düzeydedir. GKK'ların sayılarının 2012 tarihi itibariyle 45 bin 283 olduğu düşünüldüğünde, yaklaşık 4 bin 500 kişinin koruculuğu bırakma girişiminde bulunduğu sonucu çıkmaktadır. Ayrıca, 22 bin 949 (JGK, kişisel yazışma, 2012) korucunun kendi isteğiyle koruculuğu bırakmaları dikkate değerdir.

Koruculuk sisteminden ayrılmak isteyen GKK'ların, ayrılmak istemelerinin tek nedeninin PKK'nın baskı ve saldırıları olmadığı, koruculuğu bırakmak istemelerinde farklı etkenlerin olduğu görülmektedir. Bu etkenlerin neler olduğuna yönelik korucuların verdiği yanıtlar aşağıdaki tablada yer almaktadır.

Tablo 59: Korucuların Silah Bırakma Girişiminde Bulunma Nedenlerinin Dağılımı

Bırakma girişiminde bulunma gerekçesi	Frekans	Yüzde
Ekonomik sıkıntı yaşadığım için	7	28,0
Toplum baskısına maruz kaldığım için	4	16,0
Can güvenliği sorunu yaşadığım için	2	8,0
Sosyal güvenlik sorunu yaşadığım için	6	24,0
Jandarmanın baskısına ve haksızlığına uğradım	4	16,0
Koruculuk yapmak istemiyorum	1	4,0
Siyasi tercihime uymuyor	1	4,0
Toplam	**25**	**100,0**

Toplumun baskısına maruz kaldığı için koruculuğu bırakma girişiminde bulunduğunu ifade edenlerin oranı % 16'dır. Bu baskı, daha önce de ifade edildiği gibi PKK'ya sempati duyanlar tarafından koruculara mal ve hizmet satılmaması, iletişimden kaçınılması, sözlü ve fiili sataşmalarda bulunulması şeklinde olmuştur. Can güvenliği sorunu nedeniyle koruculuğu bırakmak isteyenlerin oranın % 8 olduğu görülmektedir. Can güvenliği kaygısı, PKK tarafından yapılacak muhtemel saldırılardan

kaynaklanmaktadır. Jandarmanın baskısına ve haksızlığına maruz kaldığı için bırakmak istediğini ileri sürenlerin oranı % 16'dır. Enformel görüşmelerden elde edilen verilere göre, askeri yetkililer tarafından bazı koruculara görev yerlerinden farklı yerlerde nöbet tutturulması, askeri binalarda görevleri dışında birtakım teknik ve idari işler yaptırılması ya da mobbinge maruz bırakılması durumu 'jandarma baskısı' olarak ifade edilmiştir.

Daha önce görevini bırakma girişiminde bulunmuş korucuların % 52'sinin sanıldığının aksine PKK'nın doğrudan ya da dolaylı baskısından dolayı değil, ekonomik ve sosyal güvenlik gerekçeleriyle bırakma girişiminde bulundukları saptanmıştır. Tarım ve hayvancılık yapma şansına sahip olmayan korucular, asgari ücretle geçimlerini sürdürmek zorunda kalmışlardır. Ekonomik yetersizliklere ek olarak, 1992 yılında sağlık kuruluşlarında 'Yeşil Kart' sistemi hayata geçirilene kadar, korucular, sosyal güvenceleri bulunmadığı için, sağlık hizmetleri de alamamışlardır. Yeşil Kart sisteminin hayata geçirilmesi ile koruculara, sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı tanınmış ise de, onlar, diğer kamu görevlilerine verilen özlük haklarından yararlandırılmamışlardır.

Korucuların sonraki süreçte koruculuğu bırakma gibi bir düşüncülerinin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede koruculara "koruculuğu bırakma girişiminde bulunacak mısınız?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 60: Koruculuğu Bırakmayı İsteme Durumlarının Dağılımı

Bırakmayı düşünüyor mu?	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	23	9,4
Hayır	222	90,6
Toplam	**245**	**100,0**

Korucuların sadece % 9,4'ü görevlerini bırakmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu rakamlar, korucuların daha önce silah bırakma durumlarını gösteren tablo 59'da yer alan oranlarla paralellik göstermektedir. Ancak, koruculuğu bırakma düşüncesinde küçük de olsa bir düşüş vardır. Görevini sürdüren GKK'lara, görevlerini neden bırakmak istedikleri sorulmuştur. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 61: Koruculuğu Bırakmayı Düşünme Nedenlerinin Dağılımı

Bırakmayı düşünme gerekçeleri	Sayı	Yüzde
Yaşadığım ekonomik sıkıntılar	7	30,4
Çevre ve toplum baskısı	2	8,7
Can güvenliğim yok	2	8,7
Sosyal güvencem olmadığı için	6	26,1
Akan kanın durması için	1	4,3
Askerlerin bize yaptığı haksızlıklar nedeniyle	1	4,3
Daha iyi şartlara kavuşmak için	2	8,7
Siyasi tercihime uymuyor	1	4,3
Koruculuk yapmak istemiyorum	1	4,3
Toplam	**23**	**100,0**

Koruculuğu bırakmayı düşünenlerin bırakma gerekçeleri, daha önce koruculuğu bırakma girişiminde bulunanların gerekçeleri ile aynı olduğu tespit edilmiştir. Yaşadıkları ekonomik sıkıntılar ve sosyal güvencelerinin olmaması nedeniyle koruculuğu bırakmak istediğini belirtenlerin oranının % 56,5 olduğu gözlenmektedir. Can güvenliği, çevre ve toplum baskısını gerekçe gösterenlerin oranı da % 17,4 olarak saptanmıştır.

GKK'ların % 38'i korucu olduğuna pişman olduğunu belirtmelerine (bkz. tablo 68) rağmen, koruculuğu bırakmak istemediklerini belirtenlerin oranı % 90,6 (bkz. tablo 61) olarak tespit edilmiştir. Yani koruculuğu bırakmak istemediklerini belirtenlerin % 31,5'i pişman olduklarını belirttikleri halde koruculuğu sürdürmek istediklerini ifade etmişlerdir. Burada, bu korucuların, başka alternatifi olmadığı için koruculuğu sürdürmek istedikleri söylenebilir. Koruculuğu neden sürdürmek istediklerine yönelik gerekçeler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 62: Koruculuğu Bırakmayı Düşünmeme Nedenlerinin Dağılımı

Koruculuğu bırakmayı düşünmeyenlerin gerekçeleri		
Ekonomik sıkıntıya düşerim	102	45,9
Ekonomik sıkıntı ve güvenlik sorunu yaşarım	7	3,1
Can güvenliği sorunu yaşarım	24	10,8
Gerek duymuyorum	39	17,6
Emekli olabilmek için	41	18,5
Aşiret kararı gereği	6	2,7
Askerin koruculuk için baskısı var	2	0,9
Kürt sorunu çözülsün	1	0,5
Toplam	**222**	**100,0**

Görevinden ayrılmayı düşünmeyen geçici köy korucularının % 67,5'i, ekonomik kaygılarını gerekçe göstermişlerdir. Koruculuk dışında herhangi bir mesleki beceriye sahip olmayan bu korucular, görevden ayrılmaları halinde işsiz kalacaklarını düşünmektedirler. Miktarı az da olsa, düzenli bir gelire sahip olanlar, bu gelirlerini yitirmeleri halinde ailelerini geçindiremeyecekleri endişesi duymaktadırlar. Ekonomik gerekçelerle koruculuğu sürdürmek isteyenlerin bazıları (% 18,5) emekli olabilmek için görevini bırakmayı düşünmediklerini belirtmişleredir. Bunlar, emeklilik yaş sınırında olan ve emekliliğine az bir süre kalmış olan korucuların. 442 sayılı ve 1924 tarihli Köy Kanunu'nda 2007 tarihli Ek 16. Maddesine[*] göre, GKK'lar 55 yaşını doldurmaları ve en az 15 yıl görev yapmaları halinde emekli olabilmektedirler. Emekli olmaları durumunda herhangi bir özlük hakkı elde etmemektedirler. Aldıkları emekli maaşı ise, asgari ücretin yaklaşık yarısı oranındadır. Korucuların % 10,8'i ise, görevden ayrılmaları halinde can güvenliği sorunu yaşayacaklarını belirtmişlerdir. Daha önce PKK örgütünün saldırılarına maruz kalmış olanlar ile devlet yanlısı oldukları için PKK'nın hedefleri arasında yer alan aşiret mensupları, silahlarını bırakmaları halinde PKK'ya karşı savunmasız kalacaklarını düşünmektedirler.

Çalışmada, koruculuğu bırakma isteğinde olanların durumlarının daha anlaşılır kılınması için koruculuğu bırakmış eski geçici köy korucularına, koruculuğu bırakma gerekçeleri sorulmuştur. EGKK'ların görevlerini bırakmalarında çeşitli nedenler öne

[*] Bkz. http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/368.html

çıkmaktadır. Görevini bırakmış bazı korucuların görevden ayrılmalarının temel nedenini can güvenliği sorunu oluşturmaktadır. Bir korucu da ayrıca, askeri yetkililerin kendisine yönelik haksız uygulamalarının, görevini bırakmasında önemli bir etken olduğunu ileri sürmüştür.

EGKK 1: "1991 yılında bıraktım. Benim ve çocuklarımın hayati tehlikesi olduğu için yapmak istemiyordum. Hiçbir yere rahatça ve sivil bir vatandaş gibi silahsız gidemiyorduk. Bana koruculuğu bırakmam için doğrudan herhangi bir baskı ve telkin olmadı. Koruculuğu bıraktıktan sonra daha özgür ve mutlu olduk. Can güvenliğimiz arttı. Çünkü canımıza kast edilmesi için herhangi bir neden ortada kalmadı. Koruculuğu bıraktığıma kesinlikle pişman değilim."

EGKK 2: "2008 yılında yaşlı olduğum için koruculuğu bıraktım. Ben yaşlı olduğum halde, beni sürekli operasyonlara çıkarıyorlardı. Baktım ki yapamıyorum ve çok ciddi bir can güvenliği sorunu yaşıyorum ben de bırakmaya karar verdim. Hayatımdaki en önemli değişiklik, artık herhangi bir can güvenliği sorunu yaşamamamdır. İçimde öyle bir korku kalmadı. Artık daha rahat yaşıyorum. Can güvenliği sorunum ortadan kalktığı için herhangi bir pişmanlığım da yok, ancak gelirim düştüğü için sıkıntı yaşıyorum."

EGKK 3: "Askeri yetkililer bizlere çok haksızlıklar yapıyordu. Bize gereksiz yere nöbetler tutturuyorlardı. En önemlisi de kendi güvenliklerini bizinkine tercih ediyorlardı. Olacak gibi değildi yani. Bu nedenle bende koruculuğu bırakmak zorunda kaldım. Hayır, baskılar ya da telkinler olmadı. Tek sorun askerin bize yaklaşımıydı. Koruculuğu bıraktıktan sonra ilk olarak can güvenliği sorunum kalmadı. Ayrıca halkın içine daha rahat çıkıyorum. Ekonomik açından ise oldukça rahatladım. Şimdi hayvancılık yapıyorum. Bu sayede ailemi geçindirebiliyorum. Ama korucu maaşıyla bunu yapmak mümkün değil. Can güvenliğimiz arttı. Korucu iken tehlike ile karşı karşıyaydık. Ancak böyle bir sorunumuz kalmadı. Koruculuğu bıraktığıma kesinlikle pişman değilim aksine çok doğru birşey yaptığımı düşünüyorum."

Yukarıdaki anlatımlarda koruculuğu bırakmada öne çıkan temel neden güvenlik sorunudur. Ancak anlatımlardan yola çıkarak güvenlik sorununu oluşturan etmenlerin çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Bu etmenlerden birincisi, operasyonlardan kaynaklanan risklerdir. Askeri birliklerin gerçekleştirdiği operasyonlara korucular da katılım sağlamaktadır. Bu operasyonlar sırasında karşılaşılan PKK'lılar ile çatışmaya girme ya da PKK'lılar tarafında pusuya düşürülme durumu can güvenliği açısından büyük riskler taşımaktadır. İkinci etmen ise, operasyonlar sırasında bazı askeri yetkililerin sergiledikleri yaklaşımlardır. Askeri yetkililerin, birliklerinin güvenliğini, korucuların güvenliğine tercih ettiği ileri sürülmektedir. En tehlikeli noktalarda nöbetler koruculara tutturulmakta, riskli bölgelerde öncü kuvvet olarak koruculara görev verilmektedir. Bir diğer etmen de, korucuların ve ailelerinin görev bölgelerinin dışına çıkmaları durumunda PKK'nın saldırılarına maruz kalma durumudur. PKK'lılar zaman zaman yol keserek araç kontrolleri yapmaktadır. Kontroller sırasında tespit ettikleri koruculara saldırılar düzenleyebilmekte ya da alıkoyabilmektedir. Bu nedenle korucular ve aileleri, bazı özel işleri için kent merkezine ya da başka bölgelere gittiklerinde yanlarına silahlarını almamakta ve korucu olduklarını gösterir hiçbir unsuru yanlarında bulundurmamaktadırlar.

Bazı korucular ise, görevlerini bırakmalarına neden olan en önemli etkenlerin yaşadıkları ekonomik sıkıntılar olduğunu belirtmişlerdir. Bazıları, korucu olmaları için kendilerine, maaşlarının artırılacağı ve sosyal güvenlik sistemine dahil edilecekleri konusunda bazı sözler verildiği ve bu sözlerin tutulmaması nedeniyle görevini bıraktığını ifade etmiş, bazıları ise, kendi parasıyla silahını aldığını ve kendisine çok az maaş verildiği halde maaşının kesilmesi nedeniyle görev yapamaz hale geldiğini belirtmişlerdir.

> *EGKK 4: "Korucu olmamız konusunda bize baskı yapılırken, aynı zamanda bize maaş ve sigorta konularında birçok sözler de verildi ve bu sözler tutulmadı. Zaten isteyerek korucu olmamıştık. Şartlar da müsait olunca 1999 yılında bıraktım. Koruculuğu bırakmam için baskı ya da telkinde bulunan olmadı. Sadece ailem bırakmam taraftarıydı, bunu biliyordum, ben de bırakmak istedim. Hayatımda çok şey değişti. Her şeyden önce soğuk kış günlerde zorunlu nöbet tutma durumu ortadan kalktı. Herhangi bir kimseden izin almadan istediğim zaman şehir dışına*

çıkabiliyor ve orada istediğim kadar kalabiliyorum. Yani şimdi son derece rahat ve özgür biriyim. Can güvenliği konusunda her ne kadar birtakım korkularım olsa da, bir sorun yaşamadık. Koruculuk sırasında da bir sorun yaşamadık, koruculuğu bıraktıktan sonra da bir sorun yaşamadık. Herhangi bir pişmanlığım söz konusu değil, çünkü ne bir kaybım söz konusu ne de bir kazancım söz konusudur."

EGKK 5: "2003 yılında bıraktım. Korucu olurken kendi paramla silah aldım ve ilk zamanlarda az bir maaş alıyordum. Sonra maaşım kesildi. Geçim sıkıntısı yaşayınca da koruculuğu bırakmak istedim. Ayrıca gece nöbetlerinde uykusuz kalıyordum. Soğuk kış günlerinde rahatsızlıklarım artıyordu. Bu durumlar da fazla masraflara neden oluyordu. Hayır, baskı filan olmadı. Başım daha rahat, özgürce istediğim yere gidebiliyorum. Koruculuğu bıraktığım zaman güvenlik güçlerinin tepkisinden korkuyordum. Fakat herhangi birşey olmadı. Koruculuğu bıraktığım için kesinlikle pişman değilim."

Bütün sosyal olaylarda olduğu gibi, eski korucuların görevlerinden ayrılmalarını tek bir nedene bağlamak mümkün değildir. Belirtilen gerekçeler dışında, aşağıda maddeler halinde belirtilen nedenler de gösterilebilir.

- Köylerinden izinsiz ayrılamamaları: Korucuların görev yerleri ikamet ettikleri köylerdir ve fiili olarak en yakın jandarma karakoluna bağlı olarak görev yapmaktadırlar. Karakoldan resmi izin almaksızın görev bölgelerini yani köylerini terk edememektedirler. Ancak bu durum korucular açısından bazı sıkıntılara neden olmaktadır. Yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarını karşılamak, kendilerinin ve ailelerinin eğitim, sağlık gibi hizmetlerden yararlanmalarını sağlamak için il ve ilçe merkezlerine gitmek zorunda kalmaktadırlar. İzin süreleri sınırlı olduğu için de ihtiyaçlarını karşılayamamaktadırlar.
- Zor şartlar altında görev yapmaları: Bazı bölgelerde korucular ayda iki veya üç kez köylerinden uzak bölgelerde görevlendirilmektedirler. Görev yerlerine ulaşım giderleri ile yiyecek ihtiyaçlarını kendileri karşılamaktadır. Bu giderler korucular için ek bir yük niteliğindedir. Ayrıca, çetin kış şartlarında kontrol noktalarında 12 veya 24 saatlik nöbetler nedeniylede fizyolojik olarak zorlanmaktadırlar.

- Toplum tarafından dışlanma: Daha önce de ifade edildiği gibi bölge halkı tarafından dışlanmaktadırlar.

Bazılarının koruculuğu bırakmalarında, Kürt sorunu konusunda PKK'nın ideolojisini benimsemelerinin ve PKK'ya sempati duymalarının da etkisi olduğu ifade edilebilir.

3.10.2 Koruculuğun Kaldırılmasına Korucuların Tepkisi

Koruculuğun kaldırılmasına yönelik en ciddi tartışmalar Mayıs 2009'da yaşanmıştır. Mardin'in Mazıdağı İlçesi'ne bağlı Bilge Köyü'nde 4 Mayıs 2009'da 44 kişinin ölümüyle sonuçlanan bir katliam yaşanmış, hem ölenlerin hem de öldürülenlerin korucu olması, tüm dikkatleri koruculuk sistemine yöneltmiştir. Dönemin iktidar partisinin üyeleri tarafından, koruculuğun kaldırılmasına yönelik çalışmalar başlatılmış, ancak, yine güvenlik güçlerinin sistemi savunması nedeniyle çalışmalar durdurulmuştur. Askeri yetkililerin, koruculuk sisteminin yararlarını üstüne basa basa dile getirmesi, çalışmaların durmasının gerekçesi olarak gösterilebilmektedir (Yüksekovahaber, 2009). Koruculuk sisteminin kaldırılmasının sıklıkla konuşulduğu bir dönem de, 28 Aralık 2011'de, 'Uludere Olayının' yaşandığı dönemdir. Bu olayda, Türk savaş uçakları sınırda kaçakçılık yapan bir grubu bombalamış, korucular ve ailelerinden oluşan 34 kişi hayatını kaybetmiştir. Bir milletvekili, koruculuğun kaldırılması için kanun taslağı hazırlamış (Sabah Gazetesi, 2012), ancak, bu kanun taslağına ilişkin herhangi bir gelişme yaşanmamıştır.

Bazı korucular, bölgedeki güvenlik problemi devam ettikçe, devletin kendilerine ihtiyaç duyacağını ve bu nedenle devletin zırhının içinde yer alacaklarını düşünmektedirler. Bu nedenle köy koruculuğu, güvenlik işlevinin yanı sıra, çeteleşme, gasptan uyuşturucu kaçakçılığına, cinayetten kan davasına kadar yığınla olaya karışma gibi, çok ciddi sorun ve sakıncalar barındırmaktadır.

Bazı köy korucularının karıştıkları suç vakaları ve devletin bütçesine getirdikleri maddi yük gerekçe gösterilerek ya da bazı ideolojik çevrelerce, PKK'nın hedeflerine ulaşmasında engel teşkil etmesi nedeniyle, zaman zaman koruculuk sisteminin kaldırılması talepleri gündeme getirilmektedir. Çeşitli gerekçelerle, istemedikleri halde korucu olanlar ve korucu olduktan sonra can güvenliği, ekonomik ve toplumdan

dışlanma gibi birtakım sıkıntılara maruz kalanlar, koruculuğun kaldırılmasını istemektedirler. İsteyerek ya da istemeyerek korucu olup, ancak coğrafi ve siyasi iklim gereği daha az sıkıntı yaşayanlar ve tek geçim kaynağı koruculuk olanlar ile herhangi başka bir iş yapabilme durumunda olmayan korucular ise, koruculuğun kaldırılmasını istememektedir. Çalışmamızda korucuların, sistemin kaldırılması tartışmalarının hangi tarafında yer aldıkları tespit edilmeye çalışılmış, bu çerçevede onlara, "sizce koruculuk sistemi kaldırılmalı mıdır?" şeklinde soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 63: İllere Göre Koruculuğun Kaldırılmasını İsteme Durumlarının Dağılımı

		Koruculuğun kaldırılması isteği			
Anketin yapıldığı il		Evet	Hayır	Yanıt vermeyen	**Toplam**
Batman	F	13	24	-	**37**
	%	35,1	64,9	-	**100,0**
	Genele oranı %	5,3	9,8	-	**15,1**
Bingöl	F	14	23	-	**37**
	%	37,8	62,2	-	**100,0**
	Genele oranı %	5,7	9,4	-	**15,1**
Diyarbakır	F	22	14	-	**36**
	%	61,1	38,9	-	**100,0**
	Genele oranı %	9,0	5,7	-	**14,7**
Hakkari	F	10	25	-	**35**
	%	28,6	71,4	-	**100,0**
	Genele oranı %	4,1	10,2	-	**14,3**
Mardin	F	18	14	1	**33**
	%	54,5	42,4	3,0	**100,0**
	Genele oranı %	7,3	5,7	0,4	**13,5**
Muş	F	4	31	2	**37**
	%	10,8	83,8	5,4	**100,0**
	Genele oranı %	1,6	12,7	0,8	**15,1**
Van	F	8	22	-	**30**
	%	26,7	73,3	-	**100,0**
	Genele oranı %	3,3	9,0	-	**12,2**
Toplam	F	**89**	**153**	**3**	**245**
	%	**36,3**	**62,4**	**1,2**	**100,0**
		36,3	**62,4**	**1,2**	**100,0**

Korucuların % 62,4'ü koruculuğun kaldırılmasını istememektedir. Bu rakamlar, korucuların aslında bu sisteme ne kadar bağımlı oldukları ve kaldırılması durumunda yaşayacakları sıkıntıların ne boyutlara ulaşacağı konusunda ipucu vermektedir. Korucuların % 36,3'ü ise sistemin kaldırılması yönünde görüş bildirmişlerdir.

İller bazında bakıldığında ise sırasıyla, Diyarbakır'da ve Mardin'de koruculuğun kaldırılmasını isteyenlerin oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Diğer illerde ise, kaldırılmasını istemeyenlerin oranı daha fazladır. İllere göre oranlarının dağılımlarının anlaşılabilmesi için korucuların koruculuğu kabul etme gerekçelerine bakılmalıdır. Diyarbakır'daki korucuların % 58,3'ü ve Mardin'deki korucuların ise yüzde 75,7'si, 'devlet baskısı' ile koruculuğu kabul ettiklerini belirtmişlerdir. Batman, Bingöl ve Muş'ta güvenlik gerekçeleri, Van'da ise ekonomik gerekçeler ön plana çıkmaktadır (bkz. tablo 29). Güvenlik ve ekonomik gerekçelerle korucu olanlar, koruculuğun kaldırılmasını istemezken, 'devlet baskısı' nedeniyle koruculuğu kabul edenler, koruculuğun kaldırılması yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 64: Can Kaybı Durumuna Göre Koruculuğun Kaldırılmasını İsteme Oranlarının Dağılımı

Can kayıpları yaşadı mı?		**Koruculuğun kaldırılmasını istiyor mu?**			
		Evet	Hayır	Yanıt vermeyen	**Toplam**
Can kaybı olmayan	F	20	20	-	**40**
	%	50,0	50,0	-	**100,0**
	Genele oranı %	8,2	8,2	-	**16,3%**
Can kaybı olan	F	69	133	3	**205**
	%	33,7	64,9	1,5	**100,0**
	Genele oranı %	28,2	54,3	1,2	**83,7**
Toplam	F	89	153	3	**245**
	%	36,3	62,4	1,2	**100,0**
	Genele oranı %	36,3	62,4	1,2	**100,0**

Akrabalarından ve arkadaşlarından can kaybı yaşamayan korucuların, koruculuğu kaldırılmasını isteme ve istememe oranlarının dağılımı (% 50) eşit düzeyde gerçekleşmiştir. Can kaybı yaşayanların ise % 64,9'u, koruculuğun kaldırılmasını istemediklerini belirtmişlerdir. Bu nedeni can kaybı yaşamış korucuların can güvenliği endişesi duymasına bağlanabilir. Ancak bu veriler ile tablo 40'da yer alan veriler

arasında bir çelişki var gibi görünmektedir. Tablo 40'da can kaybı yaşayanların % 55,1'inin PKK ile mücadeleyi doğru bulmadığı tespit edilmiştir. Bu çelişki, can güvenliklerinden endişe duyan can kaybı yaşamış korucuların, PKK ile mücadele etmek için değil, herhangi bir PKK saldırısına karşı kendilerini savunabilmek için koruculuğun kaldırılmasını istememelerinden kaynaklanmaktadır.

Koruculuğu bırakmayı düşündüklerini belirtenlerin oranı % 9,4 (bkz. tablo 61) olarak tespit edilmiştir. Ancak, yukarıdaki tabloda koruculuğun kaldırılmasını isteyenlerin oranı % 36,3 olduğu görülmektedir. Koruculuğun kaldırılmasını isteyenlerin oranının, bırakmayı düşünenlerin oranından daha yüksek olmasının nedeni korucuların beklenti içinde olmalarıdır. Korucular, yetkililer tarafından koruculuğun kaldırılması durumunda, mağduriyetlerin önlenmesi için birtakım hakların verileceği ya da olanakların tanınacağı kanısındadırlar. Görevlerini kendileri bıraktıkları takdirde ise, bu haklar ve olanaklardan yoksun kalacaklarını düşünmektedirler.

Bu tarz yaklaşım içinde bulunmalarının nedenleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu yönde sorulara verilen yanıtlarda elde edilen bulguların dağılımları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 65: Koruculuğun Kaldırılmasını İsteyenlerin Gerekçelerinin Dağılımı

Kaldırılmasını isteme gerekçeleri	Frekans	Yüzde
Ekonomik sıkıntılara neden oluyor	11	12,4
Çatışma ortamının son bulması için	20	22,5
Sistem amacına ulaşamadı	3	3,4
Askerden baskı görüyoruz	1	1,1
Kürt sorunu çözülsün	2	2,2
Koruculuk sistemi kuruluş amacından sapmıştır	17	19,1
Kürtler arasında bölünmeye neden olmuştur	22	24,7
Toplum tarafından hoş karşılanmamaktayız	37	41,6
PKK'ya karşı kullanılmaktayız	12	13,5
Can güvenliğimiz kalmadı	35	39,3

Not: Birden çok seçenekle yanıt verilmiştir.

Koruluğun kaldırılmasını isteyenlerin % 41,6'sı toplum tarafından hoş karşılanmadıklarını ifade etmiş, % 24,7'si ise Kürtler arasında bölünmeye neden olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. PKK'nın taban bulduğu bölgelerde, korucuların 'hain' olarak görülmesi, bölgede kamplaşmanın oluşmasına neden olmaktadır. Bu kamplaşma, Kürt milliyetçileri açısından 'devlet yanlısı olanlar' ve 'Kürt yurtseverler' olarak, Kürt milliyetçisi olmayanlar tarafından ise 'devletine bağlı Kürtler' ve 'terörizmin destekçileri' olarak iki yönlü olmuştur.

Can güvenliklerini gerekçe gösterenlerin oranının % 39,3 olduğu görülmektedir. Bu korucuların köyleri, her an PKK saldırısına maruz kalma riski ile karşı karşıyadır. Bu nedenle, sadece kendilerinin değil, ailelerinin de güvenlikleri tehlikededir. Ayrıca, operasyonlara çıkma veya başka köylere, il ve ilçe merkezlerine yapılacak kısa süreli yolculuklar sırasında da pusuya düşürülerek öldürülme ya da alıkonulma riskleri mevcuttur. Bütün bu güvenlik sorunları nedeniyle koruculuğun kaldırılmasını istemektedirler.

Çatışmalı ortamın son bulmasını isteyenler (% 22,5), hem güvenlik kaygısı duymakta, hem de genel anlamıyla bölgede bir huzur ortamının oluşmasını istemektedirler. Çatışma ortamının devam etmesi, bölgede şiddet ve ölümlerin artması demektir. Ayrıca, bölge ekonomisini olumsuz etkilediğinden, yaşam kalitesinin ve refahın artmasına engel olmaktadır.

Tablodaki en dikkat çeken hususlardan biri, koruculuk sisteminin kuruluş amacından saptığına yönelik (% 19,1) olan belirlemedir. Bu belirlemeyi ilginç kılan ise, yine korucuların kendileri tarafından yapılmış olmasıdır. Korucular içerisinde, teröre yardım ve yataklık etme, haksız kazanç elde etme, başka köy ve aşiretlere baskı kurma, illegal oluşumlar içinde yer alma, insan hakları ihlalleri gibi (bkz. tablo 10 ve tablo 11) yasa dışı faaliyetlerde bulunanların olması, bazı korucular tarafından, koruculuk sisteminin amacından saptığına yönelik yorumların yapılmasına neden olmaktadır.

Koruculuğun kaldırılmasını isteyenlerin yüzde 13,5'i, devlet yetkililerinin kendilerini PKK'ya karşı kullandığı görüşündedir. Daha önce de ifade edildiği gibi ekonomik, siyasi ve askeri birtakım uygulamalar böyle bir hissin oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca, koruculuk sisteminin başarılı olamadığı fikri, Kürt sorunun

çözülmesi isteği ve askeri yetkililer tarafından yapıldığı ileri sürülen baskılar koruculuğun kaldırılmasını isteyenlerin diğer gerekçeleri arasında yer almaktadır.

Koruculuğun kaldırılmasını olumlamayanların buna ilişkin gerekçeleri ve gerçekleşen oranlar da aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 66: Koruculuğun Kaldırılmasını İstemeyenlerin Gerekçelerinin Dağılımı

Koruculuğun kaldırılmasını istemeyenlerin gerekçeleri	Frekans	Yüzde
Emekli olabilmek için	2	1,3
PKK varlığını devam ettirdiği için	37	24,2
İşsiz kalmamak için	99	64,7
Can güvenliği tehlikeye gireceği için	70	45,7

Not: Birden çok seçenekle yanıt verilmiştir.

Koruculuğun kaldırılmasını işsizlik gerekçesiyle istemeyenlerin oranı (% 64,7) koruculuğun kaldırılmasını istemeyenlerin oranı 'can güvenliği tehlikeye gireceği' gerekçesiyle kaldırılmasını istemeyenlerin oranından (% 45,7) daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu oranlar, işsiz kalma kaygısının, can güvenliği kaygısının önüne geçtiğini göstermektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. Bu soruya çok seçenekle yanıt verilmesi nedeniyle, can güvenliği sorunu yaşayan korucular, -ki bunlar PKK'nın etkin olduğu bölgelerde görev yapmaktadırlar- aynı zamanda işsiz kalma korkusunu da yaşamaktadırlar. Fakat PKK'nın etkin olmadığı bölgelerde görev yapan, yani can güvenliği sorunu yaşamayan korucuların başlıca kaygısı, işsiz kalma korkusudur. Bu nedenle, işsiz kalma kaygısı daha fazla görünmektedir.

Enformel görüşmelerde, koruculara sistemin kaldırılmasına ilişkin görüşleri ve gerekçeleri birlikte sorulmuştur. Bazı korucular her şart altında koruculuğun kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

> *GKK 1: "Evet kaldırılmasını isteriz. Çünkü koruculuk yapabilmenin birtakım koşulları var ve bu koşullar çok ağır. Ayrıca, koruculuk sistemi, Kürt sorununun çözümüne de herhangi bir katkı sağlamıyor. Bu nedenle koruculuk sisteminin var olmasının bir anlamı yok."*

GKK 2: "Bir an evvel kaldırılmasını istiyorum. Çünkü can güvenliği sorunu yaşıyoruz. Her an baskına uğrama ve öldürülme korkumuz var. Yaşadığımız bunca korkuya ve sıkıntıya karşılık aldığımız maaşlar da yetersiz."

GKK 5: "Evet kaldırılmasını isteriz. Yani koruculuk çekilecek gibi değil."

GKK 6: "Evet, kaldırılmasını isteriz. Herhangi bir teknik imkâna sahip değiliz. Ağır bir saldırı sırasında yapabileceğimiz çok şey yok. Zaten sosyal ve özlük haklarından da yoksunuz. Bu imkânlarla böyle bir sorumluluğu kim taşımak ister ki."

GKK 8: "Evet, kaldırılmasını isterim. Bize sunulan koşullar ve bizim sahip olduğumuz imkânlarla böyle bir görevi yürütmek çok zor, hatta imkânsız gibi. Hem silahlı mücadele yıllardır yapılıyor. Ele birşey geçirilemedi. Hatta devlet bazı konularda geri adım attı denilebilir. Ee, bunca yaşananlardan sonra bu sorunun silahla çözülemeyeceği açıktır."

GKK 14: "Evet koruculuğun kaldırılmasını istiyoruz. Çünkü biz sürekli hor görülüyoruz. Ayrıca bu sistem kardeşleri karşı karşıya getirmekte, kardeşleri birbirine öldürtmektedir. Bu nedenle kaldırılmalıdır."

GKK 16: "Koruculuğun kaldırılmasını üstüne basa basa söylüyorum ve bu cümlemin de altını çizmeni istiyorum. Richter ölçeğiyle 7.2 şiddetinde istiyorum. Hayat çok güzel ve kutsaldır. Ancak sağlıklı yaşayamayan insanlar ölümü ister."

GKK 18: "Evet kaldırılmasını istiyoruz. Çünkü can güvenliği sorunu yaşıyoruz. Her an başımıza bir iş gelebilir endişesi ile yaşıyoruz"

Görüşülen köy korucularının yarsısı koruculuğun kaldırılması yönünde görüş bildirmişlerdir. Kaldırılmasını isteme nedenleri konusunda ise farklı ifadelerde bulunmuşlardır. Koruculuğun kaldırılması için birden fazla neden gösterildiği, ancak ekonomik gerekçelerin ortak bir neden teşkil ettiği gözlenmiştir. Sosyal güvencelerinin

olmaması, yapılan işin riskine oranla maaşlarının az olması en çok şikayet edilen hususlar arasında yer almaktadır. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle koruculuğun kaldırılmasının isteyenlerin koruculuğu halen sürdürmesi bir çelişki olarak görülmektedir. Ancak, bu korucuların istifa etmemelerinin nedeni bazı beklentilerinin olmasıdır. Devletin koruculuk sistemini kaldıracağı ve koruculara bazı imkanlar tanıyacağı görüşü hakimdir. İstifa edilerek devletin sunacağı muhtemel imkanlardan mahrum kalmama isteği, koruculuğun sürdürülmesinde etkili olmaktadır. Koruculuğun kaldırılması için ileri sürülen diğer nedenler a) can güvenliği endişesi, b) korucuların PKK'ya karşı etkisiz olduğu, c) toplum tarafından dışlanma, d) Kürt sorununa bir katkı sağlamamasıdır.

Bazı korucuların kullandığı, *"her an baskına uğrama ve öldürülme korkumuz var"* tarzındaki ifadeler, can güvenliği kaygısının boyutlarını açık bir şekilde görülmesini sağlamaktır. Ayrıca, bu ifadeler, bazı korucuların, PKK'ya karşı kendilerini zayıf hissettikleri algısını uyandırmaktadır. Bu algıyı güçlendiren husus ise, ağır bir PKK saldırısı sırasında yapabilecek bir şeylerinin olmadığını ifade etmelerdir.

Koruculuğun kaldırılması talebinde bulunan bazı koruculardа güvenlik güçlerinin PKK'ya karşı yürüttüğü mücadelenin sonuç getirmediği görüşü hakimdir. Bu görüşe göre, PKK bastırılamamış, aksine devlet yetkilileri bazı konularda geri adım atmak zorunda kalmıştır. Bu duruma kanıt olarak, PKK'nın 1984 yılından bu yana halen saldırılarını sürdürdüğü, buna karşılık devletin Kürtlerin bazı kültürel haklarını tanıdığı gösterilmektedir. Bu nedenle de, koruculuk sisteminin varlığını sürdürmesinin anlamsız olduğu düşünülmektedir.

Koruculuğu kabul edenler, bazı bölgelerde yerel halk tarafından dışlanmaktadır. Bu dışlanma ekonomik, sosyal, kültürel ve politik boyutlarıyla yaşanmaktadır. Ekonomik açıdan hizmet ve ürün alışverişlerinde kısıtlamalara gidilmekte, ailelerine ve yakınlarına iş imkanı sunulmamaktadır. Sosyal açıdan iletişim minimal düzeye düşürülmektedir. Kültürel açıdan kız alıp-verme gibi bireyler veya gruplar arasında bağ oluşturacak unsurların engellenmesi durumu yaşanabilmektedir. Politik açıdan ise 'hain' ve 'işbirlikçi' gibi siyasi söylemlerde bulunularak koruculara yönelik karşıt bir yapı oluşturma çabasına girilmektedir. Bazı korucular, bu dışlanma durumlarından kurtulabilme açısından koruculuğun kaldırılması yönünde görüş bildirmişlerdir.

Koruculuk sisteminin varlığını sürdürdüğü son 29 yıl içerisinde, çatışmaların sonlandırılamaması ve Kürt sorunun halen varlığını koruması bazı koruculardа, koruculuk sisteminin Kürt sorununa bir katkı sunmadığı algısının oluşmasına neden olmuştur. Korucuların bazı bölgelerde yerel halk tarafından dışlanması durumu da bu algının güçlenmesine katkı sunmuştur. Koruculuğun Kürtler arasında bir toplumsal bölünmeye neden olduğu görüşünü savunanların bazılarında, *"kardeşin kardeşe öldürtüldüğü"* yönünde bir yaklaşımın olduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, Kürt köylülerinin korucu yapılması bilinçli bir politikanın ürünüdür. Politikanın temel ilkesi, bir Kürt hareketi olan PKK'nın, yine, Kürt köylülerinden oluşan korucular tarafından durdurulmasıdır. Bu yöntemle Kürtler, bir birilerine kıyım uygulayacak ve devlet için bir tehlike olmaktan çıkarılmış olacaktır. Bu yaklaşımda olanlar koruculuğun kaldırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Görüşmelerde, bazı korucuların, şahsi kaygılarının giderilmesi halinde sistemin kaldırılmasına karşı olmadıkları görülmektedir. Bu şahsi kaygılar; ülkenin huzurunun ve güvenliğinin sağlanması, PKK örgütünün bitirilmesi, korucuların can güvenliğinin sağlanması, korucuların maaşlarının devam etmesi ya da ekonomik açıdan bazı imkânların tanınmasıdır.

GKK 3: "Buna devlet karar verir. Eğer kaldırılmasında ülkenin selameti ve halkın faydası varsa elbette kaldırılabilir."

GKK 7: "Bu şartlarda istemem. Türkiye'nin ve bölgenin içinde bulunduğu bu durumda koruculuğun kaldırılması büyük sakınca yaratır. Örgüt tamamen bitirilirse ve herhangi bir sorun kalmaz ise tabii ki kaldırılmasını isterim."

GKK 9: "Bana göre kaldırılırsa örgüt ile mücadelede devlet büyük zarar görür. Ancak devletin bu sistemi kaldırması gerekiyorsa kaldırabilir. Her yönüyle devletin kararlarının arkasındayız."

GKK 11: "Hayır koruculuğun kaldırılmasını istemiyorum. Kesinlikle PKK bitmeden koruculuk kaldırılmamalıdır."

GKK 15: "Huzur ve düzenin devamı için koruculuğa ihtiyaç var. Eğer koruculuk kaldırılırsa, kendini boşlukta hissedecek olan bazı korucular PKK'ya meyledebilir."

GKK 17: "Açıkçası yıllardır bu işi yapıyoruz ve ben emekli olmak üzereyim. Emekli oluncaya kadar da bu sistemin kaldırılmasını istemiyorum. Sonrasında ise devletin tasarrufudur."

Görüşleri alınan köy korucularının yaklaşık dörtte birinin, koruculuk sisteminin kaldırılmasının PKK ile mücadeleye sekte vuracağı ve güvenlik açısından büyük zafiyetlere neden olacağı kanısında oldukları görülmektedir. Bu yaklaşıma göre köy koruculuğu, PKK örgütünün bölgedeki hedeflerine ulaşmasının önünde büyük bir engeldir. Koruculuğun kaldırılması, örgütün hedeflerine ulaşmasına kolaylık sağlayacak, bu nedenle huzur ve güven ortamı tamamen bozulacaktır. PKK bitirilmeden ve çatışmalar sonlandırılmadan köy koruculuğu sistemi kesinlikle kaldırılmamalıdır. Yukarıdaki ifadelerden korucuların başka kaygılarının da olduğu görülmektedir. Köy korucularından biri koruculuğun kaldırılması ile bazı korucuların kendilerini boşlukta hissedeceği ve PKK'ya meyledebileceği endişesini taşımaktadır. Bu endişenin nedeni, bazı korucuların PKK sempatizanı olduğu ve köylerini terk etmek zorunda kalmamak için koruculuğu kabul ettiklerinin bilinmesidir. Ancak, bu korucuların zaten PKK'ya yardım ve yataklık ettikleri içişleri bakanlığının verilerine[*] bakıldığına görülmektedir. Koruculuğun kaldırılması sonrası oluşacak en önemli problemlerden birinin de ekonomik sıkıntılar olduğu görülmektedir. Bu nedenle bazı korucular kendini garantiye alma hissi ön plana çıkmaktadır. Korucular dan birinin, "*emekli oluncaya kadar koruculuğun kaldırılmasını istemiyorum"* şeklindeki ifadeleri duyulan ekonomik kaygıyı açıkça göstermektedir. Emekli olma durumu, asgari ücretin yarısı oranında da olsa sürekliliği olan bir gelirin varlığına tekabül etmektedir. Koruculuğun kaldırılması ihtimalinin yarattığı ekonomik kaygılar enformel görüşme yapılan korucular dan sadece biri tarafından ifade edilmiş olsa da, anket formundaki sorulara yanıt veren korucuların % 67'sinin (bkz. tablo 68) bu kaygıları taşıdığı görülmüştür.

[*] İçişleri Bakanlığının, 2005 yılında yaptığı açıklamaya göre, 1985 ile 2005 tarihleri arasında 2 bin 384 köy korucusu terör ve teröre yardım-yataklık suçu işlemiştir (Bkz Tapan, 2007: 211).

Görüşülen eski korucuların büyük bir bölümü koruculuk sisteminin kaldırılmasını istemektedirler. Bazı eski korucular, korucuların, PKK örgütünün ve yandaşlarının hedefinde olduğu için ve çatışmaların, insan ölümlerinin devam etmemesi için koruculuğun kaldırılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Bazı eski korucular ise, koruculuk sisteminin, Kürt sorunun devamında bir etken olduğunu, sorunun çözümüne katkı sağlanabilmesi için, sistemin kaldırılmasının uygun olacağını ifade etmişlerdir.

EGGK 1: "Evet kaldırılmasını isterim, çünkü korucular hem PKK'nın hedefinde hem de PKK'nın güçlü olduğu bölgelerde yaşayan halkın hedefinde. Yani insanca yaşayabilme şansları yok. Bunun için koruculuk kaldırılmalı ve bu insanların mağduriyetleri giderilmelidir."

EGGK 3: "Elbette kaldırılmasını isterim. Şu an bölgede çatışmalı bir ortam var. İnsanlar bir birilerini öldürüyor. Bu ölümlere bir son vermek lazım, bu durumun son bulması gerekir. Bunun için de koruculuğun kaldırılması gerekir."

Yukarıdaki ifadelerde korucuların yaşadıkları mağduriyetlere dikkat çekilmiştir. Mağduriyetin en yoğun yaşandığı alan olarak da yaşama hakkı gösterilmiştir. Eski korucular, görevde oldukları dönemlerde yaşadıkları sıkıntılardan yola çıkarak bu saptamaları yaptıkları görülmektedir. Korucuların, bazı bölgelerde PKK'nın ve bölge halkının çeşitli baskılarına maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Bazı eski korucular, baskıların sonlandırılmasının koruculuğun kaldırılması ile gerçekleşebileceği düşüncesini taşımaktadırlar.

EGGK 4: "Koruculuk sisteminin kaldırılmasını isterim. Çünkü koruculuk sistemi demek Kürt sorununun devam etmesi demektir."

EGGK 5 : "Kaldırılmasını isterim. Kürt sorunu birazda koruculuk sistemiyle de ilgilidir. Bu sistemin kaldırılması bizi çözüme bir adım daha yaklaştırır."

Görevini sürdüren bazı köy korucularında olduğu gibi bazı eski korucularda da, koruculuk sisteminin, Kürt sorununun çözülmesinin önünde bir engel teşkil ettiği yönünde görüşler mevcuttur. Bu görüşü savunanlar, tamamen olmasa da kısmen Kürt

sorununu koruculuğa bağlamaktadırlar. Çünkü koruculuğun varlığını sürdürmesi, resmi ideolojinin Kürtlerin bir bölümü tarafından kabul edilmesi olarak düşünülmektedir. Resmi ideolojinin Kürtler arasında kabul görmesi ise, devlet yetkililerinin Kürt sorununu çözmeye yönelik adım atmasını engellediği kanısını uyandırmaktadır.

Eski köy korucularından biri de, ekonomik gerekçelerden dolayı koruculuk sisteminin kaldırılmasını istemediğini ifade etmiştir.

> *EGGK 2: "Yani aslında hiçbir geliri olmadığı için koruculuk yapan ve buradan aldığı maaşla hayatını geçindiren birçok korucu var. Bu korucuların gelirlerinden olmalarını istemediğim için kaldırılmasını istemiyorum."*

Bazıları için koruculuk, bir meslek, bir geçim kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Korucular, yaşadıkları bölgelerde görev yaparak düzenli bir gelir elde etmektedirler. Tarım alanlarına ve hayvancılık yapma imkanlarına sahip olmayanlar açısından, elde edilen gelir büyük önem taşımaktadır. Koruculuk sisteminin kaldırılması halinde gelirlerinden olacak olan bu insanlar, yeni istihdam bölgelerine doğru göç etmek zorunda kalabileceklerdir. Böyle bir durum, herhangi bir mesleki bilgi ve becerisi olmayanlar açısından istihdam edilememe gibi birtakım ekonomik risklerin yanı sıra, yeni yaşam tarzlarına uyum riskini de barındırmaktadır. Bu riskleri almak istemeyenler koruculuğun kaldırılmamasını talep etmektedirler.

3.10.3 Bölge Halkının Koruculuğun Kaldırılmasına Yönelik Görüşleri

Toplum içerisinde koruculuğun kaldırılmasına yönelik bir talebin olduğu söylenebilir. Bu durumun nedeni, bazı siyasetçilerin koruculuk sisteminin ne derece olumsuz etki yarattığına dair açıklamaları ve korucular dan kaynaklanan birtakım olaylardan sonra, medyanın yaptığı yayınlardır. Bu nedenle, daha önce korucularla karşılaşmamış veya karşılaşmışsa da doğrudan herhangi bir iletişimi olmamış insanlar dahi, koruculara karşı ön yargılı davranmaktadırlar.

Yapılan görüşmelerde kamu görevlileri ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, koruculuk sisteminin günümüz itibariyle işlevsel olmadığı yönünde görüşler ileri sürmüşlerdir. Ancak, koruculuğun kaldırılmasına yönelik iki farklı görüş hakim

olmuştur. Birinci görüşü savunanlar, koruculuk sisteminin büyük oranda kaldırılabileceğini ancak, ihtiyaç duyulması halinde bazı bölgelerde kısmen sürdürülebileceğini ifade ederken, ikinci görüşü savunanlar, tamamen kaldırılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

KOG 1: "Çoğu bölgelerde artık ihtiyaç yok. Çünkü kamu görevlileri yani güvenlik güçleri ile vatandaş arasında bir iletişim kurulmuştur. Ancak, bazı istisnai durumlar vardır. Örneğin bazı bölgelerde güvenlik güçleri o bölgeyi iyi bilmediğinden, bunların birkaçını kılavuz olarak kullanmaktadırlar. Bana göre koruculuk yapanların % 80'i lağvedilmelidir."

KOG 5: "Bulunduğu yerde etnik ayrımcılık olarak görünüyorsa orada kaldırılabilir. Yoksa diğer yerlerde devam etmesi sorun değil."

İfadelerde de görüldüğü gibi koruculuğun kaldırılması hususunda bir görüş birliği söz konusudur. Ancak, bazı bölgelerde istisnai durumların olabileceğini belirtenler mevcuttur. Güvenlik görevlileri bazen rotasyona tabi tutulabilmekte bu nedenle görev yaptığı yerde kalıcı olamamaktadır. Bölgeye yeni gelen güvenlik görevlilerinin bölgeyi tanıması zaman alabilmektedir. Bu nedenle, bölgeyi iyi tanıyan görevlilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada, korucular ihtiyacı karşılayabilmektedir.

Koruculuk sisteminin tamamen bitirilmesi gerektiği yönünde görüş bildiren bazı görüşmeciler, devleti yetkililerinin korucuların mağdur edilmeden koruculuğun kaldırılması gerektiğine dikkat çekmiş, bu insanların başka kurumlarda görevlendirilebileceğini belirtmişlerdir.

KOG 6: "Koruculuk, sosyal hukuk devletinde caydırıcı bir güvenlik kolu değildir. Bence mevcut korucuların sosyal güvenceleri sağlanarak bu sisteme son verilmelidir. Şimdi 60 bin ile 90 bin arasında korucudan bahsediliyor. Bu insanlar 20-25 yıldır çalıştırılıyor. Bunların çalışma süreleri dikkate alınarak başka alanlarda da istihdam edilmeli, bu sistem bitirilmelidir."

KOG 9: "Devam etmesini kesinlikle doğru bulmuyorum. Devlet, onları başka bir sisteme dâhil etmelidir. Mesela ormanları yakacaklarına, ormanları koruyup orman koruculuğu yapsınlar. Bölge için kesinlikle olumlu yönde bir etkisi olur. Günümüzde koruculuk sistemi yüzünden bölgede ne tarım yapılabiliyor ne de hayvancılık. Eğer koruculuk kalkarsa, bölge ekonomisinde bir gelişme olur."

Görüşmecilerin biri koruculuk sistemini gereksiz bulurken, bir diğeri ise zararlı olduğunu vurgulamıştır. Zararı konusunda bölge ekonomisine yönelik olumsuz etkilerine dikkat çekilmiş, tarım ve hayvancılığı engellendiği belirtilmiştir. Koruculuk sisteminin tarım ve hayvancılığa olumsuz etkilerinin olduğu söylenebilir. Ancak, tarım ve hayvancılığın azalmasını sadece koruculuk sistemine bağlamak mümkün değildir. Tarım ve hayvancılığına azalmasının nedenleri arasında çatışmalardan kaynaklı olarak yaşanan can güvenliği sorunu ve yayla-mera yasakları da yer almaktadır.

Bazı görüşmeciler ise, koruculuk sisteminin, olumsuz sonuçlara neden olduğunu ve herhangi bir koşula bağlı kalmaksızın kaldırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

KOG 2: "Bu sistemi son derece saçma buluyorum. Çünkü devletin baskıcı zihniyetini temsil etmektedir. Evet kaldırılmalıdır. Çünkü Kürtler arasındaki toplumsal çatışma da ortadan kalkacağından Kürt sorunun çözümü bir nebze daha kolaylaşır"

KOG 8: "Bu sisteme devam edilmemelidir. Başka bir sisteme geçilebilir. Nasıl bir sisteme geçilmesi gerektiğini bilmiyorum. Ama bildiğim şey bu sistemle işler yürümez. Kesinlikle kaldırılmalıdır. Hep olumsuz sonuçlar doğurmaktadır."

Yukarıdaki anlatımlarda koruculuğun Kürt sorunun çözümünün önünde bir engel olduğuna dair ifadeler bulunmaktadır. Bazı görüşmecilerde, koruculardan kaynaklı olarak Kürtler arasında toplumsal çatışmaların olduğu kanısı vardır. Onlara göre, bazı Kürtler haklarını savunmak için mücadele ederken, bazı Kürtler ise, mücadelede bulunanlara karşı devletin safında yer almaktadır. Bu durum, her iki kesim arasında bir toplumsal çatışmaya neden olmaktadır. Koruculuğun kaldırılması, haklarını talep eden Kürtlerin önündeki engellerin kaldırılması olarak yorumlanmaktadır.

Böylece, Kürtler haklarını daha güçlü bir şekilde talep edebilecek ve devlet yetkilileri bu sorunu çözmek zorunda kalacaklardır.

3.11. Koruculuğun Kaldırılması Sonrası Oluşabilecek Sorunlar

Koruculuk sistemine sadece güvenlik boyutuyla değil, sosyolojik boyutuyla da gereksinim duyulmuştur. Koruculuk, PKK'nın bölgede taban bulmasına engel olmaktadır. Sistemin kaldırılması, PKK'nın bölgede, özellikle de kırsal bölgelerde daha etkin rol almasına imkân tanıyacaktır. Etkin bir propaganda ağına sahip olan PKK'nın, bu ağı daha iyi kullanarak, tabanını daha da artıracağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, koruculuğun kaldırılması halinde bölgede, aşiret ve akrabalık bağlarının çözülme sürecinde de, bir hızlanma yaşanacağı tahmin edilmektedir. Bölgenin sosyolojik yapısından kaynaklı olarak, 1980'lere kadar da ağalık ve şeylik sistemi varlığını sürdürmüş, aşiret ve akrabalık bağları, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kırsal bölgelerinde yaşayanlar için, büyük önem taşımıştır.

Koruculuk sisteminin kaldırılması ile aşiret bağlarında ani bir çözülmenin yaşanmaması, aksine çözülme sürecinin zamana yayılması beklenmektedir. Ancak, bu süre zarfında, koruculuk ile birlikte aşiretler arasında oluşan dengelerin değişeceği ve bu durumun aşiretler arasında daha önce yaşanmış olan husumetlerin tekrar vuku bulmasına neden olabileceği tahmin edilmektedir.

Yaşanması muhtemele en önemli sorunlardan biri de güvenlik sorunudur. PKK örgütü aşiretlere saldırmış ve bazı kayıpların yaşanmasına neden olmuştur. Bu saldırılar sonrasında aşiretler ise koruculuğu kabul ederek PKK'ya karşı silahlanmışlardır. Bölge aşiretlerinde koruculuğun yaygınlaşması, PKK'nın daha şiddetli saldırılar gerçekleştirmesine neden olmuştur. Korucu aşiretleri ve PKK arasında yaşanan bu gerilim, durumun bir kan davasına dönüşmesine neden olmuştur. Koruculuğun kaldırılması tartışmaları, koruculara PKK'ya karşı savunmasız kalacaklarını endişelerine neden olmaktadır.

Koruculuk sisteminin kaldırılmasına yönelik tartışmalar koruculara ekonomik kaygılara neden olmaktadır. 45 binden fazla geçici köy korucusu, düzenli olarak ücret almaktadır. Koruculuğun kaldırılması durumunda ise, aldıkları ücretler dışında herhangi bir gelire sahip olmayan bazı korucuların büyük bir ekonomik sıkıntı yaşayacağı

düşünülmektedir. İstihdam edilmemeleri ya da soruna tarım ve hayvancılığın teşviki gibi farklı çözümlerin getirilmemesi durumunda bu korucuların önemli bir bölümünün iş imkanlarının daha fazla olduğu kentlere göç edeceği ön görülmektedir. Korucuların yaşayabilecekleri muhtemel sorunların tespit edilmesi amacıyla, GKK'lara, koruculuğun kaldırılması durumunda yaşayacakları muhtemel sorunların neler olacağı sorulmuştur.

Tablo 67: İllere Göre Koruculuğun Kaldırılması Sonrası Korucuların Karşılaşacaklarını Düşündükleri Muhtemel Sorunların Dağılımı

Anketin yapıldığı yer									
Karşılaşılacak başlıca sıkıntı		Batman	Bingöl	D.Bakır	Hakkâri	Mardin	Muş	Van	Toplam
Ekonomik ve sosyal güvence sorunu	F	19	22	16	33	23	25	28	**166**
	%	51,4	59,5	44,4	94,3	69,7	67,6	93,3	67,8
	Genele oranı %	7,8	9,0	6,5	13,5	9,4	10,2	11,4	**67,8**
Ekonomik sıkıntı ve güvenlik sorunu	F	3	2	11	1	4	7	2	**30**
	%	8,1	5,4	30,6	2,9	12,1	18,9	6,7	12,2
	Genele oranı %	1,2	0,8	4,5	0,4	1,6	2,9	0,8	**12,2**
Güvenlik sorunu	F	11	9	6	1	2	5	-	**34**
	%	29,7	24,3	16,7	2,9	6,1	13,5	-	13,9
	Genele oranı %	4,5	3,7	2,4	0,4	0,8	2,0	-	**13,9**
Toplumdan dışlanma	F	-	2	-	-	-	-	-	**2**
	%	-	5,4	-	-	-	-	,-	0,8
	Genele oranı %	-	0,8	-	-	-	-	-	**0,8**
Ekonomik sıkıntı ve toplumdan dışlanma	F	-	-	3	-	-	-	-	**3**
	%	-	-	8,3	-	-	-	-	1,2
	Genele oranı %	-	-	1,2	-	-	-	-	**1,2**
Herhangi bir sıkıntı olmaz	F	4	2	-	-	3	-	-	**9**
	%	10,8	5,4	-	-	9,1	-	-	3,7
	Genele oranı %	1,6	0,8	-	-	1,2	-	-	**3,7**
Fikrim yok	F	-	-	-	-	1	-	-	**1**
	%	-	-	-	-	3,0	-	-	0,4
	Genele oranı %	-	-	-	-	0,4	-	-	**0,4**
Toplam	**F**	**37**	**37**	**36**	**35**	**33**	**37**	**30**	**245**
	%	100	100	100	100	100	100	100	100
		15,1	**15,1**	**14,7**	**14,3**	**13,5**	**15,1**	**12,2**	**100,0**

Korucuların kaygıları iki konuda yoğunlaşmaktadır. Bunlardan biri güvenlik (% 26,1) sorundur. Köylüler, koruculuk sistemini kabul ettikten sonra PKK'nın doğrudan hedefi haline gelmişlerdir. 'PKK sorunu' çözülmeden sistemin kaldırılması ihtimali, korucuların endişelenmelerine neden olmaktadır. PKK'nın, intikam duygusuyla hareket edeceği kanısında olan korucular, silahlarının ve yetkilerinin alınması durumunda, PKK'ya karşı savunmasız kalacaklarını ve açık hedef olacaklarını düşünmektedirler. Korucuları asıl kaygılandıran konu ise, yaşayacakları muhtemel ekonomik sıkıntılardır (% 81,2). Yaklaşık olarak, her beş korucudan dördü bu kaygıyı yaşamaktadırlar. Çatışma bölgelerinde görev yapanlar arasında PKK saldırılarına maruz kalanlar önce can güvenliği, sonra da ekonomik kaygılarını ifade etmişlerdir. Bu kaygılar maaşlarının kesilmesi ve sosyal güvenliklerinin olmaması şeklinde açıklanabilir. Çatışmalı bölgelere uzak durumda olan ya da çatışmalı bölgelerde görev yapıp da doğrudan PKK'nın hedefinde olmayan korucular, can güvenliği endişesini ifade etmemiş ekonomik kaygılarını dile getirmişlerdir. Ancak, çatışmaların nispeten daha fazla olduğu Hakkari ve Van'da güvenlik sorunu yaşayacağını bildirenlerin oranı oldukça düşük kalmış, ekonomik kaygılar daha ön plana çıkmıştır. Bu bölgelerdeki korucuların kendilerini PKK'nın hedefinde görmediklerinden kaynaklı olarak böyle bir sonucun çıktığı tahmin edilmektedir.

Tablo 68: Can Kaygı Yaşama Durumuna Göre Koruculuğun Kaldırılması Sonrası Korucuların Karşılaşacaklarını Düşündükleri Muhtemel Sorunların Dağılımı

Koruculuk kaldırılırsa karsılaşacakları başlıca sorunlar		Can kaybı yaşadılar mı?		Toplam
		Hayır	Evet	
Ekonomik ve sosyal güvence sorunu	F	28	138	166
	%	70,0	67,3	67,8
	Genele oranı %	11,4	56,3	67,8
Ekonomik sıkıntı ve güvenlik sorunu	F	5	25	30
	%	12,5	12,2	12,2
	Genele oranı %	2,0	10,2	12,2
Güvenlik sorunu oluşur	F	6	28	34
	%	15,0	13,7	13,9
	Genele oranı %	2,4	11,4	13,9
Ekonomik sıkıntı ve toplumdan dışlanma	F	-	3	3
	%	-	1,5	1,2
	Genele oranı %	-	1,2	1,2
Toplumdan dışlanırız	F	-	2	2
	%	-	1,0	0,8
	Genele oranı %	-	0,8	0,8
Herhangi bir sıkıntı olmaz	F	1	8	9
	%	2,5	3,9	3,7
	Genele oranı %	0,4	3,3	3,7
Fikrim yok	F	-	1	1
	%	-	0,5	0,4
	Genele oranı %	-	0,4	0,4
Toplam	F	40	205	245
	%	100,0	100,0	100,0
	Genele oranı %	16,3	83,7	100,0

Alan araştırması sırasında can kaybı yaşayanların en çok güvenlik sorunu yaşayacakları ön görülmüştür. Ancak yukarıdaki tablo'da ön görülenin aksine, can kaybı yaşayanların en çok ekonomik ve sosyal güvence sorunu yaşayacaklarını belirtmişlerdir. Dikkat çekici olan husus ise, can kaybı yaşamayan koruculardan can güvenliği sıkıntısını yaşayacağını belirtenlerin toplam oranının (% 27,5), can kaybı

yaşayan koruculardan can güvenliği sıkıntısı yaşayacağını belirtenlerin toplam oranından (% 25,9) fazla olmasıdır.

Sistemin kaldırılmasına yönelik yürütülen tartışmaların, koruculardа, bazı kaygıların oluşmasına neden olduğu görülmektedir. Bu kaygılar, köy korucularında, bazı beklentilere neden olmaktadır. Köy korucularının beklentilerinin tespiti edilmesi amacıyla "hangi durumda koruculuğun kaldırılması istersiniz?" şeklinde soru yöneltilmiştir. Sorulara alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 69: Hangi Şartlarda Koruculuğun Kaldırılması Gerektiğine Yönelik Korucuların Görüşlerinin Dağılımları

Hangi durumda koruculuk kaldırılmalı	Frekans	Yüzde
İş ve sosyal güvence verilmeli	12	4,9
Güvenlik sorunu kalmazsa	9	3,7
Kürt sorunu ile ilintili olarak PKK'nın tasfiyesi	91	37,1
Devlet bize hayvancılık için destek sağlamalı	45	18,4
Devlet bize tarım alanları vermeli	37	15,1
Maaşımız ve sosyal güvencemiz devam etmeli	197	80,4

Not: Birden çok seçenekle yanıt verilmiştir.

Geçici köy korucularının % 80,4'ü, koruculuğun ancak, maaşlarının ve sosyal güvencelerinin devam etmesi halinde kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Kürt sorunu ile ilintili olarak PKK sorunun çözümüne yönelik beklentilerin ise, % 37,1 olduğu görülmektedir. Güvenlik konusunda duyulan kaygıların oranı (% 26,1; bkz. tablo 68) , güvenlik sorunun çözümüne (%3,7) yönelik beklentilerin oranından çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, korucuların ifadelerinde çelişkiler olduğu algısına neden olsa da, Kürt sorunun çözümüne yönelik beklentilerin, dolaylı olarak güvenlik sorununu da içermesi nedeniyle, veriler arasında bir çelişkinin olmadığı söylenebilir. Ayrıca, korucuların % 18,4'ü hayvancılık, % 15,1'i de tarımsal alanlar konusunda teşvik verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablolarda yer alan veriler dikkate alındığında korucuların yaşayacakları başlıca sorunların güvenlik ve ekonomik alanlarında olacağı ifade edilebilir.

3.11.1 Ekonomik Sorunlar

Bölge ekonomisi, son 30 yıldır, devam eden çatışmaların da etkisiyle, üretim anlamında darbeler yemiş ve gerilemiştir. Tarım ve hayvancılık, çatışmalı ortama bağlı olarak yayla ile meraların yasaklanması ve yaşanan göçler nedeniyle, pek çok il ve ilçede bitme noktasına gelmiştir. Güvenlik problemleri ve bölgeye özel olumsuzlukların da etkisiyle sanayi ve ticaret yatırımları hiçbir zaman istenilen düzeylere gelememiş, teşviklere rağmen bölgeye batılı sermaye çekilemediği gibi, bölgedeki sermaye de batıya yönelmiştir (Bilgiç & Akyürek , 2012: 80). Çatışmalı ortama bağlı olarak ortaya çıkan koruculuk sistemi, bölge ekonomisini derinden etkilemiştir. 2012 yılı itibariyle 45 bin 283'ü geçici ve 20 bin 204'ü gönüllü olmak üzere toplam 65 bin 487 köy korucusu olduğu ve korucuların kişi başına çocuk ortalamalarının 6,5 (bkz. tablo 23) olduğu düşünüldüğünde, çok sayıda insanın, koruculuk sisteminin yarattığı ekonomik durumdan doğrudan etkilendiği söylenebilir.

Ekonomik kaygıları olan ve koruculuğun kaldırılması halinde çok ciddi ekonomik sorunlar yaşayacaklarını ifade eden GKK'lar, koruculuğun kaldırılmasının kendilerini derinden etkileyeceğini belirtmektedirler.

GKK 5: "Tüm bölge için birşey diyemem ancak, bizim bölge için şunu söyleyebilirim ki, çok ciddi ekonomik sıkıntı yaşanacaktır. Bizim bölge kayalık, tarıma müsait değil, hayvancılık yapabilmek için de, hayvanlara ve alt yapıya ihtiyaç var."

GKK 6: "Eğer devlet imkânlarını bölge halkı için seferber etmezse, o zaman çok büyük ekonomik sorunlar yaşanacaktır."

GKK 8: "Toplumdaki bölünmüşlük ortadan kalkar, ama koruculardа da geçim sıkıntısı konusunda büyük sorunlar yaşanır."

GKK 14: "Bir kere bölgenin ekonomik yapısına ciddi zarar verir."

GKK 16: "Pekiyi etkilemeyecektir. Sistemin yavaş yavaş kaldırılması ve yerine de istihdam sorununu ortadan kaldıracak yeni şeylerin getirilmesi gerekmektedir."

GKK 18: "Ekonomimiz büyük zarar görür. Çünkü biz artık öyle bir hale geldik ki, devletin eline bakar olduk. Maaş almazsak geçinemez duruma düşeriz."

Bölgenin coğrafi ve iklimsel farklılıkları nedeniyle ekonomik faaliyetler açısından köy korucularının görev yaptığı bazı yerlerde tarım ön plana çıkarken, bazı yerlerde ise hayvancılık başlıca ekonomik faaliyet olabilmektedir. Aynı şekilde bazı korucuların tarım ve hayvancılık yapma imkanları mevcutken, bazı korucuların ise, ekonomilerini idame ettirdikleri tek gelir kaynakları, aldıkları maaşlar olabilmektedir. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde bulunma imkanı olmayan ve tek geçim kaynakları koruculuk maaşı olanlar, koruculuğun kaldırılması durumunda hem kendi ekonomilerinin hem de bölge ekonomisinin olumsuz yönde etkileneceğini ifade etmişlerdir. Bunlar çoğunlukla orta yaş üzeri olan korucular dır. Uzun zamandan beri koruculuktan başka herhangi bir ekonomik faaliyet içinde bulunmamışlardır. Koruculuk dışında başka bir mesleki becerilerinin olmaması, onları gelecekleri konusunda birtakım endişelere sevk etmektedir. Bu nedenle de koruculuğun kaldırılması halinde herhangi bir mağduriyetlerinin olmaması için, alternatif istihdam projelerinin oluşturulması yönünde taleplerde bulunmaktadırlar. Ancak alan araştırması sırasında edinilen izlenim, ekonomik kaygıları olan orta yaş üstü korucuların, asıl beklentilerinin, emekli edilmeleri ya da görevlerini bırakmaları karşılığında kendilerine düzenli ve belirli miktarda aylık ödenmesi ve ayrıca sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlandırılmalarıdır.

Bazı GKK'lar, ekonomik kaygılar taşıyan korucuların aksine sistemin kaldırılmasının bölge ekonomisini olumlu yönde etkileyeceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Onlara göre, tüketici konumda olan korucular, artık tarım ve hayvancılığa yönelmek zorunda kalacağından üretime başlayacak ve bölge ekonomisi kalkınacaktır.

GKK 4: "Koruculuk kaldırılırsa ve bu sorun çözülmüş olursa bölgenin ekonomik açıdan kalkınır."

GKK 7: "Kimse sabit bir geliri olduğu için başka bir iş yapmıyor. Eğer koruculuk kaldırılırsa insanlar hayvancılık yapmaya başlarlar. Bu da bölgenin ekonomik yapısında bir gelişmeye neden olur"

GKK 10 : "Koruculuk sistemi, burada tarım ve hayvancılığı perişan etti. Güvenlik nedeniyle, tarım ve hayvancılığa bir dönem izin verilmedi. Geliri kalmayanlar koruculuğu kabul etti ve tarım ile hayvancılık bölgede önemini tamamen yitirdi. Koruculuk kalktığında, insanlar sabit gelirlerinden olacakları için yeni iş alanlarına yönelecektir. Tarım ve hayvancılık üzerindeki baskı da tamamen kalkarsa, bölgede, bu iş kolunda bir artış yaşanır"

Tarım ve hayvancılıkla uğraşanların, koruculuk yapmaya başladıktan sonra bu yönlü ekonomik faaliyetleri bıraktıklarını ve bu durumun bölge ekonomisine olumsuz etkide bulunduğunu söylemek mümkündür. Ancak, bölgedeki tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin büyük oranda düşmesinin tek nedeni koruculuk sistemi değildir. En önemli nedenleri, bölgede çatışmalardan kaynaklı olarak yaşanan güvenlik sorunu nedeniyle çiftçilerin faaliyetlerini yürütememesi ve tarla, yayla, mera gibi tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü bazı alanların güvenlik bölgesi ilan edilmesi nedeniyle güvenlik güçleri tarafından ekonomik faaliyetlere kapatılmasıdır. Yukarıdaki anlatımlarda bazı korucuların, koruculuk sisteminin kaldırılması ve yayla ve meraların ekonomik faaliyetler açılmasının bölge ekonomisini yeninden canlandıracağı görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Bu anlatımlarda, maaşları kesilen korucuların, hayatlarını idame ettirebilmek için yeni iş imkanları arayacaklarına ve öncelikli olarak tarım ve hayvancılığa yöneleceklerine vurgu yapılmıştır. Bölge ekonomisi hakkındaki bu öngörülerin bir gerçekliği barındırdığını söylemek mümkündür. Çünkü insanlar, olumlu veya olumsuz karşılaştıkları her durumda hayatlarını idame ettirmek zorundadırlar. Korucuğun kaldırılması durumunda düzenli gelirlerini kaybeden insanlar arasında imkanı olanlar, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini sürdüreceklerdir. İmkanı olmayanlar için de, iki muhtemel durumun söz konusu olduğu tahmin edilmektedir. Köyünü terk etmeyi göze alamayanların, çobanlık veya tarım işçiliği yapacakları, bazı korucuların ise, iş imkânlarının olduğu daha büyük yerleşim yerlerine göç edecekleri düşünülmektedir.

Alan araştırması sırasında görüşülen GKK'ların önemli bir bölümü, koruculuk sisteminin kaldırılması halinde kesinlikle maaşlarının devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Maaşlarının devam etmesi halinde sistemin kaldırılmasına yönelik herhangi bir itirazlarının olmadığını ifade etmişlerdir.

GKK 1: "Kaldırılırsa kesinlikle maaşımızın devam etmesini istiyoruz. Çünkü başka gelirimiz yok ve bu yaştan sonra başka bir iş bulma ya da çalışma gibi bir imkanımız kalmadı."

GKK 5: "Kaldırılırsa kesinlikle maaşımızın devam etmesini istiyorum. Çünkü başka gelirimiz yok.Hem bu saatten sonra başka bir iş de bulamam.

GKK 6: "Eğer maaşımız devam edecekse kaldırılsın. Çünkü başka gelirimiz yok ve bu saatten sonra başka bir iş bulma gibi bir şansımızda kalmadı."

GKK 8: "Maaşımızı verdikten sonra isterlerse kaldırsınlar. Eğer maaşımızı vermezlerse ne yaparız. Aç ve açıkta kalırız."

GKK 9: "Eğer devlet koruculuğu kaldıracaksa da bizi mağdur etmeden bunu yapmalı. Bizim maaşlarımızı vermeye de devam etmeli.Sosyal güvence sorunumuzu da ortadan kaldırarak koruculuk sistemi kaldırılmalı."

GKK 10: "Koruculuk kaldırılırken bizleri perişan etmesinler.Maaşlarımız devam etsin hem sosyal güvencemiz de yapılsın."

GKK 15: "Ancak kaldırılırken maaşlarımız iyileştirilmeli ve birtakım haklar tanınmalıdır.

GKK 17: "Eğer maaşlarımız devam ederse kaldırılmasını isterim."

Köy korucularının tamamı, belirli koşulların oluşturulmasından sonra koruculuğun kaldırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak, bu koşulların neler olması gerektiği konusunda fikir ayrılıkların olduğu görülmektedir. Görüşülen köy korucularının büyük bir kısmı koruculuğun kaldırılması halinde maaşlarının devam ettirilmesi talebinde bulunmuştur. Bunların çoğunluğu, orta yaş üzeri ve mesleki anlamda vasfı olmayanlardan oluşmaktadır. Yukarıdaki anlatımların bazılarında, *"bundan sonra başka bir iş bulamam"* şeklinde ifadelerin olduğu görülmektedir. Bu ifadeler, yeni iş imkânlarına ulaşabilme konusundaki endişelerinin bir göstergesidir. Korucuların önemli bir bölümü, köylerinde herhangi bir kira gideri ödememekte,

beslenme konusundaki bazı ihtiyaçlarını bahçelerinde ektikleri sebze-meyvelerden ve besledikleri kümes hayvanlarından karşılamaktadır. Bazı korucular, köylerinde sahip oldukları imkanları terk etmelerinin rasyonel bir davranış olmayacağı görüşündedirler. Çünkü büyük yerleşim yerlerinde kira ödemek ve ihtiyaç duydukları bazı gıdaları köydekine oranla çok daha yüksek bir maliyetle temin etmek zorunda kalacaklardır. Ayrıca göç edecekleri yerleşim yerlerinde iş bulamama riskleri söz konusudur. Bu nedenle bazı korucuların, köylerini terk etmek gibi bir riski göze almak istemedikleri gözlenmiştir. Bu bağlamda kendileri için en mantıklı talebin maaşlarının devam etmesi olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Bazı korucular ise, doğrudan maaş talep edenlerin aksine, herhangi bir kamu kurumunda iş verilebileceğini ya da emekli edilebileceklerini belirtmişlerdir.

> *GKK 2: "Bizlere herhangi bir kamu kurumunda herhangi bir pozisyonda iş verilmesi karşılığında derhal kaldırılmalıdır."*

> *GKK 14: "Eğer koruculuk kaldırılacaksa koruculara devlet dairelerinde iş verilmeli, yaşlı olanlar ise emekli edilip onlara maaş bağlanmalı."*

Belirli bir yaşın üzerinde olup fiziki yeterliliklerinde eksilmeler olan korucuların yeni iş alanlarına yönelmelerinin beklenmesi gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Bu nedenle emekli edilmelerinin en doğru yaklaşım olacağı söylenebilir. Yaş ve fiziki anlamda yeterli olan korucuların kamu kurumlarında görev alabilmeleri için öğrenim düzeylerinin yeterli olması gerekmektedir. Genel olarak korucuların üçte birinin hiçbir öğrenim görmediği, üçte birinin ilkokul mezunu olduğu ve kalan üçte birinin de ortaokul ve lise mezunu olduğu tespit edilmiştir (bkz. tablo 17). Öğrenim durumları dikkate alındığında ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan korucular, vasıflarına göre kamu kurumlarında ihtiyaç duyulan pozisyonlarda görevlendirilebilir. Ancak böyle bir durumda, köy korucuları, köylerini terk etmek ve görevlendirilecekleri kamu kurumunun bulunduğu yerleşim yerinde ikamet etmek zorunda kalacaklardır.

3.11.1.1 İşsiz Kalma Endişesi ve Başka Bir Kamu Kurumunda Çalıştırılma İsteği

Koruculuk sisteminin kaldırılması durumunda, korucuların akıbetinin ne olacağı, en çok tartışılan konular arasında yer almaktadır. Farklı kesimler tarafından, korucuların başka alanlarda istihdam edilmesi, maaşlarının devam etmesi, ekonomik faaliyetlerde bulunmaları için teşviklerin verilmesi gibi öneriler dile getirilmektedir. Geçici köy korucularının bu tartışmaların neresinde durduğunun ve bu konuda, korucuların taleplerinin ne yönde olduğunun belirlenmesi amacıyla onlara, "Başka bir kamu kurumunda size aynı maaşla iş verilirse koruculuğu bırakır mısınız?" sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 70: Korucuların Başka Bir Kamu Kurumunda Çalışmayı İsteme Durumlarının Dağılımı

Başka bir kamu kurumunda çalışmak ister misiniz?	Frekans	Yüzde
Evet	187	76,3
Hayır	58	23,7
Toplam	**245**	**100,0**

Korucuların % 76,3'ü başka bir kamu kurumunda çalışmayı istediğini, % 23,7'si ise çalışmayı istemediğini ifade etmiştir. Hem isteyenlere hem de istemeyenlere tercihlerinin gerekçeleri sorulmuştur. Bu gerekçeler, aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 71: Başka Bir Kamu Kurumunda Çalışmak İsteme Nedenlerinin Dağılımı

İsteme gerekçeleri	Frekans	Yüzde
Sabit bir maaşım ve sosyal güvencem olur	149	79,7
Hem sosyal güvencem olur hem de can güvenliğim	7	3,7
Can güvenliği konusunda daha rahat olurum	17	9,1
Yaptığımız iş için toplum tarafından dışlanmayız	5	2,7
Askerin baskısından kurtulmuş oluruz	2	1,1
Emeklilikte daha iyi maaş için	2	1,1
Vicdanım rahat olur	1	0,5
Gerekçesini açıklamayanlar	4	2,1
Toplam	**187**	**100,0**

Başka bir kamu kurumunda çalışmak isteyen korucuların % 79,7'si, "sabit bir maaşım ve sosyal güvencem olur" cevabını vermişlerdir. Başka bir kamu kurumda işe

başlamaları halinde, köy korucularının önemli bir bölümünün, bulundukları yerleşim yerinden farklı bir yere yerleşmeleri ve var olan düzenlerini tamamen bozmaları gerekecektir. Korucuların % 12,8'i, başka bir kamu kurumunda çalışmak istemlerinin nedeninin, can güvenliği kaygısı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 72: Başka Bir Kamu Kurumunda Çalışmak İstememe Nedenlerinin Dağılımı

İstememe Gerekçeleri	Frekans	Yüzde
Şimdiki halimle daha rahatım	26	44,8
Yaşlandım emeklilik bekliyorum	6	10,3
Aynı maaşla aynı şartlarda başka iş yapamam	15	25,9
Can güvenliği sorunu yaşarım	5	8,6
İşimi seviyorum	2	3,4
Gerekçesini açıklamayanlar	4	6,9
Toplam	**58**	**100,0**

Başka bir kamu kurumunda çalışmak istemeyen köy korucularının % 44,8'i, yani yarısına yakını şimdiki durumundan memnun olduğunu ifade etmiştir. Bunlar çatışma bölgelerinden uzak olan ve çoğunlukla da başka gelirleri olan koruculardır. Başka bir kurumda çalışmaya gitmeleri durumunda, düzenleri bozulacak, gelirleri azalacaktır. Başka kurumda çalışmayı istemeyen korucuların % 25,9'u da "aynı maaşla aynı şartlarda başka iş yapamam" cevabını vermiştir. Can güvenliği sorunu yaşamayan bu korucular, aynı maaş uğruna düzenini bozmak istemeyen, ancak maaşının artması ve sosyal güvencesinin yapılması durumunda başka kamu kurumunda çalışmaya razı olabilecek kişilerdir.

Tablolarda can güvenliği konusu biraz geri planda durmakta, daha iyi maaş ve sosyal güvence talebi ise ön plana çıkmaktadır. Geçici köy korucularının başka bir kamu kurumunda çalışmayı istemelerinin tek bir nedenle açıklanması bilimsel olmayacaktır. En önemli nedenin belirlenebilmesi açısından, anket formunda, tek seçenek imkânının verilmesi böyle bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak, başka bir kamu kurumda çalışmayı isteme durumlarının daha net anlaşılması açısından, korucuların görüşlerine başvurulmuştur. Güvenlik sorunu yaşayan korucular, aynı maaş ve sosyal güvenlik haklarıyla çalışmayı büyük bir arzu ile istediklerini ifade etmişlerdir.

GKK 13:"Başka bir kurumda aynı maaşla çalışma teklifini kabul etmeyen korucunun aklından şüphe ederim. Belki birkaç tahtası eksiktir. Çünkü güvende olacaksın herhangi bir çatışmaya katılma durumun kalmıyor. Eve bir baskın düzenlenir mi ya da bir yere gittiğimde takip ediliyor muyum korkusu var. Bu yüzden daha güvenli bir iş isterim."

Görüşülen korucuların yarısı, GKK 13 ile benzer ifadelerde bulunmuşlardır. Maslow'un ihtiyaçlar piramidi dikkate alındığında köy korucularının önemli bir bölümünün bu yönlü ifadelerde bulunması anlaşılırdır. Maslow piramidine göre, fizyolojik ihtiyaçları karşılanan kişinin bundan sonra ihtiyaç hissedeceği şey güvenliktir. Emniyet, güven, düzen ve değişmezlik bu kategoride değerlendirilmektedir. Bu aşamada insanın kendine fiziki, ekonomik, sosyal ve belki de siyasal olarak güvenli bir ortam oluşturma ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Şimdiki ve gelecekteki güvenlik düşünülmektedir. Örneğin, yaşamını sürdürebileceği, geçimini sağlayacağı güvenceli, sigortalı bir iş araması, kendine güvenli bir barınak yapması, güvenli bir sosyal ve siyasal çevre oluşturması (kendi kan hısımlarına yakın yaşaması, bir siyasal kurum olan devleti oluşturması) hep bu çerçevede değerlendirilebilir (Göksu, 2011). Korucular, burada böyle bir durumda iki pekiştireciyi aynı anda almaktadır. Birincisinde fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmesini sağlayacak ekonomik bir gelire sahip olacaktır. İkincisinde ise, güvenlik ihtiyacı giderilmiş olacaktır. Ayrıca, pekiştireçlerin gücü, GKK 13'ün *"Başka bir kurumda aynı maaşla çalışma teklifini kabul etmeyen korucunun aklından şüphe ederim. Belki birkaç tahtası eksiktir"* ifadelerinde açıkça görülmektedir. Bu ifadelere bakıldığında, bu yönlü taleplerde bulunan korucuların çok ciddi güvenlik problemleri olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir kamu kurumunda çalışmak istememenin ancak, mental sorunların yaşanması durumunda mümkün olabileceğine vurgu yapılarak, güvenlik sorunlarının vardığı boyutu açıklama yoluna gidilmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi, bazı geçici köy korucuları, ekonomik nedenlerden dolayı koruculuk sistemine dahil olmuşlardır. Ancak, soğuk kış günlerinde nöbet tutma, askeri yetkililerden izinsiz köylerinden ayrılamama ve toplum tarafından dışlanma gibi sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu korucuların bazıları, çalışma şartlarının iyileşeceği gerekçesiyle aynı maaşla kamu kurumlarında çalışabileceklerini belirtmişlerdir.

GKK 1: "Bu maaşla ve bu koşullarda koruculuk yapmak zor. Bu nedenle herhangi bir kamu kurumunda çalışmayı isterim. Çünkü bazı sosyal haklarımda iyileşmeler olacaktır."

GKK 4:"Evet, kesinlikle bırakırdım. Zaten ekonomik nedenlerden dolayı kabul etmiştim. Herhangi bir kamu kurumunda iş verilirse seve seve yaparım."

GKK 8:"Neden olmasın. Tabii ki bırakırım. O zaman şartlarımızda iyileşme olur."

Yukarıda anlatımlarına yer verilen köy korucularının güvenlik sorunu olmadığı anlaşılmaktadır. Güvenlik sorununun olmaması, köylerinin PKK'nın güzergâhları üzerinde olmaması ve çatışmaların yaşanmamasından dolayıdır. Tedbir amacı ile korucu yapılmışlardır. Bu köy korucuları ise, koruculuğu düzenli bir gelire sahip olabilmek için kabul etmişlerdir. Koruculara aynı maaşla ve aynı özlük haklarına vurgu yapılarak başka bir kurumda çalışmak isteyip istemedikleri sorulmasına rağmen bazı korucuların cevabı olumlu olmuştur. Böyle bir durumun, köyünde herhangi bir can güvenliği sorunu olmayan ve sadece düzenli bir maaş almak için korucu olanların aleyhine olduğu söylenebilir. Çünkü ikamet yerlerini değiştirmek zorunda kalacaklarından dolayı, barınma ve beslenme maliyetlerinde artışlar yaşanacaktır. Ancak, gelirleri ve özlük haklarında bir değişme olmayacaktır. Bu durum korucular tarafından da bilinmektedir. Ancak, buna rağmen olumlu cevap veren korucuların, kamu kurumlarında istihdam edilmeleri halinde şartlarının iyileştirileceğini düşündükleri görülmektedir.

Bazı korucular, maaşlarının artırılması ve sosyal güvenlikten yararlandırılmaları durumunda başka kurumda çalışabileceklerini kabul edeceklerini ifade etmişlerdir.

GKK 3: "Hayır, aynı şartlarda başka bir kurumda çalışmam, sosyal güvenlikten yararlandırılır ve maaşımızda artırılırsa seve seve kabul ederim."

GKK 9:"Eğer daha iyi şartlar ve tanınmış sosyal haklar verilirse başka yerde çalışırım aksi takdirde yapmam."

Yukarıda ifadelerine yer verilen korucular da ekonomik nedenlerden dolayı koruculuğu kabul edenlerden oluşmaktadır. Aynı maaş ve özlük hakları ile başka kurumlarda çalışmaları durumunda giderlerinin artacağı, gelirlerinin ise değişmeyeceğinin farkındadırlar. Bu nedenle, maaşlarının veya özlük haklarının iyileştirilmesi durumunda başka bir kamu kurumunda çalışabileceklerini ifade etmektedirler.

3.11.1.2 Göç Etme Zorunda Kalmaları

Her ne kadar korucuların başka bir kamu kurumda çalışma istekleri üzerinde birtakım verilere ulaşılmaya çalışılmış ise de, böyle bir istihdamın oluşturulması durumunun, sadece bir ihtimal olduğu göz önünde bulundurulduğundan, enformel görüşmelerde, Geçici köy korucularına, istihdam sorununa bir çözüm getirilmeden koruculuk sisteminin kaldırılması durumunda, nasıl bir ekonomik faaliyette bulunacakları da sorulmuştur. Her korucu bu soruya kendi içinde bulunduğu duruma göre cevap vermiştir. Enformel görüşme yapılan korucuların üçte biri, böyle bir durumda bulunduğu yerleşim yerinden ayrılacağını ve büyük kentlere yerleşerek, şanslarını bu kentlerde deneyeceğini açıklamıştır.

GKK 2: "Daha önce kent merkezlerinde inşaat işçisi olarak çalışıyordum. Herhangi bir zanaatım veya birikmişim mevcut değil. Bu nedenle, eğer koruculuk kaldırılır ve bize bir iş verilmezse, inşaat işçisi olarak çalışmaya devam etmek zorunda kalırım."

GKK3: "Daha önce hem okul okuyor, hem de batı Anadolu'daki inşaatlarda çalışıyordum. Her halde böyle bir durumda yine gider batıdaki inşaatlarda işçi olarak çalışırım."

GKK 7: "Eğer koruculuk kaldırılırsa Türkiye'nin bazı büyükşehirlerinde çalışma imkânları var. Oralara giderim."

GKK 10: "Mecburen kentlerdeki inşaatlarda çalışacağım. Çünkü yapabileceğim başka iş yok"

GKK 16: "Koruculuk kaldırılırsa bende inşaatçılık yaparım. Zaten köydeki çoğu kişi ilçelerde ya da başka illerde bu işi yapıyor."

GKK 18: "Eğer koruculuk kaldırılır da, devlet bize herhangi bir ekonomik güvence vermezse, burada geçinme imkânı bulamayız. Bunun için ben ve çocuklarım bir büyükşehire gider yerleşiriz."

İstihdam sorunu çözülmeden ya da korucuların karşılaşabilecekleri muhtemel ekonomik sorunlara yönelik herhangi bir çözüm üretilmeden koruculuk sisteminin kaldırılması halinde, bazı korucuların, bulundukları köylerden iş imkânlarının daha fazla olduğu kentlere göç edecekleri anlaşılmaktadır. Göç edeceğini belirten korucuların, hiçbir mesleki vasıfları olmaması nedeniyle inşaat işçiliğini tercih ettikleri görülmektedir. İnşaat işçiliğinin çalışma şartları ağırdır ve sürekliliği yoktur. Ancak, bu tür işleri bulmanın kolay olması ve işvereninin fiziki güç dışında bir nitelik aramaması, bu yönlü bir tercihin oluşmasında etkili olmaktadır. Yaşları gereği fiziki güç gerektiren işlerde çalışamayacağının farkında olan bazı korucular ise, aile bireylerinin istihdam edilebileceği başka iş alanlarına yönlenebileceği görülmektedir.

Bazı korucular ise köylerini terk etmeme taraftarıdırlar. Bunlar, koruculuğun kaldırılması durumunda tarım veya hayvancılık yapacaklarını belirtmişlerdir. Bazıları ise, tarım ve hayvancılıkta başarılı olamadıkları takdirde büyük kentlere yerleşmeyi düşünebileceklerini ifade etmişlerdir.

GKK 8: "Çobanlık yaparım. Eğer bunu da yapma şansım olmazsa kente taşınırız. Ben kentte iş bulamazsan bile, belki çocuklarım iş bulur."

GKK 14: "Eğer bana iş ya da maaş verilmezse hayvancılık yapmaya çalışırım. Eğer onu da tutturamazsam büyükşehirlere gurbete gider, iş arar ya da inşaatlarda çalışırım. Başka çarem yok çünkü."

GKK 5: "Yaşlandığım için artık yapabileceğim bir iş yok. Eğer mecbur kalırsam bu yaştan sonra çocuklara bakmak için belki çobanlık yaparım"

GKK 13: "Koruculuk kaldırılırsa tarım ve hayvancılık yapacağız daha önce de bu işleri yapıyorduk bilmediğimiz iş değil. Yine bu işlere devam edeceğiz."

GKK 17: "Yine çiftçilik yapacağım. Bu yaştan sonra köyümü bırakıp şehir merkezlerine gidemem. Zaten köyümü bırakmamak için korucu olmuştum."

Koruculardan bazıları köylerini terk etmek istememektedirler. Koruculuğun kaldırılması halinde köyde, mümkün olan her işi yapabileceklerini ifade etmektedirler. Ancak, köy ortamında yapılabilecek işler, tarım ve hayvancılıktır. Tarım arazileri olan korucular ya da hayvancılık yapma imkânına sahip olanlar, bu imkânlarını değerlendirme eğilimindedirler. Tarım arazisi olmadığı gibi hiçbir maddi imkânı olmayan bazı korucular, köylerini terk etmeme adına, tarım işçiliği ve çobanlık yapabileceklerini ifade etmişlerdir. Başarılı olamamaları durumunda ise, kentlere göç edebileceklerini belirtmişlerdir. Yani köylerini terk etmek zorunda bırakılmamak için koruculuğu kabul eden bazı korucular, koruculuğun kaldırılması durumunda ekonomik nedenlerden dolayı köylerini terk etmek zorunda kalabileceklerdir.

Koruculuk sisteminin kaldırılması durumunda, ne yapacağı ve nasıl bir ekonomik faaliyette bulunacağı konusunda fikir sahibi olmayan korucular da mevcuttur.

GKK 1: "Yaşlandığım için artık yapabileceğim bir iş yok. Böyle bir durumda ne yaparım bilemem. Artık Allah kaderimize ne yazdıysa o."

GKK 6: "Açıkçası yapabileceğim hiçbir iş yok."

GKK 11: "Herhangi bir zanaatım yok koruculuk kaldırılırsa ne yapacağım bilmiyorum. Sadece araba kullanmasını biliyorum. Bu, bir işe yarar mı, bunu da bilmiyorum."

GKK 15: "Bu yaştan sonra yapabileceğim herhangi bir işim yok. Koruculuk kaldırılır ve bize herhangi bir maaş verilmezse halimiz ne olur bilemiyorum."

Bazı korucuların geleceğe yönelik planları yoktur. Bunlar, koruculuğun kaldırılması durumunda ne yapacakları konusunda fikir sahibi olmadıkları gibi, gelecekleri hakkında da kaygı duymaktadırlar. Devlet tarafından kendilerine tarım ve hayvancılık teşviklerinin verilmesi ya da maaşlarının devam etmesi gibi bazı imkânların sunulmasını beklemektedirler.

Bir köy korucusu, koruculuğun kaldırılması durumunda kendileri için herhangi bir çözüm getirilmemesi halinde yasadışı işlere karışacağını söylemiştir. Yapılan gözlemlere dayanarak, böyle bir söylemde bulunmasının nedenin yetkililere birtakım mesajlar vermek olduğu söylenebilir. Bu mesaj, çaresiz kalan insanların illegal işlere bulaşabileceği, bu sorunun göz ardı edilmemesi gerektiği ve muhakkak çözüme ulaştırılması gerektiğidir.

> *GKK 4: "Eğer koruculuk kaldırılırsa yapacak hiçbir işim yok. Ailemi de geçindirmek zorundayım. Bu nedenle illegal işlere karışmak zorunda kalacağım."*

Korucuların anlatımları dikkate alındığında, istihdam ve mali destek konusunda çözümler getirilmeden koruculuğun kaldırılması halinde üç farklı yaklaşım sergileyecekleri görülmektedir. Bunlar aşağıdaki maddelerde yer aldığı gibidir.

- Bulundukları köyü terk ederek kent merkezlerine yerleşmek: Tercihler, iş imkanlarının daha çok olduğu büyükşehirler olacaktır. Tercih edilen başlıca iş kolu ise inşaat işçiliğidir.
- Bulunduğu köyde tarım ve hayvancılık yapmak: Tarım arazileri ve maddi imkanları olanlar kendi işlerini yapacaklarıdır. Bu imkanı olmayanlar, tarım ve hayvancılık için ekstra bir teşvik almamaları durumunda, tarım işçisi veya çoban olarak çalışacaklardır.
- Oluruna bırakmak: Bazı korucular yapabilecekleri bir iş ve mesleğin olmadığını düşünmektedirler. Devlet yetkililerinin kendilerine bazı imkânlar sunmasını beklemektedirler.

3.11.2 Güvenlik Sorunları

Koruculuk sisteminin kaldırılması durumunda yaşanması muhtemel sorunların en önemlilerinden biri güvenlik sorunudur. Bilindiği üzere koruculuğun kurulmasının temel nedenlerinden biri, PKK ile mücadelenin güvenlik boyutuyla etkin bir yürütülebilmesi çabasıdır. Bu çerçevede özelliklede kurulduğu dönem itibariyle korucular, PKK'nın yoğun saldırılarına maruz kalmış, zaman zaman ağır kayıplar vermişlerdir. PKK sadece silahlı saldırılar düzenlemekle kalmamış, korucuları bölge halkı nazarında itibarsızlaştırma yoluna da gitmiştir. Bu durum, PKK ile bazı korucular arasında bir kan davasının oluşmasına sebebiyet vermiştir.

PKK ile aralarındaki kan davası nedeniyle bazı korucular, koruculuk sisteminin kaldırılması tartışmalarının gündeme gelmesiyle, güvenlik konusunda endişelere kapılmaktadırlar. Korucuların yaklaşık dörtte birinin (bkz. tablo 68) temel kaygısı güvenliktir. Bunlar, koruculuğun kalması halinde, PKK'ya karşı açık hedef olacaklarını, silahları olmayacağı için kendilerini savunamayacaklarını, bölgede kaos ve terörün hakim olacağını düşünmektedirler. Durumun daha detaylı bir şekilde ortaya konabilmesi için enformel görüşmelerde, koruculara, sistemin kaldırılması halinde yaşayacakları sıkıntılar sorulmuştur.

GKK 2: "Bölgede koruculuk sistemi terör sorununun yaşanmasına engel teşkil etmektedir. Eğer koruculuk kaldırılırsa terör sorunu yaşanmaya devam edebilir."

GKK 9: "Çatışmalar artar. Dolayısıyla ölümler, kan ve gözyaşı da artar. Bölge bir karmaşaya sürüklenir. Durum, daha kötü bir hal alır."

GKK 15: "Eğer ki örgüt bitirilmeden kaldırılırsa ve bu soruna bir çözüm getirilmezse, bölgede bir güvenlik kaosu oluşur."

GKK 17: "Can güvenliği sorunu ciddi bir sıkıntı olacaktır. Ayrıca, bölgenin ekonomisi açısından da sonuçlar pekiyi olmayacaktır."

Daha önce PKK saldırılarına maruz kalmış olan ve bu saldırılar sonucu bazı yakınlarını kaybetmiş olan korucular, bölgedeki güvenlik sorunları çözülmeden

silahsızlandırılmalarının kendileri için büyük bir tehlike oluşturacağını düşündükleri görülmektedir. Bu kaygılarının gerçekçi ve geçerli nedenlerinin olduğunu söylemek mümkündür. PKK önceki yıllarda bazı korucu aşiretlerine saldırılar düzenlemiş ve ağır kayıplar verdirmiştir. Bu aşiretler ise, PKK'ya karşı silahlanarak koruculuğu kabul etmişlerdir. Bu çatışmalar bazı korucu aileleri ve aşiretleri ile PKK arasında bir kan davasının oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle, bazı korucuların PKK saldırılarına maruz kalma kaygısında olmalarının anlaşılır bir durum olduğu söylenebilir. Ancak bu korucular, yaşanacak muhtemel güvenlik sorunlarını kendi köyleri veya aşiretleri ile sınırlandırmamış, bütün bölge ile bağlantılandırmışlardır. PKK ile silahlı mücadele öncelikli olarak, askeri birlikler ve özel harekat timleri ile yürütülmekle birlikte köy korucuları da bu mücadele içinde yer almaktadır. Ancak, bazı korucuların, *"bölgede bir güvenlik kaosu oluşur"* şeklindeki ifadelerinden, korucuların olmaması durumunda diğer güvenlik görevlilerinin güvenliği sağlayamayacağı şeklinde bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Bu yaklaşımların, korucuların duydukları kaygının derinliğinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

Ekonomik kaygılarının giderilmesinin yanı sıra, güvenlik sorunun çözülmesi ve demokratikleşme yolunda önemli adımların atılması konusunda talepleri olanlarla birlikte, koruculuğun kaldırılmasını Kürt sorunun çözülmesi ve PKK'nın bitirilmesi şartına bağlayanlar da bulunmaktadır.

> *GKK 16: "Genel sağlık sigortası devam etmeli. Emeklilerin durumu iyileştirilmeli. PKK'nin istediği şekilde değil, ama gerçek anlamda demokratikleşme olmalı ve gerekli yatırımlar yapıldıktan sonra koruculuk kaldırılmalı. Sistemin aniden kaldırılması iyi olmaz."*

> *GKK 3: "Birincisi halkın güvenliği sağlanırsa, ikincisi korucuların ekonomik anlamda gelecekleri sağlama alınırsa kaldırılsın."*

> *GKK 18: "15 yıldır biz bu işi yapıyoruz. Çatışmaların en şiddetli olduğu güvenliğin en sıkıntılı olduğu dönemlerde biz bu devlete canımızla, kanımızla hizmet ettik. Şimdi bize herhangi bir güvence verilmeden kaldırılmamalıdır. Kaldırılması için kesinlikle önce can güvenliği sonra da ekonomik sıkıntılarımız iyileştirilmelidir."*

GKK 4: "Kürt sorunu çözüme kavuşturularak kaldırılmalıdır."

GKK 7: "Örgüt tamamen bitirilirse kaldırılmasını isterim."

GKK 11: "Bir kere kimsenin dağda kalmaması lazım ve var olan sorunların da tamamen çözülmesi lazım. Başka türlü koruculuk kaldırılamaz."

Yukarıdaki anlatımlarda bazı korucuların, hem ekonomik kaygıları hem de can güvenliği kaygılarını yaşadıkları ve taleplerinin de bu kaygılarının giderilmesi yönünde olduğu görülmektedir. Burada korucular, devlete canlarını tehlikeye atarak hizmet ettiklerini ve devletin de bu hizmetlerinin karşılığını vermesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Onlara göre, koruculuk sistemi, bu görevi icra edenlere güvence verilmeden kaldırılmamalıdır. İlk olarak can güvenliği konusunda güvence verilmelidir. Daha önce de belirttiğimiz üzere, bazı korucular ile PKK arasında yaşanan çatışmalar kan davasına dönüşmüştür. Bunun için Kürt sorunun ve onunla birlikte PKK sorunun çözülmesi ve PKK'nın korucular için bir tehdit olmaktan çıkarılması gerekmektedir. Can güvenliği sorunun çözüme kavuşturulması ile birlikte bazı ekonomik güvencelerde verildikten sonra koruculuğun kaldırılması talep edilmektedir.

Diğerlerinden farklı olarak GKK 13,*"Koruculuğun kaldırılması herhangi bir durum gerektirmiyor. Her durumda kaldırılmalıdır"* diyerek koruculuk sistemin herhangi bir şarta bağlı olmaksızın kaldırılmasını talep etmiştir. Bu korucu, koruculuğun Kürt sorunun çözümü açısından yarattığı olumsuz etkilerin sağladığı yararlardan daha büyük olduğu kanısındadır. Ona göre, koruculuk sistemi, Kürt sorunun çözümünün önünde bir engel teşkil etmekte ve Kürtler arasında bir bölünmeye neden olmaktadır. Bu bağlamda, koruculuğun hiçbir koşula bağlanmaksızın derhal kaldırılması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Genel olarak bakıldığında koruculuğun Kürt sorunu çözülmeden ve PKK nihayete erdirilmeden koruculuğun kaldırılması durumunda korucuların PKK'dan kaynaklı ciddi bir güvenlik sorunu yaşayacağı anlaşılmaktadır. Kürt sorunun çözülmesi ve PKK'nın bitirilmesi halinde de korucuların güvenlik sorunu çözülmüş olmayacaktır. Bölgedeki aşiretler arasında yaşanmış husumetlerin koruculuğun kaldırılması sonrası tekrar alevleneceği tahmin edilmektedir.

3.11.2.1 Önceki Husumetlerin Yeninden Alevlenmesi

Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi bazı korucular, koruculuğu çevre köy ve aşiretlerin baskılarından dolayı kabul ettiklerini ifade etmişlerdir. Koruculuğu ilk kabul eden köyler ve aşiretler, husumetli oldukları aşiretlere karşı üstünlük elde etmişlerdir. Bu üstünlükleri devletin verdiği silah ve yetkilerden kaynaklanmıştır.

Koruculuk sistemini bölgede etkin kılmak isteyen devlet yetkilileri, koruculuğu kabul etmiş olan aşiretlerin olumsuz bazı davranışlarını görmezden gelmişlerdir. 31 Temmuz-2 Ağustos 1989 tarihleri arasında, Van, Hakkâri, Siirt ve Mardin'de incelemelerde bulunan bir SHP heyetinin, gelişmelere ilişkin gözlem ve saptamaları arasında, korucuların bulaştıkları suçlara ilişkin açıklamaları olmuştur. Heyet, bölgede önemli yetki ve silahlarla donatılan korucuların bölgelerinde mutlak hâkimiyet kurduğunu ve yaşadıkları sorunları, kurdukları bu hâkimiyetin etkisiyle lehlerine dönüştürdüklerini belirtmiştir. Devletin her türlü olanağının korucular için seferber edildiği bilgilerine yer veren heyet, korucuların şahsi ilişkide bulundukları güvenlik makamlarına da yanlış bilgiler verdiklerini açıklamıştır (Aytar, 1992: 212).

İnsan Hakları Derneği'nin (1992) bölgede olağan üstü halin durumu yansıtmak için hazırladığı bir raporda, korucu aşiretlerinin diğer köy ve aşiretlere olan baskılarına değinilmiştir. Raporda, bazı korucuların, devletten aldıkları silahları, başkalarının mallarını gasp etme, soygun ve hırsızlık yapma, aralarında husumet bulunan kişilere karşı baskı aracı olarak kullanma ve feodal konumlarını güçlendirme amacıyla kullandıkları ifade edilmiştir. Bu rapora göre, silah alıp korucu olan kişi veya aşiretler, devleti arkalarında görmenin rahatlığıyla, diğer aşiret veya kişiler üzerinde tahakküm kurmaya çalışmışlardır. Raporda, diğer aşiretler ve köylerin, korucuların baskısından korunmak için korucu olmaya zorlandığı ifadeleri de yer almaktadır. Aşiretler, arasındaki husumet durumlarının anlaşılabilmesi amacıyla, GKK'lara, başka köy veya aşiretlerle olan husumetleri sorulmuştur.

GKK 2: "Civardaki 4 köy ile sıkıntı yaşıyoruz. Bunlar birbirilerinin akrabası olan köyler, bize karşı birbirilerini destekliyorlar. Korucu olduğumuz için bize pek bulaşmasalar da aramızda halen de devam eden

çekişmeler var. Ancak, ciddi bir saldırı söz konusu olmadı. Sanırım kayıplarının ağır olacağından korkuyorlar."

GKK 11: "Başka bölgeler için bilmemem ama biz çok ciddi bir şekilde etkileniriz. Çevre köylerden bize çok ciddi baskılar gerçekleşir. Şimdilik bu baskıların önüne geçen, elimizdeki silahlar ve bize verilen yetkilerdir. Çevremizdeki köyler, birbirileriyle akraba, biz ise onlara göre daha az sayıdayız.

Yukarıdaki anlatımlarda bazı korucu aşiretleri arasında halen husumetlerin sıkıntıların yaşandığı gözlenmektedir. Özellikle de başka aşiretlere nazaran daha güçsüz nitelikte olan aşiretlerin baskı altına alınmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Aşiretlerin koruculuğu kabul etmesinden önce baskıların sürekliliğinin olduğu görülmektedir. Ancak koruculuğun kabulü ile tarafların silahlanması ve muhtemel bir saldırıda güçlü bir mukavemet ile karşılaşılması, tarafların kayıplarının ağır olması riskini doğurmaktadır. Bu nedenle, baskıların azaldığı ve şiddetin dozunun düştüğü söylenebilir. Korucular arasında, baskıların tamamen bir kenara bırakıldığı yönünde ifadeler bulunanlar da mevcuttur.

GKK 5: "Evet var, daha önceki yıllarda düşman olduğumuz aşiretle aramızda kısmi sorunlar yaşanabiliyordu. Aramızda birtakım çekişmeler, tartışmalar kavgaya varacak boyutta sorunlar yaşanıyordu. Ancak, şimdi aramızda belki belli bir güç dengesi olmasından ya da bilemediğim başka bir nedenden dolayı ciddi bir sorun yaşanmamaktadır. Bundan sonra da yaşanır mı, yaşanmaz mı, bilemem. Bunu bize zaman gösterecektir."

GKK 8: "Komşu aşiretle sıkıntılarımız daha önce vardı. Onlar korucu olunca bize olan baskıları artmıştı. Devlete güveniyorlar, sürekli sorunlar çıkarıyorlardı. Bizde korucu olduktan sonra, bize ilişme cesaretini pek bulamadılar. Artık bizim de sırtımızda devlet, elimizde silah var. Şimdi herkes kendi halinde yaşıyor. Yani bir sıkıntı yok."

Zayıf kalan, nüfusları ve etkinlikleri, husumetli oldukları aşiretlere göre daha az olan bazı köyler ve aşiretler, koruculuk şemsiyesi altın girerek güvenliklerini sağlama yolunu seçmişlerdir. Köy korucuları, koruculuğu oldukları yıla kadar husumetten

kaynaklı çeşitli sorunlar yaşadıklarını, ancak günümüz itibariyle, bu tür sorunlara yönelik herhangi bir emarenin bulunmadığını belirtmişlerdir. Koruculuk sistemine dâhil olmalarından sonra, aşiretler ve köyler arasında bir güç dengesi oluştuğu için, husumetlerin ortadan kalktığını ya da soğutularak bir kenara bırakıldığını ifade etmişlerdir. Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak koruculuğun kaldırılması ve buna bağlı olarak diğer aşiretlerin baskılarına karşı caydırıcı bir nitelik taşıyan silahların aşiretlerden alınması ile birlikte aşiretler arasındaki güç dengesi yok olacaktır. Bu durum, aşiretler veya köyler arasındaki sorunların tekrar belirmesine neden olabileceği söylenebilir. Özellikle de mera ve yayla yasaklarının kaldırılması sonrası bu mera ve yaylaların kullanım hakkının elde edilmesi çerçevesinde aşiretler arasında yeni husumetlerin ve hatta can kayıplarının yaşanabileceği öngörülmektedir.

Korucu aşiretlerinin, husumetli olduğu diğer aşiretlere karşı baskıcı davranışlarda bulunmasının, koruculara yönelik denetimlerin azlığından ve onlara verilen yetkilerin genişliğinden kaynaklandığı ifade edilebilir. Bu yetki, kendilerine sadece sözlü ya da fiili olarak verilmemiş, resmi olarak da verilmiştir. Çünkü köy korucuları, 442 Sayılı 1924 tarihli Köy Kanunu'nun 73'üncü maddesi uyarınca koruma zırhı giymişlerdir. Bu maddede "*Korucular silahlıdırlar. Kendilerine karşı gelenler jandarmaya karşı gelmiş gibi ceza görürler"* ifadesi yer almaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Koruculuk sistemi, PKK sorununa karşı geliştirilen güvenlik politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. PKK ile mücadelede etkin rol oynayan ve bu çerçevede devlet güvenliğine büyük katkı sağlayan bu sistem, aynı zamanda ülke ekonomisine maliyeti ve yarattığı sosyal sorunlar nedeniyle hep tartışma konusu olmuştur.

Bu çalışmada genel hatlarıyla koruculuk sisteminin güvenlik sistemine sağladığı katkılar ve neden olduğu sosyal sorunların yanı sıra, korucuların içinde bulunduğu durum, koruculuk sisteminin oluşturulduğu dönem ve günümüz koşulları itibariyle sistemin olumlu ve olumsuz yönleri konusunda bulunulan yaklaşımlar irdelenmiştir.

Örneklem grubunun özelliklerine ilişkin olarak şunlar belirtilebilir. Araştırma kapsamında görüşülenlerden biri hariç tümü erkektir. Kadın koruculara rastlanılmadığı için kamuoyunda korucuların tamamının erkek olduğuna dair yaygın bir kanı bulunmaktadır. Kadın korucuların sayısı az olmakla beraber korucu sayısının yetersiz olduğu bölgelerde kadın koruculara da görev verilmiştir.

GKK'ların yaş ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. 46 yaş ve üstü olanların oranı % 45,8 olarak tespit edilmiştir. Korucuların, orta yaş ve üstü kategorilerde yoğunlaşması bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bazı korucuların orta yaş üstü olması, silahlı savunma kapasitelerinin düşmesine neden olabilmektedir. Koruculuğun kaldırılması halinde işverenler tarafından tercih edilmemeleri nedeniyle orta yaş üstü grubun yeni bir iş bulma olanaklarının da kısıtlı olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, korucuların yaklaşık üçte birinin hiçbir öğrenim görmediği üçte birinin de ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Korucuların maaşı asgari ücrete denktir. Operasyonlara çıkan ve ek görev alan korucular, ek ücret almaktadır. Korucuların % 76,8'inin geliri 701 ile 800 TL arasındadır. Bunlar asgari ücretle birlikte zaman zaman operasyon tazminatı da almaktadırlar. Hane üye sayılarının ortalamasının 8,5 olduğu düşünüldüğünde; beslenme, barınma, eğitim ve diğer tüm kişisel ihtiyaçlarının bu ücretle karşılanmasının oldukça güç olduğu anlaşılmaktadır.

Köy koruculuğu sistemi 1985 yılında yasal olarak kurulduktan sonra sisteme dâhil edilenlerin sayıları yıllara göre farklılık göstermiştir. Bu farklılıklar dönemin siyasi konjonktürü ve güvenlik politikalarına paralel bir seyir izlediği için düzenli bir artış ya da azalış olmamıştır. Çatışmaların yoğunluklu yaşandığı dönemlerde korucu olma oranlarında artış olmuş, çatışmaların azaldığı dönemlerde de, korucu olma oranlarında azalmalar olmuştur. Koruculuk sistemin oluşturulduğu ilk beş yıl içerisinde sisteme dahil olarak geçici köy korucusu olduğunu belirtenlerin sayısının % 59,6 olduğu tespit edilmiştir. Korucuların % 1,2'si ise, PKK'nın yurt dışına çekildiği ve çatışmaların durduğu 2000-2005 tarihleri arasında koruculuk sistemine dâhil olmuştur.

Korucuların, geçmişte koruculuğu kabul etme nedenlerine bakıldığında farklı gerekçeler görülmektedir. Bunlar sırasıyla; devlet baskısı, ekonomik nedenler, PKK baskısı, köyünün güvenliğini sağlama, başka aşiretlere karşı güçlü kalabilme şeklinde belirtilebilir. Geçici köy korucularının % 33,9'u devlet baskısından dolayı korucu olduklarını ifade etmişlerdir. Bu, seçenekler arasındaki en yüksek oranı oluşturmaktadır. Yapılan gözlemlerde, korucuların önemli bir bölümünün 'devlet' kavramından anladıkları şeyin güvenlik güçleri olduğu tespit edilmiştir. Görüşmelerde, kimi korucular, bazı bölgelerde köylülerin korucu olmaları için devlet yetkilileri tarafından sistemli olarak baskıya maruz kaldıkları yönünde savlar ileri sürmüşlerdir. Yine bazı yetkililerin bireysel baskıları da, korucular tarafından 'devlet baskısı' olarak algılanmıştır. Bu görüşmelerde bazı GKK'lar, geçmişte devlet yetkilileri tarafından; 'ya korucu olursun ya da köyü terk edersin' yönünde baskılar yapıldığını, köyleri yakılmakla tehdit edildiklerini ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle, bu grupta yer alan korucular köylerini terk etmemek ve koruculuğun sağladığı bazı ekonomik ve bürokratik imkânlardan yararlanmak adına korucu olduklarını ifade etmişlerdir. Bu tür iddialar sadece bir bölge ile sınırlı kalmamıştır. Hemen her ilde benzer anlatımlarla karşılaşılması 'devlet baskısı'nın münferit bir durum olmadığı yönünde kuşkuların oluşmasına neden olmuştur. Ancak bunun sistemli bir devlet politikası olduğu söylenemese de, çatışmaların yoğunluklu yaşandığı 80'li yılların sonu ve 90'lı yılların başlarında bazı devlet yetkililerinin, bazı aşiret veya köylere korucu olmaları yönünde baskı uyguladıkları anlaşılmaktadır.

Devlet yetkilileri koruculuğu teşvik etmek için bazı köylülere belirli vaatlerde bulunmuşlardır. Bu vaatlerin ekonomiyle ilgili kısmı, bir sosyal güvenlik kurumuna

bağlanacakları, maaşlarının artacağı ve emeklilik halinde bir emekli maaşlarının olacağıdır. Güvenlikle ile ilgili olan kısmı ise, korucuların sadece kendi köylerini koruyacakları ve herhangi bir operasyona ya da güvenlik harekâtına dâhil edilmeyecekleridir. Ancak, bu sözler kısmen yerine getirilememiştir. GKK'ların maaşları yaşadıkları tüm güçlüklere rağmen asgari ücrete endekslenmiş, herhangi bir sosyal güvenlik kurumana da bağlanmamışlardır. Kendilerine sadece köylerinin güvenliğinden sorumlu olacakları söylenmesine rağmen de operasyonlara ve güvenlik harekâtlarına da dâhil edilmişlerdir.

Ekonomik nedenlerden dolayı korucu olanların oranı % 33,5 olarak tespit edilmiştir. Köylerde, hızla artan nüfus ve tarımda makinalaşma gibi nedenlerle iş gücü fazlalığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, yaşanan çatışmalardan dolayı güvenlik gerekçesiyle bazı tarla ve meraların tarım ve hayvancılığa kapatılması da bölgenin ekonomik yapısını olumsuz yönde etkilemiştir. Hane üye sayılarının fazla olmasına paralel olarak, giderlerin fazla, gelirlerin az olması ya da hiç olmaması nedeniyle bazı köylüler, koruculuk sistemini bir iş kapısı olarak görmüş ve gönüllü olarak koruculuk başvurusunda bulunmuşlardır. Özellikle de çatışmaların olmadığı bölgelerde gönüllü başvurular olmuştur. Çatışmaların olmadığı yani hayati bir riskin olmadığı durumlarda, ekstra bir sorumluluk üstlenilmeden elde edilen düzenli ve kolay gelir, bazı köylüler için koruculuğu cazip kılmıştır.

Korucuların geçmişte koruculuğu kabul etme nedenleri arasında üçüncü sırada PKK baskısı gelmektedir. PKK örgütü bölgedeki bazı aşiretlere koruculuktan önce de saldırılar düzenleyerek bu aşiretleri baskı altına almaya çalışmıştır. Marksist ideolojiyi referans alan PKK'nın ilk dönemlerde aşiretlere saldırma nedeni, aşiretleri feodal yapının unsuru olarak görmeleridir. Bu nedenle, aşiretsel sistemi ortadan kaldırma adına, bölgede etkili olan aşiretlere yönelik saldırılarda bulunulmuştur. Ancak, koruculuğun kabulü ile korucu olan aşiretlere olan saldırılarda artışlar yaşanmıştır. Koruculuğun ilk oluşturulduğu 1985 ile 1991 yılları arasında özellikle korucu köyleri hedef alınmıştır. Bu saldırılarla korucuların sindirilmesi ve koruculuğun yaygınlaşmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Bu saldırılara maruz kalan köylüler ve saldırılarda yaşamını yitirenlerin akrabaları kendilerini korumak adına korucu olmuşlardır. Araştırmada yer alan korucuların % 24,9'u PKK tarafından gerçekleştirilen bu saldırılar sonrasında korucu olduklarını belirtmişlerdir.

Köy koruculuğu, bölgede daha çok aşiret yapısı üzerinden şekillenmiştir. Koruculuk sistemi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki aşiretleri ekonomik ve politik olarak derinden etkilemiş, aşiretlerin yeniden güçlenmelerini ve etkinlik kazanmalarını sağlamıştır. Bölgede yaşanan çatışmalar ve bu çatışmalara istinaden uygulanan güvenlik politikalarından, sadece koruculuğu kabul eden aşiretler değil, koruculuğu kabul etmeyen aşiretler de etkilenmiştir. Koruculuğu kabul etmeyenler ya göç etmek zorunda kalmışlar ya da bölgede uygulanan tarımsal kotalar ve mera yasaklarından dolayı hayvancılığın zorlaşmasıyla korucu aşiretlere oranla daha da zayıflamışlardır.

Korucu olma nedenlerinden biri de, husumetli olunan diğer aşiretlere karşı kendini koruyabilme (% 11,4) isteğidir. Bölgedeki aşiretler arasında, su kaynaklarını ve tarım alanlarını ele geçirme çabası ile kız kaçırma ya da bazı asayiş olaylarından kaynaklı olarak husumetler yaşanabilmektedir. Bu husumetler, çoğu zaman kan davasına dönüşmektedir. Bu nedenle, aşiretler arasında olaylar ve çatışmalar yaşanabilmektedir. Bölgedeki etkili bazı aşiretler, koruculuğu kabul ederek tam otomatik silahlara sahip olmuş ve bazı yetkiler elde etmişlerdir. Bu çerçevede, diğer aşiretlere karşı üstünlük elde etmiş ve bu üstünlüklerini baskı aracı olarak kullanmışlardır. Baskıya maruz kalan bazı aşiretler ise, korucu aşiretlerle aynı olanaklara sahip olmak için korucu olmuşlardır.

Araştırma gurubunun koruculuğu kabul etme tarzlarına ilişkin elde edilen verilere bakıldığında GKK'ların % 54,3'ünün birer aşiret üyesi olduğu görülmektedir. Köy korucularının % 33,9'u da koruculuğu bir aşiret kararı olarak benimsediklerini ileri sürmüşlerdir. Bu veriler, sadece aşiretlerin ileri gelenlerinin değil, bireysel ya da grupsal olarak aşiret üyelerinin de sisteme dahil olmaları için teşvik edildiklerini göstermektedir. Koruculuk sistemi, aşiret yapısını güçlendirmektedir. Korucu aşiretlerinin üyeleri, güvenliklerini sağlayabilme ve varlıklarını sürdürebilmelerinin gerekliliği olarak, kararlar alırken birlikte hareket etmektedirler. Aşiret üyesi olan korucuların % 76,7'si halen derin aşiretsel bağlarını sürdürmektedir.

PKK ile mücadelede devletin, koruculuk sistemini geliştirirken aslında aynı zamanda aşiretleri de PKK'nın karşısına koyma stratejisini geliştirmek istediğini tahmin etmek güç değildir. Çünkü korucu olanların önemli bir oranı aynı zamanda da aşiret üyesidir. PKK örgütünün bir korucuyu öldürmesi, aşiretin diğer bireylerini de harekete

geçirmekte, aşiretin diğer üyeleri arasında dayanışma durumu söz konusu olmaktadır. Bu dayanışma durumunun gereği olarak aşiret üyeleri, PKK örgütünü karşılarına alma durumunda kalmaktadırlar. Bu strateji ile PKK, bölgede yalnızlaştırılmakla kalmamakta aynı zamanda etkisiz kılınmaktadır.

Aşiretlerin ve köylülerin korucu olmalarına neden olan bazı gerekçeler günümüz itibariyle ya ortadan kalmış ya da etkisi azalmıştır. Koruculuğu kabul etmelerine neden olan, 'PKK baskısı', 'devlet baskısı' ve başka aşiretler ile yaşadıkları sorunlar gibi, bazı gerekçeler kısmen ortadan kalkmakla birlikte günümüzde aşiretlerin ve köylülerin koruculuğu sürdürmesinin haklı bazı gerekçeleri de bulunmaktadır. Bu gerekçelerin korucu olma nedenlerinden tam olarak farklı olmadığı görülmüştür. Ancak, gösterilen gerekçelerin oranlarında değişmeler tespit edilmiştir. Ön plana çıkanlar ise ekonomik ve güvenlik gerekçeleri olmuştur.

Koruculuk yapanların hâlihazırda koruculuğu sürdürmelerinin nedeninin en yüksek oranla (% 54,3) ekonomik gerekçeler olduğunu ifade etmişlerdir. Ekonomik nedenleri gerekçe gösterenlerin en yüksek oranda (% 10,2), PKK örgütü üyelerinin sınır geçişlerinde yoğun olarak kullandığı ve çatışmaların en sık yaşandığı Hakkâri ilinde olması dikkat çekicidir. Hakkâri ilinde korucuların saldırıya uğrama riski, iç bölgeler ile sınır bölgelerinde farklılık göstermektedir. İç bölgelerde, özellikle bazı kesimlerde risk oranı oldukça düşüktür. Ayrıca, sınır bölgelerinde bazı korucular kaçakçılık yapmaktadırlar. Ekonomik gerekçelerin oranının yüksek çıkmasında bu faktörlerin de etkili olduğu düşünülmektedir.

Dikkat çekici bir başka husus ise, halen koruculuğu sürdürmelerinde güvenlik sorunlarını gerekçe gösterenlerin, Batman ve Bingöl gibi, PKK'nın faaliyetlerinin nispeten daha az olduğu illerde yoğunlaşması olmuştur. Hâlihazırda koruculuğun sürdürülmesinde Bingöl ve Batman'da güvenlik gerekçelerinin ön plana çıkmasının nedeni bu bölgelerdeki aşiretler ile PKK arasındaki ilişkinin bir kan davasına dönüşmüş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, korucu aşiretleri, PKK'nın saldırısına uğrama konusunda kaygı duymaktadırlar.

PKK, koruculara sadece silahlı saldırılarda bulunmamış, koruculara karşı aynı zamanda itibarsızlaştırma çalışmaları yürütmüştür. Bu bağlamda korucular, PKK

tarafından bölge halkı nezdinde ‘hain Kürt’ ilan edilmiş ve onlara psikolojik baskı yapılmıştır. PKK örgütüne sempati duyan ve örgütün yoğun propagandasına maruz kalan bazı grup ve topluluklar, örgütün söylemleri doğrultusunda koruculara yönelik tepkisel davranışlarda bulunmuşlardır. Bu davranışlar bazen, korucularla ekonomik ilişkilerin kesilmesi, bazen sözlü ya da fiili saldırı, bazen de kız vermeme gibi sosyal ve kültürel bağların kesilmesi şeklinde olmuştur.

Bu çalışmada, korucuların Kürt sorununa ve PKK’ya yönelik yaklaşımları da irdelenmiştir. Koruculuğun ilk kabul edildiği dönemden günümüze ciddi değişimlerin meydana geldiği, korucuların Kürt sorununun varlığı konusunda bazı düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sorunun sadece şiddetle çözülemeyeceğini düşünmektedirler. Aynı şekilde PKK ile artık bir çatışma yaşamak istemedikleri görülmüştür.

Korucuların Kürt sorunu ve bu sorunun çözümü konusunda, farklı görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Görüşme yapılan geçici köy korucularının önemli bir bölümü, Kürt sorununun varlığını kabul etmişlerdir. Bölge halkının korucular hakkındaki ön yargılarının aksine, korucuların Kürt sorunu hakkındaki görüşleri, Kürt milliyetçilerinin bu sorun hakkındaki görüşlerinden çok uzak değildir. Korucular, etnik kimliğe ilişkin bir Kürt sorunu olduğu ve cumhuriyetten beri bu durumun devam ettiği yönünde görüşler dile getirmişlerdir. Kürt sorunun nedeni olarak, Kürtlerin ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmesini, Kürtlerin eğitimsel, dilsel ve kültürel birtakım haklarından yoksun bırakılmasını ve Kürtlere yönelik bir asimilasyon çabası içersinde olunmasını göstermişlerdir. Korucuların vurguladıkları temel nokta, Kürt sorununun şiddet eylemleri ile çözülemeyeceğidir. Görüşülen korucular, sorunun çözümü açısından benzer yaklaşımlarda bulunmuştur. Genel olarak hükümetin çözüme yönelik girişimlerini artırması, Kürtlerin dillerini geliştirmesine olanak tanınması, bazı kültürel hakların verilmesi, eğitimle ilgili çalışmaların artırılması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Bunların yanı sıra Kürt sorununa İslami bir perspektiften yaklaşılması, ırkçı unsurların etkinliğinin kırılması ve Kürt sorunun çözümüne yönelik adımlar atılırken bölge ülkelerdeki Kürtlerin de göz önünde bulundurulması hususunda görüş bildirenler olmuştur.

Kürt sorununun çözümü hususunda dikkat çekilen bir konu da anadilde eğitim olmuştur. Bazı korucular tarafından anadilde eğitim, Kürt sorunun temel problemlerden biri olarak algılanmış ve Kürtlere verilmesi gereken bir hak olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu korucuların genel olarak anadillerinin unutulmamasını, çocuklarının anadillerini konuşmaya devam etmesini arzuladığı anlaşılmaktadır. Türkiye'de yabancı dille eğitim verildiği ancak Kürtçe eğitim verilmediğine dair eleştiriler getirilirken, anadilde eğitim taleplerinin karşılanması için geç kalındığı ve bu taleplerin karşılanması konusunda gerekenlerin bir an önce yapılması isteği ön plana çıkmaktır. Özerklik kavramı ise korucularda bir kafa karışıklığına neden olmuştur. Korucuların, demokratik özerkliğin sınırlarının tam olarak ne olduğu ve neye karşılık geldiğinden emin olmadıkları görülmüştür. Bu nedenle özerklik konusunda net bir görüş ifade edememişlerdir.

Bazı korucular ise Kürt sorunun varlığını kabul etmemişlerdir. Kürt sorununun varlığını kabul etmeyen korucular arasında üç yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Birincisi Kürt sorununu tamamen reddeden yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre herhangi bir sorun olmadığı için herhangi bir çözüme de ihtiyaç yoktur. Herkes özgürdür ve dilini de rahatça kullanabilmektedir. Ancak bu yaklaşımı savununlar yaşanan çatışmalara yönelik net bir açıklama getirememektedir. İkinci yaklaşımı savunanlar ise sorunun, bazı dış güçlerin Türkiye üzerinde oynadığı oyunlardan kaynaklandığı görüşündedir. Üçüncü yaklaşıma göre de sorun, yatırım ve istihdam ile ilintili bir sorunudur. Yani ekonomik temellidir. Bunlara göre sorunun çözümü için bölgeye yatırımların artırılması, istihdam olanaklarının sağlanması gerekmektedir.

Korucuların Kürt sorununa bakışlarında olduğu gibi PKK'ya yönelik yaklaşımlarında da farklılıklar görülmüştür. Korucuların büyük bir bölümü PKK hakkında olumsuz (% 69,8) yargıda bulunmuştur. Bu yargılar daha çok 'bazı odakların ve düş güçlerin kullandığı bir örgüt' (% 38) ve 'terörist bir örgüt' (% 29,8) şeklinde olmuştur. Bu sonuçlara bakıldığında çoğu korucular tarafından PKK'nın ve Kürt sorunun bir biriyle ilişkilendirilmediği anlaşılmaktadır.

Korucuların önemli bir bölümü PKK hakkında olumsuz yargıda bulunsa da, PKK'ya meşruiyet yükleyen korucuların oranı da azımsanmayacak derecede (% 20,4) yüksektir. Bu korucular PKK'yı "Kürt halkının hakları için mücadele eden silahlı bir örgüt" olarak değerlendirmiştir. Asıl dikkat çekici olan ise bu korucuların % 86'sının

PKK saldırılarından kaynaklı olarak can kayıplarının olduğunu söylemeleridir. Bu derece yüksek oranda can kayıpları verdikleri halde PKK'ya olan sempatilerinin nedenlerini izah etmek oldukça güçtür. Bu durum çelişki arz etmektedir. Bir korucu, *"bizim yaptığımız iş şerefsizliktir"* ifadesini kullanmıştır. Bu çelişkinin nedenin bu korucunun ifadesinden de anlaşılacağı üzere, bazı korucuların, PKK'nın saldırılarını meşru ve haklı görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu korucuların, PKK'nın kendilerine saldırmasının ve can kayıpları vermelerinin nedenini, "haklı bir mücadele" veren PKK'ya karşı silah almalarına bağladıkları tahmin edilmektedir.

PKK'ya karşıt bir yaklaşım sergileyenlerin de içerisinde yer korucuların yarısından fazlası, PKK ile artık bir çatışma yaşamak istememektedirler. Bazı korucular sorunun sadece güvenlik önlemleri ile çözülemeyeceği görüşündedirler. Devlet yetkililerinin sosyal, siyasal ve kültürel konularda bazı adımlar atarak demokratik süreçlerin işletilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bu çerçevede, kendilerinin PKK ile mücadele etmelerini doğru bulmamaktadırlar. Bazı korucular ise can güvenliği endişesi nedeniyle PKK ile mücadele etmeyi istememektedirler. Can kaybı yaşamayan korucuların % 65'i PKK ile mücadeleyi doğru bulurken, can kaybı yaşayan korucuların % 55 ise PKK ile mücadeleyi doğru bulmamaktadır.

Bazı korucular, PKK'lıları toplumun birer ferdi ve birer bireyi olarak algılamaktadır. PKK'lıların aslında birer terörist değil, kandırılmış gençler olduğu, siyasi ya da ekonomik rant sağlamak isteyen bazı odakların, bu gençlere vaatlerde bulunduğu ve bazı idealler uğruna savaşmaya razı ettiği kanısındadırlar. Bu bakış açısına sahip olan korucular, genelde PKK örgütü militanları ile çatışmaya girmekten kaçınmaktalar. Kaçınılmaz olarak çatışmaya girildiği durumlarda ise, öldürmek, yok etmek yerine püskürtme ve yıldırmayı tercih etmektedirler. Bazı köy korucularında da, devletin güvenlik birimlerinin, PKK örgütü ile başa çıkamadığı algısı bulunmaktadır. Bu algı, GKK'ların, '*devlet onlarla başa çıkamıyorsa, ben nasıl başa çıkayım'* gibi bir yaklaşım sergilemelerine neden olmaktadır. Bazı korucular ise, devletin güvenlik birimlerinin desteği olmadan PKK mensuplarıyla mücadele edemeyeceklerini düşünmektedirler.

Bazı korucuların PKK ile mücadele etmek istememelerinin bir nedeninin de siyasi ve askeri yetkililerle aralarında yaşanan güven problemi olduğunu söylemek

mümkündür. Güven problemi iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi askeri yetkililerle yaşanan güven problemi, ikincisi genel olarak devlete olan güveninin sarsılmasıdır. Askeri yetkililer ile yaşanan güven sorunu daha çok görev ve operasyonlarda yaşanmaktadır. Bazı korucular askeri yetkililerin görevlerini yapmadıklarını, en tehlikeli görevlere korucuların gönderildiğini, operasyonlar sırasında can güvenliklerinin hiçe sayıldığını düşünmektedirler. Ancak bu güven sorunu tek taraflı yaşanmamaktadır. Bazı askeri yetkililer de koruculara karşı güven kaygısı yaşamaktadırlar. Bir askeri yetkilinin korucuları kastederek "*ben onlara kesinlikle sırtımı dönmem"* demesi, bir başka askeri yetkilinin de "*PKK bittikten sonra GKK ile savaşmak zorunda kalacağız"* şeklinde ifadelerde bulunması bazı askeri yetkililer ile bazı korucular arasındaki güven problemini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bazı korucuların ise genel olarak devlete olan güvenlerinin sarsılması iki hususta söz konusudur. Bunlar ekonomik ve siyasi hususlardır. Kamu bünyesinde çalışan bütün görevlilerin bir sosyal güvencesinin olması, korucuların ise sosyal güvenceden yoksun bırakılmaları, korucular tarafından haksızlığa maruz bırakıldıkları şeklinde yorumlanmaktadır. Ayrıca yaptıkları işlerinin niteliğine göre düşük maaş aldıklarını düşündükleri ve bu durumu haksızlık olarak niteledikleri anlaşılmaktadır. Siyasi boyut ise, kendilerinin korucu yapılarak bölge halkı içerisinde PKK'nın taban bulmasına engel olmak için kullanıldıkları, bölge halkı tarafından dışlandıkları, bu nedenle de haksızlığa uğradıkları düşüncesine kapılmalarıdır. Korucuların PKK ile mücadelede isteksiz davranmaları ve korucuların güvenlik görevlileri ile aralarında birtakım sorunlar yaşamaları koruculuk sisteminin işlevinin azalmasına neden olmaktadır.

Korucular ile bölge halkı arasında da birtakım sıkıntılar yaşanmaktadır. Bölgede koruculara genel anlamıyla olumsuz bir yaklaşım sergilenmektedir. Bu durum PKK'nın yaptığı yoğun propagandadan kaynaklanmaktadır. Koruculuk sistemini, kendisine taban oluşturmada ve "Halk Ayaklanma Stratejisi"ni hayata geçirmesinde en büyük engel olarak gören PKK, koruculara yönelik sindirme politikası çerçevesinde, çok yoğun ve etkili propaganda yaparak korucuları halkın nazarında itibarsızlaştırma çalışmaları yürütmüş ve bunda da önemli ölçüde başarılı olmuştur.

Korucular ile bölge halkı arasındaki bölünmenin tek nedeni PKK'nın propagandaları değildir. Askeri birlikler tarafından yapılan operasyonlara korucular da katılmaktadır. Özellikle 1980'li ve 1990'lı yıllarda yapılan operasyonlarda bazı askeri

yetkililer bazı köylülere yönelik baskıcı ve insan haklarına aykırı davranışlarda bulunmuşlardır. Görüşülen koruculardan birinin, *"Askeriyede operasyonlar eskinden olduğu gibi değil. Askerin insanlara bakışı ve davranışı değişti. Eskiden binbaşı konuşurken karşısındakine 'ulan' derdi, şimdi 'ağabey' diyorlar"* şeklindeki ifadeleri insan haklarına aykırı davranışların bir kanıtı olarak gösterilebilir. Ancak bu davranışlar sadece bazı askeri yetkililer tarafından sergilenmemiş, korucuların da benzer davranışlara bulunması teşvik edilmiştir. Bu durum, aynı korucunun şu ifadelerinde açıkça görülmektedir: "*Biz halkın yanına gittiğimizde, bunlar PKK'lı, gitmeyin diyordular. Şimdi onları kazanmak için, bizi onlarla iletişime geçmeye teşvik ediyorlar. Eskiden korkutuyorduk, şimdi ise koruyoruz"*. Daha önceki dönemlerdeki bu yaklaşımlar nedeniyle, bölgede, askeri birliklere ve onlarla birlikte operasyonlara çıkan koruculara yönelik bir antipati oluşmuştur. Nitekim korucuların % 73,9'u, toplum tarafından dışlandıklarını ya da yadırgandıklarını ifade etmişlerdir.

Korucular, köylerde yaşamakta ve yaşadıkları köylerde görev yapmaktadırlar. Ancak, gıda, giyecek ve sağlık hizmetleri gibi bazı ihtiyaçlarını karşılamak ve bürokratik işlemlerini yapmak üzere bazen daha büyük yerleşim yerlerine gitmektedirler. Bu yerleşimlerinin sakinleri tarafından bölgedeki korucu köyleri bilinmektedir. Köylerden gelenlerin korucu olduğunun anlaşılması halinde, PKK sempatizanı olanlar tarafından koruculara yönelik sözlü bazen de fiziki sataşmalar söz konusu olabilmektedir. Ancak tepkiler, daha çok alış veriş etmeme ve yakınlarını işe almama gibi ekonomik ilişkileri kesme şeklinde gerçekleşse de bazen kız vermeme gibi, tepkilerin sosyal boyutları da olabilmektedir. Toplumsal bütünlüğü sağlayan ekonomik ve sosyal ilişkilerin azalması/sonlanması bazı korucular ve bölge halkı arasında toplumsal bir bölünmeyi de beraberinde getirmiştir.

Yukarıdaki tespitlere göre, PKK örgütünün koruculara yönelik 'ikna etme, tasfiye etmek, yok etme' stratejisinin tamamen başarısız olduğunu söylemek mümkün değildir. Özellikle 80'li yılların sonlarında ve 90'lı yılların başlarında yapılan saldırılar ve psikolojik savaşın gereği olarak yürütülen propagandalar ve itibarsızlaştırma çalışmalarının sonucu olarak, yaklaşık 23 bin korucu görevden ayrılmıştır. Bu korucuların tamamının bu gerekçelerle görevini bıraktığını ifade etmek mümkün değildir. Ancak, 23 bin korucunun önemli bir bölümünün PKK'nın politikalarının bir sonucu olarak koruculuğu bıraktığı söylenebilir.

Bu araştırmada elde edilen verilere bakıldığında korucuların, tam anlamıyla ne devletin, ne halkın, ne de örgütün beğenisini kazandığını söylemek mümkün değildir. Bazı korucuların örgüte yardım ve yataklık etmesi ve bazı suçlara bulaşması, az sayıda da olsa bazı devlet yetkilileri nezdinde korucular hakkında genellemeler yapılmasına, korucular güvenilmez addedilmesine neden olmuştur. Bazen, bu devlet yetkilileri, bu yönlü algılarını koruculara doğrudan ya da dolayı olarak yansıtmışlardır. Daha önce de ifade edildiği üzere görüşülen korucuların % 20,4 gibi önemli bir oranı, PKK örgütünü 'Kürt halkının hakları için mücadele eden silahlı bir örgüt' olarak değerlendirmiştir. Burada PKK'ya karşı duyulan gizli bir sempatiden söz etmek mümkündür. Ayrıca bazı korucuların Kürt sorununu konusunda PKK ile paralel bir düşüncede olmasının nedeni yine bu sempatiye bağlanabilir. Ancak PKK örgütünün koruculara aynı sempati ile baktığı söylenemez. PKK, koruculara yönelik propaganda yaparken, kendisine nefret ya da sempati ile bakanların ayrımını yapmamıştır. Korucuların bölge halkı nezdinde itibarsızlaştırılmasına yönelik propaganda tüm korucuları kapsamıştır.

Korucular, bölge halkı içerisinde örgüte sempati duyanlar tarafından ise, 'halkını para karşılığında satan, hain, paralı askerler olarak' yaftalanmışlardır. Kürt milliyetçiliği perspektifinden korucular; a) devletin baskısı sonucu koruculuğu kabul eden, b) askeri ve siyasi açıdan kullanılan, c) 'Kürtlere ihanet eden' ve 'devletin Kürdü Kürde kırdırma politikasına' alet olan, d) Kürt sorunun çözümüne engel olan e) yetkilerini suiistimal ederek birtakım illegal işlere bulaşan kimselerdir. Örgüt sempatizanlarının yoğunluklu olarak vurguladığı 'korucuların görevlerini suiistimal ettikleri ve bazı suçlara karıştıkları' tezi Jandarma Genel Komutanlığının verileri [*] tarafından da kısmen doğrulanmaktadır. Ancak, sisteme dahil olmuş toplam korucu sayısının 129 bin olduğu düşünüldüğünde, görevini suiistimal eden korucuların oranı % 4.7'de kalmaktadır. Yani korucular hakkında bu yönlü olumsuz bir genellemede bulunmak doğru olmayacaktır.

Yukarıdaki değerlendirmeler dikkate alındığında korucu olmanın bedelinin bazıları için ağır olduğu söylenebilir. Daha önce köylerinde sıradan insanlar gibi yaşayan, tarım ve hayvancılık yapanların yaşamlarında korucu olduktan sonra ciddi değişmeler meydana gelmiştir. En önemli değişiklik can güvenliği riskinde yaşanmıştır.

[*] 6 bin 124 GKK ile bin 92 GÖKK adli suçlara karıştıkları tespit edildiğinden görevlerine son verilmiştir (JGK, kişisel yazışma, 2012)

Korucular zaman zaman PKK örgütünün saldırılarına maruz kalmış, bu saldırılar, bazı korucuların ve ailelerinin hayatlarını kaybetmelerine sebebiyet vermiştir. Bazı korucular ise, kötü iş koşullarında çalışmış ve ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Ödenilen bu bedellere rağmen kimsenin takdirini alamamışlardır. Karşılaştıkları sıkıntılar nedeniyle bazı korucular, korucu olmalarından dolayı pişmanlık duymuşlardır. Pişmanlık duydukları hususlar ise şunlar olmuştur:

1- Ekonomik nedenlerden dolayı pişmanlık: Bazı korucular, aldıkları ücretlerin yaptıkları işin risk derecesine göre çok düşük olduğu düşüncesindedirler. Sosyal güvenceleri olmaması nedeniyle geleceklerini garanti altına alamamanın da pişmanlığını yaşamaktadırlar.

2- Can güvenliği sorunun getirdiği pişmanlıklar: Korucu olmanın PKK saldırısına uğrama gibi ciddi bir riski vardır. Bazı korucular bu riskin uzun süreceği ve yüksek boyutlu olabileceğini hesaplamamışlardır.

3- Toplumsal dışlanma: Bazı korucular, bölge halkı nezdinde itibarlarının kalmadığını belirtmişlerdir. Çevrelerindekilerle doğru bir şekilde iletişime geçememeleri kendilerini yeterli bir şekilde ifade edememeleri nedeniyle bazı bölgelerde yerel halk tarafından dışlanmaktadırlar. Korucu olmalarından kaynaklı olarak toplumdan izale edilmeleri bazı koruculardа derin pişmanlıkların yaşanmasına sebebiyet vermektedir.

4- Çalışma şartlarının güçlüğü: Bazı bölgelerde askeri yetkililer ile korucular arasında münferit düzeyde de olsa bazı sıkıntılar yaşanabilmektedir. Ayrıca operasyonlara çıkan, bulundukları bölgelerden uzak yerlere göreve giden, çetin kış şartlarında stratejik bölgelerde nöbetler tutan korucular, çalışma şartlarının zorluğundan söz etmişlerdir.

Bu çalışmada irdelenen bir başka konu ise korucu aşiretleri ile siyasi partiler arasındaki ilişkilerdir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde varlığını sürdüren aşiretler ile siyasi partiler arasında bir bağın olduğunu söylemek mümkündür. Siyasi partiler tarafından, üyeleri sosyal ve ekonomik açıdan bir birilerine bağlı olan ve birlikte hareket eden aşiretler birer oy deposu olarak algılanmaktadır. Bu nedenle, siyasi partiler faaliyetlerini aşiretler üzerinden yürütmeyi tercih etmektedirler. Aşiret üyesi olan köy korucularından % 23,7'sinin ailesinde veya aşiretinde en az bir siyasetçi bulunmakta ve bu korucuların % 89,7'si ise, bu siyasetçileri desteklemektedir. Korucu aşiretlerinin

siyasi tercihleri, aşiret liderlerinin, bazı devlet yetkilileri ile olan ilişkileri ile birlikte ideolojik yaklaşımlarına göre, farklılıklar göstermektedir. Siyasi partiler, aşiret liderlerini ilgili makamlara aday gösterirken, bu liderlerin oy potansiyellerini dikkate almaktadır. Belirgin bir ideolojik görüşe sahip olamayan aşiret liderlerinin siyasi parti tercihleri ise, kendilerine sunulanların nicelik ve niteliklerine göre şekillendiği söylenebilir. Aşiret üyelerinin tercihleri, liderlerinin tercileriyle önemli oranda paralellik göstermektedir.

Bazı köy korucularının karıştıkları suç vakaları ve devletin bütçesine getirdikleri maddi yük gerekçe gösterilerek ya da bazı ideolojik çevrelerce, PKK'nın hedeflerine ulaşmasında engel teşkil etmesi nedeniyle, zaman zaman koruculuk sisteminin kaldırılması talepleri gündeme getirilmektedir. Oysaki, GKK'ların sadece % 36,3'ü koruculuğun kaldırılmasını istemektedirler. Bu yönde görüş bildirenler, istemedikleri halde korucu olanlar ile korucu olduktan sonra can güvenliği, ekonomik sorunlar ve toplumdan dışlanma gibi bazı sıkıntılara maruz kalanlardan oluşmaktadır.

Koruluğun kaldırılmasını isteyenlerin % 41,6'sı toplum tarafından hoş karşılanmadıklarını ifade etmiş, % 24,7'si ise Kürtler arasında bölünmeye neden olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. PKK'nın taban bulduğu bölgelerde, korucuların 'hain' olarak görülmesi, korucuları güç durumda bırakmaktadır. Bazı korucu köyleri, her an PKK saldırısına maruz kalma riski ile karşı karşıyadır. Bu nedenle, sadece korucuların değil ailelerinin de güvenlikleri tehlikededir. Ayrıca, operasyonlara çıkma veya başka köylere, il ve ilçe merkezlerine yapılacak kısa süreli yolculuklar sırasında da korucuların pusuya düşürülerek öldürülme ya da alıkonulma riskleri mevcuttur. Bütün bu güvenlik sorunları nedeniyle koruculuğun kaldırılmasını istemektedirler.

Çalışmada dikkat çeken hususlardan biri, koruculuk sisteminin kuruluş amacından sapmasının (% 19,1) koruculuk sisteminin kaldırılmasının gerekçe olarak gösterilmesidir. Bu belirlemeyi ilginç kılan ise, yine korucuların kendileri tarafından dile getirilmiş olmasıdır. Korucular içerisinde, teröre yardım ve yataklık, haksız kazanç elde etme, başka köy ve aşiretlere baskı kurma, illegal oluşumlar içinde yer alma, insan hakları ihlalleri gibi yasa dışı faaliyetlerde bulunanların olması, bazı korucular tarafından, koruculuk sisteminin amacından saptığına yönelik yorumların yapılmasına neden olmaktadır.

Koruculuğun kaldırılması yönünde görüş bildiren bazı korucuların, güvenlik güçlerinin PKK'ya karşı yürüttüğü mücadelede başarı olamadıkları düşüncesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu görüşe göre, PKK bastırılamamış, aksine devlet yetkilileri bazı konularda geri adım atmak zorunda kalmıştır. Bu duruma kanıt olarak, PKK'nın 1984 yılından bu yana halen saldırılarını sürdürdüğü, buna karşılık devletin Kürtlere tanımış olduğu bazı kültürel hakları gösterilmektedir. Bu nedenle de, bazı korucular, koruculuk sisteminin haklı gerekçelerinin yitirilmesi nedeniyle varlığını sürdüremeyeceği kanaatine sahiptirler.

Koruculuğun kaldırılmasını isteyenlerin % 13,5'i, devlet yetkililerinin kendilerini PKK'ya karşı kullandığı görüşündedir. Daha önce de ifade edildiği gibi ekonomik, siyasi ve askeri birtakım uygulamalar böyle bir hissin oluşmasına neden olmuştur. Ayrıca, koruculuk sisteminin başarılı olamadığı fikri, Kürt sorunun çözülmesi isteği ve askeri yetkililer tarafından yapıldığı ileri sürülen baskılar, koruculuğun kaldırılmasını isteyenlerin diğer gerekçeleri arasında yer almaktadır.

İsteyerek ya da istemeyerek korucu olup, ancak coğrafi ve siyasi iklim gereği daha az sıkıntı yaşayanlar ve tek geçim kaynağı koruculuk olanlar ile başka bir mesleği icra edemeyecek durumda olan % 62,4'lük kesim ise, koruculuğun kaldırılmasını istememektedirler. Bazıları için koruculuk, bir meslek ve bir geçim kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Korucular, yaşadıkları bölgelerde görev yaparak düzenli bir gelir elde etmektedirler. Tarım alanlarına ve hayvancılık yapma imkanlarına sahip olmayanlar açısından, elde edilen gelir büyük önem taşımaktadır. Koruculuk sisteminin kaldırılması halinde düzenli gelirlerinden olacak olan bu insanlar, yeni istihdam bölgelerine doğru göç etmek zorunda kalabileceklerdir. Böyle bir durum, herhangi bir mesleki bilgi ve becerisi olmayanlar açısından istihdam edilememe gibi birtakım ekonomik risklerin yanı sıra, yeni yaşam tarzlarına uyum riskini de barındırmaktadır. Bu riskleri almak istemeyenler koruculuğun kaldırılmamasını talep etmektedirler.

Koruculuk sisteminin oluşturulmasının temel gerekçeleri arasında Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve emniyet güçlerinin teknik donanımlarında, dönem itibariyle, bazı eksiklikler olması ve güvenlik güçlerinin bölgeyi iyi tanımamasıdır. Gerek insan gücü gerekse de teknik kabiliyet açısından silahlı güçlerin ülkenin tamamında etkin olması mümkün olmadığından koruculuk sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Yapılan haklı ve

haksız tüm olumsuz eleştirilere rağmen, koruculuk sisteminin devlete olan yararının çok daha fazla olduğunu söylenebilir. Koruculuk sistemini bölgede PKK'nın etki alanını ve bölgede doğan güvenlik zafiyetini önemli ölçüde azaltmıştır. Bunu, PKK örgütünün koruculuk sisteminin oluşturulmasından sonra koruculara karşı gösterdiği aşırı reaksiyondan da anlamak mümkündür. PKK'nın aşırı reaksiyonun en önemli nedeni de daha önce de ifade ettiğimiz gibi örgütün uygulamaya çalıştığı 'halk ayaklanması stratejisinin' hayata geçirilmesine engel olmasıdır. Ancak, güvenlik güçlerinin günümüz itibariyle sahip olduğu insan gücü ve teknik imkânlara rağmen, koruculuk sisteminin varlığını sürdürmesini, aynı gerekçelere bağlamak doğru olmayacaktır.

Sistem, sosyal ve siyasal nedenlerle devam ettirilmektedir. Kürt sorununa bağlı olarak PKK sorunun çözülmeden koruculuk sisteminin kaldırılması, bölgede devlet açısından bir güvelik sorunu doğuracaktır. Koruculuk sistemi PKK örgütünün bölgede daha geniş bir tabana ulaşmasına engel olmaktadır. PKK'nın bölgede özellikle de kırsal bölgelerde daha etkin rol alması, bölge insanıyla daha kolay iletişim kurmasına imkan tanıyacaktır. Kısacası etkin bir propaganda ağına sahip olan PKK, bu ağı daha iyi kullanacak, tabanını da artıracaktır. Çeşitli sorunlara neden olabilen koruculuk sisteminin devlet yetkilileri tarafından, bugüne kadar kaldırılmamasını böyle bir nedene bağlamak mümkündür.

Koruculuğun kaldırılmasının sosyal ve ekonomik boyutları olacaktır. Öncelikli olarak bölgede yaşanan toplumsal bölünmenin son bulacağı öngörülmektedir. PKK-BDP tabanı tarafından koruculara uygulanan toplumsal baskının biteceği, korucular ve bölge halkı arasındaki sosyal ilişkilerin normale döneceği ve aşiret sistemi içerisinden yaşanan feodal ilişkilerin zamanla çözülmeye yüz tutacağı söylenebilir. Sistemin kaldırılması korucular üzerinde bazı olumsuz etkiler de yaratacaktır. Bu etkiler, daha çok korucuların güvenliği ve ekonomik durumları üzerinde kendini hissettirecektir. Gerek PKK örgütü ile gerekse de komşu aşiretlerle ile husumetleri olan korucular, güvenliklerini sahip oldukları silahlarla sağlamaktadırlar. Ellerinden silahların alınması halinde, PKK'nın ve husumetli oldukları aşiretlerin saldırılarına maruz kalabileceklerdir. Yasaklı olan yayla ve mera alanlarında yasakların kaldırılması ile aşiretler ve köyler arasında kullanım hakkı konusunda çekişmeler yaşanacağı düşünülmektedir. Böyle bir durumda, bölgede şiddet ve asayiş olaylarının artacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, korucuların mağduriyetlerinin giderilmesi açısından

alternatif herhangi bir çalışma yapılmadan koruculuğun kaldırılması durumunda 45 binden fazla korucu maaş alamayacaktır. Bu korucuların % 76,8'i, tek gelirlerini korucu maaşları olduğunu beyan etmişlerdir. Yani yaklaşık 35 bin korucu sahip oldukları tek geliri yitirmiş olacaktır. Gelirlerini yitiren bu korucuların bazılarının geçimlerini sağlamak için tarım ve hayvanlığa yöneleceği tahmin edilmektedir. Ancak herhangi bir tarım alanına ve hayvancılık yapma imkânına sahip olmayan korucuların bazılarının büyük kentlere göç edeceğini belirtmesi, yeni bir göç dalgasının oluşacağının göstergesi olarak kabul edilebilir.

4.1 Öneriler

Hane üye sayıları oldukça kalabalık olan korucular, asgari ücret almaktadırlar. Barınma, beslenme, eğitim ve diğer tüm giderlerin karşılanabilmesi için hane üyesi başına düşen aylık toplam ücret 100 TL'nin altındadır. Bu ücretlerle, bu giderlerin minimal düzeyde de olsa karşılanması oldukça güçtür. Bu nedenle ücretlerinde iyileştirmenin yapılması gerekmektedir. Ancak bu kamu harcamaları için büyük bir ek yük getirecektir. Hem bu ek yükün oluşmaması hem de bölge ekonomisinin üretim hacminin artırılması için, korucuların tüketen bireyler olmaktan çıkarılması, üreten bireyler haline getirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede tarım ve hayvancılık desteklemeleri ile korucular üretime teşvik edilmelidir.

Korucular, bölge halkı tarafından geçmişte, hain ve işbirlikçi olarak suçlanmışlardır. Toplum nezdinde itibarsızlaştırılmış olan korucular, bazı bölgelerde halen dışlanmaktadırlar. Bu durum bazı bölgelerde toplumsal bir bölünmüşlüğe neden olmuştur. Bu bölgelerde, bölge halkı ile korucular arasında bir iletişim eksikliği yaşanmaktadır. Bunun için yeni iletişim kanalları oluşturulmalı ve bölge halkı ile korucuların karşılıklı empati kurabilmesine imkan tanınmalıdır. Ayrıca, koruculuk sisteminin bölgede yarattığı toplumsal bölünmüşlüğün ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Siyasi partiler, daha düşük maliyetlerle daha geniş gruplara ulaşılabilmek amacıyla faaliyetlerini aşiretler üzerinden yürütmektedir. Bu aşiretlerin de önemli bir bölümünü korucu aşiretleri oluşturmaktadır. Bu durum, zaman zaman feodal yapının varlığını sürdürmesine ve bireylerin özgür iradelerine ipotek konulmasına neden olmaktadır. Demokrasi ve insan haklarının güçlendirilmesi için siyasi partilerin faaliyetlerini aşiret ekseninde değil, birey odaklı yürütmeleri gerekmektedir.

Koruculuk sistemi, PKK örgütüne karşı oluşturulmuş bir sistemdir. PKK ise 'Kürt kimliği' siyasetini gütmekte ve Kürt milliyetçiliği yapmaktadır. Unutulmamalıdır ki köy korucularının çok büyük bir kısmı Kürt kökenlidir. Devlet yetkilileri, siyasi parti temsilcileri ve kanaat önderleri, korucuların da birer Kürt olduğu gerçeğini yadsımamalı ve Kürtlerin genelini ya da korucuları olumsuz yönde etkileyecek söylemlerden kaçınmalıdır.

Bu çalışmada, operasyona çıkan güvenlik güçleri ile korucular arasında bir güven problemi olduğu tespit edilmiştir. Hem güvenlik güçleri ile hem de korucular ile yapılan görüşmelerde yapılan gözlemlerden bu durumun, olumsuz davranış ve söylemlerden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Her iki taraf da karşılaştığı olumsuz söylem ya da davranışa olumsuz tepki vermektedir. Köy korucularının ve güvenlik güçlerinin birlikte operasyonlara çıktığı ve canlarını bir birine emanet ettikleri düşünüldüğünde güven sorunun olukça vahim sonuçlar doğurabileceği söylenebilir. Bu nedenle, güvenlik güçleri ile korucular arasındaki güveni tesis edebilmek için birtakım güven artırıcı tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Koruculuğun kaldırılması konusu, kamuoyunda zaman zaman tartışılıyor olsa da bu konu, korucuların güncelliğini yitirmeyen öncelikli gündem maddeleri arasında yer almaktadır. Bunun nedeni iş garantilerinin olmamasıdır. Köy korucuları, 'her an işten çıkarılabilir, çoluk çocuğumuzla aç ve açıkta kalabiliriz' endişesi yaşamaktadırlar. Mesleki durumları ve içinde bulundukları şartlara bakıldığında, kaygıları anlaşılabilirdir. Koruculuğun kaldırılması durumunda 45 binden fazla Geçici Köy Korucusu işsiz kalacaktır. Aileleri de hesaba katıldığında bu durumdan etkilenecek olanların sayısı 200 bini aşacağı öngörülmektedir. Hiçbir etnik ya da ayrılıkçı hareketin sonsuza dek varlığını sürdüremeyeceği, devlet yetkilileri nezdinde, Kürt sorunun çözülmesi için yeni yaklaşımlar getirildiği ve bu sorunun kısa veya uzun vadede çözüleceği var sayıldığında, koruculuk sisteminin kaldırılması durumu kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle ortaya çıkabilecek ekonomik sorunların önüne geçilebilmesi için şimdiden birtakım önlemler alınmalıdır. Tarım ve hayvanlık yapmak isteyenler desteklenmeli, koşulları uygun olanlar, çeşitli kamu kurumlarında uygun işlere yerleştirilmelidir. Yaşları ilerlemiş olanlar, yaş haddi beklenilmeksizin emekli edilmeli, asgari tutarda bir emekli maaşı bağlanmalıdır.

Koruculuğun kaldırılması ile ortaya çıkacak muhtemel durumlardan biri de husumetli olan köyler ile aşiretler arasında çıkacak bazı sorunlardır. Husumetli aşiretler ve köyler tespit edilmeli, bunlar arasındaki husumetler sonlandırılmalıdır. Husumetlerin son bulmaması ihtimaline karşı ilgili bölgelerde güvenlik sağlanmalıdır.

Bütün korucular psikolojik testlere tabi tutulmalı, psikolojik ve psikiyatrik sorunları olan korucuların rehabilite edilmeleri yönünde çalışmalar, büyük bir önemle sürdürülmelidir.

Koruculuk sisteminden kaynaklanan sorunların tespiti için uzmanlardan oluşan komisyonlar kurulmalı, bu komisyonların raporları doğrultusunda, çözüm geliştirici politikalar oluşturulmadır.

KAYNAKÇA

Abdulla, N. (2009). *İmparatorluk Sınır ve Aşiret: Kürdistan ve 1843-1932 Türk-Fars Sınır Çatışması.* (M. Aslan, Çev.) İstanbul: Avesta Yayınları.

Akçura, B. (2011). *Devletin Kürt Filmi 1925-2011 Kürt Raporları.* İstanbul: Postiga Yayınları.

Aktaş, Y. (2005, 11). Şanlıurfa'da Aşiret Düzeni ve Tarımsal Yeniliklerin Benimsenmesi. *Tarım Ekonomi Dergisi* , 33-40.

Akyürek, S., & Yılmaz, M. A. (2012). *Terörle Mücadelede Toplumsal Algılar.* Ankara: Bilgesam Yayınları.

Alkan, M. Ö. (2011, 11 16). Mehmet Ö. Alkan: 'Kart kurt' tezini İnönü açıkladı. (N. Düzel, Röportajı Yapan) Taraf Gazetesi.

Analiz Basım Yayın Tasarım Uygulama. (2003). *Aşiretler Raporu.* İstanbul: Kaynak Yayınları.

Arınç, K. (2010). Siyasî ve Tarihî Coğrafya Perspektifiyle: Türkiye'nin Terör Sorununun Analizi ve Jeopolitik- Jeostratejik Açıdan Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (14), 1-34.

Atak, M., & Atik, İ. (2007). Örgütlerde Sürekli Eğitimin Önemi ve Öğrenen Örgüt Oluşturma Sürecine Etkisi. *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi , 3* (1), 63-70.

Avcı, G. (2004). *İstihbarat Teknikleri: Aktörleri, Örgütleri ve Açmazları.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Aydoğan, E. (2007). *İttihat ve Terakki'nin Doğu Politikası (1908-1918).* istanbul: Ötüken Neşriyat.

Aytar, O. (1992). *Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna.* İstanbul: Medya Güneşi Yayınları.

Bal, İ. (2006). Terör, Terörizm ve Tarihsel Süreç. İ. Bal içinde, *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler* (s. 7-24). Ankara: USAK Yayınları.

Bal, İ. (2012). Türkiye'de Terörle Mücadele: PKK Örneği. İ. Bal, & S. Özeren içinde, *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele* (s. 17-77). Ankara: USAK Yayınları.

Bal, İ., & Özkan, E. (2011). *PKK (Partiya Karkeren Kürdistan-Kürdistan İşçi Partisi) Terör Örgütü Kronolojisi (1976 – 2006).* 10 07, 2011 tarihinde http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/z6UFq2LoFkdiuzBbZSt9qHMi7u4Ke2.pdf adresinden alındı

Bardakçı, M. (2012, Mart 18). *Bayar'ın 1959'da Hazırlattığı Kürt Raporu'dan Bakın Kimler Var!* Nisan 10, 2012 tarihinde Habertürk: http://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/725769-celal-bayarin-1959da-hazirlattigi-kurt-raporunda-bakin-kimler-var adresinden alındı

Barth, F. (2001). *Kürdistan'da Toplumsal Örgütlenmenin İlkeleri.* İstanbul: Avesta Yayınları.

Bassiouni, M. C. (2002). Legal Control of International Terrorism: A Policy-Oriented Assessment. *Harvard International Law Journal , 43,* 83-103.

Başıbüyük, A. (2011). Doğu Anadolu Bölgesinde Ortalama Hanehalkı Büyüklüklerinin Dağılışı. *Doğu Coğrafya Dergisi* (13), 273-290.

Bayrak, M. (2006). *İçtoroslarda Alevi-Kürt Aşiretler [Sinemilli ve Komşu Aşiretlerin Tarihi-Edebiyatı]*. Ankara: Öz-Ge Yayınları.

Belgenet. (2012). *Öcalan Davası*. 5 11, 2012 tarihinde Belgenet: http://www.belgenet.com/dava/dava03.html adresinden alındı

Beşe, E. (2006). Geçici Köy Koruculuğunun Ortaya Çıkışı, İşlevleri ve Hukuki Temelleri Nedir? Ü. Cizre içinde, *Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim* (s. 134-143). İstanbul: TESEV Yayınları.

Beşikçi, İ. (2011, 01 23). *"Kürdler ve Zazalar" Söylemi Üzerine.* 02 17, 2013 tarihinde Zazaki.net: http://www.zazaki.net/haber/kurdler-ve-zazalar-soylemi-uzerine-763.htm adresinden alındı

Beşikçi, İ. (1968). *Doğu Anadolu'nun Düzeni.* İstanbul: E Yayınları, akt. Özer, A. (2003), Doğu'da Aşiret Düzeni ve Brukanlar, Ankara, Elips Yayınları.

Beşikçi, İ. (1970). *Doğu Anadolunun Düzeni: Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller.* Ankara: E yayınları.

Biçer, İ. H., Erçek, M., Küskü, F., & Çakmak, A. (2009). Örgütsel bağlılığın duygusal bileşenleri: Türk kamu kuruluşunda kapsamlı bir yapısal denklem modeli. *İtüdergisi Mühendislik , 8* (4), 187-198.

Biggio, F. A. (2002). Neutralizing the Threat: Reconsidering Existing Doctrines in the Emerging War on Terrorism. *Case Western Reserve JİL , 34*, s. 1-43.

Bilgiç, M. S. (2009). *Terör ve Terörle Mücadele.* Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, Rapor no: 17. İstanbul: Bilgesam Yayınları.

Bilgiç, M. S., & Akyürek , S. (2012). *Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar.* İstanbul: Bilgesam Yayınları.

Binghamton University. (2008, 01 15). *Kenya: İstikrarlı bir demokrasi ya da çöküş*. 04 10, 2012 tarihinde Binghamton University: http://www2.binghamton.edu/fbc/archive/225-tr.htm adresinden alındı

Birand, M. A. (1993). *APO ve PKK.* İstanbul: Milliyet Yayınları.

Birand, M. A. (2008, 01 04). *Kaç Kürt İsyanı Oldu?* 07 15, 2012 tarihinde Vatan Gazetesi: http://haber.gazetevatan.com/Haber/154993/1/Gundem adresinden alındı

Bruinessen, M. v. (2003). *Ağa, Şeyh, Devlet.* (Y. Banu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Bruinessen, M. v. (2004). *Türklük, Kürtlük, Alevilik: Etnik ve Dinsel Kimlik Mücadeleleri.* İstanbul: İletişim.

Buran, A. (2011). Kürtler ve Kürt Dili. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic , 6/3*, 43-57.

Cemal, H. (2010). *Kürtler.* İstanbul: Doğan Kitap.

Chomsky, N., Herman, E. S., O'Sullivan, G., & George, A. (1999). *Terörizm Efsanesi.* Ankara: Ayraç Yayınları.

CNN Türk. (2009, 12 31). *DTP'nin kapatılma gerekçesi yayımlandı.* 18 02, 2013 tarihinde CNN Türk.com: http://www.cnnturk.com/2009/turkiye/12/31/dtpnin.kapatilma.gerekcesi.yayimlandi/557574.0/index.html adresinden alındı

Çandar, C. (2011). *Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır? Kürt Sorununun Şiddetten Arındırılması.* İstanbul : TESEV Yayınları.

Çetin, C., & Özdemirci, A. (2013). *İnsan Kaynakları Uygulamalarında Siyasi Ayrımcılık.* 06 10, 2013 tarihinde Ataozdemirci.com: http://ataozdemirci.com/pdf/SIYASI%20AYRIMCILIK.pdf adresinden alındı

Çiçek, N. (2000). *Abdülkadir Aygan Anlatıyor Gerçek Cellat Kim Tetiği Çeken Mi, Çektiren Mi?* İstanbul: Neden Kitap.

Çiçek, N. (2009). *İtirafçı: Karalık Dönemin Tetikçileri.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Çökmez, F. G. (2008). Bask Bölgesi :Etnik Milliyetçiliğin Tarihsel Gelişimi ve İspanyada'ki Devlet Politikalarının Etkisi. *Ege Akademik Bakış Dergisi* (8 (1)), 355-371.

Dabağyan, L. P. (2005). *Osmanlı'da Şer Hareketleri ve Abülhamid Han.* İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Dabağyan, L. P. (2001). *Sultan Abdülhamid Han ve Ermeni Meselesi.* İstanbul: Kum Saati Yayıları.

Demirtaş, T. (2005). *Kriminoloji.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Deutch, J. (1997). Terrorism. *Foreign Policy* (108), 10-22.

Dirilişten Özgürlüğe 33 Yıl. (2011, Kasım). *Serxwebun* , s. 6-9.

Dündar, C., & Akar, R. (2008, 01 22). *'Karaoğlan' belgeselini çekerken, Bülent Ecevit'in kişisel arşivinde bazı tarihi belgelere ulaştık.* 04 12, 2012 tarihinde Miiliyet: http://www.milliyet.com.tr/2008/01/22/guncel/agun.html adresinden alındı

Dündar, F. (2008, 2 16). *1908 Diyarbekir'i, Ziya Gökalp ve Kürtlüğün "Sosyal Problem" Olarak Tanımlanması.* 10 7, 2011 tarihinde Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi: http://www.obarsiv.com/cagdas_turkiye_seminerleri_0708.html adresinden alındı

Ekinci, N. (2011). *Pimi Çekilmiş Bomba.* İstanbul: Do Yayınları.

Ensaroğlu, Y., & Kurban, D. (2011). *Kürtler Ne Kadar Haklı? Türkiye'nin Batısı Kürt Sorununa Bakıyor.* 10 03, 2011 tarihinde http://www.tesev.org.tr/Upload/Publication/dd9b6cf3-72ad-4f4b-9030-0c6c18060a16/Kurtler%20Ne%20Kadar%20Hakli%2004_2011.pdf adresinden alındı

Ergil, D. (1980). *Türkiye'de Terör ve Şiddet: Yapılasal ve Kültürel Kaynakları.* Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.

Erkan, R., & Bağlı, M. (2005). Diyarbakır'da Seçmen Davranışı ve Seçmen Davranışının Oluşmasında Yerel Medyanın Rolü. *Selçuk İletişim Dergisi , 3* (4), 181-196.

Ersever, C. (2013). *PKK'nın Kuruluşu.* 05 15, 2013 tarihinde Aymavisi.org: http://www.aymavisi.org/guncel/PKK%20nin%20Kurulusu%20-%20Cem%20Ersever.html adresinden alındı

Ertürk, E., & Keçecioğlu, T. (2012). Çalışanların İş Doyumları ile Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler: Öğretmenler Üzerine Örnek Bir Uygulama. *Ege Akademik Bakış Dergisi , 12* (1), 39-52.

Eşkinat, R., & Tepecik, F. (tarih bilinmiyor). *Aile Ekonomisi.* 02 22, 2013 tarihinde http://eogrenme.anadolu.edu.tr/eKitap/EVI207U.pdf adresinden alındı

Fuller, G. E., & Barkey, H. (2011). *Türkiye'nin Kürt Meselesi.* İstanbul: Profil Yayıncılık.

Geçici Köy Korucusu. (2012). Mart 15, 2012 tarihinde Vikipedia: http://tr.wikipedia.org/wiki/Ge%C3%A7ici_k%C3%B6y_korucusu adresinden alındı

Goodwin, J. (2006). A Theory of Categorical Terrorism. *Social Forces , 84* (4), 2027-2046.

Gökalp, Z. (2009). *Kürt Aşiretleri Hakkında Sosyolojik Tetkikler.* İstanbul: Kaynak Yayınları .

Göksu, T. (2011). *Maslow'un İhtiyaçlar (güdüler) Pramidi ve Polisin Yabancılaşma Olgusu.* 06 06, 2013 tarihinde Polis Bilimleri Dergisi: http://www.armada666.com/wp-content/uploads/2011/11/masloweski.pdf adresinden alındı

Gündüz, M. (1996). *Basın ve Terör.* İzmir: Saray Yayıncılık.

Haberler.com. (2009). *2009 Yerel Seçim Sonuçları.* 02 2013, 18 tarihinde seçim.haberler.com: http://secim.haberler.com/2009/ adresinden alındı

Habertürk. (2012, 01 10). *Şemdinli Davası'nda karar açıklandı.* 01 02, 2013 tarihinde Habertürk Gazetesi: http://www.haberturk.com/gundem/haber/704730-semdinli-davasinda-karar-aciklandi adresinden alındı

Hacaloğlu, A. (1996). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Boşaltılan Yerleşim Birimleri Nedeniyle Göç Eden Yurttaşlarımızın Sorunlarının Araştırılarak Alınması*

Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu. 05 30, 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi: http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem20/yil01/ss532.pdf adresinden alındı

Halaçoğlu, Y. (2010). *Türkiye'nin Derin Kökleri Osmanlı Kimliği ve Aşiretler.* İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılık.

Halaçoğlu, Y. (2006). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Hazır, H. (2001). *Demokraside İktidarsızlığın Sebebi Olarak Siyasal Şiddet ve Terörizm.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Held, V. (2004). Terrorism and War. *The Journal of Ethics , 8* (1 Terrorism), 59-75.

Hurriyet. (2002, 09 26). *Aşiret reisleri ve şeyhler Meclis'e*. 10 12, 2012 tarihinde Hurriyet Gazetesi: http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=99878 adresinden alındı

Hür, A. (2008). *Osmanlı'dan Bugüne Kürtler ve Devlet: Kürt Milliyetçiliğinin 'Geç' Doğumu.* 10 16, 2012 tarihinde http://arsiv.setav.org/ups/dosya/27464.pdf adresinden alındı

Hür, A. (2012). *Öteki Tarih-1 Abdülmecid'den İttihat Terakki'ye.* İstanbul : Profil.

Hürriyet. (1988, 01 19). *'Meclisi Karıştıran Adam'* , s.17.

Hürriyet. (2002, 11 30). *Resmen 'Olağan Hal'*. 05 29, 2012 tarihinde Hurriyet Gazetesi: http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=112742 adresinden alındı

İmset, İ. G. (1993). *PKK Ayrılıkçı Şiddetin 20 yılı (1973-1992).* Ankara: Turkish Daily News Yayınları.

İnsan Hakları Derneği. (2012). *İnsan Hakları İhlalleri Bilançoları.* 05 30, 2012 tarihinde İnsan Hakları Derneği:

http://www.ihd.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=185&Itemid=99 adresinden alındı

İnsan Hakları Derneği. (2009). *Ocak 1990- Mart 2009 Döneminde Köy Korucuları Tarafından Gerçekleştirilen İnsan Hakları İhlallerine ilişkin Özel Rapor.* Yayınlanmamış Rapor.

İnsan Hakları Derneği. (1992). *Olağanüstü Hal Bölge Raporu 1991.* İstanbul: Melsa Yayınları.

Kahraman, A. (2004). *Kürt İsyanları Tedip ve Tenkil.* İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Karataşoğlu, S., & Mahmut Akpınar. (2011). Geçici Köy Koruculuğu Sistemi Üzerine Bir Saha Çalışması: Beytüşşebap Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi , 10* (38), 367-396.

Kavala, A. H. (2010). *Toplumsal Cinsiyet, İşgücü Piyasaları ve Refah Rejimleri: Türkiye'de Kadın İstihdamı.* 02 19, 2013 tarihinde Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi: http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TPRJ&ano=121416_4695d69f757b6f386a9d57338bd61b88 adresinden alındı

Kaya, M. (2004). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çok Eşlilik Olgusu (Şanlıurfa Örneği).* Şanlıfurfa: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaynak, M. (2009). *Kürt Meselesi "Türkiye'nin Çözümü".* İstanbul: Profil Yayınları.

Keser, A. (2012). Örgütlerde Motivasyon. M. Zencirkıran içinde, *Örgüt Sosyolojisi* (s. 57-97). Bursa: Dora Yayıncılık.

Kirişçi, K., & Winrow, G. M. (2010). *Kürt Sorunu Gelişimi ve Kökeni.* (A. Fethi, Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Kışlalı, M. A. (1996). *Güneydoğu; Düşük Yoğunluklu Çatışma.* Ankara: Ümit Yayıncılık.

Kocadağ, B. (2004). *Doğu'da Aşiretler, Kürtler, Aleviler.* İstanbul: Can Yayınları.

Kodaman, B. (1979). Hamidiye Hafifi Süvari Alayları (II. Abdülhamid ve Doğu Vilayetleri). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* (32), 427-480.

Kodaman, B. (1993). II. Abdülhamit Devrinde Eğitim. H. D. Yıldız içinde, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi C.12* (s. 486-487). İstanbul: Çağ Yayınları.

Kodaman, B. (1987). *Sultan II. Abdülhamit Devri Doğu Anadulu Politikası.* Ankara: TKAE Yayınları.

KONDA. (2011). *Kürt Meselesi'nde Algı ve Beklentiler Araştırması Bulgular Raporu.* 02 22, 2013 tarihinde http://www.konda.com.tr/tr/raporlar.php?tb=3 adresinden alındı

Korucu, M. S. (2009). *Kürt Sorunu.* İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Kömürcü, D. (2009). Geçmişle Gelecek Arasında Bir Alternatif Arayışı: Sosyal Demokrat Halkçı Parti. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi , 2* (2), 2-32.

Köroğlu, Ö. (2011). İş Doyumu ve Motivasyon Düzeylerini Ektileyen Faktörlerin Perfomansla İlişkisi. Balıkesir: Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Köse, H. (2006). Örgüt İçi İletişimde Negatif Bir Olgu: Psikolojik Yıldırma ve Sistemli Bir "Ötekileştirme" Süreci Olarak Mobbing. *II Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu 21. Yüzyılda Halkla İlişkilerde Yeni Yönelimler, Sorunlar ve Çözümler* (s. 281-292). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Köy Koruculları Yönetmeliği. (2000, 07 01). 08 11, 2011 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı: http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/20524.html adresinden alındı

Kundakçı, H. (2007). *Güneydoğu'da Unutulmayanlar.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Kurban, D. (2009). Bir 'Güvenlik' Politikası Olarak Koruculuk Sistemi. A. Bayramoğl, & A. İnsel içinde, *Almanak Türkiye 2006-2008* (s. 253-259). İstanbul: TESEV Yayınları.

Kurtuluş. (1998, 08 08). *Kurtuluş Dergisi*. Mart 2012, 15 tarihinde Özgürlük: http://www.ozgurluk.org/kitaplik/webarsiv/kurtulus/eskisayilar/h-icin93/deg_asiret.html adresinden alındı

Kutlay, N. (2002). *21. Yüzyıla Girerken Kürtler.* İstanbul: Peri Yayınları.

Kutlay, N. (2010). *İhtihat Terakki ve Kürtler.* Ankara: Dipnot Yayınları.

Kutlay, N. (2006). *Kürtlerde Değişim ve Milliyetçilik.* Ankara: Dipnot Yayınları.

Kürt İsyanları Kronolojisi. (2012). 07 15, 2012 tarihinde Hunturk: http://hunturk.net/i/151/kurt-isyanlari-kronolojisi adresinden alındı

Lazerov, M., & Ş.X. Mihoyan. (2001). *Kürdistan Tarihi.* İstanbul: Avesta Yayınları.

Milli Savunma Bakanlığı. (2012, 3 15). 12 24, 2012 tarihinde http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-2135sgc.pdf adresinden alındı

Nikitine, B. (2008). *Kürtler.* İstanbul: Örgün Yayınevi.

Noel, E. W. (2010). *Kürdistan 1919 Binbaşı Noel'in Günlüğü.* İstanbul: Avesta Yayınları .

NTVMSNBC. (2002). *Doğu ve Güneydoğu'nun 'oy depoları': Aşiretler*. 10 12, 2012 tarihinde NTVMSNBC: http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/174498.asp adresinden alındı

NTVMSNBC. (2000, 18 07). *Olağanüstü Hal 14 Yaşında*. 05 29, 2012 tarihinde NTVMSNBC: http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/18254.asp adresinden alındı

Olağanüstü Hal Kanunu. (1983). 05 29, 2012 tarihinde http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/652.html adresinden alındı

Omay, U. (2012). Örgütlerde Ayrımcılık: Etnisite, Cinsiyet ve Yaş Boyutlarıyla. M. Zircirkıran içinde, *Örgüt Sosyolojisi* (s. 265-300). Bursa: Dora Yayıncılık.

Özcan, H. S. (2009). *Kürt Tarihi: Aşiretler ve İsyanlar.* İstanbul: Akis Kitap Yayınları.

Özdağ, Ü. (2010). *PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter?* . Ankara: Kripto Kitaplar.

Özdağ, Ü. (2007). *Türk Ordusunun PKK Operasyonları 1984-2007.* İstanbul: Pegasus Yayınları.

Özdemir, A. R. (2012). *PKK ve Koruculuk.* Balıkesir: Altınpost Yayınları.

Özer, A. (2012). *Çözül(e)meyen Kürt Sorunu.* İstanbul: Hemen Kitap Yayıncılık.

Özer, A. (2003). *Doğu'da Aşiret Düzeni ve Brukanlar.* Ankara: Elips Kitap Yayınları.

Öztürk, S., & Çelik, K. (2012). *Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri.* 12 26, 2012 tarihinde Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi (e-Dergi): http://alanyadergi.akdeniz.edu.tr/_dinamik/164/22.pdf adresinden alındı

Öztürk, Z., & Dündar, H. (2003). Örgütsel Motivasyon ve Kamu Çalışanları Motive eden Faktörler. *C.Ü. İdari ve İktisadi Bilimler Derigisi , 4* (2), 57-67.

Sabah Gazetesi. (2004, Nisan 26). *Günün İçinden*. 3 14, 2012 tarihinde Sabah Gazetesi: http://arsiv.sabah.com.tr/2004/04/26/gun111.html adresinden alındı

Sabah Gazetesi. (2012, 01 02). *Uludere Olayını Anlattı*. 17 06, 2013 tarihinde http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/01/02/uludere-olayini-anlatti# adresinden alındı

Sabah Gazetesi. (2013, 01 14). *Hangi Ülkenin Kaç Askeri Var?* 02 15, 2013 tarihinde http://www.sabah.com.tr/fotohaber/dunya/hangi_ulkenin_kac_askeri_var?tc=70&albumId=22622&page=1 adresinden alındı

Sabah Gazetesi. (2012, 08 28). *İki büyük aşiret PKK'ya karşı birleşti*. 09 09, 2012 tarihinde Sabah Gazetesi: http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/08/28/iki-buyuk-asiret-pkkya-karsi-birlesti adresinden alındı

Salihoğlu, M. L. (1994). *Bedîüzzaman'dan Tesbitlerle Türk-Kürd Kardeşliği ve Ülkenin Huzur Reçetesi.* İstanbul: Gençlik Yayınları.

Sandıklı, A., & Kaya, E. (2012). *Çatışma Çözümü ve Türkiye'de Kürt Meselesi.* Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi, Rapor no: 45. istanbul: Bilgesam Yayınları.

Sasuni, G. (1992). *Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. YY'dan Günümüze Ermeni Kürt İlişkileri* . İstanbul: Med Yayınevi.

Serxwebun. (2011, Kasım). *Dirilişten Özgürlüğe 33 Yıl.* 12 10, 2011 tarihinde Serxwebun: http://rojbas1.files.wordpress.com/2012/01/serxwebun-359-mijdar-2011.pdf adresinden alındı

SETA & POLLMARK . (2009). *Türkiye'nin Kürt Sorunu Algısı.* Ankara: Seta Yayınları.

Söylemez, F. (2007). *Osmanlı Devletinde Aşiret Yönetimi: Rişvan Aşireti Örneği.* İstanbul: Kitapevi Yayınları.

Süphandağlı, K. (2006). *Büyük Osmanlı Entrikası Hamidiye Alayları.* İstanbul: Komal Yayınları.

Şeker, H. (2011). Sivil Toplum Örgütlerinin Terörle Mücadeledeki Önemi: İrlanda Örneği. *İdarecinin Sesi Dergisi* (148), 74-75.

Şık, A. (2002, 11 24). *OHAL'den 'bu hal'e neler değişti...(1).* 11 15, 2012 tarihinde Radikal Gazetesi: http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=57587 adresinden alındı

Tan, A. (2009). *Kürt Sorunu.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Tanrıkulu, S. (2009, Ekim 20). Mart 15, 2012 tarihinde Radikal Gazetesi: http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?aType=HaberYazdir&ArticleID=960093 adresinden alındı

Tapan, B. (2007). *Terörün Bekçileri Hamidiye Alaylarından Günümüze Koruculuk.* İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Tayyar, Ş. (2011). *Kürt Ergenekonu.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Terörle Mücadele Kanunu. (1991). 05 30, 2012 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi: http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Kanunlar.aspx adresinden alındı

Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Yayınları.

Timeturk. (2012, 12 22). *Zazalar kimdir? Kürt mü,Türk mü, ayrı bir millet mi?* 02 17, 2013 tarihinde Timeturk: http://www.timeturk.com/tr/2012/12/22/zazalar-kurt-mu-turk-mu-ayri-bir-millet-mi.html adresinden alındı

Tori. (2005). *Aşiretten Millet Olma Yapılanmasında Kürtler.* İstanbul: Doz Yayınları.

TUİK. (2000). *Yerleşim Yerine Göre Hanehalkı Nüfusu, Hanehalkı Sayısı ve Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü, 2000.* 02 20, 2013 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=39 adresinden alındı

Turgut, M. (1996). *"Doğu Sorunu Raporu" Üzerine.* İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Türkay, C. (2005). *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler.* İstanbul: İşaret Yayınları.

Türkdoğan, O. (2006). *Doğu ve Güneydoğu Kabile-Aşiret Yapısı.* İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.

Türkdoğan, O. (1997). *Etnik Sosyoloji [Türk Etnik Sosyolojisi]*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Türkeri, Z. (2007). *Bask Meselesi Bir Tarih, Bir Otonomi, Bir sorun.* Ankara: Dipnot Yayınları.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı. (2005). *Hakkari Şemdinli İnceleme Raporu.* 26.05.2012 tarihinde http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/kr_22HakkariSemdinli.pdf adresinden alınmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı. (2009). *Mardin İli Mazıdağı İlçesi Bilge Köyü Raporu.* 26.05.2012 tarihinde

http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/rapor_donem23.htm adresinden alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). 05 29, 2012 tarihinde http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm adresinden alındı

Türkiye'de Olağan Üstü Hal. (2012). 05 29, 2012 tarihinde Wikipedia: http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_ola%C4%9Fan%C3%BCst%C3%BC_h%C3%A2l adresinden alındı

Ulster Defence Regiment. (2012, 01). 04 10, 2012 tarihinde http://en.wikipedia.org/wiki/Ulster_Defence_Regiment adresinden alındı

USAK Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu. (2008). *PKK Terör Örgütü ile Etkin Mücadelede Analiz, Risk, Fırsat ve Öneriler.* 10 07, 2011 tarihinde http://istihbaratdunyasi.files.wordpress.com/2012/06/pkk-terc3b6r-c3b6rgc3bctc3bc-ile-etkin-mc3bccadelede-analiz-risk-firsat.pdf adresinden alındı

UTSAM-Polis Akadamisi Başkanlığı Uluslararası Terörizm ve Sınıraşan Suçlar Araştırma Merkezi. (2010). *İspanya'nın Terörle Mücadelesi.* Ankara: UTSAM Yayınları.

Uygur, A., & Koç, H. (2010). Örgütsel Sadakat ve Örgütsel Bağlılık: Siyasi Partiler Açısından Bir Analiz. *İşletme Araştırmaları Dergisi , 2* (4), 79-94.

Ünal, M. C. (2012). *Counterterrorism in Turkey Policy choices and policy effects toward the Kurdistan Workers' Party (PKK).* Abingdon: Routledge.

Wardlaw, G. (1989). *Political Terrorism Theory, Tactics and Counter-measures.* Cambridge: Cambridge University Press.

Yalçın, E. (2006). Yaşam Hakkı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Verdiği Kararlar Bağlamnda Kavramın Devletler ve Özellikle Güvenlik Birimler Açısından Ortaya Koyduğu Anlamın Değerlendirilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi , 8* (1), 25-54.

Yalçın, S. (2000). *Behçet Cantürk'ün Anıları.* İstanbul: Su Yayınları.

Yalçın, S. (1994). *Binbaşı Erseverin İtirafları.* İstanbul: Doğan Kitap.

Yalçın-Heckmann, L. (2006). *Kürtlerde Aşiret ve Akrabalık İlişkileri.* (G. Erkaya, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Yayman, H. (2011). *Şark Meselesinden Demokratik Açılıma Türkiye'nin Kürt Sorunu Hafızası.* Ankara: SETA Yayınları.

Yayman, H. (2009, 5 16). Terörle Mücadelede Kanayan Yara:Koruculuk Sistemi 2. *Zaman Gazetesi* .

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık. akt. (tarih yok). *Örneklem Seçimi ve Hesaplaması.* 07 23, 2012 tarihinde Başkent Üniversitesi: www.baskent.edu.tr/~matemel/courses/ornekleme_notlari adresinden alındı

Yeğen, M. (2011a). *Devlet Söyleminde Kürt Sorunu.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Yeğen, M. (2006). *Müstakbel Türk'ten Sözde Vatandaşa: Cumhuriyet ve Kürtler.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Yeğen, M. (2011b). *Son Kürt İsyanı.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Yenişafak. (2013, 02 08). *Açlık Sınırı Bin TL'yi Aştı*. 06 10, 2013 tarihinde Yenişafak Gazetesi: http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/aclik-siniri-bin-tlyi-asti-08.02.2013-482967 adresinden alındı

Yıldız, H. (2006). *20. Yüzyılın Başlarında Kürt Siyasası ve Modernizm.* İstanbul: Doz Yayınları.

Yılmaz, T., & Kalkan, M. (2010). *Evlilik Öncesi İlişkileri Geliştirme Programmin Çiftlerin İlişki Doyumuna Etkisi.* 02 19, 2013 tarihinde EBSCO Host Ulakbim Ulusal Veri Tabanları: http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=0e8c77b8-8601-418d-b6de-e78d84477cb9%40sessionmgr111&vid=1&hid=113 adresinden alındı

Yücel, M. T. (2005). Ateşli Silahlarla Mücadelede Teorik Yaklaşımlar. *TBB Dergisi* (59), 49-62.

Yüksekovahaber. (2009, 05 23). 07 23, 2012 tarihinde Yüksekovahaber: http://www.yuksekovahaber.com/haber/teroristler-koy-basti-14998.htm adresinden alındı

Zafer, H. (1998). *Ceza Hukukunda Terörizm.* İstanbul: Beta Yayınları.

EKLER

EK 1: Anket Soruları

Anket no…… **Tarih…**

Yapıldığı yer……

Bu anket formu Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi ve Bingöl Üniversitesi Araştırma Görevlisi Mehmet Seyman Önder tarafından doktora tez çalışması amacıyla uygulanmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde uygulanmakta olan Köy Koruculuğu Sisteminin Genel Bir Sosyolojik Değerlendirmesinin oluşturulması için yapılacak olan bu çalışmada amaçlanan, korucuların yaşadığı genel sorunlar ve bu sorunların devletin güvenlik ve sosyal politikalarında yarattığı etkiyi belirlemektir.

- Bu görüşmede söyleyeceklerinizin tümü gizli tutulacaktır. Bu bilgileri araştırmacının dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma sonuçları yazılırken, görüşülen kişilerin isimleri kesinlikle rapora yansıtılmayacaktır.

1-Yaşınız……

2- Cinsiyetiniz

1) Erkek

2) Kadın

3- Öğrenim durumunuz?

1)Okur-yazar

2)Okur-yazar değil

3)İlkokul mezunu

4) Ortaokul mezunu

5)Lise mezunu

6)Üniversite mezunu

4- Medeni Durumunuz?

1)Evli

2)Bekar

3)Dul

4)Boşanmış

5)Ayrı yaşıyor

5-Nikah Tipiniz?

1)Resmi nikah

2)Dini nikah

3) Her ikisi

4)Nikahsız

6- Kaç eşiniz var?

…….

7- Kaç çocuğunuz var?

……..

8-Okul çağında olup okula gitmeyen çocuk var mı?

1) Evet K……+……E = Toplam…….kişi2) Hayır

9- Hanede okuma-yazma bilmeyen var mı? (okul yaşını geçmiş)

1) Evet……kişi 2) Hayır

10-Aylık net geliriniz?

……

11-Aldığınız maaşın dışında başka bir geliriniz var mı?

1) Evet…… 2) Hayır

12- Hanede yaşayanlardan mevsimlik işçiliğe giden var mı?

1) Evet……kişi 2) Hayır

13- Herhangi bir sosyal yardım alıyor musunuz, alıyorsanız nereden? *(Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)*

1)Belediyeler

2)Okul yardımları

3)Çevre ve akrabalardan

4)Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından

5)Özel vakıflar ve dernekler

6)Yaşlılık maaşı

7)Engelli aylığı

8)Evde bakım ücreti

9)Almıyor

10)Diğer(belirtiniz):……..

14- Evinizde Türkçe bilmeyen var mı?

1) Evet…….(kim) 2) Hayır

15-Evinizde Kürtçe ya da Zazaca bilmeyen var mı?

1) Evet…….(kim) 2) Hayır

16- Herhangi bir aşirete üye misiniz?

1) Evet…… 2) Hayır

17- Kişisel nedenlerden dolayı siz veya aileniz saldırıya uğrarsanız aşiretiniz sizi korur mu ya da intikamınızı alır mı?

1) Evet 2) Hayır

18- Ailenizde veya aşiretinizde herhangi bir siyasi partiye mensup olan ya da yönetici olan var mı? (*cevabınız hayır ise 22 soruya geçiniz)*

1) Evet 2) Hayır

19- Ailenizdeki bu siyasetçiyi, siyasi anlamda destekliyor musunuz?

1) Evet 2) Hayır

20- Kendinizi hangi partiye daha yakın görüyorsunuz?

…..……Partisi

21- Kendinize ideolojik anlamda uzak olduğunu düşündüğünüz parti hangisidir?

..…..…….……..Partisi

22-Koruculuğu hangi tarihte kabul ettiniz?

……

23-Koruculuk yapmadan önceki ekonomik uğraşınız neydi?

……

24- Koruculuğu neden kabul ettiniz? *(birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)*

1) PKK baskısı

2) Devlet baskısı

3) Ekonomik nedenlerden

4) Başka aşiretlere karşı güçlü kalabilmek için

5) Köyümün güvenliğini sağlamak için

6) Devlete hizmet edebilmek için

7) Diğer……

25- Koruculuğu hala sürdürmenizin bir nedeni var mı?

1) Evet…… 2) Hayır

26-Koruculuğu aşiret olarak mı kabul ettiniz, bireysel olarak mı?

1) bireysel olarak 2) aşiret olarak

27- Koruculuğu kabul etmeniz için size öneride veya telkinde bulunan oldu mu?

1) Evet……..(kim) 2) Hayır

28- Korucu olduktan sonra sosyal yaşamınızda herhangi bir değişiklik oldu mu? (*cevabınız hayır ise 30 soruya geçiniz)*

1) Evet 2) Hayır

29- Ne tür bir değişim oldu? *(birden fazla şık işaretlenebilir)*

1( ) Bölge halkına karşı saygınlığımız kalmadı

2( ) Toplumda daha fazla itibar görüyoruz

3( ) Ekonomik açından daha iyi oldu

4( ) Ekonomik açıdan daha kötü oldu

5() Kendimi daha çok güvende hissediyorum

6( )Can güvenliğimin olmadığını düşünüyorum

7( ) Diğer…….

30- Korucu olduktan sonra psikolojik sorunlar yaşadınız mı?

1) Hayır
2) Evet, sorunlarım var ama herhangi bir destek almadım
3) Evet, Psikolojik veya psikiyatrik destek aldım

31- Koruculuk yapmadan önceki döneminiz ile karşılaştırdığınızda şimdiki yaşam standardınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

1) Değişmedi
2) Biraz daha iyi oldu
3) Çok daha iyi oldu
4) Biraz daha kötü oldu
5) Çok daha kötü oldu

32- Koruculuğu kabul etmenizden kaynaklanan herhangi pişmanlığınız var mı? *(cevabınız hayır ise 34. soruya geçiniz)*

1) Evet 2) Hayır

33- Ne tür pişmanlığınız söz konusudur?

……..

34- Kendinizi koruculuğu sürdürmeye mecbur hissediyor musunuz? *(cevabınız hayır ise 36. soruya geçiniz)*

1) Evet 2) Hayır

35- Sizleri zorunlu kılan nedir?

……

36- Koruculuğun kaldırılmasını istiyor musunuz?

1) Evet 2) Hayır

37- Cevabınız evet ise niçin? *(birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)*

1( ) Koruculuk sistemi kuruluş amacından sapmıştır

2( ) Kürtler arasında bölünmeye neden olmuştur

3( ) Toplum tarafından hoş karşılanmamaktayız

4( ) PKK örgütüne karşı kullanılmaktayız

5( ) Can güvenliğimiz kalmadığı için

6( ) diğer …….

38- Cevabınız hayır ise niçin? (birden fazla işaretlediğiniz takdirde önem sırasına göre numaralandırınız)

1( ) PKK örgütü varlığını devam ettirdiği için

2() İşsiz kalacağım için

3( ) Can güvenliğim tehlikeye gireceği için

4( ) Diğer …….

39- Koruculuk kaldırılırsa karşılaşacağınız başlıca problem ne olur?

…….

40- Hangi durumda koruculuğun kaldırılmasını istersiniz? *(birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)*

1( ) Kürt sorunu çözülmeli

2( ) Devlet bize hayvancılık için destek sağlamalı

3( ) Devlet bize tarım alanları vermeli

4( ) Maaşımız ve sosyal güvencemiz devam etmeli

5( ) Diğer ……..

41- Şimdiye kadar koruculuğu bırakmak girişiminde bulundunuz mu?

1) Evet 2) Hayır

42- Neden?

……..

43-Bundan sonra koruculuğu bırakma girişiminde bulunacak mısınız?

1) Evet 2) Hayır

44- Neden?

……..

45-Başka bir kamu kurumunda aynı maaşla size bir iş verilirse koruculuğu bırakır mısınız?

1) Evet 2) Hayır

46- Neden?

…….

47- Koruculuğu bırakmak isteyenler hakkında ne düşünüyorsunuz?

1) Herkes kararında özgürdür istiyorsa bırakabilir

2) Kardeş kavgasına son vermek için bırakıyorlar

3) PKK örgütünün baskısından korktukları için bırakıyorlar

4) PKK örgütünün taraftarı oldukları için bırakıyorlar

5) Vatanı savunmasız bırakıyorlar

6) Diğer……..

48-Askeri operasyonlara katılıyor musunuz? *(cevabız hayır ise 51. soruya geçiniz)*

1) Evet, eskiden beri katılıyoruz

2) Eskiden katılıyorduk ama şimdi katılmayı reddediyoruz

3) Eskiden katılıyorduk şimdi öyle bir talep yok

4) Hayır, hiç katılmadık

49- Operasyonlarda hangi konumda yer alıyorsunuz?

1) Askeri güçlerin önünde yer alıyoruz

2) Askeri güçlerin arkasında destek güç olarak yer alıyoruz

3) Askeri güçlerle aynı saflarda yer alıyoruz

4) Diğer……..

50- Operasyonlara katılmaya zorlandınız mı?

1) Evet 2) Hayır

51- Daha önce hiç PKK'yla yaşanılan bir çatışmada ya da sıcak temasta bulundunuz mu?

1) Evet 2) Hayır

52- PKK'dan kaynaklı can kayıpları yaşadınız mı?

1) Evet……kaybımız oldu

2) Hayır

53- Sizce devlet sizi nasıl görüyor?

1) Devlet bizi kullanıyor

2) Devlet bizi huzur ve bekanın sağlayıcısı olarak görüyor

3) Devlet PKK örgütünü yeneceğimiz konusunda bize güveniyor

4) Diğer…….

54- Devletin sizi yalnız bıraktığını düşünüyor musunuz?

1) Hayır, devlet bize sahip çıkıyor

2) Evet, devlet bizi yalnız bırakıyor

3) Diğer……..

55- PKK ile mücadelede koruculuk sistemi başarılı mıdır? *(cevabınız evet ise 57. soruya geçiniz.)*

1) Evet, PKK'ya karşı etkin mücadele vermektedir

2) Hayır, PKK'ya karşı etkili değildir

56- Koruculuk sistemi etkili ve başarılı olmadıysa bunun nedeni aşağıdakilerden hangisi olabilir? *(birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)*

1( ) Bölge halkının desteğini alamadı

2( ) Çeşitli suçlara karıştıklarından etkin mücadele edememektedir

3( ) korucular PKK'ya karşı değil, bir birilerine karşı mücadele vermektedir

4( ) Çok dağınık ve askeri eğitimleri olmadığından etkili olmamaktadır

5( ) Devlet tarafından yalnız bırakılmaktadırlar

6( ) Korucular içersinde PKK'ya yakın ve taraftar olanlar var?

7( ) Diğer……..

57- PKK örgütü ile mücadeleyi doğru buluyor musunuz?

1) Evet 2) Hayır

58- PKK sizin için ne anlam ifade ediyor?

1) Terörist bir örgüt

2) Bazı odakların veya dış güçlerin kullandığı bir örgüt

3) Kürt halkının hakları için mücadele eden silahlı bir örgüt

4) Diğer….

59- Korucu olduğunuz için toplum tarafından dışlandığınızı ya da yadırgandığınızı düşünüyor musun?

1) Evet 2) Hayır

60- Korucu olduğunuz için toplum ile herhangi bir sorun yaşadınız mı?

1) Evet……

2) Hayır

61-Toplum ile ilişkilerinizi nasıl buluyorsunuz?

1) Çok iyi 2) İyi 3) Orta
4) Kötü 5) Hiç yok

62- Başka korucu köyleri ile aranızda bir husumet var mı?

1) Evet……

2) Hayır

63- Köyünü boşaltanların arazilerini ekiyor musunuz?

1) Evet……..köyünün

2) Hayır

64- Bulunduğunuz yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerinde size ait ev veya işyeri var mı?

1) Evet…….

2) Hayır

65- Herhangi bir olaydan dolayı yargılandınız mı ya da yargılanıyor musunuz?

1) Hayır

2) Korucu olmadan önce yargılandım/yargılanıyorum

3) Korucu olduktan sonra yargılandım/yargılanıyorum

66- Hangi suçtan veya olaydan yargılanıyorsunuz?

……

67-Hanede herhangi bir olaydan dolayı kovuşturmaya maruz kalan kimse var mı?

1) Evet……(kim)

2) Hayır

68- Varsa hangi suçtan?

……

EK 2: Köy Korucuları Yönetmeliği

İçişleri Bakanlığından

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 01/07/2000

Yayımlandığı Resmi Gazete No: 24096

BİRİNCİ BÖLÜM: Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı; köy korucularının işe alınması, görev alanlarının belirlenmesi, görevleri, sorumlulukları, eğitimleri ve işten çıkarılmaları ve diğer özlük hakları ile ilgili esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, köy korucularının işe alınmaları, görevleri, sorumlulukları, eğitimleri, işten çıkarılmaları ile kıyafet, silah, mühimmat, teçhizat, araç ve gereçlerinin sağlanması, muhafazası, bakım ve onarımlarına ilişkin hükümleri kapsar.

Kanuni Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 442 sayılı Köy Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen deyimlerden;

a) Bakan: İçişleri Bakanını,

b) Bakanlık: İçişleri Bakanlığını,

c) Köy korucusu: 442 sayılı Köy Kanununun 70 inci maddesine göre işe alınan köy korucularını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM : Görevlendirme ve İşe Alınma İşlemleri

Köy Korucularında Aranacak Genel ve Özel Şartlar

Madde 5 - Köy korucularında aranacak şartlar şunlardır:

1) T.C. vatandaşı olmak,

2) Türkçe okur -yazar olmak,

3) Askerliğini yapmış olmak,

4) 22 yaşından küçük, 60 yaşından büyük olmamak,

5) Kamu haklarından mahrum bulunmamak,

6) Bir suçtan dolayı hüküm giymemiş olmak,

7) Yıkıcı, bölücü ve irticai faaliyetlere karışmamış olmak,

8) İyi huylu tanınmış bulunmak ve herkesle kavga çıkarmak, sarhoşluk gibi huysuzluklara sahip olmamak,

9) Görev yapacağı köyde ikamet ediyor olmak,

10) Görevini yapmasına engel olacak vücut veya akıl hastalığı veyahut vücut sakatlığı ile özürlü bulunmadığını sağlık raporu ile belgelemek

Adayların Seçimi ve İşe Alınması

Madde 6 - (Değişik fıkra: 10/01/2012 - 28169 S.R.G. Yön./1. md.) İhtiyar meclisince belirlenen korucuların isimleri muhtar tarafından kaymakama bildirilir. İhtiyar meclisi kararına; T.C. Kimlik numarası yazılı beyanı, öğrenim durumunu gösterir belge, sağlık raporu ve 4 adet fotoğraf eklenir. Kaymakam konuyu değerlendirerek, uygun görmesi halinde onaylar ve işe alınma işlemini tamamlar. Sonuçtan, köy muhtarına bilgi verilir.

İşe alınan köy korucularına kaymakamlıkça düzenlenen kimlik cüzdanı verilir.

Korucuların Göreve Başlatılmaları

Madde 7 - İşe alınma işlemi tamamlanan köy korucusuna, tebliği müteakip, ihtiyar meclisince silah, mühimmat ve teçhizat, elbise, araç, gereç ve diğer eşyalar zimmetle teslim edilerek göreve başlatılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : Köy Korucularının Görev Alanı ve Görevleri

Görev Alanı

Madde 8 - Köy korucularının görev alanı, görevli oldukları köyün sınırları içinde kalan alandır. Gerektiğinde mülki amir tarafından, korucuların görevli oldukları köy sınırları dışında da, görev alanları genişletilebilir.

Görevleri

Madde 9 - Köy korucularının görevleri şunlardır:

a) Köy halkının canına, ırzına, malına ve tasarruf emniyetine tecavüz edenleri belirlemek, bunları takip etmek, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya en seri vasıtayla bildirmek, kaçmalarını, saklanmalarını önlemek, köy halkının ve köyün zabıta görevlilerinin de yardımıyla yakalamak,

b) Suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri kaybolmadan sanıkları yakalamak,

c) Adli kolluk işleri ile ilgili olaylarda, delillerin kaybolmamasını sağlayacak tedbirleri almak,

d) Yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ gibi tabi afetleri bilgi edindiğinde, köy muhtarına ve en yakın jandarmaya haber vermek,

e) Köyde bulunan eski hükümlülerin, sabıkalı ya da şüphelilerin iş ve ilişkilerini araştırmak, asker ve yoklama kaçaklarını takip etmek, bunlar hakkında elde ettiği bilgileri muhtara veya jandarmaya bildirmek,

f) Bağ, bahçe ve yolları, içme suyu tesisleri ile trafo ve köy orta malları, su kuyuları, su setleri ve kanallarına ve benzeri köy tesislerine yönelik her türlü tecavüzleri önleyecek tedbirleri almak ve bu gibi tesislerin korunmasında genel ve özel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: Köy Korucularının Silah ve Zor Kullanma Yetkileri

Silah Kullanma Yetkileri

Madde 10 - Köy korucuları kendilerine verilen görevlerin ifası sırasında aşağıdaki hallerde silah kullanabilirler:

1) Görevini yaparken kendisine saldıran ve hayatını tehlikeye koyan kimselere karşı hayatını korumak için mecbur olursa,

2) Görevini yaparken ahaliden bir kimsenin can veya ırz tehlikesi altında kaldığını görür ve onu kurtarmak için başka çare bulamazsa,

3) Cürmü meşhutta (yani yapılırken veyahut yapıldıktan sonra henüz izi meydanda iken) bir cinayetin failini yahut maznun bir şahsı yakalamak istediği halde, o kimse silahla karşı koyarsa,

4) Tutulan bir cani kaçar ve "dur" emrini dinlemez ve onu tekrar yakalamak için silah kullanmaktan başka çare bulunmazsa,

5) Eşkıya takibi sırasında yatak olan yerlerden şüpheli bir adam çıkar ve korucunun "dur" emrine itaat etmeyip kaçarsa.

Yukarıda sayılan hallerden başka korucu silahını kullandığından dolayı ceza görür. Korucu silah kullanmaya mecbur olduğu zaman bile mümkün mertebe öldürmeksizin yaralayarak tutmaya dikkat eder.

Bağlılık, Eğitim ve Denetimleri

Madde 11 - Köy korucuları; idari bakımdan köy muhtarına bağlı olup, onun gözetim ve denetimine tabidir.

Köy korucuları, mesleki bakımdan görev yaptıkları köyün bağlı olduğu Jandarma Komutanının emir ve komutası altındadır. İlçe Jandarma Komutanı köy korucuları teşkilatının eğitim ve özlük haklarını yürütmek, görevlerini etkin bir biçimde yapmalarını sağlamak ve denetlemekle mülki amir adına sorumludur.

Köy korucuları, göreve başlamadan önce ve görevde ihtiyaç duyulan hallerde Jandarma Genel Komutanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre en yakın birlikler tarafından belli bir süre eğitime tabi tutulurlar.

Silah, Mühimmat ve Teçhizatın Temini, Korunması ve Bakımı

Madde 12 - Köy korucularının taşıyacakları silah, mühimmat ve teçhizatın temin giderleri İçişleri Bakanlığı bütçesinden, bu silahların bakım ve onarım giderleri ise köy bütçesinden karşılanır.

Korucular kendilerine verilen resmi silah ve cephaneleri ancak kendileri kullanırlar. Başkalarına emanet olarak veremezler.

BEŞİNCİ BÖLÜM: Özlük Hakları

Ücretlerin Ödenmesi

Madde 13 - Köy korucularına, hizmetin devamı süresince ödenecek ücret, o köy ihtiyar meclisince tespit edilir ve köy bütçesinden karşılanır.

Köy korucularının görevde bulundukları süre içinde yaralanmaları, sakatlanmaları veya ölümleri halinde 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Giyecek Yardımı

Madde 14 - Köy korucularının kıyafetleri ve silahlarının şekli İçişleri Bakanlığınca bu Yönetmeliğin yayımını müteakip, üç ay içerisinde belirlenerek bir genelge ile duyurulur.

Korucu elbiselerinin parası köy gelirinden senede bir defa verilir. İki senede bir de gocuk veya kepenek verilir.

Korucular, ellerine verilen koruculuk kimlik kartını daima üzerinde bulundurur ve korucusu olduğu köyün adı kalın yazı ve il ve ilçe adları ince yazı ile yazılmış olmak üzere gösterilen örneğe göre pirinçten bir levhayı göğüslerinin sol tarafına daima asmaya mecburdurlar.

İzinleri

Madde 15 - Köy korucularına 30 gün yıllık izin verilir. Ayrıca, mazeretleri nedeniyle yılda toplam 15 günü geçmemek üzere ilgili köy muhtarının onayı ile izin verilir.

Hastalıkları halinde resmi sağlık kurum ve kuruluşlarından verilecek raporlar uyarınca, yılda toplam 30 günü geçmemek üzere sağlık izni verilir.

Ancak, köy korucularının görevleri nedeniyle, vücutlarında meydana gelecek yaralanmalar ve diğer tedavi gerektirecek durumlar üzerine, yine resmi sağlık kurum ve kuruluşlarınca verilecek rapor süresince izinli sayılırlar. Köy korucularının, yıllık, mazeret ve sağlık izinleri süresince aylık ücretleri kesilmez.

Koruculara Yasak Olan İşler

Madde 16 - Koruculara yasak olan işler şunlardır:

1) Koruculuktan başka iş yapmak, örneğin dükkan, kahvehane, han açıp işletmek veya bunlara ortaklık etmek,

2) Köylüden herhangi birinin veya kendi hizmetinde bulunmak için izinsiz görevini terk etmek,

3) Koruduğu bağ ve bahçe ve ekinlerden fuzuli faydalanmak,

4) Kendi hayvanlarını otlatmak ve köye çobanlık etmek,

5) Levha, elbise ve silah ve cüzdanını üzerinde taşımamak veya değiştirmek.

Koruculuk Görevlerine Son Verilmesi

Madde 17 - Görevinde kayıtsızlığı ve tembelliği ve 16 ncı maddede sayılan yasak işleri yapan koruculara, ihtiyar meclisi tarafından önce uyarma, ikincisinde kınama cezası verilir ve her iki ceza da tezkerelerine işaret edilir. Üçüncü defasında işten çıkarılır.

İzinsiz veya özürsüz olarak görev yerine iki günden fazla gelmeyenler veya terk edenler işten çıkarılır.

Ayrıca, silahını ve cephanesini kayıtsızlığı yüzünden kaybeden veya isteğiyle başkasının eline geçmesine neden olan korucu hemen işten çıkarılarak, hakkında ayrıca ceza uygulanmak üzere kaymakamlığa haber verilir ve silah ve cephane parası ödettirilir.

Yürürlük

Madde 18 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 19 - Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

ÖZ GEÇMİŞ

1980'de Mardin'de doğdum. İlkokulu ve ortaokulu Diyarbakır'da okudum.1997 yılında Diyarbakır Yunus Emre Lisesinden mezun oldum. 2003 yılında Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Lisans bölümünü bitirdim. 2007 yılında da Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalından Yüksek Lisans derecesi aldım. 2003-2005 yılları arasında Diyarbakır'da yerel basın yayın kuruluşlarında muhabir, editör ve haber müdürlüğü görevlerinde bulundum. 2006-2011 yılları arasında da çeşitlik özel sektör ve kamu kuruluşlarında Sosyolog olarak görev yaptım. Ağustos 2011 yılında da Bingöl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandım. Evli ve 2 çocuk babasıyım.